

fel 35

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY

XLV. KÖTETÉNEK

TARTALMA.

Költemények. Balázs Ferenc: Isten akaratja 218. Iskolai év elején 218. — Boros Elek: A harang 170. — Davies-Pálfi Márton: Rozsda 150. — Deák Berta: Tanít az óra 28. A legfájóbb sikoltás 55. Miért csak százan? 90. — Dobai István: Caesar akartam lenni 269. — Ficke-Pálfi Márton: Három leánytestvér 145. — Gál Miklós: Éjjel a temetőben 266. — Dr. Gspann Károly ifj.: Az utolsó állomáson 148. — Geszthelyi Agg Remete: Takarékoság dicsérete 60. — Izsák Domokos: Köszöntés 143. Ma egyebet nem csinálunk 144. — Kereki Gáborné: Ima 216. — Kovács Péter: A Dnyester mellett 275. — Kreymborg-Pálfi Márton: Régi irás 138. Kozma Miklós: Vezess, vezess 265. — Lőrinczy Miklós: Bujdosó 140. Vallomás 178. Altató 250. Őszi bánat 266. — Molnárné Székely Juliánna: Üdvözet a főt. Püspök urnak 176. — Nagy Zoltán: Őszi idő 9. — Oppenheim-Pálfi Márton: Hol a szabadság 30. — Pálmay Sándor: Hadd megbűnhődnöm még az életet 205. — S. Sillay Erzsébet: Szeretlek édes Istenem 100. — Seyer-Pálfi Márton: Mária Magdolna 4. — Ürmösi Károlyné: Sándor bácsi 28. Levél a faluról 181. — Vári Domokos: Ötven év fordulóján 117. — Végh Mihály: Vers a torony gomjában 201.

A vallás és erkölcs köréből. Dr. Abrudbányai Ede: Bezáró beszéd 81. — B. P.: A lélek ünnepe 138. — Dr. Boros György: Szózat a cluji unitárius főgimnázium volt tanulóihoz 54. Elnöki megnyitó 79. Imádság 242. — Bibliás: Bibliai óra 11, 39, 88, 121, 184. — Dr. Ferenczy Géza: Üdvözlete 83. — Ferencz József: Az angol unitáriusok szemelvényes biblia kiadása 7. — Gálfi Elek: Egy angol templomban 94. — Dr. Varga Béla: Népegyház 141. A lélek temploma 165. A mi unitárius jövőnk 288.

Történet, életrajz és rokontárgyak. A braşovi templomépítés folyamatban van 74, 238, 258. — A 80 éves Dr. Bo-

ros György püspök ünneplése 110, 111. — A londoni Channing iskola 50 éves jubileuma 119. — Dr. Boros György: November 15-én 262. Száz éve 202. — Bálint Ödön: Az unitárius templom védelme 206. — Farczádi Sándor: Kisgyörgy Sándor emléke 71. — Ferencz József: A magyarországi unitáriusok 98, 132, 151. Dr. Drumond Jakab 139. Hall Alfréd 62. — Dr. Gál Kelemen 244. — Hall Alfréd és Stejskal József körútja 242. — Husz János és követői 285. — Kapcsolat a cseh szabadelvű egyházzal 243. — Kővári Jakab: Templomszentelés 211. — (Kl.) József János 98. — Két adat a rareși egyházközség életéből 97. — Marosi Márton: Pap Sámuel 263. — Pálffy Ákos: Nagy Ferenc 219. — Pálffy Ákos kibucszúzója 231. — Ürmösi Károly: Emlékezés egy igaz emberről 25. — Ürmösi József: Pálffy Ákos 182. — S. Nagy László: Két vendiák találkozó 190. — Sándulesti templom- és harangszentelő ünnepély 168. — Péter Sándor: Egy hűséges tanító képe 123. — R. M.: Templomszentelés Bihorban 113.

Gyakorlati kérdések. B. P.: Az egyházi életről 86. — Dr. Boros Gy. püspök: Új évi üdvözlét 2. Főpásztori levél bucurești hiveihez 3. — Boros György tanár: Gazd. isk. kérelem falvainkhoz 255. — Egy th. hallgató: Az U. I. T. missziós ki-rándulása 128. — Jakab Miklósné özv.: Siketség 34. — Fekete Lajos: Unitárius lelkészek konferenciája 232. — Deák Berta: Vajjon mi lesz a gyermekből 157. — Kővári Jakab: Női lelkészek 56. Fuvolák és harsonák hangja 267. — Lelki pásztor: Kedves Hugom 126. — Pál Tamás: Egy szép cselekedet 72. — S. Nagy László: Hol vagytok ti unitárius férfiak? 248. — Sz. I. S.: A lelkész, mint lelki orvos 31. — Dr. Zs. K.: Mene, mene, tekel ufarszin 58.

Tűzhely mellett. Gyallay Domokos: A hitehagyott ember ármánykodása 145. — Kiss Tihamér: Egy megvalósult álom 177. — Szent-Iványi Sándor: Nőlelkészek 4, 29.

A természet világából. Dr. Ferenczy Sándor: Nyulvadászat a Székelyföldön 16. A vizözön mai szemmel nézve 47. A mi vérünk 63, 130, 159. Erdély fürdői 185. — Lőrinczy László: Mindennapi kenyerünk 44.

Nők világa. Főtitkári jelentés 13. — Ch. H. O. G. Sharpe Emilia 14. — Karácsonyfa ünnepély 13. — A diciosánmartini művész estély és nőegyleti hivek 15, 71. — Üdvözlét Plainfieldből 41. — Főtitkári jelentés a körök munkásságáról 41. — A cluji Nőkszövetségének hírei 45. — A nők munkájáról beszámoló 91. — Keresztély Irma: Üdvözlét Abessiniából 149. — Templomi hangverseny 150. — Női háztartási tanfolyam 150. — Id. Gvidó Béláné: Megnyitó beszéd 179. — Jelentés a treiscaunei kör Nősz. működéséről 224. — A treiscaunei köri Nősz. 1935 évi közgyűlése 227. — Cheiai unitárius Nőksz. ünnepélye 229. — Odorheiköri Nőkszövetsége kiállítása 229. — Figyelő: Beszámoló a harmadik női gazd. és házt. tanfolyamról 251. —

lyázathirdetés 254. — Alapító tagok névsora 279. — Mereštii egyházközség felhívása 289. — Templomszentelés Aldean 283. Külföldi tanulók 284. — Nyári vallásos tanfolyam Svájcban 161. — Unitárius és szabad keresztény egyházak évi nagygyűlése 161. — A londoni Channing iskola 50 éves fennállása 162. — Dr. Drummond Jakab, Dr. L. Cornish 162, — Dr. Mikó Imre: Külföldi unitáriusok 188.

Irodalom. Könyvismertetés. Szent-Iványi Sándor: Világosság felé... 18. — Simonyi György: Kovács Péter: Gyónás 18. — Gálffy Mózes: Erdő János, az erdélyi fiatalok 52. Szentmártoni Kálmán: János Zsigmond élete 73. — Benczédi Pál: Dávid Ferenc-Egylet története 260. — Gyallay Pap Sándor: Fekete kalászkok 260. — Figyelő: Az unitárius népnaptárról 259. — Dr. Gál Kelemen: A kolozsvári unitárius kollégium története 199. — A nyelvtisztaságra való nevelés 237. — Dr. Lévy Lajos: Br. Orbán Balázs szülőfaluja 237. — Buday-Ortutay: Székely népballadák 298. — Dr. Lévy Lajos: Székely betlehemes játék és lakodalmi ének 298. — Benczédi Pál: Az unitárius hitelvek kifejlődése 299. — Szent-Iványi Sándor: Világosság felé... 299.

Gyászhirek. Tóth György 15. — Kisgyörgy Sándor 50. — Nagy Ferenc 50. — Bartók Endre 51. — Lőfi Ödönné Ferencz Zsuzsa 51. — Özv. Bőjtke Mózesné sz. Kövér Ágnes 83. — Özv. Lukács Zsigmondné 136. — Özv. Sándor Jánosné 136. — Dr. Engel Gábor 221. — Miss Hellen Brooke Harford és Miss Florence Hill 274. — Dr. Kissolymosi özv. Gyergyay Árpádné 199. — Szabó Józsefné 200. — Ma.: Lőrinczy Géza (nekrológ) 247. — Özv. Sebe Jánosné 248. — Pap Zsigmondné 248. — Özv. Vaska Béláné 248. — Bán G. Lajos 292.

Képek. Sharpe Emilia 1. — Dr. Boros György püspök 109. — A bihori új templom 113. — Derzsi Gábor 123. — Ifj. táncestély rendezőse 102. — Pálffy Ákos 182. — Hesdát patlak partján Bors Mihály menedékháza 186. — Részlet a Retyezátból 187. — Dr. Hall Alfréd 201. — A crăciuneli unitárius templom 207. — A chenuși templom 113. — Odorheiköri nőszöv. vezetősége 231. — Dr. Gál Kelemen 245. — A női háztartástan résztvevői az unitárius püspökkel és a vezető tanárokkal 252.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRB

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Sharpe Emilia

Sz.: 1—1935. U. P.

A főpásztor újévi köszöntése és intése unitárius híveihöz.

A nagy apostol, Pál intését veszem ajkamra és küldöm ti hozzatok, kedves unitárius hiveim és testvéreim az Urban: *„Vigyázzatok, álljatok meg a hitben. legyetek férfiak. legyetek erősek.”*

A mi hitünk Isten különös ajándéka, amely hajdan kitöltött Dávid Ferenere épp úgy, mint az első pünkösztkor az apostolokra, akik kezdenek szólni tüzes nyelveken. Nem betűkben foglalt parancs, hanem ajándék Istentől. Szép, édes, ragyogóbb az aranyból, tisztább a gyémántnál, mert szívünkben gyökerezik és lelkünkben táplálkozik. Azért fohászkodunk az apostol szavai szerint: *„Az Istennek legyen hála az ő kimondhatatlan ajándékáért.”* (2. Kor. 9. r. 15.)

Tudtotoakra adom atyámfiai, hogy az emberek milliói fölsímték már a mi hitünkben rejlő drága kincset és az Océán szigetektől a szárazföld országain végig messzi északra, sokan gyönyörködnek benne, mert nem a félelemnek lelkét adta nekünk Isten, hanem erőnek és szeretetnek és jóságnak lelkét (Tim. 1. r. 7.). Nemzetközi tanácsban vagyunk egyesülve és a kopenhágai népes gyűlésen választott elnökünk (Hall Alfred angol lelkész) lelkes szavakban küldi szét békés és jóakarató izenét: *„mert mit ér e földön valamink, ha béke nincsen”*.

Tudtotoakra adom, kedves hiveim, hogy a beállott új esztendőben nagy öröm fog érni, mely mindnyájunk öröme lesz: meg fog jelenni drága Kollégiumunk, a Dávid Ferenc és Braszai Sámuel iskolájának a története Dr. Gál Kelemen tollából. Most jelent meg a nagy fejedelem János Zsigmond élete Szentmártoni Kálmántól. Ezeknél becsesebb újévi ajándékot nem tudok elképzelni számotokra.

Most pedig imádkozzunk buzgó szívvel, hogy Isten óvja meg hazánk és az egész világ békéjét. Kérjük az égi Atyát, hogy egyházunk kicsinyeit és nagyjait áldja és tartsa meg az új esztendőben, hogy építhessük Isten országát itt a földön a jó Jézus evangéliuma szerint szeretettel, egyetértéssel.

A jó Isten gazdag áldása legyen a mezőkön, a kerteken, ő

adjon erőt a munkás kézbe, hogy 1935 mindnyájunk számára legyen boldog új esztendő.

Fogadjátok és közöljétek a távolbanlevőkkel főpásztori köszöntésemet.

Dr. Boros György,
püspök.

Főpásztori levél bukaresti hiveimhez.

A közelgő új esztendőt szeretném nyugodttá és boldoggá varázsolni számotokra. Ti mindannyian elköltöztetek a megszokott édes otthonból, oda, hol biztosabb megélhetés kínálkozott számotokra. Azt is mondhatnám, hogy felültetek a szerencse kezekére, amely forgandó s nem mindig hozza azt, amire vágyunk

Nagy öröme és boldogsága volt szívemnek, midőn rendes lelkész küldhettem hozzátok Lőrinczy Dénes atyámfia személyében. Többször tanácskoztam vele és elég jól ismerem bajaitokat, de örömmel láttam hiveink tekintélyes számának adakozó- és áldozókészségét is. Szép és dicséretes dolgok vannak följegyezve jegyzőkönyvetek lapjain.

Nem könnyű kezdőnek lenni, de dicsőség, ha sikert érhet el. Ti már eljutottatok a félsikerig: A többi magától fog következni. Közelebről értésemre esett, hogy bántólag hatott reátok a püspöki titkárnak egy névtelen bukaresti levélre, az én tudtomon kívül, írt *nyílt levele*, amelyben a névtelen levéllel úgy foglalkozik, mintha azt valaki közületek írta volna, holott az egész rosszindulatú beleszólás volt olyan dologba, amely nem tartozik bukaresti hiveinkre. Sajnálom, hogy megtörtént s a magam részéről biztosítlak mindnyájunk együttérzéséről, őszinte érdeklődéséről. Kérlek, feledjétek el s megkezdett szép munkátokat folytassátok lankadatlan kitartással és a siker reményébe vetett bizalommal.

Az új esztendőre kérem a jó Isten áldását és segédelmét mindnyájatokra.

Vagyok és maradok főpásztori szeretettel:

Dr. Boros György,
püspök.

TŰZHELY MELLETT

Mária Magdolna.

(Speyer Leonora verse.)

Azt hiszem én, Mária Magdolna
Éppen ebédre tért be,
Üres keblén ezernyi ékszer
S tüzelt, süttött a térdre.

Azt hiszem, ott Mária Magdolna
Megállt káprázó szemmel:
„Hol láttalak én valahol már?”
„Magdolna“ szólt az Ember.

Azt hiszem, ott Mária Magdolna
Leomlott csúszva térdre,
Elsírta minden bánatát, míg
Szívére szállt a béke.

Azt hiszem, csak Mária Magdolna,
Ki ott ebédre tért be,
Látta, hogy lesz kenyérből, borból
Meváltó, boldog béke.

Azt hiszem, ez Mária Magdolna
Igaz históriája.
A Szentkönyv másképp tudja tán, de én
Én így emlékszem rája.

Angolból: Pálffi Márton.

Nő-lelkészek.

Négy évvel ezelőtt vette fel Teológiai Akadémiánk az első női hallgatót. Ma már négyen vannak eme lelkészképesítő főiskolán, kik közül egyik 1935. folyamán végezni fog (Isten segítségével!) Mindannyiunk kérdése: mi fog történni vele? Kap-e, kaphat-e állást és milyent? Ha a lelkészképesítő oklevélre gondolunk, melyet a még hátralevő vizsga után kapni fognak, ez oklevél alapján — jogilag — ugyanolyan lehetőségek nyílnak meg majd előttük, mint a férfi-hallgatók, illetőleg lelkész-jelöltek előtt. Az a kérdés, helyes-e (általában és ma különösen) megengedni: hogy 1. nők, bár paláستtal a vállaikon, szószékre lépjenek, 2. önálló (parochus)

lelkészként mindennemű lelkészi munkát végezzenek és 3. a lelkészi pályán is versenyt indítsanak a férfiakkal.

Mintthogy főhatóságunk még ez irányban végleges határozatot nem hozott, úgy érezzük, lapunk feladata, hogy ezt a kérdést egyházunk teljes nyilvánossága előtt fölvezzük, az esetleges, de az ezúton is kért és várt hozzászólásokat közöljük s e vita rendjén olyan helyzet kialakulásához nyújtsunk segédkezet, melynek ismeretében főhatóságunk nemcsak jogilag helyes, hanem egyházunk közvéleményének ismerete alapján, a gyakorlati élet követelményeinek is megfelelő határozatot hozhat.

Minden lehető alkalmat megragadtam az utóbbi néhány év alatt, hogy vezetők és hívek, városiak és falusiak, lelkészek és tanítók véleményét kikérjem e kérdésben, mert hiszen mindannyiunknak éreznünk kell, hogy ez a probléma egyházunk életében igen-igen nagy fontossággal bír. Amint várni is lehetett, egymástól homlokegyenest ellenkező véleményeket kaptam majd mindenütt, a legteljesebb helyesléstől, az aranykőzpút hangoztatóin át a legszenvedélyesebb tiltakozásokig. Ismertetek három álláspontot, melyek mindenike egy-egy túlzó felfogás iskolapéldája.

1. *Ha az unitárius vallás tényleg liberális, szabadelvű kereszténység, amint hirdeti, akkor még kérdezni sem szabad a fenti három kérdést, annyira magától értetődő rájok az igenlő felelet. A nők ép olyan Isten-teremtényei, mint a férfiak, — ma már annyi más pályán egyenlő jogokkal és lehetőségekkel rendelkeznek a férfinemmel, — természetes hát, hogy a lelkészi pályán is meg kell adni számukra ugyanazokat a jogokat és lehetőségeket, mint a férfiaknak.*

Ez a felfogás annak az „eszmenyi“ (igazabban: felületes) szabadelvűségnek az álláspontja, mely egy elméletileg elgondolt világrendet szeretne az életre rábizonyítani, amely azonban magát az életet nem ismeri. Ebbé a szabadelvűségbe majd belepusztult a XIX. századvégi protestántizmus s nálunk még mind máig egy levegőben lógó, tintaszagú élet hirdetésével tűnik ki. Alapvető tévedése, hogy a nőt ép olyan lénynek tartja, mint amilyen a férfi. Ez a tétel hamis: 1. biológiai, 2. lélektani és 3. társadalmi szempontból. Kell-e ma, a természettudományok hatalmas kivirágzásának korában bizonyítani még, hogy a nőt más célra teremtette az Alkotó, mint a férfit? A nő új életet hoz létre s egész szervezete, minden kis sejtje arra a feladatra alkottatott. Ezzel összefüggésben van idegi, lelki élete, valamint a társadalomban elfoglalt helye. Fel nem ismerni a nő — bár magasztosabb, de — más irányú hivatását annyi, mint behunyni szemeinket a tudományok tanításai és a tények előtt. Bizonyos lelkészi feladatok elvégzésénél amúgy is látszik annak a lehetetlenség, hogy a nők ugyanazt a hatáskört nyerjék el, mint a férfiak. Aki pedig mélyebbre néz, a lelkészi munka állandóságot, kemény elhatározást, egyformaságában nagy idegerőt kívánó folytonossá-

gánál is fel fogja fedezni az érzelmibb berendezésü női lélek elégtelenségét arra, hogy *egy-egyedül* egy egyházközség lelki, gazdasági és társadalmi vezetője legyen. Sajnos, e lap hasábjain nem mehetiünk bele a női élet orvosi szempontból való tárgyalásába, de annak a férfietől való különbözősége s emiatt rendkívüli helyzeteket és bánásmódot kívánó természete mindannyiunk előtt ismert. Már pedig a lelkész mindig hívei szempontját kell, hogy szem előtt tartsa s a maga nehézségeit háttérbe kell szorítania.

2. *A másik végletekben mozgó álláspont szerint: mint-hogy a fentiek így vannak és mert már Pál apostol megmondotta volt, hogy „az asszony hallgasson a gyülekezetben”, „nőket egyáltalán nem szabad a lelkési pályára engedni”. Olyan kitételeket is hallottam, hogy „én ott hagyom azt a vallást, ahol az asszony dirigál”, meg „a szoknya nem fér össze a Bibliával” stb.*

Ez az álláspont megfelelkezik arról, hogy a nő munkáját, mint tanítóét pl. igenis elfogadja. Már pedig a hittan tanításánál a nők még sikeresebben működhetnek, mint ha pl. a számtant tanítják. Ugyancsak elfogadja ez az álláspont a nők-szövetsége jótékonykodó munkásságát is. Már pedig a nőlelkész, ha erre az Akadémián előkészül, csak még tökéletesebben fogja végezni ezt a munkát, mint a háztartásban elfoglalt és erre különösképen fel nem készült nőszövetségbeli nőtestvérei. Hasonlóképen állunk a nő és gyermek-betegek látogatásával, városokban a háztartásbeli alkalmazottak lelki-gondozásával stb. stb. Határozottan vannak olyan lelkési feladatok, melyeknek a férfi lelkész nem tud százszázalékosan megfelelni. Ezért alapították a katolikusok a különböző szerzetes-rendeket (s különösen a Szociális Misszió Társulatot), a reformátusok a diakonissza intézményt. Külföldön az ú. n. *társadalmi munkások* végzik ezt az ágát a lelkési munkának — nagy sikerrel. (Folyt. köv.)

2106—1934. Sz. E. K. T.

Pályázati hirdetés.

E. K. Tanács pályázatot hirdet a Teológiai Akadémiánál az E. Főtanács döntésétől függően betöltésre kerülő gyakorlati tanszékre.

Az akadémia szabályzata 54. §. 2. bekezdése szerint választhatók azok, akik teológiai tanári képesítő vizsgálatuk letévése előtt vagy után legalább 2 évig egyházi vagy képesítésüknek megfelelő állást töltöttek be.

Az E. Főtanácshoz címzendő folyamodások, amelyben a nős pályázók feleségük unitárius voltát is igazolni tartoznak, az akadémia igazgatóságához nyújtandók be 1935 január 20-ig.

Az Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának 1934 december 13-án tartott üléséből.

Dr. Boros György
püspök, elnök.

Dr. Mikó Lőrincz,
e. titkár, előadó.

A GOLDEN TREASURY OF THE BIBLE.

Az angol unitáriusok szemelvényes bibliakiadása.

Amikor az első magyar unitárius akadémiták Taylor, Drummond és Martineau idejében elsőízben pillantottak bele az angol unitarizmus szellemi életének mélységeibe, annak sulya és tekintélye az egész angol nemzet vallásos és társadalmi életére kihatással birt. Az a megpróbáltatás, mely a kontinentális államok egyházait a világháború alatt és után érte, angol földön már hamarabb jelentkezett s a hanyatlás, visszafejlődés és stagnálás jeleit az összes angliai egyházakban már a XX. század elején szemlélhetjük. Ez a megpróbáltatás, melynek legjellemzőbb tünete a vallási élet dolgai iránt való legteljesebb közönyösség, angliai unitarizmusunk gyülekezeteit is keserves megpróbáltatásokban részesítette. A gyülekezetek és a hívek lélekszámában állandósulást, sőt apadást is tapasztaltunk, a vallásoktatásban részesült gyermekek száma 1900-ban 35.000 körül van, mely 15—20 év alatt felénél is kisebbre zsugorodik össze. Mindezek mellé járul még az is, hogy bár sokan vannak szorgalmas munkások: Carpenter, Gordon, Street és társaik, nincsenek olyan kimagasló tekintélyek, mint Martineau, akiknek szellemi fénye az egész angol vallásos életet bevilágítsa. Angol unitarizmusunk sulyában esőkvenve a haladás helyett, az állandósulás és szüntelenedés hosszú esztendeit éli. Az élet szellemi arcának újjáébredését csak jóval a világháború befejezése után figyelhetjük meg. A felébredő munkakészség egy táborba tönöríti azokat, akik az unitarizmus szellemében harcolnak s 1929-ben megtörténik a két társulat egyesítése, melynek jótékony hatása nemsokára többféle vonalon megmutatkozott. A gyermekek vallásos nevelését teljesen átformálják, új könyveket adnak ki s ma már ott tartanak, hogy újra kb. 25.000 gyermek részesül unitárius vallásos nevelésben. A gyülekezetek belső életében élénkülést találunk, az egyesületek élete lassan újra feléled, s ezt különösen a gyermekek és idősebbek nyaraltatását célzó intézmények létesítésénél figyelhetjük meg. Az ifjúság szervezése fiatal lelkészek munkája következtében, válságos fejlődésen keresztül eljut odáig, hogy húsvétkor megtartandó első nagy konferenciájukra már mostanig kb. 500 jelentkezés történt. A szellemi élet élénkülését jelenti az egyház hivatalos hetilapjának újjászületése, mely 1932 óta L. Belton fiatal londoni lelkész szerkesztésében változatos és gazdag tartalommal, bátor magatartásával, függetlenséget biztosított önmagának s példányszámban megnövekedett. Ennek a fejlődő és újjászületése felé haladó unitárius szellemiségnek egyik hatalmas bizonyágtétele az az egyezerszázoldalas munka, mely karácsony előtt piacra hozta az első unitárius munkások által sajtó alá rendezett szemelvényes bibliakiadást.

Rowe Mortimer lelkész angliai unitárius testvéreink egyházi egyházi központjának titkára, aki 1929-ben magyar unitárius

testvéreit is meglátogatta, lelkét és életmunkájának hosszú esztendeit adta bele a nehéz, fáradságos és hosszadalmas, felelősségteljes munkába. A munkát Mc Lachlan, a manchesteri Unitarian College igazgatója és Tarrant, a londoni egyetem görögnyelvi előadója segítségével rendezte sajtó alá.

A munka tetszetős, szép, könnyen forgatható és jól olvasható kiállításban az ószövetség egyharmadát, az újszövetség öt-nyolcadrészét és az apokrifus irodalom válogatott fejezeteit tartalmazza. Az ószövetségi könyveket a szokásos sorrend helyett három csoportba sorolva: történeti, prófétai és bölcséleti munkák; a lehetséges történeti és logikai sorrendben adja közre, kihagyván Eszter könyvét, a harmadik mózesi és a Krónikák könyve legnagyobb részét, valamint mindenütt azokat a fejezeteket, és kisebb részleteket is, melyek a hétköznapi embere számára előtanulmány nélkül nagyon keveset jelenthetnek. A prófétai könyveknél a sorrendet a történeti egymásutánosság határozza meg, s így részekre bontódik Ezsaiás könyve, melynek egyes részei különféle korok szerzeményei. Az ószövetség eredetileg kötött különféle korok szerzeményei. Az ószövetség eredetileg kötött formában írt részeit, ott ahol erre a fordítás módot ad, szintén versalakban adja közre. Az ószövetségi könyvek közé besorolva a történetiség sorrendjében találjuk meg az apokrifus irodalomból választott részeket: Ezsdrás I. és II. Makkabeus I., Ecclesiasticus, Salamon bölcsessége és Tóbit könyveiből. Az újszövetségi részben Máté, Márk és Lukács evangéliumainak szövegét synoptikusan, együttesen adja; teljesen csak János II. és III. levelei maradnak ki, a páli levelek megrövidülnek és a régi sorrend helyett a lehetséges történeti sorrendben következnek. Nyelvében a szöveg legnagyobb részben az angol revideált bibliakiadás szövegét követi, ahol azonban a modern bibliatudomány kívánalmait változtatást kívántak meg, ott ez is megváltozott, mely különösen a megérthetést segíti elő. Ezt leginkább a páli leveleknél figyelhetjük meg. A munka elhagyja a biblia szokásos fejezetekre és versekre való felosztását, helyette a logikai megértés diktálta fejezeteket létesítettek, melyeket rövid fejecimékkel láttak el.

A fentebbi fejtegetés és néhány megjegyzés nem akarja a munka megbíráását elvégezni. Igazi és alapos komoly bírálatot, majd akkor írhat valaki, amikor hosszú hónapokon keresztül gyakorlatilag is meggyőződött a munka használhatóságáról és értékéről.

A könyvet, a különben gazdag angol theológiai könyvpiac érdeklődéssel fogadta s a napilapok is megemlékeztek megjelenéséről. A nálunk is ismertetett liverpooli vita óta ez a második alkalom, amikor az angol közvélemény az angol unitáriusokról a napisajtóban is olvashat. Ha ez a könyv az angol ember kezéből jó húsz-harminc évvel ezelőtt kihullott mindennapi olvasmány szolgálatát betöltő biblia helyét el tudja majd egykoron

foglalni, akkor az angol unitárius szellemiség mai életének egyik hatalmas és erőteljes tényezőjévé válhatik.

Befejezésül pedig, még egészen röviden, egy megjegyzést. Lelketboldogító örvendetes jelenség, hogy a magyar unitarizmus szellemi újjászületésén munkálkodó fiatal lelkészek e munka elkészültével majdnem egyidejűleg novemberi dombói találkozójukon munkaprogramjukba iktatják a magyarnyelvű szemelvényes biblia kiadását. A feltörekvő élet előtt nincsenek korlátok. Az újjászületés felé siető egyetemes keresztény unitárius szellem hordozói lélekben találkoznak, és együttmunkálkodnak a szebb jövőendő építésén.

London, 1935, újév hetében.

Ferencz József.

Őszi idő.

*Ködeső hull, őszi idő,
Mint a gyászfátyolos volna a temető.
Minden kereszt, minden sírkő
Az életért harcolók helyét jelző,
Egy-egy magános tanu.
A kopasz fák égnek meredő ágai,
Mint istenkereső kezek
Remegő ujjai, várják
A tél elszenderítő álmát.*

*Majd lehull a hó,
Az édesmeséjü nagyanyó
Hangtalan zenéje altató
S betakarja a szunnyadó
Fákat,
Es a keresztfákat, kopjafákat.*

*Ilyenkor, ha kimégy a temetőbe,
Kezeid kulcsold imára össze,
Ne ejts el egy hangos imaszót se,
Nagy hallgatásod legyen az imád,
Igy leli meg lelked nyugodalmát.*

Nagy Zoltán id.

Kovácsi Pál képkiallítása.

Kovácsi Pál nevét, valljuk be őszintén, nem ismertük e hónap elején megnyílt tárlatáig. És ennek egyedül ő volt oka, aki éven át visszavonultan, szinte titokban dolgozott, hogy megjele- nése aztán annál inkább meglepetést keltsen. És valóban így is történt. Valóban meglepetésként hatott, amikor hetekkel ezelőtt gyűjteménybe szedve közönség elé állított festményeit: ime itt vannak, bennük van életem minden öröme, bánata, problémája.

Alaposan végignézttem a kiállításra került gazdag anyagot; közlő, messziről, nyugodtan, hosszan, senki sem zavart és

Kovácsi Pál:

Nagybányai táj.

senki sem siettetett. Csupa frissesség, puhaság, derű, csupa élet. A legegyszerűbb is, a legvéznább virágszál, amire az életben rátaposunk, a Kovács ecsetvonásaiban szinte élményként hat s amitől az életben elfordítjuk a fejünket, azt az ő képein csodáljuk és szeretjük, pedig nincsenek megszépítve, éppen olyan szegények és elhagyatottak, akár a reális valóságban.

Teljesen tisztában van a színek kezelésével és a valőrök ki- hozásával. Témáját kedvesen, meleg tónusban tudjuk előadni. Sem többet, sem kevesebbet nem mond, mint amennyi elegendő ahhoz, hogy magát kifejezze és a szemlélőnek élvezetet nyújt- son. Tájképei, a napfoltos nagy mezők, erdei részletek, mind szépek, portréiban pedig lüktető, eleven élet van.

Ahogy a képrengetegben sétálok, vizsgálom, hogy melyik műfajban erősebb a művész, a tájkép, portré, csendélet, vagy zsánerkép-kompozícióban, a ceruzarajzban vagy a szénrajzban, Úgy találok, hogy egyformán ura az ecsetnek, ceruzának és a szónoknak.

Megkérdeztem Kovácsi Pált, hogy mik a tervei? Nem szándékszik-e külföldre menni, látni, tovább tanulni. Jelenleg nem. Nem mintha nem vágyakoznék, például Olaszországba, de ez az óhaj csak hiábavaló energiapazarlás lenne most az ő részére. Majd később, lehet. Most itthon marad és dolgozik a megélhetésért, a családjáért. Munka közben, mondta, eltűnik körülötte minden prózai, minden köznapi valóság, csak a képei élnek és bennük az álom-világ...

Unitárius festőtestvérünk kiállításának ezt a méltatását az Erdélyi Szemle engedélyével közöltük.

Bajkó Erzsébet..

~ BIBLIA ÓRA ~

Első héten olvasd: 98. zsoltárt. Karácsonyi ünnepek multával ne feledjük el Jézust, aki az ünnep igazi tartalma. Nélküle az ünnepi készülődés és az ünnepet betöltő hangulat csupán külsőség, amely semmivé foszlik, mihelyt a naptár betűi feketére változtak. Az igazi közeledés, az igazi ráismerés ideje csak most következik, amikor a hétköznapi szürkeségében kell felfedeznem Jézust. Tudok-e mindennap Jézusra gondolni, tudok-e mindennap az égre tekinteni, még ha felhőkkel van is borítva. A kalapács ütését át tudom-e alakítani harsogó zenévé, kürtzengéssé és tengerzúgássá, amellyel a zsoltáros énekelte meg új énekben Isten nagyságát és az ő szabadításának boldog tapasztalását? Isten szabadítót küldött Jézusban. Érzed-e testvérem ezt mindennap? Bízol-e benne, hogy testi és lelki nyomorúságaid közepette van valaki, aki segítségedre jön mérhetetlen tapasztalatával és az emberi élet titkainak roppant ismeretével? A hétköznapiok kérdése ez, nem az ünnepeké. Gyorsan felelj rá, mert különben csak az ünnepek kereszténye maradsz, ilyenre pedig nincs szükség, mert ilyen ügyis sok van.

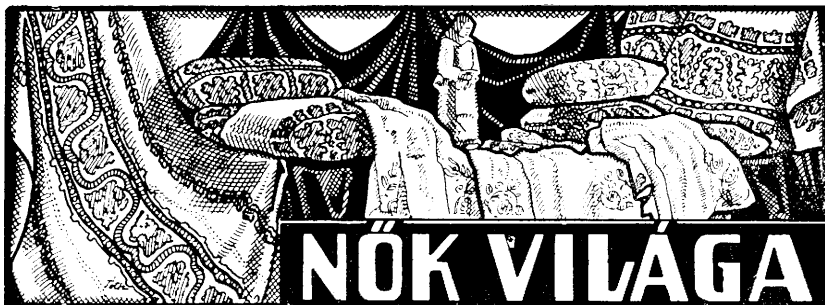
Második héten olvasd: Lukács ev. 4. rész 14—22. Kicsoda hát a mi Jézusunk, akinek képét, akinek alakját, akinek lelkét mindennap szemünk elé kell tartanunk? Kicsoda az a tükör, akiben mindennap magunkat kell, hogy megnézzük? Ő maga mondta meg a názáreti zsinagógában, mikor Ézsaiás próféta szavait saját magára alkalmazta. Ő az, akin az Úr lelke van, ő az, akit

az Isten kent fel az evangélium hirdetésére, a töredelmes szívűek gyógyítására, a vakok megvilágítására, a lesújtottak vigasztalására. Így mondja ő magáról, aki lelke mélyén hallotta a roppant hívást, amely ellenállhatatlan volt. Így mondja ezt ő, aki tudta és érezte, hogy minden tetteben, minden szavában egy nála hatalmasabb erő, egy roppant szeretet, egy végnélküli könyörület és kimeríthetetlen segítő akarat nyilatkozik meg: az Isten. Valóban ezen csak álmélkodni lehet, vagy bosszankodni. Ki ez, aki így mer beszélni: nemde a József fia? Azé test szerint, de lélekben sokkal több. Mi tartozzunk az álmélkodókhoz és kiáltunk boldogan: Te az Isten fia vagy!

Harmadik héten olvasd: Lukács ev. 5. rész 27—32. Akinek olyan lelki erőt adott az Isten, mint Jézusnak, annak megvolt a hatalma hozzá, hogy a vámszedőnek azt mondja: kövess engem. Te bűnös, hagyd el bűneidet s e pillanatban légy tiszta. Én: a tisztaság hívlak s ki a nagyobb erő a világban: a világosság vagy a sötétség? Mondhatja-e az esti lepke a gyertyának: ne vonzz, mert elveszek? Mondhatja-e a tenger hala a fénycsóvának: ne bővölj, mert hálóba kerülök? Mondhatta-e a bűnös a sugárzó tisztaságnak: Távozz tőlem, mert elvesztem összekaparintott egész gazdaságomat. Nem, nem, ezerszer nem. Szédült, beleszédült, mint elvarázsolt szörny a szabadító Mester karjaiba. Egy pillanat csodája volt. Lehullt az álarc, a bűnnek gonosz varázslata alól előtűnt az ember, az igazi ember, a tisztaságot, a fényességet szerető embert. Csak egy rázkódás és ragyog az arc és a kéz többé nem nyúlik görbe ujjakkal mások zsákjába, mások zsebébe. Jer és kövess engem: én a beteg orvosa vagyok s neked nagy szükséged van orvosra. És kezed nincsen-e testvérem?

Negyedik héten olvasd: Lukács ev. 6. rész 17—26. Nagy sokaság ismeri már az erőt, amely Jézusból származik. Már nemcsak egyes bűnösök számára szabadító, hanem egész tömegek, nagy társadalmak megmentője a názáreti Mester. A jó hír hirdetője, az igazság letéteményese, akinek ajka mozdulatát sóvárogva várják a milliók. S nem hiába várják, mert amit mond, megváltás az egész emberiségre. Szegényekre és gazdagokra egyaránt. Boldogok ti szegények: mondja szeliden, mert titeket nem rontott meg az arany csengése s ti a ti egyszerűségeitekben hallgattok az égi szózatra. Jaj nektek gazdagok, ha az arany zenéje elbódított benneteket s nem halljátok meg a magasságok üzenetét: Istennek beszédét hozzátok. Szegény és gazdag így találkozik egy gondolatban: Isten országában. Aki nem szolgálja ezt, az nem méltó Jézus barátságára. Az kivettetik a külső sötétségre, ahol éhség, szomjúság és sírás lesz osztályrészük. Mert csak a tisztaság, csak a Jézus követése emel fel oda, ahol a Menny Királyával egy asztalnál közös lakomán olthatja éhségét és szomjúságát az ember örökkévaló, tiszta örömök halk zenéje mellett.

(Bibliás.)

NŐK VILÁGA

A D. F. Unitárius Nők Orsz. Szövetségének hivatalos rovata.

A kolozsvári Nők Szövetsége december 23-ikán d. u. karácsonyfa ünnepélyt rendezett, elemi iskoláink tanulóinak részvételével. Utána mintegy 60 szegénysorsú család gyermekei kaptak ruhát vagy cipőt.

Mindazoknak, kik karácsonyi gyűjtésünkhöz nagylelkű adományaikkal hozzájárultak, ezúton is hálás köszönetet mond a Választmány.

Kérjük a még künn levő 1934-es perselyeinket mielőbb irodánkban leadni, vagy a kötőkére elhozni.

December 12-én tartottuk második kötőkénket, melyen Márkos Albert tanár úr értékes előadását élvezhettük. Urmösi Károlyné meleg érzésű saját költeményeivel gyönyörködtette a hallgatóságot és Felszeghy Mauzi egy Jékey-verset adott elő. Kötőkénk a jövő évben is minden második szerdán d. u. 5-kor lesznek, tehát a januári 9-én.

A D. F. Unitárius Nők Országos Szövetsége.

Főtitkári jelentés.

1934. október 17.-iki gyűlésben.

A D. F. Unitárius Nők Országos Szövetsége 1933 március 8-án tartott közgyűlésen megalakult. Célja: az egyesített erő fokozása a közös munka lendületének irányítása, a tagozatok együttműködésére való összefogása.

E. K. T. tudomásul vette a közgyűlésen való megalakulást. A közgyűlésen elfogadott alapszabályokat jóvá hagyta azzal a megjegyzéssel: hogyha a Nők Szövetsége bárminő okból megszűnne, az Országos alakulat vagyona az egyetemes egyházra, a tagozatoké az illető egyházközségekre száll.

Fölhívja a központi alakulatot, hogy készítsen munkatervet a vidéki tagozatok részére és az alapszabályokat terjessze a választmányi miniszteriumba.

E. K. Tanács átiratát választmány tudomásul vette, az alapszabályokat főhatóság útján az illető miniszteriumba fölterjesz-

tette. Munkatervét a tagozatok bevonásával elkészítette s az évi jelentésekhez szükséges kérdőívekkel együtt a vidéki tagozatoknak szétküldötte.

Minden vidéki tagozatnak megküldte az alapszabályokat s egyben felszólította, hogy az alapszabályban meghatározott minden tiszta jövedelem 5%-át iroda fönntartás és adminisztráció szükségének fedezésére küldje be.

Munkamegosztás céljából bizottságokat alakított saját kebelében: iskolaügyi, szegényügyi, anya- és gyermekvédő, növédelmi, népipari, és népművészeti, gazdasági és internacionális bizottságokat, melyeknek vezetői minden választmányi gyűlésen beszámolnak munkáikról.

Az „Unitárius Közlöny“ szerkesztőjének felhívására választmány beállítja ismét a régen alvó „Nők Világa“ rovatot, mellyel közelebbi kapcsolatot óhajt létesíteni a vidéki tagozatokkal, mely körülmény még megokoltabbá teszi az 5% beküldését. E rovat szerkesztésére sajtóbizottságot alakított.

Átiratot intézett a kereszturi iskolához, hogy a nyári gazdasági tanfolyamra elsősorban papok, tanítók, belsőemberek családtagjait vegyék fel kedvezményesen. Az átirat eredményét jóleső érzéssel könyvelhetjük el.

A birtokában levő vándorkosarak egyikét a nagyajtai tagozatnak ajándékozta.

Továbbá előkészítette a mai közgyűlést és vidékről érkezett vendégeinek elszállásolását.

(Folytatjuk a jelentés közlését.)

Sharpe Emilia.

(Lásd a képet.)

Hullattuk a kegyeletnek fájó, de hálás könnyeit arra a sírra, mely — ámbár tőlünk távol, de szívünkhöz mindig oly közel — a Sharpe Emilia hamvait, immár épen húsz éve eltakarja ez elől az önző, tülekedő, szomorú világ elől. Húsz év rövid idő arra, hogy elfeledjük a tőlünk örökre eltávozottakat, még akkor is, ha azok a tengeren túlról mondtak nekünk utolsó üdvözlést. Meg vagyok győződve, hogy mi, unitárius magyar asszonyok és leányok, kik élveztük a Sharpe Emilia lényének bűbajos hatását, ma is szeretettel, tisztelettel gondolunk reá és a hálás emlékezés virágait szórjuk a drága hantokra.

A béke apostola nem érte meg a világháború rettenetes éveit, az ő finom, mimóza-lelke megborzadt az első ágyúdörrenésre és sietve elszállt Alkotójához, kit egész, hosszú életében imádott és kinek parancsolatait senki nálánál hívebben nem követte.

Kövessük mi, hűséges tanítványai drága igazgatónők példáját s igyekezzünk ismét szorosabbra fűzni azt a már-már lazulni látszó kapcsolatot, mely a magyar unitárius leányok és

a londoni Channing House iskola között hosszú évtizedeken keresztül megvolt. A „Sharpe Emilia Alapítvány“ ugyanis épen azt célozta, hogy a magyar és angol testvéregyházak között a nők részéről is a legintenzívebb, legmelegebb barátság fejlőd-
jék ki.

Tudtommal jelenleg nem élvezi erdélyi magyar, unitárius leány az alapítvány jótéteményeit és nem volt erdélyi magyar nőink közül senki sem a nem rég lezajlott kopenhágai kongresszuson sem, ahol baráti jobbot nyújthatott volna angol testvéreinknek.

Igyekezünk az elmulasztottakat a közel jövőben jóvátenni. Ez lesz a legméltóbb hála, melyet a nagylelkű alapítónak adhatunk.

Ch. H. O. G.

A dicsőszentmártoni Unitárius Nők Szövetsége 1934. december 15-én a „Kárpáti“ szálló színháztermében nagyszabású Művész-estélyt rendezett. A műsoron ifj. Szász Károly és Reményik Sándor verseiből: *Simon Anna*, míg Mées László költeményeiből: *Báthory Mihály* adott elő, ifj. Gvidó Béla remekbe szabott háborús novelláját olvasta fel. *Vértes Albert* zongorakisérettel Schubert-dalokat játszott esellón. *Bede Emil* énekelt műdalokat zongorakisérettel és újabb magyar dalokat cigányzenekisérettel. A zongorakiséretet *Vértes Albertné* látta el. A műsort Anday Ernő: *Az ősz* c. egyfelvonásos életképe egészítette ki, melyben *Varga László*, *Simon Anna* és *Mózes Irén* szerepeltek a műkedvelőket meghazudtoló jártassággal és biztonsággal. E kitűnő műsort vidám hangulatú tánc követte a reggeli órákig. A rendezés nehéz munkáját *Gvidóné Molnár Kata* utasításai szerint ifj. *Gvidó Béla* végezte.

Itt említjük meg, hogy Dicsőszentmártonban ugyancsak a Nők Szövetsége rendezésében dec. 22-én gyönyörű *karácsonyfa-ünnepély* volt. Öröm volt nézni a boldog gyermekarcokat!

Halálozás.

Tóth György bölöni afia, életének 91 évében 1934 szeptember 30-án, lelkét visszaadta teremtőjének. Az elhunytat, mint a falú legidősebb fiát nagyszámú közönség kísérte utolsó útjára. Dr. Tóth György kuriai bíró az elhunytban édesapját gyászolja. Legyen pihenése csendes a fáradtságos munkában eltöltött földi élet után.

A természet világából

Nyestvadászat a Székelyföldön.

Ha a szomorú, szürke őszt felváltja a fehér ruhás tél, mindenkinek szemében örömkönnny csillog meg. A gyerek szánkára, koresolyára, hóemberre, hólabdázásra gondol, felnőtt meghitt meleg szobára és így mindenki számára tartogat valami örömet a Természet ezen rideg, de azért annyi kellemes emlékekkel járó télszaka.

Vannak azonban emberek, akiknek kenyeret, mindennapi életet jelent a hó s az ezzel járó kereseti lehetőség olyan, amit sokan nélkülözni nem tudnak. Az elmúlt évben csak a Székelyföldről 1 millió 200 ezer lej értékben szállítottak ki nyestprémét, ami 100 vagon kukoricát jelentett ott, ahol oly mostohán fizet a föld, ahol a Hargita és a Nagyhagymás csak fenyőlevelet és tobozt terem legtöbb esztendőben.

Feri bá' sok ideig nézegette a Hargita fölött gomolygó fellegeket, majd pipáját szája balesücskébe téve, odaszól a katonaságból alig szabadult Ádámhoz: Meglásd, reggelre hó lesz! Beesteledve, a fekete éj egyszer csak népesse válik mozgó parányi alakokkal. Lassan, libegve hull le egy pehely, utána jön a többi millió; szédelegve, visszakiváncozva, óvatosan ereszkedik le egyik a másik után s alig hallszik az első kakasszó, már is tenyérnyi hó borítja a bükk és fenyves erdőkkel borított oldalokat.

Feri bá'nak meghitt, őszinte barátja: a régi kétesövű puskája, elékerült a csűr padlásáról, amiről tudnak ugyan a faluban, de senki sem látja. Ilyenkor Te viharral dacoló öreg, nem is sejtéd, vagy nem is akarod tudni, hogy előtted a bizonytalanság, mögötted az aggály, körülötted az ismeretlen veszély leselkedik. Te nem törődöl azzal. Mert vonz és csalogat az a legyőzhetetlen szerelem, amit Te a sziklakkal váltakozó ősfenyvesek iránt érzel. A magány az üdvösséged, kóborlás a mulatságod, nyestfogás az ösztönöd, a szenvedélyed. Egyszer majd elmulsz és nem marad más hátra utánad, mint a hegylakók regéje, amelynek Te vagy a hőse, Te vagy a rettegése. Kihalsz végkép, ha nem lesz rengeteg erdő, nem fogunk többé éjhomályban elsurranó óvatos árnyakat látni, *amelyeket jó észre nem venni, jó fel nem idézni, mert velők van a komorság, a halál...*

Kora téli reggelen két alak sompolyog ki egyik székely faluból: a köpcösebb öreg, óvatos léptekkel halad, a másik fejszével kezében türelmetlenül szeretné a lépést gyorsítani. Erdő szélén egy rókanyom halad felfelé, nyílegyenesen annak a bozótnak

tartva, ahol a foglyok szoktak éjjel megpihenni. Ottmaradt toll s az első havat pirosra festő vér mutatja az éjjeli lakoma színhelyét. Szálas bükkerdő nyulnyomoktól van keresztül-kasul járva, itt egy mókus kapargált bükkmag után, amott egy fekete rigó kísérletezett a fehér hólepel alól valamit kiszedegetni. A reggeli fokozódó hideget mélyebben és mélyebben az erdőbe hatoló két alak nem érzi, báránybőr sapkájukat megemelve, most csak fejük tetején hordják. Olykor-olykor már izzadság üt ki homlokukon. A menet hosszú órákon keresztül hangtalan és csak akkor szakad meg ez a gépies ütemű menetelés, mikor az öreg a fiatal felé fordulva, halkan odasúgja: megvan. Megkerült a keresett állat nyoma, ami különbözik a róka, vadmacska s minden más állat nyomától: ez a nyestnyom.

Késő délutánig mennek a nyomon, hol patakon, hol tisztáson, hol pedig sűrű fenyveseken keresztül. Már szürkülődik s a nyomnak még nincs vége, tovább nyomozni nem érdemes. Az éles fejsze alatt kidől a délceg fenyő s pár perc múlva ropogó tűz mellett virraszt a két erdei kísértet. A százados erdőnek egy-egy sóhajtása messze elhalt, mintegy elhalt társukat siratják a maguk vesztét előre megjósolva. Keserves dolog téli éjszakát tűz mellett, inkább nem aludva, átvirrasztani: nem embernek való foglalkozás. A másik nap kecségtető reménye kitartóvá teszi a két összezsugorodott alakot, akiket odahaza remegő szívvel ismét visszavárnak.

Sokat kibír egy ember. Kibirja a második nap már-már elkeserődő nyomozását, amit egy még súlyosabb éjszaka tetőz. Azonban a harmadik nap délelőttjén a nyom megszakad, alig pár méter magas fenyőfán mókusfészek feketéllik. Remegve emelkedik lövésre a puska. Ettől függ a család havi élelme, ruházata, egyszóval élete. A puska dörrenését halotti csend követi. Pár perc alatt fejszezapások alatt kidől a fiatal fenyő s a fészekből kifordul az álmából másvilágra költözött nyest.

Erre a dologra rendes ember nem képes, mert ide „igazi” vadász kell, aki a félelmet nem ismeri, aki szembeszáll a veszéllyel, mint minden élőlénnel.

Erdőn-bércen barangolva néha találkozik velök a vadász. Megülnek csendesen a fák között, mint a földre szállott rágadozó, madár. Ha őket nem háborgatják, ők sem veszedelmesek. Náluk a puska kenyeret és szenvedélyt jelent, képesek az őket háborgató erdészt másvilágra küldeni, kiirtani őket nem lehet, mert ők a föld szülöttei, ők az igazi vadászok. Ha majd kipusztulnak, úgy gondolunk rájuk, mint a szivárványra, kik regényes életükkel népünk fantáziáját annyira foglalkoztatják.

Dr. Ferenczy Sándor.

Zenemellékletünk első számát megküldöttük az eddig beérkezett előfizetések címére. Kérjük olvasóinkat, rendeljék meg a zenemellékletet minél nagyobb számban.

„Világosság felé...” című beszédgyűjteményem néhány nap alatt kikerül a nyomdából. Tisztelettel értesítem azon lelkész-társaimat, kik könyvemet az előfizetési íveken megrendelték volt, hogy — megegyezésünk értelmében — a könyv árát legközelebbi kongruájukból le fogom vonatni. Ujabb megrendelők az Iratterjesztő útján szerezhetik meg e beszédgyűjteményt, darabonként 90 (amatörpéldány: 120) lejért. *Szent-Iványi Sándor.*

Kováts Péter: Gyónás. Versek. Sz.-udvarhely. 1934. 46. old.

*„En az álomlátók unokája vagyok,
S egy színes álomért mindent oda adok.”*

Ezekből a szép sorokból egy magasba törtető költői lélek csilámlik ki. Meglátszik minden verséből, hogy ezt a gondolatot teljesen átérzi és fel tud emelkedni erre a magaslatra. Az Isten, az emberek, sőt minden fogalom, amit elképzelsz ilyen álom számára. A sokat szenvedett szív ezekhez az álmokhoz anekül; sokszor nem ismerve fel az élet határújtait sem, sokszor az elkeseredés állapotában, de ezek az álmok oly szépek, hogy minden ember megirigyelheti őket. Verseit sokszor kizárólag csak a hangulat szüli, és ezért nem tud mindig uralkodni művészi fölényen a forma felett. A gyermekes naivság és a legmélyebb gondolatok egyaránt meglátszanak versein. De nem is lehet más-kép; mert egy ártatlan gyermeki lélek tör fel az Isten felé. Ha nem is felelnek meg ezek a költemények minden tekintetben és mindenütt a művészi ideálnak, de olyan elragadtatás, olyan őszinte szív hatja át azokat, hogy csak dicsérni lehet azokat és főként azt az erős akaratot, mely kitartóan keresi a kifejezés formáit, mely, meg vagyok győződve, minden akadályt le fog győzni.

Simonyi György.

Javaslat egyletünk téli programjának egészségügyi előadásokkal való kiegészítésére.

Kisebbségi életünk majdnem teljesen nélkülözi mindazokat a szervezeteket, melyek népünk létét legalapvetőbb kérdéseiben segíthetnék. Gazdasági egyesületeink, sok nehézséggel küzdve, csak részben nyújthatnak megfelelő támogatást hiveinknek. E téren azonban az országos gazdasági egyesülés (Erdélyi Gazdasági Egylet), a szövetkezeti mozgalom és székelykeresztúri gazdasági iskolánk mindent megtesznek a hiányok pótlására. Kulturális téren is egyre több sikerrel működnek egyesületeink. Majdnem semmi sem történik azonban népünk egészségügyének felkarolására és előmozdítására. Pedig napról-napra látjuk e hiány káros voltának szomorú példáit. Szeretnők, ha D. F. Egyleteink felkarolnák ezt az ügyet s először csak általános tájékoztató előadásokkal, később gyakorlati megoldásokkal is (egészségügyi intézmények létesítése, szövetkezeti orvos alkalmazása stb.) előmozdítanák egy egészségesebb s ezért boldogabb nemzedék eljövételét. Először tehát általános egészségügyi tájékoztatást ajánlunk egyleteink vezetőinek. Egy most megjelent s éppen e célra írott könyv alapján minden egyleti vezető megtarthatja, akár fel is olvashatja az alábbi előadásokat. E könyv Dr. Jancsó Béla: „Egészségügyi tanácsadó az erdélyi magyar nép számára” c. műve. Kapható Iratterjesztőnk útján, ára 10 lej. Ha pedig valamelyik egylet anyagi körülményei nem engednék meg e könyv megvásárlását, minden faluban található, bizonyára, valami olyan egészségügyi munka, melyből az adatokat meg lehet szerezni. Csak öt előadást vettünk tervbe, hogy egyletünk más irányú munkásságát ne szorítsuk ki a műsorokból. Összefoglaló cím: Az egészséges életről. 1. előadás: Az egészséges értéke és a táplálkozás. (Dr. Jancsó könyvében 7—17. old.) 2-ik előadás: Az egészséges lakás (18—21. old.) kibővítve a helyi viszonyok szerint felveendő körülmények felsorakoztatásával. 3-ik előadás: Fertőző betegségek (21—28 old.) és az állatok fertőző betegségei, melyeket emberek is megkaphatnak (veszettség, takonykór), (33—34. o.). 4-ik előadás: Népbetegségek (vérbaj, tüdővész, rák,) a szeszitalok ártalmai (35—39, 41—47). 5-ik előadás: Az anya és csecsemő (50—57). Feltétlenül kiegészítendő a születések kor-

látozása s az „egyke“ és „egyse“ faji és egyéni hátrányainak ismertetésével. Ez utóbbiról jövő számunkban külön cikket hozunk s így akár külön előadás tartására is alkalmat nyújtunk.

Kíváncsinos lenne, hogy az 1., 2. és a születések korlátozásáról szóló előadásokat a lelkész, a 3. és 4. előadást a tanító, vagy orvos (ha van), az 5-ik előadást a nőszövetség elnöknője tartsa. További felvilágosítással is szívesen szolgálunk. Sz. I. S.

Dávid Ferenc templomi emlékünnepely Homoródszentmártonban és Abásfalván. Népes gyülekezettel, szépen sikerült templomi ünnepély volt november 11-én d. e. Homoródszentmártonban és 18-án Abásfalván az ottani lelkészek közös rendezésében. Az ünnepély gerincét alkotó alkalmi prédikációt mindkét helyen Zoltán Sándor homoródszentmártoni lelkész mondta Jakab apostol levele 1 : 12 alapján, úgy állítva a hallgatóság elé az egyházalapító vértanu püspökünket, *Dávid Ferencet*, mint aki az *Isten iránt való igaz szeretettel lelkében minden megkísértés és megpróbáltatás között mindhalálig kitartott* az általa hirdetett hitigazságok mellett, példát adva nekünk is, hogy csak így nyerhetjük meg az Isten választott gyermekei magasabbrendű tiszta lelki életének koronáját. Alkalmi költeményeket szavaltak Homoródszentmártonból ifj. Kovács Józsefné-Dombi Eszter és Szabó Ida, Abásfalváról Gergely Erzsi, László Ida és Szász Ilona, mindannyian ügyes hangsúlyozással és bátor, nyugodt előadásban. Felolvasott Abásfalván Benedek Sándor ottani énekvezér, áll. tanító Dávid Ferenc hitéleti jelentőségéről és életéről; meglepően szép, színes szoprán hangon, tiszta kiejtéssel énekelt Abásfalván Nagy Sándor lelkész orgonakisérete mellett Szász Gyuláné: Széki Berta Homoródszentmártonból és Fülöp Domokos homoródmási énekvezér, kinek szép bariton hangja nemcsak a lelkeket, de még a templomot is megremegtette. A homoródszentmártoni női-férfi vegyeskar Zoltán Sándor lelkész vezetése mellett három énekszám előadásával emelte az ünnepély komoly vallásos áhitatát. Az énekek közül kettő (*Adjunk hálát mindnyájan* Dávid Ferenc éneke, régi énekeskönyv. *Drága dolog az Uristent dicsérni*) még a D. F. korából való, egy (Édes Atyánk, örök Ur) pedig modernebb dallamvezetésű, tetszetős új ének. Itt e helyen meg kell jegyeznünk, hogy a Dávid Ferenc éneke az eredeti dallammal is megfelelő ritmizálás mellett hatásos szép ének, kár, hogy az új énekeskönyvbe nem így vevődött át, az meg egyenesen kegyeletsértés volt Dávid Ferencel szemben, hogy az eredeti szöveget átdolgozták, illetve toldozták-foldozták. — Ünnepély után a Homoródszentmártonból Abásfalvára ment szereplőket az ottani Nőegylet részesítette szeretetvendégségben, ezzel fejezve ki háláját a nyújtott élvezetért és hitépítő munkáért.

A kolozsvári D. F. E. Ifjúsági Kör tagjaiból alakult műkedvelő-társaság két alkalommal bemutatta Gárdonyi Géza „A bor“ című népszínművét. A darabot Pálffy Miklós joghallgató rendezte fáradságot nem ismerő kitartással. A társaság elérte cél

ját, mert műkedvelőktől ritkán látott sikerrel mutatta be Gárdonyi klasszikus népszínművét. „A bor“ az alföldi magyart nem csak a vasárnapi, hanem a hétköznapi életében is jellegzetesen varázsolja a néző elé. Gárdonyi darabja fordulópont a népszínműirodalomban, mert az előbbiek a falu népének csak a vasárnapi életét mutatják be. Láthatjuk, hogy milyen nehéz munkára vállalkoztak. Vállalkozásuk és szereplésük dicsőségére váltott nemcsak nekik, — személyenként — hanem az Ifjúsági Egyletnek is. Juli asszony gyöngéd, törekeny alakját Felszeghy Mauzi alakította avatott finomsággal. Nagy Zoltán joghallgató Baracs Imrét személyesítette meg színészi tehetségét csillogtatva. Ifj. Márkos Albert (Matyi) és Felszeghy Sárika (Rozi) bájosan enyelegtek. Úgyes menyecskének bizonyult Nagy Emmuska Eszter asszony szerepében. Az uraskodó kovácsot (barom doktor) Kiss Zoltán teológus mutatta be, sok nevetésre adva alkalmat. A falu biráját, Görét Kereki Gábor, feleségét, a talpraesett bírónét Gál Zsóka, Durbintsot Dézsi Ferenc és Pákozdi gazda megviselt alakját Fodor Gyula alakították élethűen. Gálffy Mózes Kátsa cigány szerepében tünt fel. A darab többi szereplői: Felszeghy Lili, Benkő Mancsi, Taar Irénke és Gizi, Szász Dénes, Györffy József és a kicsi Sebesi Lacika voltak. Ők is mind hozzájárultak az előadás sikeréhez.

A D. F. E. előadássorozatában dec. 14-én Dr. Küttel Lajos orvos tartott előadást az átöröklésről és annak fontos szerepéről, főleg a házasságban; dec. 17-én pedig Moll Elemér építész-mérnök beszélt a modern építészetéről és lakásberendezésekről. Mindkét előadás nagyszámú érdeklődő közönség jelenlétében folyt le.

A D. F. Egylet kultúr délutánok első összejövetele jan. 4-én volt a püspöki lakásban. A bevezető szám Szász Endréné Szappanos Gabriella szellemes előadása volt; ezután Dsida Aladár modern dalokat énekelt ügyes interpretálásban; S. Sillay Erzsébet saját költeményeiből adott elő, mély átérzéssel; Bedő Mária zongorajátékát nagy tetszéssel fogadta a közönség; Dr. Simkó Györgyné Fogarasi Klára gyönyörű althangjával operáriákat adott elő; az énekszámokat Braun Ferenc kísérte zongorán. A püspöki lakás két nagy szobáját megtöltő közönség hosszasan ünnepelte az előadó művészeket és művésznőket.

A kolozsvári D. F. E. Ifj. Kör és a D. F. Nőszövetség 1934 dec. 9-én ismerkedési délutánt tartott szép sikerrel. A közönség a délutáni istentiszteleten gyűlt össze, ahonnan átvonult a régi unit. gimnázium disztermébe. Itt Szent-Iványi Sándor theol. h. tanár beszédével kezdetét vette a magas nivóju műsor bemutatása. Szent-Iványi Sándor megnyitójában hangsúlyozta, hogy összejövetelünk célja az, hogy ifjak és kevésbé ifjak — mivel öregek és vének nincsenek, — kolozsváriak és a vidékről felkerült ifjúság megismerje egymást és újra teremtsék az a régi, igazi unitárius testvéri szeretet. Ezután a három csodatehetségű

Sebesi gyerek (a nagyobbik 10 éves) mutatkozott be. Az egyik szavalt, a másik énekelt és a harmadik közben emlékezetből gyönyörű képeket rajzolt egy táblára. A közönség csak csodálkozni tudott a kicsi gyerekek tehetségén. Felszeghy Mauzi két dalt adott elő, melyeket gitárral kísért. Kellemesen csengő hangját a közönség szünni nem akaró tapssal jutalmazta. Nagy Zoltán joghallgató két Ady-verset szavalt mély átérzéssel. Szépen táncolt Földes Etelka, zongorázott Felszeghy Sárika. Gál Bandi kuruc- és magyar nótákat adott elő tárogatón, melyeket ifj. Márkos Albert nagy összhangzattani készséggel rögtönzött kísérettel látott el. A műsorszámokat Székely László konferálta be jóízű humorral. A Theologia énekkara Útő Lajos tanár vezetésével kitűnő előadásban magyar és vallásos dalokat énekelt.

Rovatvezető: Ifj. Hadházi Sándor.

Olvasóink szíves elnézését kérjük jelen számunk késéséért. A lap kiadására vonatkozó nyomdai tárgyalások hátráltatták a pontos megjelenést.

Szentivánlaborfalva. Végre mégis csak sok fáradozás után elkészült Laborfalván is a kultúrház. Igaz, hogy még kívül egy kis esinósításra vár, de ebben is csak a beállott tél akadályozta meg a híveket, belől azonban dec. 8-án, este igen szépen sikerült műsoros estély zajlott le, amelyen az egyházközség apraja-nagyja szinte mind jelen volt. Az újonnan berendezett színpadon egy kis operát élveztük, amely újdonság volt Laborfalván. A vadrózsa tünderei és angyalai jelentek meg a közönség előtt, melyek közül legmeglepőbb volt a föld alól kiemelkedő boszorkány, általában az egész program igen sikeresen zajlott le, — utána táncal. Ugyanitt e helyiségben dec. 24-én, este kellemes nagy meglepetésben volt részünk az iskolás gyermekek karácsony estélyén, Fekete Lajos karácsonyi kis színdarabja elevenítődött meg és az angyal hozott is mintegy 60 gyermeknek 12 kg. sütményt és 4 kg. szaloneukrot s több írkát — a közönségnek meleg érdek-

szerübb kispolgári erények sorából való-e a rendszeretet, vagy nem? Egy bizonyos — s ez az, hogy az ő magán és családi életében úgy, mint hivatalos működésében egyaránt szépen igazolódott be igazsága a közmondásnak, hogy: „rend a lelke mindennek“. Nem tudom, hogy az ő házában ő igazodott-e az órájáráshoz, vagy az órájárás öhozzá, de az bizonyos, hogy a legpontosabban jártak együtt. Bizalmas értesülésem van, hogy a legutolsó időkig ő vezette a háztartási könyvet. S az a nem mindennapi gondosság, amellyel ő, saját igényeit a legminimálisabbra redukálva, gondoskodni igyekezett családjának minden tagjáról külön-külön, rendszeretéről is tanuskodott. Egyben azonban megható szép bizonyossága volt önmagát megtagadó, önzetlen jóságának és szeretetének. Magáról való utolsó és egyetlen gondoskodása is voltaképpen az övéit egy fájdalmas gondtól — gyöngéd figyelemmel — megkímélni akaró gondoskodás volt.

Hogyha beszélni tudott volna, mennyit beszélhetett volna ezekről és hasonlókról a vargyasi unitárius papi párókhia udvarának két öreg cserfája!!... S mennyit az ezek alatt nemrégiben állandóan elhelyezett hosszú asztal, amely nemcsak a nagyszámú családot, az unokák és dédunokák sergét látta szívesen, hanem mindenkit; még a váratlanul érkezőket is; amelytől soha sem lehetett elkésni, mert ha már el is volt szedve, mint a mesebeli asztalka, egy pillanat alatt meg is volt terülve...

✱

Ez asztal böles, jóságos, derűs lelkű gazdájának egyik kedvenc jelszava volt, hogy „a böles három dolgot nem szokott tenni: nem siet, nem haragszik és nem csodálkozik“.

Kisgyörgy Sándor is ezen bölesek közé tartozott. Ő nem sietett. A kiegyensúlyozott, jóakarátú, tiszta lélek nyugodtségének harmóniája ömlött el egész életén és lényén — és ezért sem nem sietett, sem nem haragudott. De nem is csodálkozott. Csak egyedül Istennek csodadolgain, amelyeknek prófétai és apostoli lelkű hirdetője volt, a szószéken úgy, mint példaadó cselekedeteivel és életfolytatásával.

✱

Hozzám is szólott tanácsadó intése: „Fiam! a böles nem siet, nem haragszik és nem csodálkozik!“ S én — bár szomorú, de mégis kedves — kötelességemnek ismerem most jóságos atyai barátom és böles tanácsadómnak, egykori esperesemnek, sírjára a hála, köszönet mellett a csodálás és elismerés koszorúját rátenni, azok mellé, amelyekkel nagy számban méltatták és ismerték el az ő hervadhatatlan érdemeit.

Hogy ekként megköszönjem sok — velem szemben is tanúsított — jóakarátát. S azt is, hogy most is erősít hitben, hogy: „az igaznak emlékeze áldott“ s hogy „az igazak fénylenek, mint nap, az ő atyjoknak országában“, mert „aki Istennek akarátát cselekszi, mindörökké megmarad“.

Énleke áldott, nyugalma csendes legyen!

Urmösi Károly,
unitárius lelkész és esperes.

Sándor bácsi.

— Kisgyörgy Sándor emléke. —

Bölcs szívvel járt, mosolygó szemmel látott...
Gyémántoromról nézte e világot.
90 esztendő havazta fejét,
Kiben mindig bízott, most Hozzá elért.

Isten ajándéka volt az élete,
Megérdemelte. Gyönyörűn megélte.
A csúcsról nyugodtan visszaneézhetett:
Boldogan aratta, mind, amit vetett.

* * *

Véssétek föl a sírkövére, kik szerettétek
S kiket szeretett:

„Én békeséget hagytam Néktek
Amaz én békeségemet...”
Mert nincs több igazság, csupán a jóság
És egy a törvény: szeretet.

Ürmösi Károlyné.

Tanít az óra.

„A főpap ott áll a császár előtt
És bátor szívvel, csendesesen felel:
Az én hazám a jó Isten országa;
Te ezt a földet nem veheted el.

Az Istené a széles, nagy világ
S ő szuverén az országok felett.
Előtte nincsen nagyság, földi kincs
És nem osztozik hatalmán veled...”

Az emberszájból olyan furcsán hangzik
A nagy püspökről ez a szép mese.
Az „aranyshájú” főpap vallomását
Nem tudja visszaadni senki se.

Az ablakon át csillogó szemével
Bevilágít a februári hó.
S már nem hallok a szónok szent-
beszédét;
Ragad, ragad a kis álom-hajó.

Szívem felett hallok ketyeg az óra;
Csak ez kísér, miként a szívverés,
S az örökélet szíverén keresztül
Egy boldog, néma, szent felismerés:

Az Isten birodalmáról beszél
Az óra is, és úgy hív, úgy maraszt!
Olyan nem földi, olyan bensőséges
A hangja: én jobban megértem azt.

Az Örök-Isten lényé hallgatás;
Kis szent szavak zajával mér időt
És tért, az sohasem találja meg
Isten országát, sem őt.

Isten országát szebben magyarázza
Szavak nélkül e kicsiny „Omega”,
Mint ezer szónok aranyzavú szája,
Mint Aranyshájú Szent János maga!

Deák Berta.

TÜZHELY MELLETT

Nő-lelkészek.

(Folyt.)

A mult számban vázolt két tulzó felfogás mellett nem árt talán, ha közöljük azokat a véleményeket is, melyeket a kopenhágai unitárius világ-konferencián gyűjtöttem olyan egyházi vezetőktől, kiknek egyházában a nő-lelkészség nem új, hanem évtizedek óta próbált kísérlet. — Dr. *Charles R. Joy*, az Amerikai Unitárius Társulat ügyvezető alelnöke: Nálunk már régóta vannak nő-lelkészek. A század elején igen nagy lelkesedéssel karolták fel ezt az eszmét. Tömegesen léptek unitárius nők a lelkészi pályára. Ma már az Egyesült Államok területén mindössze 6 unitárius nő-lelkész van. Számuknak ez a lecsökkenése ékebben beszél minden érvelésnél. Egyik nő-lelkészünk a távol nyugaton (Kaliforniában) férjnél van. Minthogy őt a lelkészi munka egész napra leköti, férje végzi a házi munkát otthon. Ablakot mos, seper, főz, mosogat, gyermekeket gondoz. A hivek nem nagyon örvendenek a férfi ilyen való „lealacsonyításának“. Nagy egyházközségben egy nő-lelkész sincs. Legfeljebb olyan kis egyházközségek fogadnak el nő-lelkészt, melyeknek nincs elég jövedelmük férfi lelkészt tartani.

Dr. *Sydney B. Snow*, a csikágói unitárius Theologia (Meadville Theological School) elnöke: Ha nők jönnek felvételre hozzám, először mindig kifejtem, hogy viszonyaink nem engedik meg a nő-lelkészek elhelyezésének biztosítását. Én magam sem tartom helyesnek, hogy a mai világban versenyt támasszanak a férfiakkal ezen a téren is. Ha mégis fel kívánják vettetni magukat, saját felelősségükre teszik. Mint kisegítők (parish-assistants) azonban, a szegények meglátogatása, betegek, gyermekek gondozása stb. terén, jól használhatók.

Dr. *L. J. Belton*, az Inquirer, a legelterjedtebb angol unitárius folyóirat szerkesztője: Válaszom csak ennyi: A Manchester New College (Unitárius teológiai főiskola) bezárta aajtait a nő-hallgatók előtt.

Hogy ne csak férfiak véleményét kérjük ki, unitárius nők, sőt nő-lelkészek véleményét is kértük. *Miss Rosalind E. Lee*, egyike a legsikeresebben működő angol nő-lelkészeknek. Egy ideig a londoni központ külügyi bizottságának elnöke is volt. Ezeket mondta: „Nő-lelkészek csak kis egyházközségeket kapnak. Én pénzügyileg független voltam egész életemben s így nem bántam, hogy én is kis ekkleziáiban működtem.“ Úgy véli, kis dolgokban a nő-lelkészek sokkal ügyesebbek és eredményesebben munkálkodnak, mint a férfi lelké-

szek. A nőket nem untatja a pepecselés. Hollandiában valami 25 nő-lelkész működik jelenleg. Vallásos nevelésre ajánlja főként a nő-lelkészeket. Vigyázzunk, hogy tehetségtelen, vagy épen rossz hajlamú nőt ne vegyünk fel a Theológiánkra, mert egyetlen tévedés, avagy rossz példa végkép elronthatja ezt a mozgalmat.

Miss Margaret Stevenson (Anglia): Ha a kereszténységet nők indították volna meg, már régen megsemmisült volna. (It would have gone flop.) Nem tudja elképzelni, hogy férfiak, mint hivek, rendesen járjanak bizalmas megbeszélésre nő-lelkészekhez, ami pedig a lelkészi munkában a legfontosabb.

Miss Ramona Sawyer (most végzett amerikai nő-lelkész-növendék): „Reám nézve már megoldódott ez a probléma. Örömmel jelentem, hogy jegyes vagyok. Én már legfeljebb csak papné és nem papnő leszek“.

Amint látjuk, a vélemények mind megegyeznek abban, hogy nő-lelkész nagy egyházközségekből nem válik be. Legtöbbször egyetértenek abban is, hogy nő-lelkészek *egyedül*, mint önálló, parochus lelkészek nem működhetnek. Viszont abban is mindnyájan megegyeznek, hogy a vallásos nevelés, a jótékonysági munka terén, sőt még mint a rendes lelkész segítő társai is, igenis jó munkát fejthetnek ki a nő-lelkészek. Ne vonjunk le azonban még végleges tanulságokat, mert máris érkeztek be vélemények erről az annyira fontos kérdéstről, melyeket jövő számunkban közölni fogunk, s addig várjunk a vélemény alkotással. További hozzászólásokat szívesen vesz

A szerkesztő.

Hol a szabadság?

(James Oppenheim verse.)

*Lehullt a rabról a bilincs
S nem lett szabad.*

*Szorítja most is szolgálalkúsége,
Rút renyhesége, kicsinyhitúsége,
A babonák, a butaság,
Az elfogultság, durvaság.*

*Szabad embernek ilyen lánc nincs,
A szolgaság, az sosem a bilincs,
A szolgaság korlátatlan:
A szolgaság magunkba van.*

*Szabaddá tenni szolgát nem lehet,
A szabadság, az több, mint ízenet,
Nem adomány, mit Péter Pálnak ad,
Szabadság egy van: benned s általad.*

Angolból: *Pálffi Márton.*

A lelkész, mint lelki orvos.

Az „Inquirer“, angol unitárius testvéreinek legnagyobb és legelterjedtebb folyóirata 1935 január 26-iki számában vezércikket szentel fenti cím alatt ennek a nagyon fontos tárgynak. Kiváló alkalomnak látszik, hogy ilyen nagytekintélyű orgánum véleményét közöljük e lap hasábjain, mert — bár néhány előadás és prédikáció erejéig próbálgattuk már lassanként bevezetni hozzánk a lelkész lélek-gyógyító munkájának szükségességét s Theológiai Akadémiánkon kurzust is adtunk le e tárgyból — egyházunk közvéleményét a nyomtatott betű útján még csak ez után és ez úton szerelnők ennek az ügynek megnyerni. Mielőtt pedig magunk részéről bármit is szólnánk, itt közöljük az „Inquirer“ fenti cím alatt írt vezércikkét — bevezetőül. Még csak azt jegyezzük meg, hogy e tárgy fontosságát nemcsak az által kívánták angol unitárius testvéreink hangsúlyozni, hogy vezércikkben emlékeznek meg arról, hanem még a folyóirat címodalának fején is felhívják e cikkekre a figyelmet, megadva az oldalszámot, ahol az megtalálható. Ime a cikk magyar fordításban:

„A művelt nagyközönség végre kezd rájönni, hogy „mégis csak van valami a lélektanban“. A lélektan és a lélek-elemzés iránti érdeklődés óriási méreteket öltött volt közvetlenül a világháború utáni években. Ebben az időben a legutolsó vasuti könyvbódé sem lehetett el Dr. Freud Zsigmondnak a tudatalattiról írott könyvei nélkül, követőit apostolokként tisztelték és az angolul beszélő világ fele foglalkozni kezdett a „gátlások“, „komplexumok“ és „álom-szimbolizmusok“ jelentőségével. Igaz, hogy csak a hozzáértők asztalairól lehullott morzsákként szedegedett ebből a tudományból. A háború megpróbáltatásaiból szabadulva sokan találtak könnyebbedést az „új“ lélektan kifejezéseiben, mert azok kitűnően illettek annak az időnek elemzésekre hajlamos hangulatához és be-nem-vallott tisztulási vágyához. Amit Remarque megszerzett magának a „Nyugaton a helyzet változatlan“ c. könyvének megírásával, azt nagyon sokan mások is szerették volna elérni, ha csak másodlagosan is, könyvének elolvasása által: megszabadulni minden áron a háború és a háborus élmények mérgeitől — „kiüríteni magukból a rothadást“ egyszersmindkorra. A következmény tényleg tisztító hatású volt.

A lélektan fontosságának ez a tulzása azonban, melyhez járult még, hogy hívei a félig megemésztett igazságokat új evangéliumképen hirdették — meghozta a maga visszaható

A túlzott dicsőítés túlzott kárhoztatást eredményezett. A „Victoriánusok“ (a mult századvég felfogásától nem tágitó konzervatívok) megvetették a lélekelemzésért való ezen lelkesülést, de ellenzésük túlságossága megmutatta az elfogulatlan kutatónak az új tanokban rejlő igazság mértékét.

Az évek teltével ma már elfogulatlanabbul állapíthatjuk

meg a lélektan gyógyító értékét, mint ezelőtt, mikor még a háború utáni idegesség nem tombolta volt ki magát. Úgy hisszük, az elfogulatlan kutató ma már megállapíthatja azt a felbecsülhetetlen értéket, mely nemcsak az akadémikus lélektanban, hanem annak kevésbé tisztelt származékaiban is rejlik — mint Freud, Adler és Jung teoriái és gyógy módjai — az emberi lélek megértése szempontjából. Mint minden más felfedező és szakember, Freud is tulzásba ment, épen módszerének sikere miatt, amennyiben a részletek alapján igen hamar általánosít és túl sokat magyaráz. Felfedezése azonban megáll. Holmes H. János (egyike a legképzettebb amerikai unitárius lelkészeknek) szavai szerint: „Amit Freud elért, az nem az ember romlottságának a felfedezése és kinyilatkoztatása volt — lélektana nem a kálvinizmus bizonygatása, — hanem inkább az ember összetettségének és sokféleségének, az élmény felmérhetetlen és kikutathatatlan szövevényességének, a tudatalatti sok rétegnél megállapítása, melyek ép annyira az egész ember részei, amint az uszó jéghegy vízalatti kilenczted része hozzátartozik az egészhez.“ Freud ép annyira jóltevője az emberiségnek, mint Darwin volt. Óriási különbség van azonban Freud felfedezéseinek főbb vonalaiban való elfogadása és tanainak az emberi természet és Isten közötti viszonyra nézve minden részletében magunkévá való tévése között. A filozófálgató lélekelemzőn kívül az élmények egész világa rejlik, melyet az nem ismer.

Jelenleg az egymásnak ellentmondó lélektani elméletek káoszában lassunként egy kis rend kezd kibontakozni, bár még kevés psychologus fedezte fel a lelket. Mindegyre kevesebb lesz az elméletek gyártása s több a gyakorlat. Különösképen is így van ez a vallás terén. A vallásos psychologusok mind több gyakorlati érdeklődést tanúsítanak az egyének, nők és férfiak, lelki bajaival szemben s sok kísérlet történik, a legkiválóbb eredményekkel, arra, hogy a lélektani tudást és módszert a lelkek gondozásánál felhasználják.

Persze, ez nem mindenkinek való feladat. Nem minden lelkész alkalmas arra, hogy a lelkek orvosa legyen és különösen az olyan, aki beteges befelénzésre hajlamos jobb, ha nem foglalkozik ezzel. Ez a munka azonban elvégzésre vár s az egyházak és a lelkészek nem térhetnek ki ez elől a feladat elől.

Hogy ez az eszme mind inkább uralkodóvá válik bizonyos körökben, mutatja az a cikk, melyet Inge doktor (Anglia legghisebb főpapja) írt az *The Evening Standard* (London) című folyóiratba főpapi tisztétől való visszavonulásakor. Így ír: „Remélem, a papság jövőre főképen a lelkek orvosának fogja tekinteni magát első sorban. Az emberiség igazi tanulmányozása maga az ember, és nincs elbüvölőbb tanulmány, mint az emberi természet sokfélesége. A theológiai főiskolák kurzusokat kellene, hogy adjanak a lélektanból, felölelve azokat a legfontosabb tárgyakat is, melyekben némi orvosi ismeret is kívá-

natos. Ma már sokkal többet tudunk ezekről a határ-esetekről, mint ötven évvel ezelőtt. A magán konzultációk gyakorlását szeretném sokkal fejlettebbnek látni és hogy azokat sokkal magátólértetődőbben gyakorolják, mint azt ma a protestáns egyházak teszik. Az a lelkész, aki megfelelő tapintattal, tapasztalatokkal és megértéssel rendelkezik, többet tehet ezen a téren sokkal, mint nyilvános szolgálataival. A lelkész munkájának legfontosabb része a lelki orvoslás kellene, hogy legyen. Az egyház megfelelkezett a lelkész munkájának erről a legfontosabb részéről, a konzultációról.“

Ma már Angliában is van néhány lelkész, kik szószerint úgy jellemezhetők, hogy ők a lélek-gyógyítás gyakorlói. Egyik kitűnő képviselője ennek az iránynak Weatherhead lelkész Leeds városában, kinek új könyve „A lélektan és az élet“ kitűnő tanácsairól és megoldásairól ismert. Weatherhead otthon van a lélektani elméletek között, ami azonban ennél fontosabb, ő nem csak azokat az elmélet-szilánkokat fogadja el, melyeket keresztény evangéliumi munkájával összeegyeztethetőnek tart, hanem azokat a megdöbbentő, sőt zavarbahozó tényeket is, melyeket ez a tudomány elénk tár. Mindazt, amit a lélektan feltár előtünk az emberi természetről, ő hasznosítja mindennapi, keresztény lekipásztori munkájában is. Mint a lelkek orvosa, gyógyítja a betegeket és a lelki sebesülteket, akik hozzáfordulnak segítségért, vagy — jobban mondva — hozzásegíti „pácienseit“, hogy azok meggyógyítsák saját magukat, azáltal, hogy segíti azokat tudatuk világába hozni ama mélyen székelő, tudattalan okokat, melyeknek csak következményei a betegségek és a lelki sebek (trauma). Ez a lelkész, továbbá, nemcsak arról van meggyőződve, hogy a lelki betegségek anyagintuli gyógyítása a jövőben mind nagyobb és nagyobb mértékben fog gyakoroltatni, hanem Dr. Inge-gel együtt hiszi, hogy a lelkészeknek több lélektani ismeretet kellene elsajátítaniok, hogy azokat munkájukban felhasználhassák. Természetesen a lelkésznek nem szabad magát ideggyógyásznak képzelni, hanem ez irányú tudását a következő irányokban kellene felhasználnia: 1. Ismerje fel a kezdődő idegbajokat és néha (a könnyebbeknél) alkalmas társalgás útján gyógyítólag avatkozzék közbe stb. 2. Jöjjön segítségére az ideggyógyásznak úgy, amint az általános gyakorlatot folytató orvos a specialistának segítségére siet, azaz juttassa az arra való eseteket a képesített idegorvoshoz. 3. Tartson előadásokat s alkalmilag prédikáljon is lélektani vonatkozású kérdésekről. („Mindaz, ami az új lélektanban értékes, már az Új Testamentumban is szerepel.“) A lelkész megmutathatja, hogy az életben történt hibás elhelyezkedést hogyan lehet helyessé (tehát egészségesé) tenni. Mert, mondja Weatherhead, „azoknak a lélektani tényezőknek a feltárása, melyek az idegi (lelki) összeomlásokat okozzák, a legjobb létező mód ez összeomlások megakadályozására“. És a vallás a legjobb eszköz, mellyel a

helyes életberendezkedést elérhetjük, amint azt olyan kiváló specialisták is, mint Dr. Brown Vilmos, kifejezetten elismerték.

Bár, mint már mondtuk, kétségtelenül igaz, hogy nem minden lelkész alkalmas arra, hogy — akár tehetsége, akár temperamentuma folytán — lelki orvos lehessen a szó igazi értelmében, mégis úgy hisszük, hogy itt olyan munkamező vár az egyházakra és főiskoláikra, melyet eredménnyel sorozhatnak a világban végzett missziók közé. A vak hit ma már nemigen tud „csodákat“ létrehozni. A lelki doktornak fel kell használnia a tudomány-kínálta módszereket és eszközöket“.

Eddig tart a vezéreikk. Bocsánatot kérünk olvasóinktól, ha a cikk esetleg olyan kifejezéseket említ, melyek az átlagos műveltségű olvasó előtt ismeretlenek; igyekezni fogunk lassanként érthetőbb nyelven bevezetni őket ebbe a fontos ismeretbe. Főképpen azért közöltük ezt az angol cikket, hogy rámutassunk, amit nálunk még hallani is alig akarnak, a lelkész lelkekkel és nemcsak adminisztrációs, valamint szokványos tárgyakkal és tevékenységekkel foglalkozó feladatára, valamint arra is, hogy azt angol unitárius testvéreink már vezércikkben sürgetik. Amerikai unitárius testvéreink már ennél is jóval tovább mentek. Magyarországon is volt már nagygyűlés ideg orvosok és lelkészek részvételével, azon azonban csak református, lutheránus és katolikus lelkészek vettek részt. És hogy épen a Közlöny hasábjain pendítjük meg ezt a tárgyat, annak oka az, hogy a lelkek gyógyítása két oldalú feladat. Nemcsak a lelkészeket kell megnyerni arra, hogy ezzel foglalkozzanak, hanem a hívek is meg kell, hogy értsék, miben áll és mit jelent a lelki pásztorolás. Ha a hívek nem közelednek bizalommal és segítségre várón a lelkészhez, akkor az is keveset tehet értük. Ezért szükséges, hogy ezt a kérdést a lehető legteljesebb nyilvánosság előtt tárgyaljuk és ismertessük.

Sz. I. S.

Az Unitárius Iratterjesztőnél az alábbi nyomtatványok szerezhetők be:

Egyházi rovatral kivetési és kezelési főkönyv, pénztári napló kül- és belív, pénztári számadás, költségvetés, kereszttelési, esketési, halotti anyakönyv és ezek kivonatai és választási névjegyzék ívenként 2 lej. Teherkimutatás, építkezési kimutatás, megbízó levél és aranykönyvi kivonat darabonként 1 lej. Lelkészi iktató-ív és családkönyv ívenként 3 lej. Lelkészi iktató 1500 számra bekötve 190 lej. Lelkészi postakönyv 300 oldalas, bekötve 110 lej. Gyűlési jegyzőkönyv 400 oldalas, bekötve 160 lej. Nyugtatómb 100—100 nyugta és ellennyugtával 20 lej. Népesedési kimutatás ívenként 5 lej. Összesített vagyonkimutatás ívenként 5 lej. Vagyonleltár füzeteként 12 lej.

Siketség.

Ott ültem az ideggyógyászat gyönyörű, árnyékos parkjában és igyekeztem belétörödni sorsomba: az Isten akaratába. Azelőtt pár hónappal arra ébredtem, hogy nem hallok, rémesen zúg a fülem és nem tudok mozdulni. Egy áldott, nemeslelkű orvos, akinek a neve is „Doctor“ hetekig biztatott, hitegetett, hogy visszanyerem a hallásomat, amíg aztán másodszor is arra ébredtem, hogy nem hallok, rémesen zúg a fülem és ez így lesz, amíg itt élek. Soha nem hallok a fiam hangját, madarak énekét, orgona zúgást, havasi patak csobogását, zenét-zenét. Hát ez egy kicsit sok volt az idegeimnek, idekerültem gyógyulni. Igen, meggyógyulni: belétörödni. Thomas Mann a „Buddenbrooks“-ban említést tesz valami elbeszéléséről, amelynek a címe: „Siket, néma, vak — és mégis boldog“. Hát meg lehet próbálni! Eddig csak siket vagyok. És a boldogság!? Istenem, mi is az a boldogság? Ahány ember, annyiféle. Sok-sok millióféle és mégis csak ez az egy szegény szó van reá: „boldogság“. Hinni, a gyermekünket boldogítani, vigasztalni. Legkincsabb szenvedéseim között is úgy könyörögtem Istenhez, orvosoknak: Csak addig amíg a fiam érettségizik, addig segítsenek rajtam.“ És amikor ő boldogan jelentette, hogy sikerült, „eu bine“, hát bizony siketen is boldog voltam.

És ezeken kívül annyi mindent lehet csak szemmel is felfogni. És ez a bódító illat itt a parkban! Nyílnak a hársfák és a rózsák. Sok-sok gyönyörű rózsák: fehér, sárga, rózsaszínű, piros. Végig a lelkibetegek, az örültek pavillonjai között. Tudom, hogy szinte életveszedelmes arra járni, és aki hall, már azért sem jár arra, mert nem bírja az örültek ordításait, jajgatását, — és mégis mindennap arra sétálok, úgy élvezem a rózsák illatát, színpompáját. Tegnap én, a beteg, megsajnáltam az egészséges, gömbölyű Dr. Prakkot, aki mikor a rózsákra figyelmeztettem, nem látta volt őket. Naponta legalább tízszer jár arra-felé, de nem ér reá gyönyörködni. Igyekszem az emberek életébe, csak úgy, szemmel, betekintést nyerni. Istenem, itt nincs sok vigasztaló és ezeket a betegeket én, a siket, sem vigasztalhatom, hiszen nem hallok a panaszaikat. Különben is olyan furcsán vagyok az emberekkel, megfigyeltem a betegségem alatt, hogy minden embernek csak az fontos és érdekes, amit ő maga mond és egy cseppet sem érdekli, amit én mondanék. Alig akad, aki ezt el tudja leplezni. Hát ezt is meg kell szokni. Azért vannak, most is, itt jó barátaim. Tibi, a portás három éves fiacskája. Azt hiszem, nem vette észre, hogy siket vagyok. Különben is megszokhatta itt, hogy az emberek „félre“ beszélnek. Állandóan körülöttem játszadozik. Az a kitüntetés ér, hogy az ostorát én kötöm meg, ha elszakad, az apró, tövises vadgesztenyéket én igazítom az általa konstruált szekér rudjába. Egy csíki, nyomórék férfinak mindennap odakölcsönzöm az Ellenzéket. Ő, amikor

visszahozza, megmutatja, hogy mi érdekelte. Egyik nap nem jött vissza a rendes időre. Benyitottam a férfiak kórtermébe: „Egy sánta urat keresek”. Egyszerre vagy tizenöt ember indult felém, mankóval, bókora támaszkodva, mind sánta volt. Rettenetes volt végignézni.

Az epilepsziás zsidóleány csak úgy érzi jól magát, ha görcsösen átölel és a fejét az ölembe hajtja. Egy kicsit félek, (hiszen magam is súlyos beteg vagyok), hogy rohamot kap, de azért türom és simogatom a fejét. Szegény, nagyon vágyik az édesanyja után.

Egy pár csirkét vétettem a teljesen nyomorék, évek óta fekvő, szatmári cigánylánynak. Hazulról csomagja érkezett: rántott csirke, tészta. A nagy melegben megromlott, amíg ide érkezett. Csak nézte a sok drága, megromlott, nyüves ételneműt és olyan keservesen sirt. Ilyen kis tragédiák is vannak itt a nagy tragédiák között. Tiszta véletlen volt, hogy harminc lejjel meg tudtam vigasztalni. Délben nagy a forgalom. Jönnek a hozzátartozók. Legpontosabb a fiam a kosztcsészékkel; a zsidók, akik a teljesen idegen, egyedülálló szegény hitsorsosoknak ingyen kóser kosztot hoznak és egy öreg néni, aki most, kánikulában is nagykendővel jár. Olyan nagykendővel, amelyt vagy húsz éve nem láttam és amely akkor a szegényebb polgárosszony télikabátját helyettesítette (ma plüss kabát járja.) Hát ez az öreg néni egy nálánál még öregebb bácsinak, az urának, hozza minden délben az ebédet, amint mondják, Szentmiklósról. A bácsi már a kapunál várja a nénit. Megölelik, megcsókolják egymást, mint valami fiatal szerelmesek. Aztán a bácsi udvariasan kiveszi a néni kezéből a szotyrot és kezét csókol. Egy padra letelepednek és amíg a bácsi eszik, a néni mesél. Azután a bácsi mond, gesztikulál, nevetgél. Olyan aranyosak, olyan jókedvűek, nem győzők gyönyörködni bennük. És mennyi a mondanivalójuk! Sohasem fogynak ki a témából. Ha letelik a látogató órának az ideje, szemlétomást elkomolyodnak. Az üres edények visszakerülnek a szotyorba, a bácsi udvariasan a néni vállára segíti a nagykendőt. A kapunál csók, ölelés és számtalan csók a néni mindkét ráncos kezére. És ha a néni a kapunál eltűnt, a bácsi a rácsához szalad és onnan is mind intget a mindegyre vissza-vissza néző feleségének. Ahogy nézem őket, önkéntelenül felmerül bennem ez a gondolat: Istenem, mi lesz, na a néni egyszer kimarad — végkép kimarad? Vagy eljön és nincs már itt a bácsi? Ha majd elvitték, végkép elvitték innen? Hiszen olyan nagyon öregek. Mi lesz? A sírjuk egymás mellé kerül? Filemon és Baucis? Vagy távol egymástól, a szegényeknek adott ingyen sírokban, jeltelen hantok alatt nyugcsznak majd hideg, idegen temetőben?! Csakugyan megtörtént ez a borzasztó esemény. A néni egy nap nem érkezik. Nem érkezik másnap, harmadnap. A bácsi kétségbeesetten szaladgál a kaputól a rácsig és vissza, fel alá sétál a kertben, könnyezik, idegesen

törli az izzadságot a homlokáról és ahogy elmegy előttem, anyyira megsajnálom, hogy megfelejtkezve a siketségemről, megszólítom. Rögtön megbánom, de már késő. A bácsi udvariasan, levett kalappal áll előttem és magyaráz. Beszél, gesztikulál, bír, panaszkodik — és én nem értem. Némán főhászkodom: „Istenem, most segíts rajtunk!” És kezdek közbeszólni. „A jó Isten megsegíti.” „Meglátja holnap itt lesz a néni.” „Isten kezében vagyunk mindnyájan.” Isten — Isten — Isten, magam sem tudom, hány-szor mondtam, gondoltam: „Isten“.

Körülbelül félórai beszélgetés után a bácsi megnyugodtan, mosolyogva meghajolt és továbbment. Másnap megjött a néni. Odajöttek hozzám, megköszönni, hogy a bácsit olyan szépen megvigasztaltam. A néni beteg volt, azért nem jöhetett. Neki megsúgtam, hogy siket vagyok.

Mikor eljöttem a klinikáról a két öreg boldogan ült egy padon a virágzó hársfák alatt. A rózsák nyiltak és illatoztak: fehér, sárga, rózsaszínű és piros rózsák. Sütött a nap.

Özv. Jakab Miklósné.

Kossuth Lajos vallásos nézetei.

A Dávid Ferenc-Egylet szokásos téli előadásai során rendkívül nagy közönség előtt tartott Kovács Kálmán tanár „Kossuth és az unitarizmus” címen igen érdekes és nagyhatású előadást Kossuth vallásos nézeteiről és felfogásáról, egy, a mai nemzedék előtt ismeretlen, Kossuth-levél kapcsán. Az előadás alapjául szolgáló Kossuth-levelet Kovács János, a kolozsvári unitárius kollégium nagyhírű igazgatójához intézte 1884-ben a magyar szabadság eszméjének apóstola, megköszönve benne ödes-anyjának Kovács tanár által felajánlott arcképét, melyet neki Amerikában ajándékoztak. Kossuth ezen levelében nagyon érdekes nyilatkozatot tesz az ő amerikai szerepléséről, az amerikaiak előtt tartott mintegy ötszáz beszédének hatásáról és keserűen emlékezik még arról, hogy — mint írja — „minden szíves fogadtatás dacára sem bírtam menekedni soha egy kínos gondolattól, mely csaknem a nyílt zugolódásig üldözött. Értém a különböző mértéket, mellyel a sors, a végzet, vagy akárminek nevezzük, az amerikaiaknak és nekünk, magyaroknak mért. Mindig szemem előtt eikázott Washingtonnak az a levele, mellyel a Valley Forge-i téli táborból értesítette a kormányt, hogy ő a harcot nem folytathatja, mert amint kitavaszkodik, az ő elcsigázott serege szét fog bomlani a szélrózsa minden irányában, mint a polyva. Es e reménytelen helyzetben meghozta nekik a sors áldása a hatalmas francia intervenció segítségét. Mi győztünk saját erőnk-ből, mi nem kértünk a sorstól idegen segítséget, csak annyit, hogy ne álljon idegen erőszak közénk és ellenségünk közé, kinek jogtalan, erkölestelen és bűnös támadását saját erőnkkel győzedelmesen visszavertük s nekünk az igazságtalan végzet nya-

kunkra zudította az ellenséges orosz intervenciót. Minő ijtózatossá iróniája a sorsnak ez a mérték különbség a két esetben." Azután az unitáriusok lelki kiválóságáról emlékezik meg, majd vallási nézeteit fejti ki, melyekből közöljük a következő részt: „En, mint tudja tisztelt Tanár úr, nem tartozom az unitáriusok felekezetéhez. Evangélikus szülőktől születtem, evangélikus valásban neveltetem s lelkemben jó érzem magam Luthernek azon tana mellett, mely a lelkiismeretet emancipálta, midőn a keresztény vallás kútfejének a szentírást, az edénynek pedig, mellyel azon kútából meríteni kell nem a bármely néven nevezett tekintély diktátorságát, hanem az ész, az egyéni szabad ítéletet jelölte ki, melynek nincs megtiltva semmi Syllabusok által, hogy azon másik, azon nem írott könyv revelatióiból is merítsen, melynek neve: természet, s melynek úgy a porszemben, mint a virágok miriádjaiban nyilatkozó örök törvényei örök törvényhozóra vallanak.” Majd arra hivatkozva, hogy a természet örök Istenének törvényein kívül nincs semmi állandó a nap alatt, nem tagadhatja, hogy igaza lehet Byronnak, midőn azt írta, hogy a vallások változnak és idővel más hitformák keletkeznek. „De hát nem habozom bevallani — írja levelében — hogy amíg Byronnak ezen jóslata beteljesednék, az unitárius hitvallásnak volnék hajlandó legelterjedtebb és legtovább tartó jövődőt ígérni és pedig azért, mert a fősúlyt nem transcendentalis spekulációkra, melyeknek eredete az indus Védákra vezethető vissza (Trimurti) nem misztikus dogmákra, melyeknek egynémelyikéről írva van: credo, quia absurdum, hanem Krisztus erkölostanára, az ember-szeretetre fekteti, mely a társas lényvé alkotott emberiség tökéletesedésének törvénye, melynek uralma nélkül soha sem lesz megadva az emberiségnek az a nagy áldás, melyet Krisztus e szavakkal kívánt követőinek: „Béke legyen veletek!” Nem tudja azonban azt magának megmagyarázni, hogy az unitárius vallás mégsem terjed és erre vonatkozólag következő nagyszerű és jelen helyzetünkben minden vonatkozásban figyelmet érdemlő megjegyzéssel zárja levelét: „Annyira nem bírom a dolgot magamnak megmagyarázni, hogy csaknem hajlandóvá teszem azt kérdeni, vajjon ez is nem-e azon számos társadalmi körjelekkel van kapcsolatban, melyek korunkban mindenütt s minden, de minden irányban oly sűrűn tüntedeznek fel, mintha most is, mint már nem egyszer a múltakban, meg akarnák mutatni, hogy az emberiség haladása nem egyenes vonalban, hanem csavaros görbékben mozog, mi lehajlásokat (visszaesés) feltételez. De sokkal inkább kívül állok az életen, mintsem, hogy ítélnék”. A nagysikerű előadás után Józan Miklós püspöki vikárius fiatalkori emlékeiből elevenített fel, nagy tetszés mellett, Kossuth remoniscenciákat. Az előadó estén, melyet Dr. Csíki Gábor imája vezetett be, Hidy Gyulai Mária, Dr. Kezvenszki Emil, Cservénka Nándor művészek zeneszámai és Bodóczy Sándor szavatai szintén méltó sikert arattak.

BIBLIA ÓRA

Első héten olvasd: Máté ev. 6. rész, 25—33. vers. Azt mondhatná valaki: ha én nem gondoskodom ételéről, éhen halok s ha nem gondoskodom ruházatomról, a tél hidegében megfagyok. Különös, hogy Jézus ilyenre buzdít engem. Testvércám! teljesen félreértetted Jézus szavait. Jézus azt mondja, hogy ne *aggodalmaskodjál* testi javaid felől és nem mondja azt, hogy ezekről tisztességes módon ne gondoskodjál. Ne aggodalmaskodjál, mert az aggodalom a gyűjtő szenvedély szülő anyja. Aki fél a jövőtől, az biztosítani akarja a jövőjét mindenáron. De nem az Istenbe vetett hit az ő biztosítóka, hanem az, hogy maga körül sok földi biztosítékot keres: felhalmozott ruhakészleteket, részvényekbe fektetett milliókat, a jólét fentartásának számtalan eszközét. E egészen természetes, hogy ilyen módon meggyűlöltje szándékát, aki *minden* emberről gondoskodik azáltal, hogy gazdagon megáldja a barátját s a munkás dolgos két kezét. Isten akaratát, Isten terveit rontja meg az, aki aggodalmaskodik. Mert Isten *mindenkinek* ad elegendőt, csak az aggodalmaskodók kapzsisága veszi el és halmozza fel a másét a maga biztosítására. Láted-e, hova vezet az Istenbe vetett bizalom hiánya?!

Második héten olvasd: Lukács ev. 14. rész, 16—24 vers. Jézus merőben új világot, új értékeket teremtett maga körül. Gyökeresen megváltoztatta az emberi gondolkodásmódot. Tegnap még azt az embert becsülték, aki a szántóföldjét, ökrét és minden egyéb világi dolgát előbbre tartotta mindennél. S ma Jézus azt hirdeti, hogy az ilyen emberek semmit érők, mert ha a Vendéglátó Ur szózata hív, akkor nem földi dolgokkal kell foglalkoznunk, hanem a vendégségbe kell sietnünk. Hogyan, hát egy vendégség többet ér, mint szántóföldjeim gondozása? Igen! így van, mert minden földi javunk csak eszköz, hogy a vendéglátó asztalhoz tiszta szép ruhában, derűs és boldog lélekkel leülhessünk. A fa életcélja nem a levél, hanem a virág. Az illatos, szép virág, amelyből csak néhány díszlik a fán. De a gyökér kutatása a sötétben, a törzs belső működése a kéreg alatt, a levelek esodás átalakító munkája a napfény hevében: mindez egy célra törekszik: arra, hogy kinyiljék a virág s beteljesedjék a fának élethivatása. Nos, mi a te élethivatásod? Jézus azt feleli rá, hogy az a te célod, hogy leülhess a vendéglátó asztalhoz: Istennek királyi lakomájához, ünnepi szép köztársaságban, tiszta nemes lélekben. Ezért szánts, ezért vess, ezért

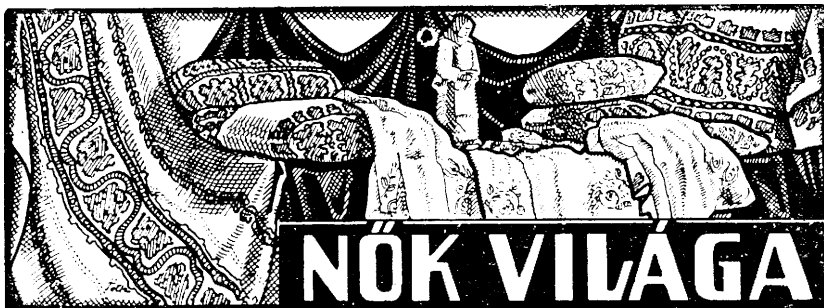
arass .De amikor az ünnepi szózat megcsendül a te füledben is, a királyi asztalhoz, siess.

Harmadik héten olvasd: Márk ev. 9. rész, 33—37. vers. Régi kérdés az emberek világában, hogy ki a nagyobb a másiknál. Mert hiszen elsőnek lenni, minden ember szíve vágya a nap alatt. Természetesen azt tartják elsőnek, akinek sok más ember szolgál, parancsszavára ugrik, intésére engedelmeskedik. S mi magunk is ilyen urak szeretnénk lenni. De jön az evangélium üzenete s azt mondja: „aki köztetek első akar lenni, az legyen mindenkinek a szolgája“. Már megint másképpen beszél Jézus mint ahogy a mi fülünk megszokta. S valljuk be, hogy ezt az új parancsot nagyon nehéz követni. Ahhoz kell a legnagyobb lelki műveltség, hogy ezt megértjük. S ezt a műveltséget még csak iskolában, drága tandíjért sem lehet megszerezni. Mert ennek lényege az, hogy segíts akkor, amikor legszívezebben karosszékre ülnél, hogy ismerd fel, hogy te a legutolsó szegény embernek is tanítója és nevelője vagy, nem pedig kényura. S ha magas helyre hívatnál, akkor meg különösképpen tudd meg, hogy nem teérted vannak a milliók, hanem te vagy a milliók szolgálatára rendelve. No, de miért? Meglátod mindjárt.

Negyedik héten olvasd: János ev. 10. rész, 1—16 vers. Ha nem akarsz rossz pásztor, tolvaj és rabló lenni, akkor Jézushoz kell hasonlítanod. S mit csinál Jézus? A jó pásztor a juhok ajtajai, akin keresztül a pásztortoltak az üdvösségre jutnak. Az üdvösségre, az Istenhez, aki maga a pásztorok Pásztora, aki a maga ióságát, a maga szeretetét özönnel zúdítja e világra s így gyakorolja a maga nagy Szolgálatát. Valóban a királyok Királva, az urak Ura, egyszersmind a szolgák Szolgája is. Isten, a feladéges Király, tégedet szolgál te szegény ember, amikor megfogja a kezéd s odavezet a csodák szolgájához: Istenszolgája kapujához. Ki más volna ennek a nagy szolgálatkésztségnek igazi betöltője e földön, mint az a pásztor, aki életét adta azért, hogy juhait ehhez a kapuhoz eljussanak! Aki a keresztfán szörnyű kínjait vállalta, hogy testvérei bepillantassanak az isteni Szeretet roppant ígézetébe. Az ő átszegezett keze lett a csodás nyílás, amelyen keresztül a menny titkait látta meg először a mi emberi fajtánk. Próbáljuk meg követni őt. Próbálj testvérem szolgálni, próbálj ajtó lenni, megnyitott ajtó, akin keresztül a szegények, a tudatlanok, az elesettek menetelnek az égi Atya, az örök Szeretet felé.

(Bibliás.)

A D. F. Unitárius Nők Orsz. Szövetségének hivatalos rovata.

Mint minden évben, Nőszövetségünk az idén is több amerikai unitárius Nőszövetségtől kapott karácsonyi és újévi kártyákat. Valamennyi jó kívánság a szívünkhöz szól, de a Plainfieldi (New-Jersey) Nők Szövetsége üdvözlétének szövege annyira nem mindennapi, hogy közöljük Nőszövetségünk számára:

„A karácsonyi napok hozzának számotokra örömet, adjanak Nektek ihletet, lelkületet és bátorságot szembenézni az új esztendő minden problémájával és lehetőségével.“

Ma, midőn gazdasági válsággal párosult szellemi válságban vergődik az egész világ, lehet-e ennél szebb és jobb kívánsággal kezdeni az új évet? E jóleső óhaj visszhangra lel mindnyájunk lelkében, s abban a reményben mondunk köszönetet érte, hogy minden nőszövetségünk képes lesz bátran szembenézni az eléánk álló problémákkal és ihletett lélekkel megragadni minden munka és előhaladási lehetőséget.

Jelenlegi és márciusi számunkban folytatjuk országos közgyűlésünk főtitkári jelentését, de miután nőszövetségeink nagy része még mindig nem küldte be kitöltve 1933. évi kérdőívünket, kérjük tagozataink vezetését, azokat mielőbb hozzánk eljuttatni szíveskedjenek, hogy folytatólagosan közzétéve közgyűlésről elmaradt jelentéseinket is, országos szervezkedésünk mentől teljesebb képét adhassuk.

Főtitkári jelentés az 1934. október 17-iki közgyűlésről.

A D. F. Unitárius Nők Országos Szövetsége tagozatainak 1933 évi működéséről.

I. Turda-Ariesi körből:

1. A bádénai Nők Szövetsége megalakult 1932-ben, 80 tagot számlál. 1933-ban 8 összejevetelt rendezett. Jövedelmét templomi céljaira és iskolás gyermekek segélyezésére fordította. A még alig két éves egylet lelkesen dolgozik s a helyi kívánalmaknak teljesen megfelel.

2. Taga-ban a Nők Szövetsége megalakult 1926-ban 32 taggal, azóta közgyűlést tartott 9-et. Összejövetelt rendezett 20-at.

3. Comiátsigen a Nők Szövetsége megalakult 1933-ban 30 taggal; választmányi gyűlést tartott 8-szor és 2 összejövetelt. Jövedelmét templom céljaira fordította.

4. A turdai Nők Szövetsége megalakult 1928-ban, 28 választmányi és 200 rendes tagja van, 1933-ban választmányi gyűlést tartott 12-öt. Közgyűlést is tartott. Összejövetelt rendezett 10-et. Jövedelmét szegények gyámolítására, betegek ápolására és iskolás gyermekek segélyezésére fordította.

5. Rimetea-n a Nők Szövetsége megalakult 1932-ben, 14 választmányi és 68 rendes taggal, múlt évben tartott közgyűlést. 4 választmányi gyűlést és 5 összejövetelt rendezett. Jövedelmét templom céljaira és iskolás gyermekek segélyezésére fordította.

6. A rimitea-szentgyörgyi Nők Szövetsége megalakult 1932-ben, 6 választmányi és 72 rendes taggal, 5 választmányi gyűlést, 1 közgyűlést és 25 összejövetelt rendezett. Jövedelmét templom céljaira és iskolás gyermekek segélyezésére fordította.

II. Alba-de-Susi körből:

1. A sibiui Nők Szövetsége megalakult 1932-ben, 18 választmányi és 44 rendes taggal. Választmányi gyűlést tartott 10-et. Tartott közgyűlést is. 11 összejövetelt rendezett. Jövedelmét főképpen templom céljaira, egyházközség céljaira, szegények segélyezésére, iskolás gyermekek segélyezésére, gyermekmelegedésre, stb. fordította.

2. Sighisoara-n a Nők Szövetsége választmányi tagjainak száma 8. Rendes tagok száma 45. Választmányi gyűlést tartott 2-öt, közgyűlést is tartott. Két összejövetelt rendezett. Karácsonyfa ünnepen ruhaneműt és lisztet osztott ki iskolás gyermekeknek.

3. Az ormenisi Nők Szövetsége megalakult 1930-ban. 14 választmányi taggal és 71 rendes taggal, 1933-ban választmányi gyűlést tartott 1-et, összejövetelt rendezett 14-et. Jövedelmét templom céljaira fordította.

III. Târnava-i egyházkör:

1. Küküllődombón a Nők Szövetsége megalakult 1934-ben 35 taggal.

IV. Muresi egyházkör:

1. A târgumuresi Nők Szövetsége megalakult 1922-ben. Választmányi tagok száma 16, rendes tagok száma 80. Választmányi gyűlést tartott 8-at, tartott közgyűlést is. Két összejövetelt rendezett. Jövedelmét templom céljaira, szegény segélyezésre, betegápolásra, iskolás gyermekek segélyezésére és temető gondozására fordította.

2. Ciocon a Nők Szövetsége 5 éves multra tekint vissza. Jelentése a Nők Szövetsége 1.500 lei értékű, ajándékba kapott zászlójának szentelési ünnepéről számol be.

V. Odorheiui egyházkör:

1. Ofsenitan a Nők Szövetsége megalakult 1908-ban. 10 választmányi tagot és 82 rendes tagot számlál. Közgyűlést tartott. Összejövetelt rendezett 14-et. Jövedelmét templom céljaira, Nőegyleti halottak koszorúira, csoportképre fordította. Rendezett 1 műsoros bált, egy székelyszóttos majálist, egy bezáró teacstét, egy műsoros karácsonyfaestélyt, s ezeknek jövedelmét iskolás és kisebb gyermekek karácsonyi ajándékokkal való ellátására fordította.

2. A székeljudvarhelyi Nők Szövetsége megalakult 1923-ban. Van 25 választmányi és 63 rendes tagja. Választmányi gyűlést tartott 4-et, közgyűlést 1-et, és 8 összejövetelt rendezett. Jövedelmét templom és iskola céljaira, az I. G. Ducai iskola javára, szegénységélyezésre, iskolás gyermekek segélyezésére, harmónium vásárlására, templomi villany bevezetésére és lámpákra, temetőkapu és kerítésre fordította. Elnöknő perzsaszőnyeg szövással foglalkozik és 5—6 14—15 éves leányt is kitanított reá, kik azóta 400—500 lejt keresnek vele.

3. Giepesen a Nők Szövetsége 1930-ban alakult meg. Választmányi tagok száma 10, rendes tagoké 30. Mult télen terem hiányában nem működhetett.

4. A sântpauli Nők Szövetsége 1916-ban alakult meg. 12 választmányi tagja és 80 rendes tagja van. Választmányi gyűlést tartott 8-at, összejövetelt rendezett 3-at. Jövedelmét szegények és iskolás gyermekek segélyezésére fordította.

5. Homorodul nouban a Nők Szövetsége 8 választmányi és 52 rendes tagot számlál. Választmányi gyűlést tartott 4-et. Közgyűlést 2-öt. 23 összejövetelt rendezett. Jövedelmét templom céljaira fordította.

6. Oclandon a Nők Szövetsége 1925-ben alakult meg. Választmányi tag 76, rendes 150, pártoló tag 16. Választmányi gyűlést tartott 4-et. Közgyűlést tartott. Hetenként egy összejövetelt rendezett. Jövedelmét temető bekerítésére fogja fordítani.

7. A Orasfalăui Nők Szövetsége 1925-ben alakult meg. 10 választmányi és 164 rendes tagot számlál. 2 közgyűlést tartott és rendezett 10 összejövetelt. Jövedelmét iskola céljaira fordította.

8. Homorodsânpetrun a Nők Szövetsége 1923-ban alakult meg. 10 választmányi, 60 rendes tagja van. Választmányi gyűlést tartott 2-öt, közgyűlést 1-et. Összejövetelt 12-öt. Jövedelmét iskolás gyermekek segélyezésére fordította. A vezetők hatásának köszönhető, hogy nők és férfiak majdnem mind az egész falu, otthonszótt ruhában járnak.

Mindennapi kenyерünk

Mindennapi kenyерünk munkamezején mindig előre kell látnunk; mindig elő kell készülnünk valamire. Egy-két hónappal mindig, de sokszor egy évvel is, előre kell vetnünk tekintetünket.

Nézem a *veteményes kertet*, az ősszel felásott, fagyott hantokat és látom a zöldségek szépen elrendezett, terméssel megáldott sorait... Képzeletemet visszafordítom s megállok egy-egy állomáson, május: kapálás, gyomlálás, április: palántatültetés, március: magvetés a szabadban, palánta-áttüzdelés, február: magvetés a szobában, január: vetőmagvak beszerzése. Nehány zöldségünknek: paprika, paradicsom, zeller, korai kárfiol — ha bő és korai termést akarunk — a magvát már február második felében el kell vetnünk. Hogy ezt megtehessük — amennyiben nincs *saját termelésü*, megbízható magunk — magszükségletünket most kell beszerezni. A sikeres konyhakertészet egyik alapfeltétele a *nemesített vetőmag*. Mindenik veteménynek különböző célokra kinemesített fajtái és változatai állanak rendelkezésünkre. A célunknak legmegfelelőbb fajták megbízható, fajhasznos és csiraképes magja, a bő termés első előfeltétele. Ilyen magvakat nem a heti vásárok piacain, hanem csak megbízható magkereskedésben lehet beszerezni. Legokosabb, ha többen összeállnak (nókszövetség, szövetség) — kisközségekben esetleg az egész falu — s közösen rendelik meg szükségletüket.

Nézem a *baromfiudvaron* gubbasztó fejletlen jércéimet, kivénült tyúkjaimat, az üres tojásos kosarat s látom esztendő ilyenkor kosaraimat halmozva tele szép, nagy tojásokkal. Visszatéritek képzeletemet s meg-megállok egy-egy állomáson: szeptember: szép, tojás elkezdésre kész jerce sereg, május: piacra kész csirke csapat, február—március: ültetés-keltetés, január: előkészületek a keltetésre, tenyésztojások gyűjtése. A téli tojástermelés titka ez: minél több nemzedékre visszamenőleg magas termelő képességű elődöktől származó, megfelelő időben kikeltetett, egészségesen felnevelt és előkészített *jerce-sereg*, melynek egyensúlyozott takarmányozással és egészséges ólázással lehetőséget adunk örökölt képességei kifejtésére. A keltetés időpontját a tenyésztett fajta határozza meg. A könnyű fajták (Leghorn, Minorca, Csórénnyakú) 5—6 hónap alatt, a középnehéz fajták (Rhode Island, Plymouth,

Wyandotte) 6—7, a nehéz fajták (Orpington, Brahma, Langshan) 8—10 hónap alatt fejlődnek ki. Téli tojás termesztés céljára úgy kell keltetnünk, hogy jércéink szeptember második felére legyenek kifejlődve és kezdjék el a tojást. Könynyű fajtákat márc. 15—ápr. 30-ig, középnehéz fajtákat febr. 15—márc. 31-ig, nehéz fajtákat jan. 15—febr. végéig kell keltetnünk.

A mikor emellett döntően fontos az is, hogy *miből* keltetünk. Míg *bő téli tojást csak jércéktől várhatunk*, addig *keltetésre csak tyúkok tojásait használjuk*. Legnyomósabb ok erre az, hogy a jérce képességeit még nem ismerjük, a tyúkéit azonban másfélévi pontos tojásellenőrzés és megfigyelés igazolja. Csak jó tulajdonságokkal rendelkező tyúkoktól gyűjtünk keltető tojást. Jó tyúk az, amelyik jérceéveiben (novembertől—novemberig) legalább 150 drb. 60 gr. körüli súlyu tojást tojott, amiből legalább 50 drb. téli (okt.—febr.) tojás, erőteljes szervezetű, egészséges és a fajtájának megfelelő test-súlyu.

Aki előre néz, az nem botlik meg, nem esik gödörbe; a sötétben is tud menni előre.

Lőrinczi László.

A eluji Nők Szövetségének hírei Januári Kötőkénken Dr. Császár Károly értékes előadást tartott: Mit olvassunk? címmel. Ugy felelt meg e kérdésre, hogy a minket különösen érdeklő jellegzetesen új erdélyi irodalomról kitűnő összefoglaló képet adott. Utána a 3 Hidy-nővér kedves hegedű és énekszamaiban gyönyörködtünk. Hálásak vagyunk a Hidy-családnak, kiknek vendégszerető otthonában Iris-telepi istentiszteleteinket is szoktuk tartani, hogy minden nőszövetségi munkában buzgalommal részt vesznek.

Végül kisorsoltuk Kovácsi Pál festőművész kiállításakor Nőszövetségünknek ajándékozott szép olajfestményét, nagylelkű adományáért e helyen is hálás köszönetet mondunk.

Következő Kötőkénk február második szerdáján, 13-ikán, d. u. 5 órakor lesz irodahelyiségünkben: Delly Szabó Géza zeneszerző: Mit hallgassunk meg? címmel fog előadást tartani; tagokat és vendégeket szeretettel hív

A választmány.

Jubilálás Sinden.

Dr. Szathmáry Miklós.

Január 20-án, szép napsugaras téli napra virradtak a szindi unitárius egyházközség hívei. Mintha csak a természet is tudta volna, hogy a kis egyházközség nagy ünnepre készül, napszemé-
ből meleg sugarakkal árasztotta el a szánakon érkező rokonokat, jóbarátokat, kik eljöttek, hogy az egyházközség által, az ő barátjuk, Dr. Szathmáry Miklós lel-
kész úr tiszteletére rendezett 25 éves papi jubileumon részt ve-
gyenek s a jubiláns örömét sze-
mélyes megjelenésük — és sze-
renesekívánataikkal sokszoroz-
zák. 10½ óraker megkondult a
szép fehérre meszelt toronyha-

rangja, Isten házába híva, az ünneplő közönséget. Az „Élő Isten“, előének és „Te benned bízunk“ derekas ének elhangzása után Lőrinczy Dénes esperes úr emelte lélekben Istenhez az gyülekezetett, a tőle megszokott, szíveket magávalragadó imá-
jával. Majd megcsendült a hívek ajkán a „Légyen kedves az áldozat“ című közének, melynek utolsó akkordjai alatt Szent-
iványi Sándor teológiai h. tanár úr lépett a szószékre, hogy méltassa a nap jelentőségét. Gyönyörűen felépített és igazi szónoki erővel előadott beszédében szépen mutatott rá, hogy az ember legnagyobb kincse a szeretet, mely akkor is megtart minket, ha minmden egyéb elveszett.

Az istentisztelet „Dicsőség Istennek“ című énekkel végző-
dött, melyet a szívből jövő személyes üdvözlések sora követett. Majd a lelkési lakon, a közel 100 teritékes fehér-asztal mellett hangzottak el igen értékes pohárköszöntők a jubiláló lelkészre. Ezeknek sorát Lőrinczy esperes úr nyitotta meg szép tószttjával, melyből örömmel vette tudomásul az ünneplő közönség, hogy ezelőtt 25 évvel is Lőrinczy esperes úr iktatta be, mint új lelkészt, Dr. Szathmáryt az édesapja örökébe. Az egyházközség nevében Szász Sándor keblitanácsos éltette a jubiláns lelkészt, kívánva, hogy még legalább 2×25 évig legyen az egyházközség lelkésze. Az egyházközség és a D. F. I. Egylet közös emléktár-
gyát, egy szép alabástromba foglalt órát Fodor Berta kedves beszéd kíséretében nyújtotta át a lelkésznek, ki könnyekig meg-
hatva mondott köszönetet, a nem várt kedves meglepetésért. Dr. Bodóczy Károly ügyvéd úr az üdvözlő levelek sokaságát olvasta fel, élén a Püspök úr Öméltósága által küldött tömör stílusú főpásztori üdvözléssel és áldással. — Régi osztály-

társai közül Dr. Várfalvi Mór ügyvéd úr nemcsak felköszöntötte, hanem leszámaztatván magát Áron főpaptól, mint született pap adta rá áldását a jóbarátra; csattanós beszédével hatalmas tapsot aratott, melyet tetézett az a nagylelkű elhatározás, hogy Dr. Szathmáry Miklós lelkész nevére 500 L. alapítványt tett a szindi unitárius egyház javára. Ezen alapítványhoz Dr. Gál Miklós felügyelő gondnok úr is 500 L.-t tett, míg többek hozzájárulásával még a fehér-asztal mellett 1700-ra emelkedett, mely a „Tordai cementgyár” Igazgatósága által küldött 1000 L.-jel. 2700 L. lett. Áldás legyen a jószívű adakozókon és áldás kísérje azokat is, kik még ezután csatlakoznak hozzájuk, mert az adakozás útja nyitva hagyott.

Még számos toast után a jókedv oly magasra csapott, hogy az ifjúság táncra perdült s még az éjfélt órákban is rótták a ropogós csárdást. Isten éltesse az ünnepelt lelkészt és családját még sokáig, de éltesse a megjelent ünneplő közönséget is, hogy más alkalommal is meghozhassák erkölcsi és anyagi támogatásukat.

Sind, 1935. január 24-én.

Lőfi Béla, tanító.

A természet világából

A vízőzön mal szemmel nézve.

A vízőzön bibliai legendája bekerült a geologia (földtan) rétegtani fejezetébe, ahol mint a diluvium egyik eseménye szerepel. Annak ellenére, hogy a jégkorszak végén beálló olvadások nagy területeket borítottak víz alá, a bibliai vízőzön és jégkorszak között semmi összefüggés nincsen.

Tájékozódás végett vegyük csak vizsgálat alá az O-testamentum ide vonatkozó részét: *En pedig imé özönvizet hozok a földre, hogy elveszessen minden testet, amelyben élő lélek van az ég alatt; valamí a földön van, elvész. Csinálj magadnak bárkát gófer (cédrus) fából és minden élőből kettőt-kettőt vigyél be a bárkába, hogy veled együtt életbe maradjanak.*

Noé alá is vetette magát ennek az új parancsnak, ezért feleségével, három fiával s három menyével egy nagy bárkába ültek, ugyanesak magukhoz vettek a földön élő állatokból is egy-egy párat, majd élelemmel látta el valamennyiöket. *„Felfakadának ezen a napon a nagy mélység minden forrásai és az ég csatornái megnyilatkoznak. Es esék az eső a földre negyven nap és negyven éjjel. A vizek pedig áradának és egyre nevekedének a földön és a legmagasabb hegyek mind elborítottának. Erőt verének a vizek a földön százötven napig.*

Megemlékezzék pedig az Isten Noéről és minden vadról.

Szelet bocsáta az Isten a földre és a vizek megapadának.“

A vizek apadni kezdének és a Noé bárkája az Ararat hegyén megakadt. Itt Noé bárkájából kiszállva, áldozatot mutatott be, az Ur szívérvánnnyal az égen megígéri, hogy többet így nem bünteti meg az embert.

A héber szöveg mellett ugyancsak a vízözönről találunk feljegyzéseket az Indusok és Irániak szent könyveiben. Hasonló dolgokat találunk Deucalion és Ogyges görög mondáiban. Berossus babilonai pap egy vízözönt ír le. A ninivei királyi könyvtár eserepein a bibliai vízözöntől eltérő, de lényegében szintén egy vízözön leírása található meg. A vízözön eseményeivel foglalkozó emberek sok ideig azt hitték, hogy a vízözön az egész földrészre kiterjedt volna, azonban Noé szerint a Föld területe csak akkora volt, mint amennyit ő ismert.

Az utóbbi időben Suess híres bécsi geologus az összes vízözönre vonatkozó írásokat áttanulmányoztas ugyancsak geológiai felvételeket készítve, megállapította, hogy a Tigris és Eufrates folyók torkolatánál a Diluvium végén egy nagy süllyedés történt, amit a mai elég előrehaladott emberi civilizáció emlékezetébe is vésett.

Mit mond a geologia?

A vízözön főokozója a Perzsa-öböl tájékán levő hatalmas rétegek elhelyezkedése, amelyek hatalmas földrengések kíséretében zajlottak le. Ma is földrengések alkalmával az Indiai Óceán partjain hatalmas szökőárok keletkeznek, melyek 10 km-re is behatolnak a szárazföld belsejébe. A bibliai vízözönnél keletkezőt nagy ciklon a Perzsa öböl vizét lesüllyedt szárazföld helyébe hajtotta. Érdekes, hogy a héber szövegben Noé szerepel; a ninivei táblákon egy Hasis-Adra nevű bárkás, míg a Berossus mondáiban egy Xisurthos nevű ember. Igen fontos ez a geológiai megállapítás, mert árvíz esetén a Noé, Hasis-Adra, vagy a Xisurthos bárkája a tenger fele ment volna, így a hegven való megfeneklése teljesen egybevág a geológiai felvételekkel. A Ganges és Bramaputra torkolatánál ilyen kataklizma már többször megtörtént a vízözönnél említett oknál fogva. !

Máskülönben földrengések alkalmával mélységből is jöhetnek fel vizek, különösen árterületeken épen úgy, mint ahogy azt a Noé legendája megemlíti. A Föld porából felemelkedett ember egyik legnagyobb találmánya az emlékek írásban és eszközökben való megörökítése, aminek segítségével annyi tízezer év ködös homályára tudunk némi fényt vetíteni.

kei és kiterjedt rokonsága megtört szívvel kísérték örök nyughelyére az odorheui temetőbe. Legyen emléke áldott!

A küüllői egyházkört nagy csapás érte. *Bartók Endre* ádamosi lelkész január 22-én, életének derekán, 48 éves korában meghalt. Egyházának híu szolgája, híveinek jóakarató, gondos pásztor, feleségének sz. Rácz Ilonkának 13 évi házassága alatt; szerető élettársa volt. Mindig jókedélye, optimista gondolkozása sokszor tette vidámmá jóbarátainak körét. Elmulasát szomorú szívvel gyászolják feleségén kívül özvegy Bartók Endréné edesanyja, Bartók Géza polgárdii lelkész testvére, apósa, anyósa és lelkésztársai. Nyugodjék csendesen!

Megdöbbenéssel vettük a szomorú hírt, hogy *Lőfi Ödönne* sz. *Ferencki Zsuzsa*, bölöni lelkész afia szerető hitvese életének 58.-ik, boldog házasságának 28.-ik évében, január 29.-én hosszas szenvedés után örök nyugalomra tért. Eltávozásával gyászba borította az egyházunk életében olyan nagy szerepet játszó Lőfi, Ferenczi, Tana családokat; Dr. Ferenczi Géza egyh. főgondnok testvérét, Vári Albert theol. dékán, Lőrinczy István vallásnár sógornőjét veszítette el benne. A hideg, téli göröngy egy szelídlelkű, jóságos asszonynak az életét rejtette el övéi elől, de hiszszük, hogy szeretete, amivel családját életében körülölelte, ezután is közöttük fog lebegni. Isten békéje kísérje az örök pihenésen át!

Egyleti jelentések. Még több egyházköriből nem érkezett évi jelentés a D. F. egyleti működésről. Kérjük a körí fiókegyletek vezetőségeit, hogy jelentésüket sürgősen küldjék be!

Kultúr délután. Már egészen életszükségletté váltak eluji társadalmunkban a püspöki házban rendezett D. F. egyleti kultúr délutánok; családias jellegű s az a művészi élvezet, amit a kiváló szereplők nyújtanak, minden alkalommal nagyszámú közönséget gyűjtenek össze. A helybelieken kívül vidékről bejövő híveink különösen örömmel ragadják meg az alkalmat, hogy a hónap első péntekjén felkeressék ezeket a kedves összejöveteleket. Február 1.-én is zsúfolásig megtöltötték az érdeklődők a püspöki lakást. Először Póczy Mihályné adott elő megkapó közvetlenséggel kolozsvári emlékeiből. S. Kouba Paula hegedűn több darabot játszott Delly Szabó Géza szerzeményeiből, Utó Mária

zongora kíséretével. A neves zeneszerző művei nagyszerűen érvényesültek a két kitűnő művész interpretálásában. Sebesi Laci I. g. tanuló modern verseket szavalt olyan művészi készséggel, hogy az egész közönségben méltó bámulatot keltett. Tatár Ferenc zongora számaait többször megismételtette a közönség. Hosszas ünnepségben részesültek Gyallay Pap Domokosné és Sánta Ilonka a „Lakme” operából énekelt gyönyörű duettért. A következő kultúr délután március 1.-én 6 órakor lesz.

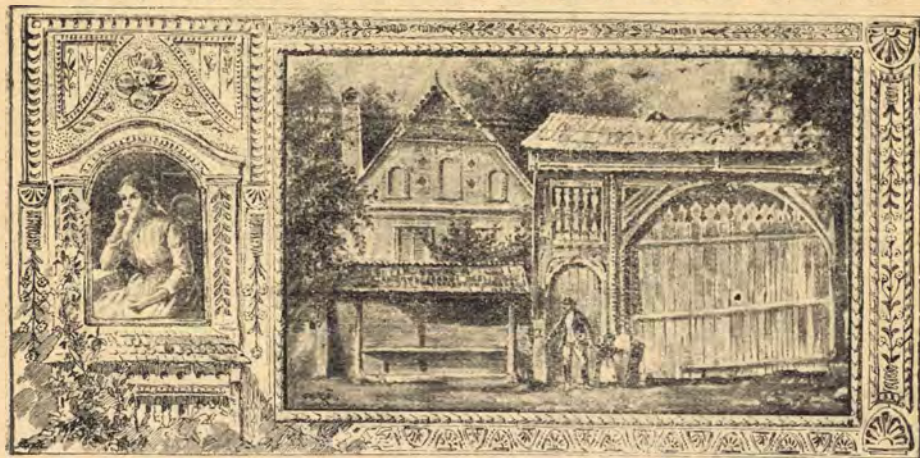
Irodalom.

Erdő János: az „Erdélyi Fiatalok” kiadásában megjelent: *„A népfőiskola jelentősége népünk életében”* című tanulmánya. A szerző azoknak ajánlja művét, akik népünk jövőjéért küzdenek és kisebbségi életünk nehézségein segíteni, könnyíteni akarnak. Tanulmányában rámutat arra, hogy Dániából kiindulva, Anglián, Svéd-, Francia-, Német-, Cseh-, Magyarországon keresztül hozzánk, erdélyi magyarokhoz, is eljutott a népfőiskola eszméje. Enek a népfőiskolának célja: „vonzó és népszerű előadások által kapcsolatot teremteni a tudománnyal foglalkozó emberek és a nagy néptömeg között”. A kapcsolat létrehozása és kimélyítése a fontos. Mi, erdélyi magyarok, már megkéstünk és éppen ezért most fokozottabb erővel és munkakedvvel kell hozzáfogjunk, illetve folytassuk a már megkezdett munkát. Ez a népfőiskola pótolná az elemi iskolát végzett ifjaknak, de bárki más számára is, az élet megküzdéséhez szükséges önképzést. Ehhez járulna, mint második fő cél: „az erdélyi magyar tan nyelvű oktatás és a magyar fajiség szellemi folytonossága és megőrzése”. Szükség van a népfőiskolára! Szükségünk van különösen nekünk, kisebbségi életet élő magyaroknak. A múlt évben készített statisztika szerint az elemi iskolákban végzett tanulóknak csak 4,5%-a ment középiskolába. A többi, elsősorban anyagi hiány miatt, otthon maradt (jobbik esetben), vagy elment dolgozni, hogy megszerezze a mindennapi kenyeret. Ezen a téren Balázs Ferenc mészköi unitárius lelkész végez már több éve sikeres munkát Aranyosszék bevonásával. Próbáljuk meg mi is otthon! „Csak a kezdet nehéz”, azután már könnyen megy. Ebben a tanulmányban útmutatást is kapunk minden irányban. Általános, vagy szaknépiskolát létesíthet minden község, ahol a tanító, pap, jegyző, szövetkezeti vezető, vagy bárki más hozzáértő egyén, tarthat előadást időszerű fontos kérdésekről. Az előadások után megbeszélések alapján egységes és helyes fogalmat nyerhet mindenki ezekről a kérdésekről. Akik ezt az eszmét magukévá teszik és tényleg dolgozni akarnak, kérem, olvassák el a tanulmányt teljes egészében. Abban részletes felvilágosítást kapnak minden ide vonatkozó kérdésben.

Gálffy Mózes

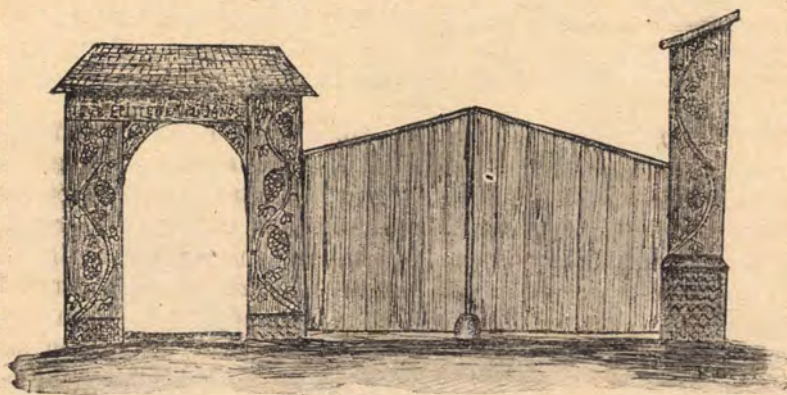
Az Unitárius Közlöny megjelenik havonta. Szerkesztő: Szent-Iványi Sándor.

Őrizzük ősi kincseinket!

Galambdúcos székelyföldi kapú

Sajnos, kevesen tudják, hogy a Székelyföld az ő faragott kapui-
val messze földön ismeretes s ebből a külföld egy munkaszerető
és fáradhatatlan népre következett. Ősi kincseinket ne hagyjuk
leegyszerűsíteni úgy, mint ahogy azt a második képen láthatjuk.

Egyszerű székelyföldi kapú

Különbözeti vizsgálat. Burian Gyula volt róm. kath. hitok-
tató theol. akadémiánkon különbözeti vizsgálatot tett kitűnő
eredménnyel. A kiváló képességű, fiatal afia nagy lelkesedéssel
és szeretettel készül új hivatására s minden reményünk megvan
arra, hogy nagy tudását haszonnal fogja értékesíteni egyházunk
szolgálatában is. A püspök úr hitoktató segédlelkésznek nevezte
ki Homoródalmásra.

Rovatvezető: Ifj. Hadházi Sándor.

Új vallástanár. Fikker János kövendi lelkész kitartó munkájának újabb gyümölcsét aratta; szép sikerrel letette a középiskolai vallástanári vizsgát. Sok szerenését kívánunk!

A főtanács idejéről a február 13-iki E. K. T. fog dönteni.

Betegségi szabadság. Balázs Ferenc mészköi lelkész betegségeire való tekintettel félévi szabadságot kapott. Helyettesítéséről köri lelkésztársai gondoskodnak. Kívánjuk, hogy szabadsága leteltével új erővel, egészséggel folytathassa magasztos hivatását.

Athelyezés. A püspök úr Fülöp Zoltán lelkészt Iklandról Vadadba helyezte át. Isten áldása és hiveinek szeretete kísérje új munkahelyén lelkész afiát!

Halálozások.

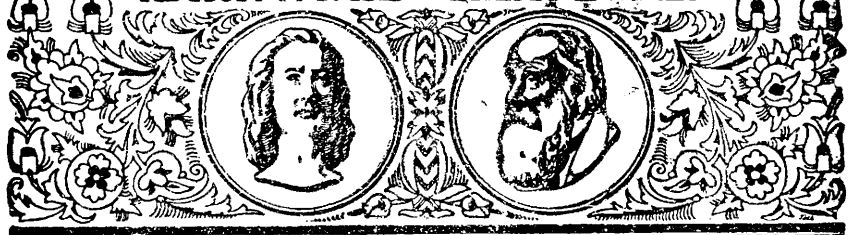
Kisgyörgy Sándor ny. lelkész, tb. esperes, a Ferenc József-lovag-rend tagja, egyházi főtanácsi tag, január 20-án bevégezte, Isten különös kegyelméből a pátriárkák korát elért életét. 90 évet élt s ebből 57 évet az Úr szolgálatában töltött. A szeretetnek megtestesült apostola volt, egész életét mély vallásosság, az Istenben bizó, törhetetlen hit vezette. Hosszú, 60 évre terjedő házasságában nagy családjának gondos őrizője, irányítója, nemes jellemével mindnyájunknak példányképe volt. Feleségén, sz. Pál Bertán kívül testvérei, gyermekei, unokái, kilenc dédunokája siratják. Benezédi Pál eluji vallástanár unokaveje volt. Legyen nyugalma csendes! Emléke felejthetetlenül megmarad utódainak lelkében!

Nagy Ferenc ny. áll. iskolai igazgató-tanító, az énlaki egyházközség hűséges kántora, életének 73-ik, boldog házasságának 39-ik évében, január 21-én csöndesen elhunyt. Puritan, nemes egyszerűség, mély vallásosság, családjához és egyházához való nagy szeretet és törhetetlen ragaszkodás jellemezték életének minden megnyilatkozását. Felesége sz. Varga Juliánna, gyermekei, uno-

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Egyletünk ötvenedik évi közgyűlése

fog folyó évi március 30-án délután 5 órakor megtartatni a püspökség dísztermében. Ötven év nagy idő, felmérhetetlenül sok minden történik alatta. Jó is, rossz is. Mi, kicsinyhatú, gyarló földiek, rendszerint azt szoktuk állítani, hogy inkább rossz, semmint jó történik velünk az évek folyása alatt. Am ilyenkor, félszázados⁴⁴ visszapillantás alkalmával, az elfogulatlan bíráló mérlegre teszi azt a sok igyekezetet, tervet, reménységet, jószándékot, mely egy ilyen egylet életében ötven év alatt valóságos emlék-toronnyá magasztosult, — mérlegre teszi s látja, hogy amennyi ezekből megvalósult, mélyen lehúzza azt a másik serpenyőt, melyre a meghiúsult tervek, a fiaskók és a rossz eredményt hozó próbálkozások tétettek. Egyletünk központi választmányának megbízásából, Benczédy Pál vallástanár afia megírta a D. F. Egylet első ötven évének történetét, mely, kinyomtatva, a jubiláris közgyűlésen már a tagok rendelkezésére fog állani. Olvassuk el szeretettel ezt a munkát s vizsgáljuk meg, hogy nincs-e okunk igazán ünnepelni ötven év buzgó munkája felett.

A jubiláris közgyűlésen dr. Abrudbányai Ede, orsz. gy. képviselő, fog — Egyletünkönél viselt elnöki tisztsége szerint — megnyitót mondani, és szólni fog azon főt. püspök úr is. Egyletünk alapítója és díszelnöke, kinek ez ötven éves mult minden egyes perce látta munkáját és lelkesedését az ügyért.

Felolvas Benczédy Pál, vallástanár, az Egylet multjáról, Vári Domokos, lelkész pedig előadja pályadíjnyertes költeményét, melyet az Egylet ötven éves jubileumára írt.

Közgyűlésünk további programját is közölni fogjuk olvasóinkkal.

Meg vagyunk győződve, hogy aki csak teheti, eljön erre az ünnepi alkalomra, hogy megjelenésével is lerőjíja háláját a munkás mult iránt s erőt merítsen a második ötven év elközelgő feladatainak megvalósítására.

Szózat a cluji unitárius kollégium volt tanulóihoz.

Ezelőtt három évvel nyílt levélben hívtam föl dr. Gál Kelemen, ki cluji kollégiumunknak 40 évig tanára, 30 évig igazgatója volt, hogy a Kollégium történetét írja meg. Dr. Gál Kelemen a felhívásnak eleget tett. Készen van az 55 ívre terjedő két kötetes mű kézírata. Ám de ehhez senki sem férhet hozzá, éppen mint az Uzoni-Kozma hatalmas könyvéhez.

Kit nem érdekelne, sőt kit nem izgat, az a gondolat, hogy milyen képet ad az én, a mi, a régiek iskolájáról az irodalomnak, s tehát a nagy magyar olvasóközönségnek az a könyv, amely mindent egybefoglalt a kezdetől, vagyis János Zsigmond fejedelmtől Brassai Sámuelig.

Megjelennek benne: apák, ósapák, püspökök, tanárok, jóltevők, kik az intézet viszontagságos életét vezették, fenntartották.

Az óvári és a többi kollégiumok ielke szólal meg benne. Találkozunk a mindenkori ifjúság főnökével, a seniorral, aki parancsolója, rendtartója és alamizsna-osztója volt az együttélő diákseregnek. Három nemzet: a magyar, székely és szász, helybeli s a távoli bércek fiai itt barátkoztak s itt tanultak meg tűrni, tanulni nélkülözni és gazdálkodni. Egész Erdély figyelme rajtok volt, mert ők gyalog vagy szekéren, Háromszék határáig is eljártak búzát, kenyeret, kalácsot, túrót és szalonnát gyűjteni, midőn a katonai karhatalom kiverte őket házukból és összes vagyonukból. Végasztalni is eljártak a városi meg a vidéki halottak koporsójához énekel, orációval, ritmussal, akár három nyelven is, amit kedvesen fogadott a gyászoló család, a püspök, főpap s a tanár prédikációja mellett.

Egész Erdély változatos élete tükröződik vissza a Kollégium történetében.

Jól esik a mai léleknek, ha olykor megfürödhetik a régi dicsőség éji homályában. Megnyugtat és új munkára serkent, ha a mai sivár jelennél még keményebb megpróbáltatásban szemléljük őseinket. Boldoggá tesz, ha azt olvassuk, hogy itt a fajok egybeolvadtak s gyűlölet helyett szeretet és barátság táplálta a szíveket.

Meg fognak jelenni a ma életben levők előtt a régi kedves tanárok, kikről annyi érdekes diákmegjegyzés hangzik el minden találkozó ünnepen. Újra fogjuk élni saját legendás multunkat s minden kedves óráért hálás köszönetet mondunk annak, aki jelenné tette számunkra multunkat. Erre a szerepre vállalkozott dr. Gál Kelemen s ő a maga feladatát nagy fáradsággal, idegszagató szorgalommal teljesítette.

Mi következik most? Az kedves *véndiákok*, régi tanulók és osztálytársak, hogy mi vegyük át a munka ránk eső részét:

a kiadás költségét. Ez csekélység, az övéhez mérten, mert a két kötet könyvért csak 300 lejt kell adni. A könyv húsvétra piacra fog kerülni. Rajta, siessen hozzájárulni mindenki! Minden papi könyvtár, minden magánkönyvtár gondoskodjék a maga példányáról.

Bízom, hogy együttesen, egyesült akarattal valóra váltjuk azt, ami most ránk vár és tőlünk függ. Siessen a találkozóra minden volt diák. Remélem, hogy a könyv hátsó lapjait mi előfizetők fogjuk megtölteni. Ez lesz az utolsó névsorolvasás!

Cluj, 1935. január 20.

Dr. Boros György,
püspök.

A legfájóbb sikoltás.

(Tomba Lászlónak)

„... S a birt: embernek ember
Miy ádáz farkasa volt,
Lelkében úgy veri vissza,
Mint szívitépő sikolyt.”

Tomba L.

Van úgy: szeretnénk felsikoltani,
Mikor a lelkünk mélyén fáj a seb;
Mikor azt hisszük: nincs a bánatunknál
A világon egy még keserve sebb.

Ha nem bírjuk már, feltör a sikoltás,
Hogy végigborzong, aki hallja, tőle,
De megkönnyebbül 'szegény árva lelkünk,
Mikor a jajszó felszakad belőle.

S van, kinek körme önhúsába mélyed;
Ki daccal összeszorítja fogát,
S meghal inkább némán, közömbös arccal,
De soha el nem árulja magát.

Van sikoltás, mely feltör ajkainkig,
De onnan elszállnia nem szabad;
Ettől a seb csak égetőbben éget:
Ez a sikoly a legfájdalmasabb!

1935. febr. 18.

DEÁK BERTA.

Női lelkészek.

(Hozzászólás.)

E tárggyal kapcsolatos mondanivalóim két részbe foglaltam össze. 1. Mit jelent a lelkészi hivatás nálunk, 2. Mennyiben felelhet meg ennek a női lelkész?

1. Nálunk a lelkész nem csupán egyházi szónok, nem egyszerű tisztviselő, akinek meghatározott hivatalos órái és teendői vannak. Nálunk a pap egyházközségének családfeje, hitvédő, közigazdász, életművész, ügyész és ügyvéd, nyelvfordító, magyarázó kell, hogy legyen. Személye nemcsak jelképezi, de legtöbbször megtestesíti az egyházi élet küzdelmét. Ő az a bizonyos „gazda szeme, aki, ha minden „alkalmas és alkalmatlan időt“ meg nem ragad, elvesz, vagy legalább is fogy a nyáj.

Nálunk nincsen úgy elválasztva a lelkiek s az anyagiak „minisztrálása“, mint azokban a külföldi esetekben, amelyekre a teljes egyenlőség hívei hivatkozni szeretnek, ahol a pap válláról az anyagiak gondjai egy-egy teljesen önmagában működő bizottságra ruháztattak át. Ahol a jogok, törvények és kötelességek olyan magától értetődő dolgok, mint a napfelkelte, vagy a naplemente. Nálunk sokszor kemény küzdelmet kell vívni a „magától értetődőért“ úgy künn, mint benn. A pap sokszor szigetelő réteg az érdek s családi ellentétek izzó áramában; biztosító szelep a túlfeszített indulatok szabályozásában s ha nincs ellenálló ereje, szigetelő képessége, önmaga is vész, pusztul, de nyomában egy-egy község vagy eklézsia ég ki lelkiileg és társadalmilag.

Ilyen körülmények, ilyen társadalmi összetétel, ilyen izzón működő ellentétes erők központjában állni, annak irányát felfogni, azt egyensúlyba hozva, konstruktív céllal munkába állítani, elnyúlhatatlan kitartás, öntudatos, szuggesztív erő kell. Itt nem lehet pillanatnyi hangulat és érzés motívumokkal dolgozni, alkalmilag felvetődött részletkérdések után indulva. Ide kitörülhetetlenül bevéssett cél, hajlékony, rugalmas, de határozott vonalvezetés s mindenekfelett idegzet kell. Idegzet, amely képesít arra, hogy egy vonás se árulja el arcomon, hogy keserű a pohár, amelyet ürítek, amely a másodperc századrésze alatt képesít arra, hogy egyéni sérelmem s a közsérelem közé meghúzzam a válaszfalat. Idegzet, amely békesség felé viszen akkor is, amikor egész alsóbbrendű ösztönösségem a kielégítő, édes bosszúvágy forró ölébe sodor.

A lelkész s hívei közti viszony legbiztosabb mutatója az a bizalom, amellyel hívei teljes titoktartás reményében életük bántó, reménykedő, vagy tanácskérő gondolataikat feltárják előtte. Ezek lehetnek sokszor megrendítőek, sokszor kiábrándítók, sokszor kétségbeejtők, de amíg ezek a maguk valóságában meg nem nyilatkoztak, amíg a megbeszélések csak az udvarias általánosság síkján mozognak, addig a pap csak a szívek várfalán kívül kopogtat. A közösen megbeszélt, csitított, vagy ringatott titkok útján indul el a belső élet építő munkája. Ide nagy

önmegtagadás kell a titkok őrzésében. Csak egyszer kell megbántani ezt a kényes madarat, seregestől röppen el, mint a vetésről felrebbent fürjcsapat.

A mi lelkészi munkánk körülményeinek s kívánalmainak e rövid és hiányos felvázolása után lássuk

2., mennyiben felelhet meg ennek a női lelkész?

Két út áll előtte. A) A természetes: férjhez megy. B) A kényszerűség: nem megy férjhez.

A) Ha férjhez megy, mai jogi s társadalmi helyzetünknel fogva az élet legfontosabb kérdéseiben férje akarata dominál. Ez a tény, ha férje izzó egyházszeretet mellett kellő műveltséggel, tapintattal rendelkezik, csak jó lehet. Fennáll azonban továbbra is egy veszedelmes kettős kérdés. Vagy a férj szerzi a mindennapi kenyeret, amely esetben a papság mellékfoglalkozássá válik s ehez arányított gond és idő fordítatik reá. Ellenkező esetben, ha a papság a fő alap, a férj válik második, alárendeltebb személlyé, ami különösen falusi társadalomban nem részesül a legelőnyösebb megítélésben.

Feleség és anya testvérfogalmak. A terhesség, csecsemőgondozás, gyermekrendezés, tisztántartás, nevelés egy anyától annyi elfoglaltságot, olyan másirányú idegberendezkedést kíván, ami kizárja, hogy más téren is egész energiával álljon sorompóba. Ez még eddig a jobbik eset. Hátha a férj az egyházzal szemben közömbös, esetleg éppen ellenséges, vagy másvalóságú? Hátha tapintatlan, alacsonyabb intelligenciájú? Férfi papnál, ha a felesége lenne ilyen, mégis a családfő a döntő szó, kifelé ő reprezentál s az ő akaratán keresztül szűrődik meg a kifelé való megnyilvánulás. Megvalósítható-e ez az előbbi esetben is?

B) Nem megy férjhez. Mai társadalmi felfogásunk a magános nőt mindig gyanakvással kíséri. Személyi titkokkal öltözteti fel s matematikai rendszerességgel keresi az „ismeretlent“. Különösen kifejlődött sport ez eseményekben szegény vidéki helyeken. Ez még csak feltevés, de számolni kell vele mint fény esetében az árnyékkal. Hivatalokba kell menni, közigazgatással, közoktatással, csendőrséggel, pénzügyvel tárgyalni. Ezeket lakásán is fogadni, estélyekre menni, színdarabot előkészíteni, híveket látogatni. Ezer és ezer alkalom mende-mondára. Társadalmi és egyéni életet kell élnie. Magánosan kell, hogy szabályozza a másik nemmel való érintkezést, hogy gyanura ne adjon okot. Más életpályánál úgy választja meg szállását, hogy abban a társadalmi keret is adva legyen. Papi állásnál pedig a parokián való lakást elengedhetetlen feltételnek tartom, mert szomorú példák mutatják, hogy ellenkező esetben csak romok maradnak az utódra. Mit csinál egy papnő egyedül egy kunyhó vagy papi lakásban?

A nő ideg- s ösztönélete más természetű, mint a férfié. Megszabják, befolyásolják elsősorban a periódikusan visszatérő élettani változások, majd a klimatérium válságos korszaka. Hogy bír ideggel gyűlést, vitát, küzdelmet, ha történetesen szervezte adottságánál fogva akkor éppen nyugalmat és kíméletet igényel?

Hogy tud váltakozó kedély, idegállapot mellett egységes vonalvezetést, következetes, higgadt megfontolást adni lelkeszi munkájába?

A női léleknek egyik legjellemzőbb sajátossága a közlékenység. „Csak éppen neked mondom, tovább ne add” bevezetéssel indulnak a titkok. Mi lesz, ha a hívő egyszer csak szemközt latálkozik az elmondottakkal, mert ez alól a szenvedély alól nem mentes egy társadalmi osztály nője sem? Vajjon erre gondolva, bizalmas dologban hozzá fordul-e egyáltalán híve?

Mindezek szemelőtt tartásával leszögezem véleményem: A nőt olyan típusú lelkeszi állásra, mint amilyent a mi egyházunk jelen körülmények közt adhat, alkalmasnak nem tartom. A beállításnak még csak a kísérletét is veszedelmesnek tartom, mert ha ma egy helyen veszünk, az örökre szóló veszteségünk lehet.

Ellenben hitoktatói, betegápolási, egyháztársadalmi, nevelői, charitativ r é s z l e t m u n k á r a, nem felelős lelkeszi állásban kiválóan alkalmas lehet.

Kövári Jakab lelkesz.

Mene, Mene, tekél, ufarszin.

A világháború kataklysmájából egy új világ körvonalai kezdenek kibontakozni. Ebben az új világban minden jogforrás alapja a létezés. Világosan láttuk ezt a Saar-vidék szavazásánál. Szó se volt ott történelmi vagy egyéb jogokról. A kérdés egyszerűen, világosan és kérlelhetetlenül így hangzott: az élők közül ki akar Németországban és ki akar Franciaországban lakni?

Ez a példa is világosan mutatja, hogy az új világrendben egy népnek az élethez való joga is tisztán számától függ. E létkérdés előtt áll az erdélyi magyarság, de különösen az erdélyi unitárius egyház is.

Nemrég az egész román sajtó alig leplezett örömmel állapította meg, hogy az erdélyi kisebbségek fogynak, gyermekáldásuk csökkenő irányt mutat.

Mit jelent ez? Erre többek közt Thomsen számításai vetnek élénk fényt.

Ha egy zárt területen két egymástól különböző, de egyenlő számú lakosság él, közülük az egyik csoport már 25 éves korában házasodik és családonként 4 gyermekük van, míg a másik csoport csak 33 éves korában házasodik és családonként csak 3 gyermekkel bír, akkor: 100 év múlva a megosztás 17,5:82,5 és 300 év múlva 0,9:99,1 lesz a csekélyebb gyermekszámú csoport rovására. Ily csekély különbség a családonkénti gyermekszámban 300 év alatt az egyik népcsoport eltűnéséhez vezet.

Ebből látszik, hogy csekély gyermekáldásunk legbiztosabb következménye rohamos fogyásunk és dicstelen eltűnésünk leend.

A veszély nagy, de reméljük, hogy túlkorai a rosszindula-

tuak öröme. Még rajtunk áll, hogy a lét és nemlét mérlegét a javunkra billentsük. Ehez azonban a harctéri hősiességnél is nagyobb hősiesség: a mindennapi élet hősiessége kell.

Kellő számu gyermekkel kell biztosítanunk népünk és egyházunk fennmaradását. Minden szakértő tudja, hogy családonként 4 gyermek az a minimum, amelyik egy nép fennmaradását biztosítja.

A legkönnyebben érthető Burgdörfer berlini statisztikus számítása és így én ezt ismertetem.

A népesség száma úgy marad változatlan, ha 100.000 újszülött leány, később felnőve, 100.000 leánygyermeket szül.

100.000 újszülött leánygyermek közül a házassodási kort

eléri — — — — — — — — — — 86.700

Ezek közül 40 éves koráig férjhez megy — — — — 73.700

Tíz százaléka a házasságoknak terméketlen marad — 66.330

nő, akinek a fenti 100.000 leánygyermeket meg kell szülnie.

100.000 leánygyermekkel együtt mindig 106.000 fiúgyermek is születik. 206.000 szülésre pedig mindig jut 7.000 halvaszülés is.

Tehát minden házasságban, ahol egyáltalában gyermek születhetik $\frac{213.000}{66.330} = 3.2$, vagyis több mint három gyermeknek kellene születnie, hogy az illető népcsoport számszerint ne fogyjon.

Nálunk a halálozás nagyobb, mint azt a fenti német számok mutatják és így nálunk a családonkénti 4 gyermek minimumnak tekinthető. Ezt a minimumot annál is inkább be kell tartanunk, mert a környező népek még ennél is nagyobb gyermekszámmal rendelkeznek.

Az biztos, hogy a családonkénti 4 gyermeket nem tudjuk mind úgynevezett úri pályán elhelyezni. Dehát szükséges ez? Az úgynevezett szellemi pályák túlértékelése és a testi munka lebecsülése kór és kórtünet. Reméljük, hogy az új kor, melynek a küszöbén állunk, nálunk is minél előbb eltünteti ezt a kórtünetet. Németországban a gyógyítás már erőteljesen megindult. Nem engednek senkit az egyetemre, aki legalább egy évig nem végzett nehéz testi munkát. Így a testi munkának a szellemivel egyenlő értékelése magától értetődővé válik.

Ezt az új átértékelést nekünk is minél előbb el kell végeznünk. Új életkörülményeink új beállítottságokat követelnek. A liberális világnézet „politikai nemzet” fogalma elvesztette reánk nézve minden értelmét. Csák a nép, a népközösség kollektív átélése az az alap, amiről évezredes történelmünket folytat-hatjuk.

Át kell éreznünk a vérségi összefüggésünket legszerényebb népbeli-cinkkel is. Az életnek ezt az új érzését és értékelését az intelligenciának kell terjesztenie. Ez az ő történelmi feladata.

A vér és föld misztériumán épül fel az új társadalom. Amelyik nép ezt nem képes átélni és hozzá alkalmazkodni, an-nál beteljesedik a szentírás szava: „Mene, mene, tekell, ufarsin”.

Fazakasság dicséreti.

(Melyből az is kiindódik, hogy lett a járai csuporból kántor-kanonok.)

Van egy szép mesterség ez árnyékvilágon,
Jól emlékszem rája, hogyne, hisz nem álom.
Tiszta valóság az, de még a javából,
Mindjárt kitudódik e históriából.
Kicsi kölyök voltam, mikor így szólt apám:
,Korongot csinálj bé, kölyök, mit tudsz, hadd lám!
Gyurj a gyurt agyagból fülesfedőt, lábost!
Mibe csinál anyád, ha nincs mibe, bálmost?!“
J á r á b a n így jártam akkor én K o r o n d o n,
Az apámé mellett ott áll már korongom,
Elkészült a „műhely“, koronghat a korong,
Oda néz az öreg s magában így borong:
„Forgasd, fiam, forgasd, ahogy telik tőled.
Ugy sem lesz, látom én, kanonok belőled.“
Forgattam hát fürgén alsó karikáját.
Ugy forgatják azt, hogy a jobb lábbal rugják.
Hanem amíg az a huncut kerék forgott,
Két tenyerem addig a már leszaggatott
Agyagdarabokat úgy összetaposta,
Olyan lett az, mint egy közönséges „lopta“.
Aztán ez agyagból összetapsolt loptát,
Mint a gumit, sose ütik messze s dobják,
Csupán a korongnak felső tányérára,
Hol aztán csupor lesz a mester s z a v á r a.
Kis-csupru, nagy-csupru emberek! Ilyformán
Gyurt az Úr titeket is az ő korongján,
Ádám úgy lett Ádám a világ kezdetén,
Mint az agyagból a csuprot én teremtem.
Ugy becsüljétek hát ezt a mesterséget,
A teremtéssel tart egy-testvériséget.
Tudta apám, mit mond: „A csupor s a szemed,
Ha nem vagy mestere, Mózsi, jobban teszed,
Ha kanonoknak még, tán az is emberség,
De a fazakasság, az, fiam, mesterség.
Mester légy hát, Mózes, a szóm rajtad fogjon,
Szeresd a csuprot és vigyázz, jól korongjon.“ —
Mester lettem. — Igaz, olyanféle mester,
Aki a csuporból bort inni nem restel.
Végire szeretek járni, hogy jól kong-é,
S kiűritem inkább, ha nem éppen hó-lé.
De van is ám hangom! — Ha az orgonám szól,
Echózik a Sion, lelkesít a k á n t o r.
S mint híres Tihanynak riadó leánya,
Isten felé röpit ú j é n e k e k szárnya,
Ahol szebb a rózsa, zengőbbek a dalok, —
Csengőbbek a dalok, csorgóbbak a csapok,
S Isten markában a — kántor-kanonokok.

Lőfi Ödönné szül. Ferenczi Zsuzsánna emléke.

Míg élt, addig is szerette és becsülte mindenki. De eltávozásával akkora üresség támadt a családjában, az egyházközségben s a társadalomban, hogy csak most látjuk igazán, ki és mi volt mindazokra nézve, akik ismerték, s akik lelkének melegségét érezték. Édesanya, aki egyetlen gyermekéért s annak boldogságáért minden áldozatra készen volt. Hűséges hitvestárs, és igazi papné, aki nemcsak a családi gondokat osztotta meg élettársával, hanem hivatása betöltésében is segítő társa volt. A népes belini egyházközség minden egyes tagját személyesen ismerte. Ahol szükség volt tanácsal, vigasztalással és áldozattal gyámolította a reá szorultakat.

Megalapítója és éltető lelke volt a helybeli Nőszövetségnek, amelynek munkássága új irányt és elmélyülést adott az egyházközség életének. Jó lelkével és áldozatos életével mindenki szeretetét és nagyrabecsülését méltán érdemelte ki.

Hogy mennyire ragaszkodott hozzá az egyházközség és a vidéki társadalom apraja, nagyja, annak bizonyossága az a páratlan részvét, mely temetése alkalmával megnyilvánult, amikor a belini tágas templom szűknek bizonyult a nagy közönség befogadására. A temetés rendezés minden gondját önként átvette a kebli tanács és Nőszövetség, amelynek tagjai vitték a koszorúkkal megakasztott koporsót. A mélyen érzett hála és kegyeletnek temetése alkalmával Taar Géza, Kovács Lajos és Kökösi Kálmán lelkészek, míg a helybeli Nőszövetség nevében Kozma Áronné adtak kifejezést. Bár testileg elköltözött közülünk, de áldott emléke itt van, hogy összetartson, emeljen és vigasztaljon. Sírja felett pedig a szeretet és kegyelet angyalai virrasznak.

Alapító Levél.

Elveszített szeretett nővérünknek, Lőfi Ödönné, szül. Ferenczy Zsuzsának áldott emléke megőrzésére koszorú-megváltás címén alapítványt teszünk, — s minthogy Istenben boldogult nővérünk a belini unitárius Nőegyletnek szeretett elnöke volt, úgy érezzük, hogy a megboldogult érzelmei szerint járunk el, midőn alapítványunkkal első sorban a belini unitárius Nőegylet céljait támogatjuk.

Alapítványunk neve: Lőfi Ödönné, szül. Ferenczy Zsuzsa alapítvány.

Alapítványunk tulajdona és kezelője a belini Unitárius Egyházközség.

Alapítványunk összege 2300 Lej (kétezerháromszáz), mely gyümölcsözőleg kezelendő.

Az évi jövedelemből $\frac{1}{4}$, azaz egynegyed rész évenként tőkésítendő; $\frac{3}{4}$, azaz háromnegyed rész pedig a belini Unitárius Nőegylet rendelkezésére bocsátandó, annak hivatása és céljai szerinti munkálásra.

Mikor alapítványunk tőkéje a tizezer Lejt meghaladta, akkor is annak jövedelme $\frac{1}{4}$ része tovább tőkésítendő, azonban a többi jövedelemből egyharmad rész szükség esetén a belini Unitárius Egyházközségünk netáni szükségleteire is fordítható, — a többi jövedelem azonban mindig a Nőegylet rendelkezésére álljon.

Egyetlen Istenünknek segedelme és áldása kísérje elhatározásunkat.

Belin, 1935. január 30.

Ferenczy-család.

Koszorú-megváltás címen még a Nőegyletnek adományoztak: özv. Tana Albertné 200 L., Szekeres és Dánér-család 400 L.

Lőfi Ödön lelkészafia köszönete belini unitárius híveihez.

Sohasem szólottam hozzátok nagyobb megilletődéssel, mint most, mikor a közöttetek eltöltött hosszú idők után szegény magam is vigasztalásért áhítózom. A mindenkire jó, mindenkit egyformán szerető Tiszteletes Asszony elvesztésével nagy gyász fektült a kicsiny papi család lelkére, — s az a fájó tudat, hogy Ő már nincsen közöttünk, megremegteti a hangot ajkaimon.

Amint a tél fagya megdermesztette a nagy természetet és életet, — épen úgy tette a halál rideggé a gondos édes anya meleg szeretetével mindig besugárzott papi hajlékot, ahol három egymásba kapcsolódott szív közül a legnagyobb, a legerősebb halált el.

De úgy éreztem, úgy láttam a templomi ravatal körül oly szépen megnyilvánított őszinte részvételekből, hogy e nagy, ez erős szív elköltözött melegsége szétáradt a ti megértő szíveitekbe is, midőn az Egyházközség összes testületei által meghoztátok az utolsó nagy tiszteletet annak, ki azt az élet erős próbái között békecsendes türelmével kiérdemelte.

Oh kedves hiveim, akik a nyolc hosszú év nagy szenvedései között Vele együtt éreztetek, akit szomorú halálában velünk együtt könnyeztetek és friss sírja felett búcsú-dalt énekeltek, — fogadjátok bánatos szívünk hálás köszönetét. Életében az Ő jó lelke volt a legerősebb összekötő kapocs közöttünk és közöttetek, — s hiszem, hogy halálában kedves emléke e kapcsolatot meg nem gyöngíti. Ha elhaladtok egyszerű sírja mellett, ez emlék mindig ébresszen fel szíveitekben résztvevő érzést a sokat szenvedők iránt!...

Bánatos üdvözléssel:

Lőfi Ödön, lelkész.

A természet világából

A mi vérünk.

A múlt év október hó első napjaiban egyik volt, igen tehetséges tanítványom: Székely László, azzal állított be hozzám, hogy legyek szives és a most folyó vérvizsgálatokra valamilyen felvilágosítást adjak egyik cluji napilap (Ellenzék) részére. Én akkor úgy hirtelenjében egy pár dolgot elmondottam, de sem egy napilap terjedelme, sem pedig annak tendenciája nem engedte meg, hogy kellő alaposággal elmondhassam a máskülönben minket nagyon közelről érintő kérdést: a székelyföldi vérvizsgálatot. Ma a név-elemzés világában nagyon aktuális kérdés a vérelemzés is, hiszen e két szó mögött nagy biológiai problémák rejtőznek, melyek hosszú és nagy küzdelemnek egyuttal kútforrásai gyanánt szolgálnak.

Téli táj Braşov mellett.

Mielőtt azonban a dolgok tulajdonképpeni tárgyalására reá-térnénk, méltóztassanak kellő türelemmel lenni, hogy egy pár olyan tudományos tényt elmondhassak, melyek előrebocsájtása nélkül nagyon bizonytalan talajon mozognánk. Így a vér világába szeretném a mélyen tisztelt olvasót rövidesen bevezetni, mert itt fogjuk a kellő ismereteket megszerezni, ami a vérvizsgálat megértéséhez vezet. A vér eredetét illetőleg tudnunk kell, hogy bizonyos állatok-

ban és növényekben még ma is meglehetősen primitív állapotban találjuk meg a vérnek nevezett folyadékot. Ez a csepp-folyós halmazállapotú anyag kémiaiailag jól jellemezhető, azonban még semmiféle szövetelemeket benne nem találunk, így meglehetősen állandó vegyületek jelenléte folytan a környezet behatásaira legkevésbé sem reagál. Ennek megértésére két esetet említek föl, még pedig egyet a növényvilágból s egy párat az állatvilágból. A fűzfafélék nedvkeringésnek legmozgalmasabb része a hég, egy igen keserű vegyületet a salicint tartalmazza, a Salix nemről kapván elnevezését. Mivel rendkívül aklimatizálódó növény nem, egyik fajtát megtalálhatjuk a szibériai havas tundrákon alig egy arasznyira megnövekedve. A környezet behatása folytán elveszítette 15—20 méter magasságra megnövő törzsét, leveleinek az alakja is eltér a mi fűzfánk levelének alakjától, azonban nedvében, mondjuk, vérében a fűzfákra annyira jellemző szalicint itt is megtaláljuk. A rák vére hemocianint tartalmaz, ezt megtaláljuk a vízi élettől olyan régen elszokott skorpióknál is, pedig e két állat között már óriási eltávolodásokat vehetünk észre: egyik kopoltyuval, míg a másik tracheával lélegzik: vérük a közös származás szimbolumaképpen hemocianint tartalmaz. A férgek csoportjában a légzést elvégző vegyületek oldott állapotban vannak és bármilyen eltávolodó csoportokat vizsgálunk is meg, mindenikben vérnek nevezett clorocuoortint fogunk találni. A gerinces állatok vére kémiaiailag, mint fizikailag eltér a gerinctelen állatok véréől. Míg a gerinctelen állatok vérében a légzést technikailag elvégző vegyületek oldott állapotban vannak, addig a gerinces állatok vérében a légzést végző vegyületek vérplazmában úszó sejtek alakjában találhatók meg. Ezért a gerinces állatok vérének tudományosan vérszövetnek is nevezték. A gerinces csoporton belül különféleképpen szoktuk a vért elemezni. Legmegszokottabb, amikor sejttanilag vesszük vizsgálat alá. Így megkülönböztetünk fehér vérsejteket, vörösvérsejteket és vértestecskéket. A fehér vérsejteket sejtmagvuk alapján felosztjuk: 1. Kicsiny egysejtmagvuakra. 2. Nagy egysejtmagvuakra és 3. Többsejtmagvu fehér vérsejtekre. Az utóbbi csoportba tartozó fehérvérsejteket ismét 3 csoportba oszthatjuk föl: Többsejtmagvú acido, neutralis és bazofil fehérvérsejtekre. Ezeknek a száma szervezetünkben nagyon váltakozó: ha h rendesen több van, vagy kevesebb, szervezetünk beteg. Baktériumölő tulajdonságukkal elég nagy hírnévre tettek szert, minden szöveten át tudunk hatolni, baj esetén milliószámra jelentkeznek, mint a szervezet őrtálló katonái nevezetesen, de serodiagnosztikai szempontból semmi jelentőségük nincsen.

Másik véralkotó elem a vörös vérsejt. Vastagsága alig egy mikron, korongjának átmérője 3—5 mikron között váltakozik. Rendkívül törekenyek. Csak kvarc pipetával vehető ki szervezetünkben az összeroncsolódás veszélye nélkül és mikroszkóp alatt előzetes elkészítés mellőzésével csak kvarc lemezen vizsgálható meg. Nőknél köbmiliméterenként 4, férfiaknál 5 millió található, tengerfelszíni magasságnál számuk változik és pedig a légnyomás csökkenésével fordított arányban emelkedik. A Cordirellák 4000

méter tenger felszíni magasságban élő emberek vére köbmiliméterenként 7 millió vörösvérsejtet tartalmaz.

Kémiai szempontból a vörösvérsejt egy hemogbrinnak nevezett vasfehérjét tartalmaz, mely az oxigeniummal igen könnyen vegyül, de az így felvett O-ot könnyen le is adja. Ez végzi el az emberi szervezet lassú égésében szükséges O. beszállítását. Ugyancsak az égési termékek is hasonlóképpen távoznak el a hemoglobinnal lesz bicarboxihemoglobinná. Ha szénmonoxidot veszünk be a tüdőnkbe, akkor egy állandó jellegű vegyület a Carboxihemoglobinnal keletkezik, aminek eredménye a fulladás okozta halál Széngázmérgezés stb.

(Folyt. köv.)

BIBLIA ÓRA

Első héten olvasd Lukács ev. 6. rész 43—49. vers. A gyümölcs a fára, a cselekedet az emberre mutat, aki létrehozta azt. S amint a kertész elvárja a fától, hogy szép, nemes gyümölcsöt hozzon, úgy várja az én lelkem kertesze Jézus, hogy jó akarat és jó cselekedet hajtson ki a benne való hitből. Hinni nagy dolog és félsiker az istenországáért folyó küzdelemben. De teljessé a hit csak akkor lesz, ha a szeretet melegsége árad szenteszt az emberi lélekből a világra. Igen, a szeretet a legnagyobb jócselekedet, amit ember felmutatni képes. Sugárzó szeretet Isten és embervilág felé. Ezt várja tőlünk Jézus. Nem a hiteikkek ismételtetését, sem az avult „mélységek” kutatását, hanem belemerülést a Szeretet tűzfolyamába és új tüzek gyújtását az emberi lelkekben. Aki erre vállalkozik, az tartja meg Jézus leszedését, míg a többi csak ismételteti: Uram, Uram! de sohasem látja meg az üdvöt, amely a szeretetből, mint legnagyobb cselekedetből fakad.

Második héten olvasd Lukács ev. 18. rész 18—30 vers. Jézus azt kívánja, hogy őt kövessük. Azt kívánja, hogy őt mindennekfelett szeressük. Nem lehet megalkudni vele még a tízparancsolat hűségese megtartásának hangoztatásával sem. Őneki az nem elég, mert attól még mindig lehetünk félemberek. A külsőséges „törvényszerű” cselekedetek még nem bizonyítják, hogy szívünk egészen az övé. A parancsszerű jócselekedet fakadhat józan megfontolásból is. Abból, hogy Istent is ki akarom elégíteni, mint valami földi hitelezőmet. De a felsőbb hatalmaknak ez nem elég. Jézus kizárólagosságot követel. Mindennekfelett szeress engem és csak engem, senki mást. Nincs ötvenszázalékos megegyezés. Nem mondhatom: vasárnap templomba megyek s hétköznap csinálom mindennapi kis hamisságaimat. Jézus döntés elé állít: egészen az enyém vagy-e vagy sehogyan sem. A cselekedeteidre én tartok igényt, szeretned engem kell. Félre pénz, félre anyag, félre alk-

dozás, félre hivatkozás, félre nagyravágás, csak egy királyi szék-
ket állíthatsz lelkedben s azt Istennek kell elfoglalnia.

Harmadik héten olvasd János ev. 13. rész 12—20. vers. Tud-
nál-e ilyen nagy jót cselekedni, mint amilyent ebben a j-ele-
netben olvastál. Ez a jócselekedetek legmagasabb foka, mert a leg-
tökéletesebb odaadásból származik. Ennek a jelenetnek a szer-
zője elfeledkezett arról, hogy neki vannak „saját” érdekei is;
nagy tisztaságában és gyermeki egyszerűségében nem tartja szá-
mon, hogy őt ki is lehetne használni, hanem csak szolgál, szol-
gál, mert nem tud mást csinálni, mint teljes önmegsemmisítéssel
szolgálni. Önmegsemmisítés? talán tévedünk, mikor ezt mond-
juk? Valóban, megint emberi szemmel láttunk. Önmagáralála-
lás! ez a helyes kifejezés. Jézus felfedezte magában az isteni szik-
rát, amelynek lényege az aláhajtó szeretet. „Példát adtam nek-
tek, ti is eképen cselekedjetek.” Óriási felhívás, amelyhez hason-
lót még sohasem adott ki emberi elme. Hogy mi ezt utánozzuk,
hogy mi ezt kövessük! Roppant követelés, ki tudja mikor tudjuk
beváltani. De az bizonyos, hogy míg ez bevállatlan marad, addig
az evangélium sem avul el!

Negyedik héten olvasd Máté ev. 25. rész 14—30 vers. Ebből
a példázatból a világtörténet Ura beszél hozzánk. Ő számon kér,
ő követel, ő nem alkuszik. Csak mi próbálunk Vele alkudozni.
Nem lehet bölcsészeti eszmékkel, hitlani elméletekkel kibeszélni
magunkat. A követelés egyszerű, egész mindennapinak látszó. Én
adtam, folyton adtam, a szentlélek harmata állandóan permete-
zett, az evangélium tüze állandóan lobogott és Te ezalatt mit
csináltál ember? Ültél és tétlenül néztél? Vártad, hogy mások
segítsenek, mások változtassanak a világ képén? Azt vártad, hogy
En lépjek közbe valami váratlan csodával? Így szól hozzánk a
roppant Bíró, aki nemcsak lángoló Szeretet, hanem emésztő Tűz
is, ha az emberi szív érzékellen fából vagy szertehulló pozdor-
jából van alkotva és nem tűzálló, acélos szeretetből. Nos, e földi
élet nagyszerű alkalom, hogy élő szeretetté alakulj át. A pozdor-
ját szórd a szélnek s a szenvedések; a küzködések szikrázó tűzé-
ben kovácsolj új szívet magadnak a szeretet lángjával. Új szívet,
új értékeket, új talentumokat! Ez a te hivatásod!

(Biblia.)

Kriza pohárköszöntője.

Néhai Jakab Elek történettudósunknál keresztelő volt. Je-
len volt egy ref. főúr és egy katolikus lelkész.

A keresztelőt követő lakoma közben felemelkedik Kriza
unitárius püspök s a következő pohárköszöntőt mondta:

„Éljen jó barátunk az unitárius.

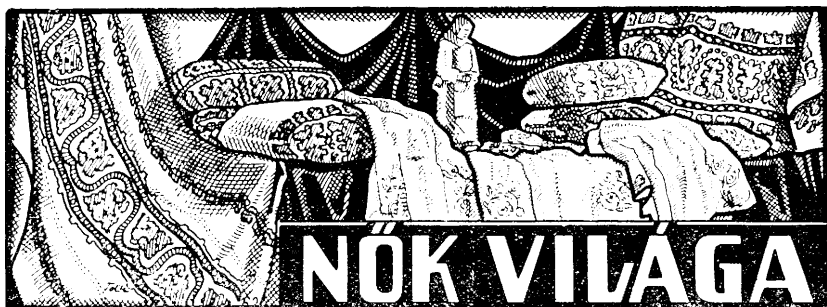
Ki ma elmondhatja, hogy trinitárius.

Három vallásúak imádkoznak érte.

Egyik egy, másik a három Istent kérve.

Apa, anya szeme az új házi kincsen.

Áldja mind hármat az egy s három Isten!”

A D. F. Unitárius Nők Orsz. Szövetségének hivatalos rovata.

FEELHIVÁS! Országos szövetségünk központi irodája szétküldi minden egyházközségi Nők Szövetsége vezetőségéhez a kérdő íveket és kéri azokat mielőbb, az 1934. évi munkásság pontos adataival kitöltve, lehetőleg már március 15-ig visszaküldeni. Miután az Unitárius Nők Szövetsége az illetékes miniszteriumban fel van véve a jótékony nőegyletek listájába, felhívást kapunk, hogy mult évi jelentésünket az országos szövetség minden tagozatáról mielőbb beterjesszük. Minden egyházközségi Nők Szövetségének fontos érdeke és zavartalan munkásságához föltétlenül szükséges, hogy ebből a jelentésből ki ne maradjon!

!Harangoz a múlt!..

Nem is olyan régen, midőn felnyitottam az „Unitárius Közlönyt“, boldogan dobbant meg a szívem, midőn hasábjai között megpillantottam a „Nők világa“ című rovatot... Tehát valóban úgy van? Néha harangoz a mult, s ezekre a harangütésekre feltámad lelkünkben a vágy: folytatni a megkezdett munkát, azt a munkát, melyet Perczelné Kozma Flóra egyik legnagyobb magyar unitárius asszonyunk indított meg.

Perczelné Kozma Flóra élete és munkássága világító szövetnekként kell előttünk, unitárius nők előtt álljon, kinek öntudatos unitáriussága, mély vallásossága jut kifejezésre minden munkájában. Ő nem azért volt unitárius, mert annak született, hanem azért, mert igazság után kutató lelke csak itt találta meg azt a tisztultabb hitet, melyet nyugodt lelkiismerettel hagyott négy gyermekére örökségül.

Channing szelleméről tartott előadásában bizonyítja be leginkább, hogy nem volt felületes kutatója vallásunknak. „A protestántizmus és unitarizmus“ c. felolvasásában a két felfogás közti különbséget Istenről, Jézusról, a Szentlélekről és a Bibliáról írja le. Hosszas tanulmányozás után bátran nevezi az unitarizmust a jövő vallásának, mert el fog érkezni — úgymond — az a fejlettebb világ, mely képes lesz ezt a fejlettebb vallást követni. Nem jár azonban mindig az elméleti kérdések mezején,

hanem igen gyakran a gyakorlati életre vonatkozó értékes gondolatait mondja el. Például az „Unitárius nők világa“ c. előadásában a nők fontos szerepét hangsúlyozza az egyházban, de különösképen kitér a falusi papnék munkakörére, kiket őszintén megvallva, irigyltel szívesen hívatásukért.

Perczelné Kozma Flóra nemcsak vallásos kérdésekkel foglalkozott, korának minden szociális megmozdulása érdekelte. A gyermekvédelmi akció munkás tagja, a népművészet és háziipar lelkes felkarolója, melyet nem leereszkedő jótékonykodásból kell csinálnunk, amint mondja a „Karácsony“ c. előadásában, hanem egy régi adósság becsületes visszafizetéséül. Nem marad idegen tőle a Nő-kérdés sem. Komoly tárgyilagossággal bírálja meg a Nő képességeit, s hibásnak mondja azt a még ma is elterjedt nézetet, hogy az asszony ne okosodjék, hanem törődjék az ebéddel, mert így hirtelenében meg sem gondoljuk, hogy ezen az alapon állva, milyen drága ebédeket eszünk, melynek valószínűleg a magyar és az egyháztársadalom adja meg első sorban az árát. Női lelke finomságával érezte meg azonban, hogy nem szabad túlságba mennünk a liberális eszmékkel, hanem Jézus zászlaja alatt kell kibontanunk a XX. század modern eszméit. Azt lehet mondani, hogy a egyedüli bibliai asszonyunk, ki nem érte be egész életében a Mártáskodással, hanem a jobb részt választva, Máriaként hallgatta Jézus eszméinek a hirdetőjét, az egyházat. És ime, itt is bebizonyosodott, hogy ez a jobb rész el nem vétetik tőle soha. Szelleme közöttünk él, ha néha el is szunnyad unitárius nőink lelkében, de feltámad újból, miként a Nők világa az Unitárius Közlönyben, hogy mutassa az útát, hirdesse a szeretetet, megértést és összetartást közöttünk.

Szánthó Luci.

Főtitkári jelentés az 1934. okt. 17. közgyűlésről:

(Folytatás.)

VI. Cristur-i egyházkör.

1. Bodogaia-n a Nők Szövetsége megalakult 1907-ben. Választmányi tag 12, rendes tag 40. Tartott 3 választmányi gyűlést, 1 közgyűlést és 16 összejövetelt rendezett.

2. A Cechesti-i Nők Szövetsége megalakult 6 választmányi és 43 rendes taggal. 5 vallásos estét rendezett.

3. A Firtănuş-i Nők Szövetsége 1923-ban alakult meg. 8 választmányi és 30 rendes taggal. Választmányi gyűlést tartott 4-et. Tartott közgyűlést is. Hetenként két összejövetelt rendezett. Jövedelmét iskola céljaira és iskolás gyermekek segélyezésére fordította.

4. Soimuşul-Mic-on a Nők Szövetsége megalakult 1934-ben. 6 választmányi, 5 pártoló és 83 rendes tagot számlál. Választmányi gyűlést 2-öt tartott. Tartott közgyűlést is. Rendezett 9 összejövetelt. Jövedelméből hősök emlékére adományozott,

5. Corund-on nincsen külön megalakult Nők Szövetsége. Lelkész afia értesítése szerint az ottani exponált helyzet teljesen kizárja ennek a lehetőségét. De a D. F. Egyletben dolgoznak a nők is és megszervezetlenül is — amint írja — szép eredményeket érnek el, különösen a betegek látogatása és segítése van előtérben. A corundi népművészet erdélyszerte ismeretes a corundi cserépedényről s újabban a taplómunkáról, melyet lelkész afia közvetítése útján, Bethlen Mária külföldön is terjeszt.

6. A Roaua-i Nők Szövetsége megalakult 1930-ban. 8 választmányi és 8 rendes taggal. Választmányi gyűlést tartott 4-et, közgyűlést is tartott, 4 összejevetelt rendezett. A roauai Unitárius Nők szalmakalap készítéssel foglalkoznak, de a rossz gazdasági viszonyok nem kedveznek s így elég gyenge jövedelmet biztosít. Az értékesítés országos vásárokon történik.

7. Cristuron a Nők Szövetsége 1924-ben alakult meg. Választmányi tagok száma 30, rendes tagoké 120. Választmányi gyűlést tartott 6-ot, közgyűlést is tartott, 4 összejevetelt rendezett. Jövedelmét iskola céljaira, szegény segélyezésre és iskolás gyermekek segélyezésére fordította. 8. Säcueni-n a Nők Szövetsége választmányi tagot 20-at, alapító tagot 25-öt és 45 rendes tagot számlál. Választmányi gyűlést tartott 4-et, közgyűlést 2-öt, 4 összejevetelt rendezett. Jövedelmét szegény segélyezésre, betegápolásra és iskolás gyermekek segélyezésére fordította.

VII. Cojocna-i egyházkör.

1. A Cojocna-i Nők Szövetsége megalakult 1912-ben. Rendes tagok száma 30. Összejevetelt rendezett 7-et.

2. Clujon a Nők szövetsége megalakult 1910-ben. Választmányi tagok száma 52. Választmányi gyűlést tart minden hónapban. Közgyűlést tartott. Rendezett 8 műsoros kötökét, 3 templomi hangversenyt, karácsonyfaünnepet, gyermekdélutánt. Jövedelmét iskola céljaira, szegények, öregek és árvák segélyezésére, betegápolásra, iskolás gyermekek segélyezésére fordította.

3. A bihoriai Nők Szövetsége megalakult 1933-ban, 11 taggal. A létszám ezidőszereint 20 tagra emelkedett. Összejevetelt rendeznek minden vasárnap délután. Tartottak két műsoros kulturdélutánt. Jövedelmét jótékony célra fordította.

4. Bucureștiből lelkész afia jelenti, hogy ott még nem lehetett megszervezni a Nők Szövetségét, de igéri és reméli, hogy az őszön sikerülni fog.

VIII. Treiscaune-i egyházkör.

1. Az árcuși Nők Szövetsége megalakult 1925-ben. Van 15 választmányi és 93 rendes tagja. Választmányi gyűlést tartott 2-öt, közgyűlést 1-et. Összejevetelt rendezett 17-et. Jövedelmét iskola céljaira fordította.

2. Belini-ben a Nők Szövetsége megalakult 1926-ban. Választmányi tagja 12, rendes tagja 66 van. Választmányi gyűlést

4-et tartott és tartott közgyűlést is. Összejövetelt rendezett 16-ot.

3. Braşov-ban a Nők Szövetsége megalakult 1922-ben, 30 választmányi, 142 rendes és 68 alapító tagja van. Választmányi gyűlést tartott 10-et. 16 összejövetelt rendezett. Jövedelmét templom és iskola céljaira fordította.

5. Aita-Maren a Nők Szövetsége megalakult 1925-ben, 6 választmányi és 101 rendes tagot számlál. Összejövetelt rendezett 11-et. Jövedelmét templom céljaira, szegény segélyezésre és iskolás gyermekek segélyezésére fordította.

6. Sft.-Gheorghe-n a Nők Szövetsége megalakult 1926-ban. 22 rendes taggal. Közgyűlést tartott. Jövedelmét szegények segélyezésére és egyházközség céljaira fordította.

7. Calnic-on a Nők Szövetsége szép sikerrel dolgozott. Több műsoros vallásos estélyt rendezett novnebertől március közepéig, melyeken 80—150 közt váltakozott a jelenlevők száma. A nőszövetségi tagok a templomot is buzgón látogatják. Rendeztek karácsonyfaestélyt, ahol szegénysorsú tanulókat fehérneművel ajándékoztak meg. Orgona alapra gyűjtöttek olyanformán, hogy minden házból minden héten egy tojást szedtek össze és azt értékesítették.

8. Valea-Crişului-on a Nők Szövetségének 25 tagja van. Ujonnan alakult egyesület s az ifjúsági egylettel karöltve dolgozik. Jövedelmüket egyházi adóra fordították. Minden remény megvan arra, hogy jövőben a munka még nagyobb lendületű lesz.

9. Sâncraiu-n a D. F. Egylettel együtt működnek, ami nagyobb sikert biztosít, tekintve a tagok csekély létszámát. Folyó évben a hatóság a működést betiltotta. A múlt évben az Unitárius tanulók részére karácsonyfaünnepélyt rendeztek s itt minden tanulóknak szeretet adományt adtak. A braşovi templom javára is adományoztak.

10. A Sântion-Lunca-i Nők Szövetsége 6 közgyűlést tartott és minden pénteken rendezett kötökét. Nincsen megfelelő helyiségük, ami nagy nehézséget jelent az estélyek rendezésénél. Minden pénzüket a meneküléskor elveszett Urasztali terítők pótlására fordították.

*

E jelentések statisztikai jellegűek lévén, ki kell emelnem itt azon tagozatok teljesítményét, melyek külön jelentésben is beszámoltak munkáikról. Ilyen tagozatok, amint az összesített jejelentésekből kitűnik, a háromszékköri Nők Szövetségei: Arcuş, Belini, Chichiş, Aita-Mare, Sft.-Gheorghe, Sâncraiu, Valea-Crişului, Braşov, Calnic, Sântion-Lunca. Minden elismerés illesse a 10 tagozatot külön-külön is szép munkájukért, de megleget hittelvéri üdvözet és kézfogás azon tényért is, hogy egyyüvé tartozandóságuk forró érzetében megalakították a treiseaunei Köri Nők Szövetségét is, melynek alakuló közgyűléséről is beküldték a Központnak a jegyzőkönyvük másolatát.

(Következő számunkban a közgyűlés után beküldött jelentéseket is közzétesszük.)

A cluji Nők Szövetségének hírei. Februári Kötőkénken Dr. Varga Béla a tehetség problémájáról tartott kitünő előadást. Dacára annak, hogy a tél leghidegebb napja volt, nagyon sokan gyűltünk össze s mi, többnyire anyák, kik serdülő gyermekeinkben mindig tehetségeket vélünk felismerni, nagy érdeklődéssel figyeltük minden szavát. Utána Raffay Andrásné temperamentumos zongorajátékát élveztük s végül egy csésze tea tette kellemessé fesztelen csevegésünket. Következő Kötőkénket március második szerdáján, 13-án tartjuk.

A cluji Nők Szövetsége folyó év március 14-én, csütörtökön d. u. 5 órakor tartja ez évi **közgyűlését**, melyre minden tagot és érdeklődőt meghív
 az Elnökség.

A dicsőánmártini Unitárius Nők Szövetsége Ifj. Gvidó Béla művészi rendezésében Január 23-án mutatta be Bónyi Adorján: *Édes ellenség* c. 3 felvonásos színművét. Már maga a szereposztás „parádés” volt, mert a legjobb helyi műkedvelőket láttuk a színpadon versenyre kelni. A címszerepet: *Simon Anna* tanítónő alakította, míg a többi női szerepeket ifj. *Gvidó Béláné*, *Bach Ilenrichné*, *Kertész Szidi*, *Balázs Ica*, a férfi szerepeket: ifj. *Gvidó Béla*, *Kovács Jenő*, *Varga László*, *Török János* és *Szabó Sándor* játszották meg, nem mindennapi művészettel. Különösen kellemes meglepetés volt az új pompás díszletezés és izléses színpadrendezés, amely ifj. *Gvidó Béláné* nemes izlését dicséri!

Kisgyörgy Sándor emléke.

Az Unitárius Közlöny folyó évi 2-ik számából, könnyekkel • telt szemmel olvastam, egykori kedves, feledhetetlen vallástanárom, Kisgyörgy Sándor t. b. esperes és nyug. vargasi lelkész elhunytát.

Habár én is már a 65-ik évet járom, — s a viszontlátásától, talán nem is sok idő választ el, azonban az alábbi sorokban óhajtom hálámat és tiszteletemet, az igaz ember és lelkes hitoktató tanárom iránt, kifejezni.

Amikor Kisgyörgy Sándor, jóságot és szeretetet sugárzó szemeit lezárta, — elmondhatjuk, hogy megint egy csillag tünt el, az unitárius egyház csillagos egérőll

Kisgyörgy Sándor, mint kénosi unitárius lelkész, már a 80 as években az odorheui állami főreáliskola hitoktató tanára is volt, mely időben én is tanítványa voltam.

Mintha most is látnám jóságos alakját, amidőn zimankós téli időben is, — magyaros kucsmában, — elég messzi távol-

ságról, a hét minden keddi napján eljött hozzánk, hogy maga köré gyűjtve bennünket, — előadását megtarthassa.

Ifjú szívünk teljes melegével szeretjük és oly odaadással hallgattuk előadásait, hogy hitünk iránti lelkesültségünket, — sokszor jóságos figyelmeztető szavakkal kellett mérsékletességre intenie.

Mi, akik akkor hallgattuk előadásait, tudom, hogy mindnyájan úgy szívünkbe véstük, nemzetünk és egyházunk iránti szeretetet, hogy, — habár nagyon is megnehezedett az idők járása felettünk, — azt a ragaszkodást, nem írhatja ki semmi belőlünk!

Tudom és érzem, hogy mindazon tanítványainak, kik még életben vagyunk, még most is fülébe csengenek intő szavai, miknek az életben oly sokszor hasznát is vettük.

Azt a jóságot, azt a szeretetet, amivel bennünket mindig elhalmozott, — szerettem volna neki élőszavakkal megköszönni, — de a sors messzi elvezetett jóságos köréből és nem volt soha alkalmam, vele találkozhatni.

Most e szerény szavakból font koszorúmat óhajtom azon sirra helyezni, melynek göröngye egykori, jóságos hitoktató tanárom, nyugodni tért testét takarja.

Legyen az ő nyugalma csendes és emléke felejthetetlen!

Farczádi Sándor, nyug. irodafőtiszt.

Egy szép cselekedet.

Mai életünk sok-sok elszomorító és lehangoló jelensége közül szépen és megnyugtatóan emelkedik ki, Székely Márton és neje Kocsis Mária küküllődombói kedves öreg testvéreink szép cselekedete.

Említett testvéreink 1935. január 10-én, házasságuk 50 éves évfordulóján, azért, hogy a jó Isten őket egy félszázadon keresztül jó egészségben, szép egyetértésben, békességben és szorgalmas munkásságban megtartotta s megsegítette, hogy tisztas vagyont gyűjthettek össze, a dâmbău-i unitárius egyházközség részére egy 50.000 lej névértékű, a helybeli községi hitelszövetkezetben elhelyezett betétet adományoztak.

Jóllehet a konverziós törvény következménye folytán a betétek tényleges értéke kisebb a névértéknél (az 50.000 lej tényleg csak 20.000 lejt ér), de ennek az adománynak az értékét emeli azon tény, hogy adományozó testvéreink eme szép cselekedetet még akkor meggondolták, amikor még a betétek név és tényleges értéke egyenlő volt.

Adományozó testvéreink mindketten régi dâmbău-i unitárius családból származnak. Jellemző tulajdonságuk a szerénység, a mély vallásosság, egyháziasság, takarékoság és szorgalom. Ezen szép erényeik által a szerény anyagi helyzetből tekintélyes gazdaságot formáltak és szép vagyont gyűjtöttek össze. Egyházunk iránt való cme szép cselekedetük nem egyedüli, hanem több nemes tettnek szép koronája.

Székely Márton afia évtizedeken át volt keblitanácsosa az egyházközségnek és olyan keblitanácsos, aki esküjéhez hiven a legnagyobb lelkiismeretességgel és buzgósággal végezte hivatalát. Határozottsága, tapintatossága, faj- és egyházszeretete az egyszerű szántó-vető gazdát a keblitanács egyik legtekintélyesebb tagjává tette. Egyházunk iránt tanúsított buzgóságának jele e mostani cselekedete is. Feleségével együtt megértette, hogy ha őket az Isten nem is ajándékozta meg gyermekekkel, egy nagyobb és népesebb családnak, az anyaszentegyháznak gondját rájuk bízta. Ők igyekeztek e szent megbízatásból részüket kivenni, ezért tették le szép ajándékokat az egyház oltárára.

Ők boldogok, mert a jócselekedetnek tudata az emberi szív legnagyobb boldogsága, de boldog az ősi, dâmbău-i unitárius egyházközség is, hogy ilyen hálás, buzgó és kötelességtudó gyermekei vannak. Nehéz és súlyos próbák alatt nyög az anyaszentegyház, de nincs elveszve a szent ügy, valameddig hajdani nagy jóltevőinknek szelleme a lelkekben újra éled.

A szép cselekedet hasson példaadólag mindnyájunkra és szolgálja egyházunk szent ügyét; azok pedig, kik végrehajtották, nyerek jutalmul Istennek áldását és egyházközségünk minden tagjának háláját és igaz köszönetét.

Dâmbău, 1935. febr. 8.

Pál Tamás.

Irodalom.

Szentmártoni Kálmán János Zsigmondról, az első unitárius fejedelemről írott nagy életrajza megjelent. Bő ismertetését jövő számainkban hozzuk. Addig is felhívjuk rá olvasóink figyelmét. Kapható a szerzőnél (I. G. Duca, jud. Odorheiu), vagy az Unitárius Iratterjesztőnél, Cluj, Liceul Unitarian.

Zenemellékletünk harmadik számát küldtük szét ebben a Közlönyben a megrendelőknak. Az orgonakiséreteket Utó Lajos zenetanár afia szerezte. Egyúttal a második számot újra megküldöttük az előfizetőknek, mert a kottákat készítő könyomatos néhány hibát, korrektúra és revízió után is, benne hagyott. Intézkedtünk, hogy többet ez ne fordulhasson elő s a második számot kijavítva küldöttük el az előfizetőknek.

A braşovi egyházközség ügye.

Utóbbi időben többször és több helyen lehetett olvasni a braşov-i templomépítés ügyéről. Az erre vonatkozó hírek eddig inkább a jóreménységből táplálkoztak. Most azonban bizonyos megnyugvással adhatjuk hírül az egész unitárius vallásközségnek és minden érdeklődőnek, hogy a templomtelek ügye megnyugvásra megoldódott. Braşov város tanácsa január hó 15-én tartott ülésében egyhangulag elfogadta az egyházközségnek azon kívánságát, hogy a város által felajánlott helyen az eddigi 1084 m² nagyságú telek helyett a város adjon cserében 2500 m² nagyságú területet, amivel az egyházközség kára is megtérül. Ezt a városi határozatot a minisztertanács jóváhagyta. Az egyházközség köteles a cserében kapott telekre templomot és parochiális épületeket építeni s a nem szükséges rész felett szabadon rendelkezik.

Ilyenformán a braşov-i egyházközség sok aggodalom és bántó érzés után megújult erővel fogott hozzá az új építkezés előkészítéséhez. Minden reménye megvan arra, hogy a tavaszon az építkezést újból megkezdheti s néhány hónap alatt készen lesz az oly régóta várt és igen-igen szükséges braşov-i unitárius templom.

Az egyházközség élete is megújult. Vezetők és hívek, kik a súlyos megpróbáltatás idején sem veszítették el hitüket abban, hogy az elfoglultság és rosszakaratok által elgáncsolt ügynek jóra kell fordulnia, közös erővel összefogtak, hogy a nagy feladatot az unitárius gondolat erősítésére és Isten dicsőségére végrehajtsák. Bízunk benne, hogy mások is támogatni fogják s nemes törekvésükben segítik. Hálával gondolunk Lăpedatu vallásügyi miniszter urra, aki az ügy kedvező megoldásában s általában más telek adásában mindig jóakarató közbenjáró volt, valamint az Időközi Bizottság elnökére és dr. Szele Béla magyarpárti elnökre, akik a legmesszebbmenő jóakarattal kezelték az ügyet, valamint egyházi főhatóságunk vezető embereinek figyelmére és gondos lépéseire, kik egészen magukévá tették az ügyet s a siker érdekében minden lehető megtették.

A braşov-i egyházközségben az új munkára indulás biztató érzetében egymást érik a szeretetvendégségek. Február 10-én Szász Jánosné, Fazakas Jánosné, Jakab Vilmosné, Robescu Györgyné és Törös Józsefné rendezésében volt szeretetvendégség 1630 lej jövedelemmel, a Nőszövetség több tagja pedig március 3-án nagyszabású farsangi teaestélyt rendez, melyet nagy érdeklődés előz meg. Január 30-án Földes Imre „A kuruzsló“ c. 3 felvonásos színművét adták elé kiváló műkedvelők igen szép anyagi és erkölcsi siker mellett, melynek jövedelmeként a Nőszövetség 20,000 lejt adott át a templomépítés céljára. Az Ifjúsági Kör is magáévá tette a templomépítés ügyét. Február 3-án nagyobb, 17-én kisebb szabású teaestélyt rendezett s e sorok írása idején február 23-án táncestélyre készül igen élénk érdeklődés mellett. Több összejövetel van még városrészenként előkészületben, ami mind azt igazolja, hogy a lelkesedés és áldozatkészség valóban megújult s Isten segédelmével mégis felépül végre a braşov-i unitárius templom.

kl.

Rovatvezető: Ifj. Hadházi Sándor.

Egyházi Főtanács. F. évi február 14-én tartott E. K. Tanácsai ülés az 1934. évről elmaradt Főtanácsai gyűlés idejét 1935 március 31. és következő napjaira tűzte ki s ezen gyűlés tárgysorozatába felvette a szervezeti törvény reformját is. A különböző évi jelentésekkel kapcsolatban is sok fontos tárgyalásra kerülő kérdése lesz a Főtanácsnak. A főtanácsai istentiszteleten a prédikátor Pál Dénes simonesti lelkész, lelkészkeri elnök lesz. Március 30-án délelőtt 9 órakor a „Lelkészkeri”-nek lesz rendes közgyűlése.

Tea-estély Cămpia-Turziin. Szathmáry Géza s. lelkész és a leányegyházköztség előljárósága szép erkölcsi — és reméljük anyagi — sikerű táncestélyt rendeztek február 9-én, az ottani nagyvendéglő összes helyiségeiben. Az estélyen Szent-Iványi Sándor h. theol. tanár előadást tartott, szavaltak: Kovács Pálné, Mécs László verseiből, mély átérzéssel és Kemény Tibor, ki szintén modern verseket adott elő férfias páthosszal. Barra Lenke Erdős Mihály karnagy harmóniumkíséréte mellett klasszikus számokat játszott hegedűn, meglepően fejlett technikával. Egyik helyi műkedvelő, Dani bá mezében, „Repülőnap Csikszeredán” c. tréfáját adta elő az ismert pesti színművésznek, Dr. Hosszú Zoltánnak. Cigány kísérettel Fekete József énekekel magyar dalokat csengő, erős interpretálásban ép úgy, mint iskolázottságban fejlett hanggal. Végetérni nem akaró tapsvihar fogadta a turdai dalkör két számát, melyeket a dalkör nő és férfi tagjai egyéni ének és szavalt számai bővítettek ki műsoron kívül — nagy sikerrel. A turdai dalkört Erdős Mihály karnagy vezette a tőle megszokott zeneértéssel. A szépen sikerült műsort Szathmáry Géza s. lelkész bezárója fejezte be, mely után kitűnő hangulatú táncmulatság következett.

Bölöni Nagy Józsefné, az aiudi unitárius egyházközség buzgó tagjai és presbitere újból tanujelét adta egyháza iránt érzett szeretetének és lelkesedésének azzal, hogy belépett a Dávid Ferencz egylet alapító tagjai közé s az alapító tagdíjat, 1000 lejtf befizette az egylet pénztárába. B. Nagy Józsefné a múltban is mindig előljárt az adakozások terén, ő volt talán az egyedüli

az aiudi egyházközségben, ki mikor az egyházközség szorult helyzetéről értesült, hogy adósságait a leromlott gazdasági viszonyok miatt nem tudja rendezni, 10.000 lej kamatmentes kölcsönt nyújtott az egyházközségnek támogatásul. Megérdemli tehát, hogy ezeket róla rövidesen feljegyezzük azért is, hogy példát vehessenek az ő buzgóságáról mások is. Adjon az Isten minden egyházközségnek ilyen híveket, kívánjuk, az egyházunk iránt érzett buzgóságát a jövőben is szép tettekben nyilváníthassa, gondolván az ígére, hogy a jókedvű adakozót szereti az Ur.

S. S.

Hymen. Örömmel jelentjük, hogy Darkó Béla Angliából hazatért lelkészjelölt, jelenleg budapesti misszió-házi s. lelkész, eljegyezte Gyulay Janka urleányt Aita-Maren. A szíveket összehozó Isten vezérelje őket a boldog házasság élet biztos révébe.

Szerkesztői üzenetek.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába január hó 1-től február hó 28-ig rendes tagsági díjat fizettek: Útő Béla Moacşa 1933-ra; Unitárius Egyházközség Iara, István Lajos Târgu-Mureş, Gálffy Ferencné Tirtănuş, Csata Gerzson Careii-Mare, Gál Lajos Galdade-jos, Bardocz Ferenc Turda, Ilyés Józsefné Sibiu 1934-re; Ádám Mihály Vărgata, Boros Mózes Iobageni, Palatka Lőrincné, Özv. Fazakas Mihályné Simeria, Dr. Bella Edéné Târgu-Mureş, Dr. Küttel Lajosné Rimetea 1935-re; Lőrinczy Miklós Sănavsii 1932-re; Teslák Tinka Turda, Györke Dénes Bistriţa 1933-ra; Farczady Sándor Bistriţa 1933—1935-re; Özv. Ferenczy Józsefné Hunedoara 1933—1934-re; Vajda András Budapest, Dr. Vajda Ákos Sátoraljauhely, Unitárius Egyházközség Calnic, Hegyi János Vilvoorde, Nagy Sándor Sâncraiu 1934—1935-re; Szentiván-laborfalvi Dávid Ferenc Egylet, Unitárius Egyházközség Rimetea 1934-re.

Előfizetői díjat fizettek: Péterffy Dénes Aita-Mare, Marosi Jolán Simoneşti, Fazakas József Bezid, Bíró Irénke Bistriţa, Székely Sándor, Szabó Ferencné Bihor, Székely Ilona Rimitea 1935-re; Unitárius Egyházközség Sântionlunca, Kiss Sándorné, Csiszár Viktorné, Gyárfás Lászlóné Sâncraiu, Buzogány Domokos, Katona Elek, Petrikó Lajosné, Szücs Józsefné, Luczay Györgyné, Tóth Olivér, Kádár Zoltán, Kálmán Dénes, Domokos Vilmos, Izsák Domokos, Ifj. Szentgyörgyi János, Katona Károly, Tökés Albert Sibiu, Hori Sándor Comloşul-Bănăţean 1934-re; Györke Dénes Bistriţa, Pungucz Agnes Colţesti, Trenkó Ferencné Sâncraiu, Egyed Ferenc Sibiu 1934—1935-re.

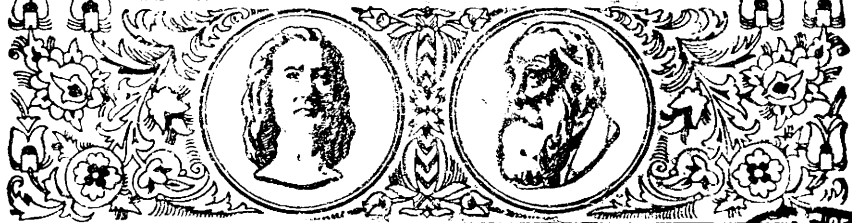
Az egylet perselyébe ajándékoztak: Özv. Florer Jánosné Cluj 100 leut és Dr. Hintz Györgyné 500 leut.

Cluj, 1935. február hó 28-án.

Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Husvétkor.

fakad a virágbimbó, bomlik a levél rügye. Hány ezer és hány millió egy fán! Milyen változás! A fa szürkésege eltűnik, némasága beszédessé lesz. Belépik az élő és mozgó lények jelenébe. Új világot teremt, új reménységet támaszt az emberben.

Mert a tavaszodás mindenütt az ember boldogítására szolgál. Az ember újra éled. Vágyai ébrednek. A földanyához siet. Kezdi mozgatni nagy, nehéz testét, hogy a napsugár beférjen termő kebelébe. Hogy az új élet itt is elkezdődjék. Hogy a kenyér kalásza megmozduljon és az Urasztalán a hálaadás ajándéka megmutassa a minden áldás urának, hogy az ember nemcsak elveszi a természet számtalan ajándékát, de meg is köszöni annak, kitől alászáll minden jó adomány és tökéletes ajándék.

Légy üdvöz tavasz szép ünnepe, husvét! Te bizonyosága vagy az örökké tartó, soha meg nem szűnő életnek. Légy üdvöz, mert te adtad vissza Jézus Krisztust, bizonyosággal arra, hogy Isten nem engedi, hogy a mi szent, rothadást szenvedjen.

Köszöntünk husvét szent ünnepe! Várunk. Jövell!

Benczédi István tanár ur LOCO
Unitárius koll.

A Dávid Ferenc Egylet félévszázados jubileumi ünnepe.

50 esztendeje annak, hogy dr. Boros György teológiai tanár, ki akkor tért haza külföldi tanulmányútjáról, mozgalmat indított az unitárius egyház kebelében egy közművelődési egyesület alapítása érdekében, melynek általános célja a hívek vallás-erkölcsi és kulturális nevelése volt. A lelkes fiatal tanár fáradozásait siker koronázta és 1884-ben megalakult az egyesület, amely az unitárius egyház nagy alapítójának, Dávid Ferencnek nevét írta lobogójára. Az egyesület elnöke a nagytudományu és kiváló képességű dr. Brassai Sámuel lett, akinek elnöksége az egyesület élén azt jelentette, hogy a haladó szellemi világfelfogás szolgálatába lép és ebben az irányban munkálkodik. A Dávid Ferenc Egylet ezt az irányt híven is követte, tevékenysége kezdettől fogva változatos és széleskörű volt. Az egyesület vezetését mindig a felekezeti közötti megértés gondolata vezette. Tagja lehetett minden férfi vagy nő akármilyen felekezethez tartozott s az egyesület volt az első, aki tagjai közé és választmányába női tagokat választott be, megértve már akkor a női segítő munka jelentőségét és fontosságát.

Az 50 éves egyesület elnökei sorában olyan kiváló nevek találhatók, mint Brassai Sámuel, Ferenc József, br. Petrichevich Horváth Kálmán stb. Jelenlegi elnöke dr. Abrudbányay Ede kamarai képviselő. 1932-ben dr. Boros György püspököt az egyesület örökös díszelnöknek választotta meg. Ügyvezető alelnöke jelenleg dr. Varga Béla egyházi főjegyző, titkár és szerkesztő Szent-Iványi Sándor h. teológiai tanár.

Az egyesület a félszázados évforduló alkalmából megíratta 50 éves történetét Benczédi Pál vallástanárral, amely nyomtatásban már megjelent és értékes dokumentuma az egyesület múltjának, amely nehéz és súlyos körülmények között teljesítette, különösen a falusi egyháztársadalmi téren, úttörő és fejlesztő munkáját.

Az egyesület a főtanácsi gyűléssel kapcsolatosan, folyó évi március 30-án délután 5 órakor jubiláris diszkozyűlés keretében ünnepelte meg az 50 éves évfordulót, mely alkalommal Zoltán Sándor Mártonus-i lelkész áhitatos imában adott hálát Istennek a múltban tanúsított segedelemért. Azután dr. Boros György díszelnök és alapító, tartalmas elnöki megnyitóban üdvözölte a diszgyűlés közönségét.

A Dávid Ferenc vegyeskar éneke után Vári Domokos lelkész pályadíjnyertes ódáját szavalta el nagy hatással, majd Puksáné Boros Irén éneke gyönyörködtette a hallgatóságot, P. Boros Irén Massanet: elégiáját adta elő, zongorán Utó Mária, csellón Mestitz János kísérte. Gyallay Domokosné művészi szoprán és Szász Dénes tenor-szólója mellett a Dávid Ferenc vegyeskar, a Zsidónöből adott elő részleteket kiváló sikerrel. A műsort az üdvözlések zár-

ták be. Az Egyházi Képviselő Tanács és az Unitárius Irodalmi Társaság nevében dr. Ferenczy Géza egyházi főgondnok, az Unitárius Nőszövetség nevében Vajna Lajosné elnöknő, a lelkészkör nevében id. Pál Dénes lelkészkeri elnök, a tanítóegyesület nevében Patakfalvy Zsigmond tanító, a Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet egyetemes szervezetének nevében Lőrinczy Géza, az ifjúsági egylet elnöke és a vidéki Dávid Ferenc Egyleti Tagozatok nevében Báró József lelkész mondottak hatásos üdvözlő szavakat. Végül a meg nem jelenhetett dr. Abrudbányay Ede képviselő, egyl. elnök bezáró beszédét és üdvözlését olvasták fel s ezzel a gyűlés véget ért.

Ü. J.

Elnöki megnyitó

a Dávid Ferenc Egylet 50 éves jubileumán 1935. március 30.

Dr. BOROS GYÖRGY.

Midőn Dávid Ferenc azon a nevezetű tordai országgyűlésen kimondotta, hogy a hit Isten ajándéka, a teológia alapvető igazságára, a revelatoria (a kijelentésre) támaszkodott, de ezzel rámutatott arra is, hogy a többi az ember dolga. Az ember a hit bizományosa.

Az ember dolga, hogy a hitet bevigye az életbe, éljen vele és éltesen másokat is. A hit legyen életelemmé nemcsak az egyházban, hanem a társadalmi közösségben is. Nem a tanban, hanem a lélekben. A hit olyan Isten országában, mint a szív a test szervezetében. Ez tartja egységben az embert Istenével. A hit ölel Istenhez. A hit tündököljön a cselekedetekben. A hit legyen a mindennapi kenyér, az élet asztalán. A hit legyen az élet kenyere és itala a testvérek között.

50 évvel ezelőtt, midőn a Dávid Ferenc Egylet lobogóját kibontottuk, a hitet a szószerűről lehoztuk a templom piacára, onnan a városok és a faluk közhelyeire. Dávid Ferenc nagy kijelentését (a hit Isten ajándéka), azóta hirdetjük a mi korunk szellemében édes anyanyelvünkön az élet és az erkölcs nemesítésére.

Mióta a Dávid Ferenc Egylet ezt az etiko-teológiai életirányt követve, a korszerű reform terére lépett, több egyházban történt hasonló kísérlet, de egyik sem ölelte át a néprőteget olyan közvetlen közelből, mint a Dávid Ferenc Egylet. Míg a többi a dogmai kötöttségre vigyázott, az unitárius a lelkiismeret sugallatára hallgatott és azzal összhangban tanított, biztatott, javított, tisztított. Ennek az a magyarázata, hogy az unitárius gondolkodás a hitet és az erkölcsöt a statikus, vagyis a kötöttség állapotából átvitte a dinamikusba, vagyis a kifelé ható és irányító alakulatba. Ebben a tekintetben találkozott a Bergson bölcselmi felfogásával, tehát olyan téren is otthonosnak érezi magát, ahol az egyház intézményei vagy egészen idegenek, vagy pedig arra törekednek,

hogy a felfogást a maguk izléséhez, illetőleg hittételéhez alkalmazták. Ebben a tekintetben igen érdekesek a Prohászka püspök fejtegetései, mert ő át akarta hidalni a dogmái korlátokat a tudományos gondolatokkal, főleg a természettudományiakkal. De ő megmaradt a theoria körében, míg a Dávid Ferenc Egylet a hit erejére támaszkodó erkölcsöt, beültette az emberek életvilágába.

Az 1884. óta eltelt 50 esztendőre visszagondolni öröm és boldogság. A kezdők közül csupán ketten vagyunk itt, a tanár és az egyik tanítvány. De az indító és hódító lélek velünk van. Ez nem ismer megállást. Ez előtt minden megmozdulás haladás. Ez a lélek táplálja az imádkozó ajakán az igét, ez buzdítja oktatásra a felolvasó tudóst, ez tölti be a termeket az éneklő Isten dicsőítő himnuszaival, ez heviti a pirt a szavaló ifjú arcán. Ez a hit jócselekedetekben él. Ez a hit megnemesíti a gondolkozást, szebbé teszi az életet.

Ez a hit táplálja a Dávid Ferenc Egyletet 50 esztendő alatt. Ez olvasztotta össze a bölcs Brassait püspökével Ferencz Józseffel, ez bontotta le a felekezeti elválasztó falakat, ez váltotta valóra Jézus utasítását: úgy szeressétek egymást, valamint én szeretlek titeket.

A nagy Dávid Ferenc szelleme táplálja lelkünket. Hódoltunk Dávid Ferenc szellemének, midőn az elválasztó vonalakon és mohás falakon felülemelkedve a tiszta lelkek társaságát kerestük, kértük, hogy jöjjenek hozzánk és terjesszék közöttünk a világosságot, ki-ki olyan mértékben a milyennel megajándékozta a mindeneket tápláló isteni lélek.

Hálával telt szívvel valljuk, hogy nagyon sokan megértették és átlátták szándékunkat és annak tisztaságát. Erdélyben és Budapesten mindenik egyház jeles férfi és nő-tagja szívesen ült asztalunkhoz.

Azt cselekedtük, amiért a nagy Kossuth az unitárius vallásnak legtovább tartó jövődőt ígért: hogy Krisztus erkölcstana, az emberszereteire fekteti a fösúlyt, mely a társas lénné alkotott emberiség tökéletesedésének törvénye. Büszkeséggel gondolok arra, hogy ezt a törvényt 120 unitárius gyülekezetben megalakult Dávid Ferenc Egyletünk, kivétel nélkül mind megértették és követték. Boldogít az a gondolat, hogy Egyletünknek működő tagjai, a különböző alakulatokban egyháziak és világiak, férfiak és nők, ifjak és öregek egyenlő buzgósággal, nemes szándékkal terjesztik a hittel táplált tiszta erkölcsöt. Jól esik lelkemnek, hogy a Dávid Ferenc nemes, nagy szellemét és világholdogító gondolatait szélesedő területeken mind jobban felismerik. Meghat az a legujabb irodalmi nyilatkozat, hogy: „Dávid Ferenc tisztán és tudatosan új szövetségi lélek volt. Az új szövetségi Istenarc senkinél sem jelentkezik oly tisztán és annyira aláhuzottan, mint Dávid Ferencnél“.

Ha mi ezt a Dávid Ferenc-lelket igyekeztünk bevinni a tár-

sadalom életébe és az emberek gondolatába, méltók voltunk az ő nagy nevére.

Nekünk a nehéz munka könnyű volt, mert anyanyelvünk jogait szabadon élvezhettük, hitünk igazságait a haladó idők új igazságaival gazdagítva terjeszthettük a célszerűnek mutatkozó úton és módon.

Atyai örökségképpen hagyom reátok ifjak és kevésbé ifjak. Vannak tanulságai, vannak erkölcsi értékei, vannak benne szép és jó elemek, melyek haszonra fordíthatók. Éljetek velök s a hiányt pótoljátok. Ha áldoznotok keli, ne sajnáljátok, mert minden szó, gondolat és tett a Dávid Ferenc hite és egyháza tovább építésére szolgál.

Legyenek közöttetek Brassáiak, Ferencz Józsefek, Pétriche vichek, Kisgyörgy Sándorok, Murányi Farkas Sándorok, Ferczel Florák, Nagy Lajosok, Kriza Jánosnék, Kovács Sándornék, Ferencz Józsefnék.

Régen is együtt harcolt a vidék s a falu a hit-életért. A Dávid Ferenc halála után, épp mint a Jézusé után fel-támadás következett, mert Isten nem engedi, hogy a szent rotha-dást szenvedjen.

Az 50 esztendő öröksége szent.

Ne engedjük, hogy rothadást szenvedjen.

Most pedig legyen ez az óra az emlékezés és az örvendezés órája.

Ezzel a jubiláris Dávid Ferenc egyleti gyűlést megnyitom.

Dr. Abrudbányai Ede elnöki bezáró beszéde

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim! Egy bensőséges hangulatú családi ünnepségnek vagyunk részesei. Az Országos Dávid Ferenc Egylet tagjai, vidéki tagozatai, valamint az Országos Dávid Ferenc Egylet anyai szárnyai alatt megizmosodott összes unitárius egyháztársadalmi egyesületeink és szervezeteink képviselői összegyűltek, hogy az Országos Dávid Ferenc Egyletnek, mint közös édes anyjuknak 50-ik születése évét megünnepeljék.

Jubiláris ünnepségünknek különös fényt és melegséget kölcsönöz az a körülmény, hogy a mai jubileum nem csupán az anyagyegyletnek és a vezetése alatt kifejlődött leány egyesületeknek, hanem három generációnak az ünnepe.

Azt hiszem mindnyájunk őszinte örömét tolmácsolhatom afelett, hogy szerencsénk van körünkben üdvözölni az unitárius egyháztársadalmi mozgalom első generációjának a képviselőjét a mi Méltóságos és Főtisztelendő Püspök urunk személyében, aki 50 évvel ezelőtt, mint alapító állott az Országos Dávid Ferenc Egylet bölcsőjénél. Szívünk meleg szeretetével, személye iránti őszinte tisztelettel és ragaszkodással köszöntjük őt és kérjük az egek mindenható Urát, hogy áldja meg a mi ősz Főpásztorunkat egészséggel

és kitartással, hogy atyai bölcsességével, keresztényi szeretetével és szívének ifjú lelkesedésével még hosszú időn át lehessen a mi Dávid Ferenc Egyletünknek vezére és irányítója.

Hálatelt szívvel köszönjük az isteni gondviselésnek, hogy a mi Dávid Ferenc Egyletünket 50 éven át megtartotta. Törhetetlen ragaszkodásunknak adunk kifejezést a mi Dávid Ferenc Egyletünk iránt, amely az idők folyamán unitárius életünk integráns részévé fejlődött.

A Dávid Ferenc Egylet az unitárius templom folytatása, annak kifejezője, hogy a mi unitárius templomunk nem csupán felszentelt köveknek halmaza, mert mi mindenüvé magunkkal visszük templomunkat, amíg szívünkben és lelkünkben az őszinte hit ereje él.

A Dávid Ferenc Egylet annak hirdetője, hogy imákban és elszigetelt kegyes cselekedetekben a mi unitárius hitünk nem merülhet ki, mert vallásalapítóknak és első püspökünknek, Dávid Ferencnek példaadása szerint unitárius hitünk egyet jelent a mi életünkkel, mert hitünk erejét életünk öntudatos tisztasága bizonyítja.

A Dávid Ferenc Egylet hitünk öntudatosabbá tétele érdekében az egyetemes emberi és keresztényi kultúra terjesztését írta zászlájára.

A Dávid Ferenc Egyletet méltatlanul vádolják országfelforgató politika terjesztésével, mert a Dávid Ferenc Egylet az állami és társadalmi konszolidáció szolgálatában áll és a szó triviális értelmében nem politizál. De, ha bizonyos magasabb értelemben, az emberi élet minden megnyilvánulása politikai tény, akkor a Dávid Ferenc Egylet igenis hirdetője annak a politikának, amely hitünk megingathatatlan szilárdságában, kultúránkhoz való ragaszkodásunkban és az emberi tisztességben és megbízhatóságban jut kifejezésre.

Hogy az Országos Dávid Ferenc Egylet a múltban szép és magasztos hivatást töltött be, arról a mai ünneplés őszinteségéből és az ünnepség programjában elhangzott történelmi visszapillantásból meggyőződhattunk.

En ennek ellenére úgy érzem, hogy mi nem csupán azért gyűltünk itten össze, hogy a multak dicsőségét ünnepeljük, mert ami tekintetünk a jövő felé irányul és tudatosan avagy öntudatlanul mindannyiunk lelkében ott ég egy követelő szomjuság, egy igazabb, őszintébb és testvériesebb keresztényi élet után.

Az unitarizmus dicső és termékeny multra tekint vissza, melyben az unitárius élet külső kereteinek tartalmát és erőt a lélek és igazság adott.

Óvakodjunk, hogy a szabadság ürügye alatt lábra kapott szabadosság a lélek fényét el ne homályosítsa és az egyéni ambícióktól szitott pártoskodás áldozatul ne ejtse a hagyományos unitárius egyiséget.

A világtörténelem politikai tapasztalatai azt bizonyítják, hogy az áthidalhatatlan pártoskodás a közületi élet pusztulását jelenti. Csak egységes közszellem és egységes tömegöntudat biztosíthatják a közületi élet fejlődését.

Egyházunk őszinte szeretetétől áthatottan legyünk mindannyian apostolai a hagyományos unitárius lelkiismeretnek, amely az egyéni ambíciók és pártoskodások fölébe helyezi egyházunk egyetemes érdekeit. És ha e magasztos törekvések nyomán az igaz unitárius szellem fénye ismét ragyogni fog, akkor a multak dicsőségének emelt emlék határköve lesz egy diadalmas jövő fejlődésnek.

Dr. Ferenczy Géza főgondnok úr üdvözlete: A legszebb és legértékesebb üdvözet: az érdemnek elismerése. Az ily elismerésben benne foglaltatik a hála, a multban kifejtett tevékenységgel megszerzett érdemekért, — és benne foglaltatik a reményteljes várakozás a jövőben végzendő munkálatok iránt; — de benne foglaltatik annak nyilvánítása is, hogy az elismerő éber figyelemmel kísérte a multat és éberen fogja figyelni a jövőt is.

A Dávid Ferencz egylet, melyet egy fél század előtt az egylet díszelnökének egy áldásos elgondolása teremtetett meg, az anyagiak által korlátolt szerény munkakeretben, kezdetleges eszközökkel, de erős elszántsággal indult útjára, és 50 éven át mindig fokozódó erkölcsi mozgásképességgel értékes tevékenységet fejtett ki az unitárius öntudatnak, az unitárius testvériségnek ébresztésében, ébren tartásában és fejlesztésében s ma már a második 50 év küszöbén, midőn az egyházi életben annyira értékes női munkaerőt is munkatáborába kapcsolta, fiókjával egyházi életünk egész mezejét behálózta és vérkeringését megindította — megállapíthatjuk, hogy: az egyház erkölcsi céljainak munkamezején hivatás teljesítő magaslaton áll.

Az E. K. Tanács és Unitárius Irodalmi Társaság nevében ez ünnepélyes pillanatban őszinte örömmel nyujtom a Dávid Ferencz egyletnek a hálás elismerést a multjáért, — és kérem egyetlen jó Istenünknek segedelmét és áldását a jövőjéhez.

Halálozás. Özv. *Böjthe Mózesné*, szül. *Kövér Ágnes*, életének 87-ik, özvegységének 40-ik évében, f. évi február hó 11-én csöndesen elhunyt. Hosszu özvegysege alatt egyetlen vigasztalása nagy családja volt; gyermekei, unokái és dédunokái szeretete vette körül életében s, az kísérte ki örök nyugalomra az óturdai temetőbe is. Legyen nyugalma csendes! *Lőrinczy Dénes* turdai esperes anyósát gyászolja a megboldogultban.

József János, ny. áll. tanító, firtosváraíjai unitárius énekevezér hosszú és súlyos szenvedés után, március 16-án, életének 76. évében, lelkét visszaadta teremtőjének. Negyvenhárom éven át hintette a magot, tanítva nemzedékeket Isten és hazaszeregetre s most szerető szíve megszűnt övéért dobogni. Gyermekei, unokái, közeli és távoli rokonai megszomorodott szívvel kísérték ki örök nyughelyére, a brasovi temetőbe. Emléke legyen áldott!

Az Unitárius Egyház Főtanácsi gyűlése.

A romániai unitárius egyház a múlt év nyarán Zsinati Főtanácsi ülést hívott egybe Cristurra, de ezt megtartani nem lehetett, mert a nagyszámú gyülekezetet a politikai hatóság szétoszlatta. Ezért az egyházi vezetőség folyó évi március hó 31. és következő napjaira Clujra hívta egybe a Főtanácsot, melyre nagy számban gyűltek össze a vidéki lelkészek és egyházi tanácsosok. Vasárnap reggel 9 órakor kezdődött a gyűlés, melyen az elnöki széket egyházi részről Dr. Boros György püspök, világi részről Dr. Ferenczy Géza főgondnok foglalták el. Dr. Ferenczy Géza főgondnok elnöki megnyitójában rámutat azokra a nehézségekre és súlyos helyzetekre, melyekben unitárius egyházunknak fel kellett venni a küzdelmet, de bizó hittel van az iránt, hogy ez a kitartó küzdelem győzelemre, megértésre fog vezetni.

Gvidó Béla esperes-közügyigazgató áhitatos imában kérte Isten segedelmét a gyűlés tanácskozásaira. A Főtanács üdvözlő táviratot küldött Öfelségéhez a királyhoz, Tatarescu miniszterelnökhöz és Lapedatu kultuszminiszterhez. A kormány nevében és képviselőjében Simu vármegyei alispán volt jelen.

A jelentések során első a püspök évi beszámolója volt az egyház egy évi valláserkölesi állapotáról, küzdelmes munkájáról, melynél meg nem értő alsóbbfoku hatósági közegek akadályozták a vallásos egyleti összejöveleteket. Beszámolt vidéki körútjáról, látogatásairól, lelkészek és énekvezérek kinevezéséről, angol és amerikai unitárius testvéreinkkel való összeköttetéseinkről, végül az elhalálozások folytán egyházunkat ért veszteségekről. A főtanács tagjai nagy érdeklődéssel és figyelemmel hallgatták a gondosan összeállított jelentést és a püspöknek köszönetet szavaztak.

Délelőtt tíz órakor ünnepélyes istentisztelet volt, amelyen Pál Dénes Simonesti lelkész tartott hatásos egyházi beszédet. Templomozás után az Egyházi Képviselő Tanács részletes és mindenre kiterjedő jelentése került tárgyalásra Dr. Mikó Lőrinc egyházi titkár gondos és részletes előterjesztésében, amelyben szóváltette az állam és az egyház közötti viszonyt, majd az államsegély ügyét és a betiltott braşovi templomépítés ügyét ismertette. A főtanács megnyugvással vette tudomásul, hogy úgy a braşovi, mint az iskolai nyelvvizsgákkal kapcsolatban a helyzet tisztázódott.

Dr. Gál Miklós és Dr. Abrudbányai Ede körü felügyelő gondnokok, mint kamarai képviselők beszámoltak a Magyar Egyhá-

zak érdekében kifejtett munkájukról, kijelentvén, hogy a Magyar Párt ezután is kötelességének fogja tartani, hogy az Egyházak érdekében minden lehetőt megtegyen.

Délben közebéd volt, melyen a Berde-serleggel a felköszöntőt Dr. Boros György püspök mondotta el nagy hatással. A délutáni tanácskozásokon a vagyoni helyzet ismertetésére került a sor, melynek kapcsán a főtanácsi ülés nagy megnyugvással hallgatta Puksa Endre jószágfelügyelőségi elnök nagy gonddal és szakavatottsággal összeállított jelentéséből azt az örömdetes fejlődést, mellyel a kisajátítás után megmaradt vagyonröncsöket és a visszaitélt 100 hold terület és a bérházak jövedelmezőségét rendbeszedte és tbaindította. Főtanács mindezekért hála elismerését nyilvánította és egyhangú bizalommal kérte ezen tisztségében való további megmaradására.

Az ülés folyamán megnyugvásra tisztázódott Dr. Varga Béla egyházi főjegyző lemondásának ügye, amennyiben úgy a főjegyzőnek, mint Dr. Szent-Iványi József főgondnoknak a főtanács bizalmat szavazott és munkáiknak elismerése mellett állásaikban való további megmaradásra kérte.

Szomorú és aggodalmas tárgya volt a gyűlésnek az

megyei erőszakos áttérítéseknek ügye, amelyet a hatóságok és a többségi nemzeti egyházak különösen a vidéken fekvő egyházközseinkben gyakorolnak. A főtanács egy vizsgáló bizottság kiküldését határozta el s egyszersmind felkérte a püspök urat a tavasz folyamán püspöki vizsgálat tartására.

A Teológiai Akadémia egyháztörténelmi s jogi tanszékét ezidőszert nem töltötte be, hanem csak az eddigi állapot fenntartását mondotta ki. Főgimnáziumi vallástanárnak megválasztotta Benczédi Pál lelkészt.

Dr. Abrudbányay Géza volt egyházi jogtanácsossal a függőben lévő elszámolást megejtette és részére az erkölcsi elégtételt megadta. Utasította az Egyházi Képviselő Tanácsot, hogy szerződésileg szabályozza az Egyház és a jogtanácsos közötti jogi viszonyt. Miután a jogtanácsosi megbízatás ideje lejárt, a főtanács az állás betöltését szavazattöbbséggel kimondotta és erre az állásra Dr. Fazakas János ügyvédet választotta meg.

A tanügyi jelentéseket Ürmösi József püspöki titkár terjesztette elő s ezeknek kapcsán az E. K. Tanács különösen a szórványgondozások nagyobb mérvű munkálását mondotta ki lehetőleg szórványgondozói segédlelkészségek felállításával.

A Nyugdíjbizottság évi jelentéséből aggodalommal állapította meg a főtanács, hogy az egyházközsegek oly nagymérvű összeggel tartoznak, hogy azoknak valami módon való rendezése tovább nem halasztható s ezért uatsította az Egyház Képviselő Tanácsot, hogy erre vonatkozólag tegyen lépéseket.

Módosította a főtanács a kántorképesítő szabályzatot is úgy, hogy lehetőséget adott négy középiskolai végzettséggel és megfelelő zenei készséggel „Kisegítő kántori“ vizsgát tenni.

Az idő előrehaladottsága miatt a szervezeti törvény reformját a főtanács nem tárgyalhatta le, hanem annak tárgyalási de-jéül a jelen évben tartandó főtanácsot jelölte meg, melynek első tárgya ez lesz. Föggondnok úr zárószavai és az egyházi köz-ügyigazgató imája után a főtanácsi ülés véget ért. *U. J.*

Lelkészkör közgyűlése. A főtanácsi gyűlést megelőző napon, március 30-án a L e l k é s z k ö r tartotta meg évi közgyűlését Pál Dénes vezetése alatt. A gyűlés főbb tárgyai voltak: A főtiszt. püspök úr által 1000 lej pályadíjra kitűzött és Benczédi Pál vallástanár által megnyert „Hitünk és híveink védelme“ című pályamunkát ismertette Kelemen Imre oklándi lelkész, mely-hez igen értékes hozzászólások történtek. Ú t ő Lajos I. G. Duca-i lelkész tartott tartalmas és értékes előadást a „Vallástanítási tanterv és a vallástanítás reformjáról“, mely igen élénk eszme-cserére adott alkalmat s végül 8 tagu bizottságot küldtek ki, kik e kérdést felosszák maguk között, kidolgozzák és a felfo-gásukat összeegyeztetve, a lelkészkör elé hozzák. A különböző bizottsági jelentések után a gyűlést az elnök bezárta.

Az egyházi életéről.

Itt van a tavasz; a természet felébredett dermedtségéből: a rét, a mező, az erdő, a kert, minden, ami mi körülöttünk van, egy nagy igéretté és reménységgé alakult át. Az ember szíve tele van reménységgel. Valamit vár mindenki. Valami édes remény-ség hatja át a szíveket. Amidőn várunk és remélünk, csak akkor várunk és remélünk igazán, hogy ha várakozásunkat és remény-ségünket a jó Isten felé fordítjuk. A régiek is így csináltak. Azért vannak a falvakban az égfelé néző fehér tornyok és szép csinos, fehér templomok az egy igaz Isten tiszteletére. Azért vannak egy-házunknak javai, mert hajdan voltak áldozatos szívek, akik az egyháznak a fontosságát felismerték. Most olyan időben élünk, amikor minden igazi unitáriusnak gondolkoznia kell az egyház s az egyház alkotó elemeinek a fontosságáról. Aki erről gondol-kozik, azonnal belátja, hogy az egyházi életnek milyen nagy je-lentősége van. Lehetetlen észre nem venni, hogy az egyház az az egyetlen intézmény, amely kizárólag a nép érdekeit tartja szem előtt. A népek egyetlen intézménye az egyház, amely egészen az övé, amelyben semmi idegen érdek nem érvényesülhet. Éppen azért minden öntudatos egyházközség arra törekszik, hogy élhető

állapotban legyen, hogy szép temploma, iskolája, kultúrháza és az egyházi tisztviselők számára megfelelő lakások és megélhetési lehetőségek álljanak rendelkezésre. Munkát, áldozatot, kitartást, csak olyan emberektől várhatunk, akiknek meg is van a munkára való lehetőségük. Szerencsére ezt a kérdést híveink többsége minden időben helyesen értékelte és a nehéz időben (sok keserves időt éltünk át!) mindenkor meg tudtak felelni belső embereink hivatásuknak. A mostani társadalmi viszonyok között az anyagi nehézségekből a mi papságunknak jutott ki a legnagyobb mértékben. Az elmúlt években minden magyar felekezet papjának lecsökkentette az állam a segélyt; legnagyobb mértékben az unitáriusoknak. Az unitárius papság azonban abban járt, hogy a munkában ne maradjon hátul, hanem minden lehető tegyen meg egyháza, népe érdekében. Igazi egyházi munka csak megértő hívek között lehetséges. Minden igaz unitárius embernek gondolnia kell a múltra, a jelenre és jövőre. Gondolnunk kell arra, hogy egyházközségeinket megerősítsük, a tisztviselői állásokat olyan jövedelmezővé tegyük, hogy belső embereink teljes erejükkel állhassanak a szent ügy szolgálatára.

A Székelyföldön ujabban nagy mozgalom indult meg a gyümölcsfaültetés szempontjából. A jövő építésének egyik módja a többek között az is, hogy az egyházközségeknek minden arra alkalmas helyét ültessük be gyümölcsfával, hadd legyen a jövő munkása valamivel anyagilag is biztosítva. Legjobb volna, hogyha az egyház minden külső segítség nélkül biztosíthatná tisztviselőinek megélhetését, de ez ma még talán lehetetlen, azonban az nem lehetetlen, hogy az egyházközség megtegyen mindent, ami a művelődésre épített unitárius egyházra nézve fontos lehet. Természetesen részletesen nem célunk abba a kérdésbe most belemerülni, csak érinteni óhajtottuk a kérdést. Mondanivalónknak lényege az, hogy álljon minden ember az egyház mellé, mint igazi hűséges híve, katonája az egyháznak. Ha mi az egyházat így igazán értékesé, erőssé tesszük, meg fogjuk látni, hogy az egyház olyan lesz, mint a jól ápolt, gondozott gyümölcsfa, amely bőséges, értékes, szép és ép gyümölcsöket terem.

Unitárius hívek, mi tőlünk függ, hogy egyházunk a jól gondozott gyümölcsfához legyen hasonló. Az egyház meghozza a maga gyümölcsét, hogyha odaadóan ápoljuk. Némelyiknek hoz harminc-, némelyiknek hatvan-, némelyiknek százannyit! Azonban az elsorvadás szomorú végzetére volna utalva, hogyha a hívek közömbösen viselkednének egyházukkal szemben. Ezt azonban még csak föltételezni sem merjük népünkről. Hiszen tudjuk, hogy nem fajult el (s nem is fog elfajulni) a székely vér. B. P.

BIBLIA ÓRA

Első héten olvasd: Lukács ev. 16. rész, 19—31. vers. Az életörömök habzsolása nem a Krisztus-követés útja. Jézus a szenvedések országútját járta s ezért lett igaz megértője és barátja a milliónoknak. Jézus nem a gazdag ember oldalán áll, hanem a szegény Lázárén. Kezét ott tartja sebein, szemét oda-függeszti szenvedő homlokára s örök igazságokat olvas ki a megtört, fáradt nézésből. A test elnyűtt, az izmok lesorvadtak, de törhetetlen energiák sugároznak a lélek mélyéből. A kenyér még csak morzsaszemekben sem jutott, de láthatatlan csöveken omlott alá a magasságból az a titokzatos táplálék, amely halhatatlan életre erősítette fel a földi roskadozót. A szenvedések tengere nagy kiváltság, nagy előny. Akik részesei, azoknak nem ég el a szívük, életkedvük, energiájuk a terített asztalnál, az örömök kelyhének mohó ürítésénél. Nagy veszedelem a Krisztus-követésre a jólét, a siker, a beteljesedett élvezetvágy. A keserű ébredés, a fanyar szájjíz, az irgalmatlan vezeklés felé tereli nagy bizonyossággal az embert. Jézus a szenvedésben megtisztulók mellett áll s nagyon sajnálja az örömökben elveszőket.

Második héten olvasd: Jakab levele, 5. rész, 1—7. vers. Van a gazdagságnak egy másik oldala is, amely szintén akadálya a Krisztus-követésnek. Ez az oldal társadalmi természetű. A gazdagság nemcsak égeti és emésztí az egyéni erőket, hanem érzéketlenné tesz a mások testi-lelki szükségletei iránt is. „A ti mezőiteket learató munkások bére, amit ti elfogtatok, kiált.” Ennél egyszerűbben és határozottabban sohasem fogalmazták meg, hogy a társadalmi nyomor égbekiáltó bűn, az emberi társaság bűne. A mohóság, a halmozás nem az Isten akarata és nem a Krisztus-követés útja. Sőt! Az aratók kiáltásai a legjobban a seregek Urát nyugtalanítják, sokkal inkább, mint a reformereket, akik maguk is sokszor megkínávják a földi gazdagságot. A tömegek kenyeze az Úrnál van és ez jól van így, mert legalább van kihez fordulniok, ha már a földön minden hatalom elhagyta őket. Ez az örök biztosítéka annak, hogy a szegények nem vesznek el. Isten gondot visel rájuk a lelkiismeret égzengésében s a szent elégedetlenség örök háborgásában.

Harmadik héten olvasd: Márk ev. 9. rész, 41—48. vers. A Krisztus-követéshez tartozik az is, hogy a kicsinyeket nagyon kell szeretned. Kik azok a kicsinyek? Akik erőtlenebbek náladnál! Jaj, nehogy éreztesd velük, hogy erősebb vagy, még csak magadban sem szabad érezned erőid duzzadását. Hanem hajolj alá és csókold homlokot a gyermeket, amikor legjobban vágyik a szeretetre. S állj mellette a szelek viharában, mint óriás tölgy,

amelynek tövében boldogan hajt a kis ibolya, mit sem tudva a fent tomboló vésztes fergetegről. Jaj volna neked, ha nem teljesítenéd szótlanul a kötelességedet. Nézd, az emberek is az erősebben hisznek, tőle várják előhaladásukat és védelmüket. S te inkább, erőid birtokában csak a magad haszna, a magad sikere érdekében futkosnál? Vigyázz, vigyázz, mert nagyon megbotránkoznak, akik a te lombkoronád alatt keresik a védelmet. Ha a lábad a vagyonhajhászásra indul, ha a kezed tiltott gyümölcsök után görbül, ha a szemed sandán új prédára les, vigyázz, mert százak és ezrek botránkoznak meg önzéseden s akik önfeláldozást vártak tőled, akik hittek benned, azok mélyre zuhanak csalódásukban. Jobb, ha te zuhansz a mélységbe, ott, ahol a szenvedések tüzeiben taulod meg, hogy a kicsinyeket megbotránkoztatni istentelen, nagy gonosztett.

Negyedik héten olvasd: János ev. 15. rész, 9—15. vers. Szeretet, öröm és az élet áldozatul adása: e három dolog a legszorosabban kapcsolódik a Krisztus-követés útján. A fájdalmas emberét sokkal helyesebb volna az örömök emberének hívni. Az embervilág nem tud még egyet felmutatni, aki úgy örült volna, hogy szerethet s ebben a szeretetben még az életét is odaadhatja szeretteiért. Ez a Krisztus-követés teljessége. Életet adni másokért. Ne mondjátok fanyar hangon, ne keseregjétek panaszos sirámokban, hogy ti mennyit dolgoztatok másokért és mily hátlátlansággal találkoztatok érette. Miért vártok külső jutalmat cselekedeteitekért, mikor ott van jutalomként a kimondhatatlan öröm, hogy szerethetél s szeretetedben másokért áldozatot hozhattál. Jézus halálára mindjárt következik a feltámadás dicsősége s ha minden nap csak egy kicsit halsz meg másokért, harmadnapra ott van az örömök diadalmas sugárzása, amellyel Isten fogja körül szívedet boldog érzésekben. Ez legyen a te örömed, a te szereteted, a te Krisztus-követésed! **(Bibliás).**

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

Az Unitárius Irodalmi Társaság új pályázatot hirdet Jakab Elek élet- és jellemrajzának megírására, különös tekintettel munkásságának unitárius vonatkozásaira és jelentőségére. A pályamunka 3—5 nyomtatott iv terjedelmű lehet s gépirással vagy olvasható, idegen kézírással és jeligével 1936 június hó 1-ig adandó be S. Nagy László főtítkárhoz. (Cluj. Calea Marechal Foch 43. sz.) A pályadíj 5000 azaz ötezer lej.

Cluj, 1935. április 7.

S. Nagy László,
főtítkár.

Vári Albert,
elnök. h.

Miért csak százan?

Máté 14, 13—21.

Szántó Lucinak.

Öt kenyérrel szállt le a kocsiról.
Péklegény volt: egy vendéglőbe vitte.
Közömbösen, únottan. Nem gondolta,
Hogy ez a kép a lelkembe hatol.

Öt kenyérrel szállt le a kocsiról.
Száz ember ma a koccsma asztalánál
Ebédet kap; melléje kenyeret
S egy pillanatra elfelejti gondját.

Száz éhes ember... Édes Istenem!
Szívembe döbben a régi legenda:
Öt kenyérrel Jézus valamikor
Ötezer embert vendégelt meg egyszer.

Ötezer ember éhét űzte el
S hét kosár maradt morzsával tele.
S ki tudja: volt-e még több éhes ember,
Aki a morzsákat is megkívánta?

Öt kenyér itt is, ott is... Istenem,
Micsoda kép, örökké visszatérő!
Ez öt kenyérrel száz ember lakott jól;
A másik ötből ötezeren élnek!

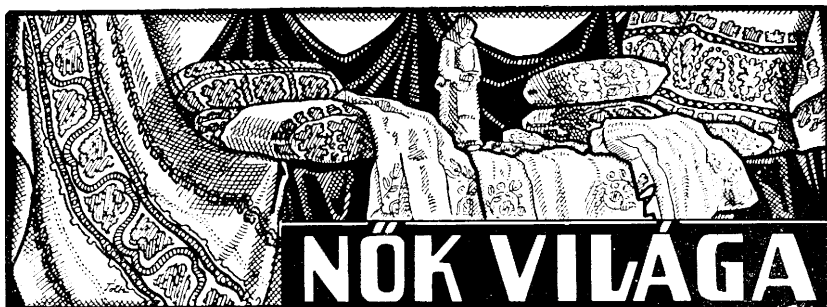
Száz éhes ember... Édes Istenem,
Milyen kevesen laknak jól manapság
Öt kenyérből — s hány ember él a földön,
Akinek még a morzsából se jut?!

Öt kenyér itt is, ott is... Én Uram,
Mégis, miért van, hogy ebből csak százan?...
Hiszen most is annyi az éhes ember,
Hiszen most is csak annyi a nyomor!

Annyian kérnek most is kenyeret,
Mint régen, mikor Jézus osztogatta.
Akkor ötezren laktak jól belőle.

Én Istenem, miért, hogy most csak százan?...

Deák Berta.

A D. F. Unitárius Nők Orsz. Szövetségének hivatalos rovata.

Országos Szövetségünk folyó év március 30-án tartotta az idei első negyedévi választmányi gyűlését dr. Boros Györgyné elnöklétével, melyen a Cluj-i tagok majdnem teljes számban, a vidékiek közül azonban sajnos csak Sigmond Józsefné volt jelen, az Odorheiu-i kör képviselőjében.

A választmány örömmel vette tudomásul, hogy mult hóban szétküldött kérdőíveinket egyházközségi tagozataink közül immár 62 pontosan beküldte (tavaly csak 35-ön küldték be) reméljük és kérjük, hogy a még mintegy 20 hiányzó nőszövetségünk vezetősége szintén mielőbb küldje be, hogy már készülő kimutatásunkból, melyet az illetékes minisztériumnak be kell küldnünk, s melyet remélhetőleg már jövő számunkban közzé is tehetünk, egyetlen egyházközségi tagozat se hiányozzék.

Titkár és pénztárnok jelentésének tudomásul vétele után Lőrinczy Dénes bukaresti lelkész átiratára megszavazott a választmány 1000 lej t így országos szövetségünk vállalt egy missió patronatust a folyó évre, valamint elhatározta, hogy körlevelet intéz minden kör vezetőségéhez, hogy mentől több Nők Szövetsége támogassa bukaresti egyházközségünk „Missio Barátok Köré“-t: missio patronus, ki évi 1000 lej segítséget ad, védnök, ki évi 500 és missio barát, ki évi 100—200 lejjel járul e mindnyájunk számára szép és fontos ügy fellendítéséhez.

Továbbá foglalkozott a választmány a teológiát végző leányok elhelyezkedésének kérdésével, tekintve, hogy rövid időn belül 3 végzett teológus leányunk van, kik dacára annak, hogy nagy lelkesedéssel és odaadó szorgalommal készülnek pályájukra, teljesen bizonytalan jövő előtt állanak. Választmány elhatározta, hogy alkalmat fog találni arra, hogy egységes állásfoglalásának a teológiát végzett leányok érdekében hangot adjon.

Gyűlésünk legfontosabb részét képezte Gyarmati Piroska és Major Zsuzsika beszámolója. Gyarmati Piroska nevét mindnyájan ismerjük, tavaly nyári tanfolyamunkat már ő vezette. Beszá-

molva további külföldi tanulmányairól, előterjesztette egy 4 hetes gazdasági tanfolyam tervezetét, melyet sorra mindazon egyház-községünkben megtarthat, ahol a nők szövetsége ilyen hajlandó megrendezni. Major Zsuzsika egy szövészeti tanfolyam sikeres elvégzéséről számolt be, bemutatva egy modern szövőszék tervét, melyen sokkal gyorsabban, tehát konkurenci-képesebben dolgozhatnának asszonyaink, mint az eddigieken, melyeket e terv szerint esetleg átalakítani is lehet.

Felhívjuk tagozatainkat, hogy ahol csak lehet, rendezzenek gazdasági- és szövő-tanfolyamokat, utóbbiakat olyan vidékeken is, ahol az asszonyok már elfelejtették a szövést; kiváló szakképzettségű tanerőink örömmel és lelkesedéssel vállalják a oktatást, és központi irodánk minden kérdezősködésre azonnal teljes tájékoztatást nyújt.

Sigmond Józsefné előterjesztette az Odorheiu-i kör meghívását a júliusban Crăciunest-en az ottani nők szövetsége 25 éves jubileuma alkalmával tartandó köri unitárius nők napjára, — választmány örömmel elhatározta, hogy a központ e meghívásnak feltétlenül eleget fog tenni. Nyári közgyűlésünkre nézve azonban egyelőre nem tudtunk határozni, várjuk Aita-Mare értesítését, hogy fenntartja-e tavalyi meghívását.

Mult számunk főtítkári jelentéséből a nyomda hibájából kimaradt a Treiscaune-i kör *chichis*-i egyházközsége, így pótlólag közöljük, hogy az ottani nők szövetsége megalakult 1927-ben 3 választmányi, 41 rendes tagja van. 1934-ben gyűlést tartott 2-öt, összejevetelt 8-at, jövedelmét templom és iskola céljaira, valamint hitsorsosok segélyezésére fordította.

Közgyűlés után kaptuk az Aiud-i nők szövetsége rövid jelentését, 1929. novemberében alakult meg 42 taggal és 16 tagu választmánnyal, választmányi gyűlést tartott azóta 19-et, teaestélyt rendezett 16-ot. Jövedelmét templomi adósság törlesztésére, az egyházközség javára és szegény gyermekek segélyezésére fordította.

Utólag érkezett Lupeni és Vulcan társegyházközségek nők szövetségének hasszabb jelentése, mely ritka szép munkáról számol be.

1933—34. telén a lupeni nők szövetsége tartott 22 összejevetelt, a vulcani 19-et, ezeken kívül pedig több házi tea-délutánt. Mindkét egyházközség vallásos életét annyira fellendítette a nők lelkes és buzgó munkássága, hogy különösen Vulcan-ban mióta megalakult a nők szövetsége, megsokszorozódott a templomba járók és úrvacsorával élők száma.

Miután utolsó országos közgyűlésünkön sok szó esett az összejevetelek programjának kérdéséről, példaképpen, leközljük a lupeni lelkész által tartott előadások témáit: Nők Szövetsége tagjainak teendői az egyházközség érdekében. A nő társadalmi

helyzete. Az ifjúság társadalmi helyzete. Telepáthia és jóslás. Spiritizmus. Karácsony ünnep keletkezése. Időszámítás. Időjárás. Az ős-ember. Teremtési mondák. Babona. Magus és magikus dolgok szerepe az ős-ember életében. Természet-imádás: fetisizmus, totemizmus, cannibalizmus, mint vallásos megnyilatkozási formák. A tánc mint az ős-ember hangulatkifejezője. Biblia-magyarázat a Genesis fejezeteiről. Továbbá 2 orvosi előadás is volt: egyik a tiltott műtétek veszedelméről, másik a nemi betegségekről.

A Cluj-i Nők Szövetsége hírei: március 13. és ápr. 10. tartottuk kötőkéinket, jó programmal, melyet vidám hangulatban elköltött tea követett.

Március 14-én tartottuk *Közgyűlésünket*, melyen Benczédi Pál imája és Vajna Lajosné elnöki megnyitója után Lőrinczy Zoltánné titkári jelentése egy évi megfeszített komoly munkáról adott számot, melynek eredményeképpen 50 ezer lej fordítottunk egyházközségünk és pártfogoltjaink javára.

Báró Huszár Pálné, ki a Központi Titkárság képviselőjeként résztvett a gyűlésen, alismerését fejezte ki az egyesület szép munkájáért, elnökünk pedig válaszában köszönetet mondott azon hathatós támogatásért, melyben a Központi Titkárság mult év folyamán is részesített, 50 darab különböző edényt ajándékozva létesülő napközi otthonunknak.

Az elnök bezáró szavai leányifjúságunkhoz szóltak, kérve őket, hogy készüljenek a munkára, melyet idővel át kell hogy vegyenek tőlünk, ma dolgozó asszonyoktól.

Március 24-ikén vidéki leányaink Szánthó Luci vezetésével előadtak Péterfi Gyula: Fehér rózsá, pírca rózsá c. színművét s az előadás 1300 lej jövedelmét napközi otthonunk alapjára adták; fogadják köszönetünket érte.

Nőszövetségünk minden tagja örömmel figyeli Szántó Luci lelkes törekvését, ki mintegy 26 vidéki asszonyt és leányt gyűjt össze s minden vasárnap délután foglalkozik velük. Odaadó munkájának szép eredményét gyönyörűséggel láttuk és megnyugvással tölt el a gondolat, hogy az utánunk következő generáció is helyesen fogja fel feladatát.

Egy kéréssel fordulunk minden vidéki tagozatunkhoz. A Cluj-i nők Szövetsége hónapok óta gondjaiba vett egy körülbelül 8 éves árva fiúcskát, értelmes, ügyes gyermek, anyja torockói asszony volt. Miután nekünk sajnos nincsen árvaházunk, ahol elhelyezzük, felteesszük a kérdést, nem lenne-e hajlandó egy unitárius család e fiúcskát örökbe fogadni?

Egy angol templomban.

A sűrű köd vastagon lepi be az utcákat. Aki csak teheti, nyitott szájú kandalló duruzsoló lángjánál élvezi a vasárnap-édes örömeit. Ezért vannak kevesen — a máskor olyan forgalmas — utcákon. Vasárnap délután 6 óra van. Az anglikán templom magas tornyán az óra üt. A harangozó nyomban megkezdi a harangozást. A harangok gyönyörű hangja belezúg az estéli köd zöldes szürkésébe.

A kényelmes karosszékekben megmozdulnak az emberek. Némelyek templomba indulnak, mások vissza esnek a kényelem karjaiba.

A néptelen utcákon fekete árnyak jelennek meg. Emberek mennek a templomba.

Amint az anglikán templom harangjai elhallgatnak, egy kis harang édes muzsikája csendül fel lágyan, hívogatóan; egy, egy.

Ennek a kicsiny haragnak hívására igyekeztem én is a mult vasárnap este a templomba, hogy magyar szívvel, unitárius módon imádkozzam, angolok között.

A templom, egy hatalmas anglikán templom mellett, egy nagy park szélén áll. Unitárius egyszerűségében szinte félve húzódik a hatalmas fák közé, hogy elrejtse magát a közlekedés lármájától.

Korán érkeztem. Csak a pap volt ott és egy pár egyház tag. A pap körül vezetett a templomban. Az épület nem nagy, körülbelül a mi átlagos nagyságú templomainkkal egyenlő.

A bejáratnál szemben van az úr asztala. Balról a papi szék, vagy ahogy ők nevezik, olvasó állvány. Jobbról a szószék. A gyülekezet mindezekkel szembe helyezkedik el, férfiak és nők vegyesen. A karzaton, a gyülekezet mögött, van az orgona és a kórus. A falon köröskörül a halott hívek és a háborúban elesett hősök emléktáblája áll.

A hívek csoportosan érkeznek. Nagy áhitattal foglalnak helyet és imádkoznak. Én is közbök ültem.

A pap felvette a palástját és leült a székébe. A kórus hal-kan egy felálló éneket énekelt. Az ének mindössze egy pár sor, de olyan szép, hogy az ember igazán érzi az Isten lelkének közelségét.

A pap imádkozni kezd. Némelyek letérdelnek, mások lehajtják fejüket és úgy kísérik figyelemmel az imát, a szertartásos könyvből. Az ima több részre van felosztva. Ima a hazáért, az egyházért, családért stb. Minden rész végén a hívek hozzáéneklnek, Atyánk, imádkozunk a hazáért vagy az egyházért, aszerint, amint a pap a megfelelő részletet olvassa fel. Ima után énekel a gyülekezet. Ezután bibliaolvasás van, mire a hívek egy

zoltárt énekelnek a szertartásos könyvből. Ének után a pap egy mesét mond a gyermekeknek olyan tónusban, hogy általános derűtséget kelt a hívekben. Ezután ismét ének az énekes könyvből, mialatt a pap felmegy a szószékbe. Leírott beszédjét maga elé teszi és az ének végeztével olvasni kezdte.

„Ma az Isten országáról beszélek, alapigém található az Újtestamentum három első evangéliumában.“ Szavai lassu méltósággal hangzanak. Nem kiabál, mintha Jézus helyett állt volna ott, mikor mondja: „Isten országa Ti bennetek van.“ Gyönyörű képet festett az Isten országáról. A mozik újdonságai, a kubisták csendéletei elbújhatnak előle. A hívek lelke kinyílik, szemük áhitattal csüng a papon és szinte isszák minden szavát. Le kell vetköznünk mindazokat a gyarlóságokat, melyek elválasztanak Isten országától. A gazdasági, politikai és vallási harcoknak meg kell szünniök. Országhatárok magas falának le kell dőlnie. Az ökölbe szorult kéznek ki kell simulnia. A haragosnak ki kell békülnie. A bilincsbe zsibbadt lábaknak, kezeknek, szíveknek életerőt kell nyerniök.

Mindenki feszült figyelemmel hallgat. A hatás édes melegsége árad el mindenkin. A munkás és munkaadó szíve összedobban. A tanár és tanítvány szeretettel néznek egymásra. A gyermek anyjára mosolyog. Az ifjú és az öreg közelebb húzódnak. Egy öreg asszony, nem régen meghalt leányának emlékoszlopára tekint. Szeméből könny csordul... A szívek összedobbannak. Isten országa Ti bennetek van — fejezi be a pap.

Az orgona lágy hangon megszólal. A pap megáldja a gyülekezetet. A kórus halk hangon gyönyörűen énekel. Mindenki imádkozik.

A pap kimegy. A hívek utána szállingóznak. Az ajtóban kezét szorítanak, aztán elsietnek.

Én voltam az utolsó. Fájó szívvel hagytam ott a templomot. Az utcára léptem. Mintha egy óra alatt színt változtatott volna a város.

A különböző templomokból szállingóztak az emberek. Tülkölő autók, emberekkel megrakott villamosok száguldottak. A járdán ezrek sétáltak. A járda szélén egy koldus nyikorgatta kopott verkljét. Egy gyanús külsejű ember a kirakatok mellett ólálkodott. Egyik ivóházból részeg ember tántorodott ki.

Szinte futottam hazafelé. Kezemet szememre tapasztottam, hogy ne lássak, ne halljak. Nem akartam a lelkemben épült templomot lerombolni. Itthon az Igazgató egy fiúval vitázott, a házvezetőnő egy cselédet szidott. Elbújtam szobámba, szemeimbe könny gyűlt, Istenem, miért is van az, hogy csak a templomban van Istenországa?

(Manchester.)

Gálfi Elek.

Húsvéti köszöntők^{*}.

*Jó reggelt kívánok, kedves kis virágok,
Öntözödni jöttem, ha ti sem bánjátok,
Megöntözöm szépen valamennyit sorba,
Ha jutalmul színes tojást kapok nyomba.*

* * *

*Ici-pici barna kislány,
Az jutott az eszembe,
Öntözödni jöjtek hozzád,
Tűzz virágot mellemre,
De, ha virág nem lenne,
Tégy tojást a zsebembe.*

* * *

*Húsvét másodnapján,
Az jutott eszembe,
Cukros vízi puskát
Veszek a kezembe.
Elindultam vele
Pirostojást szedni,
Lányok, ha nem adtok,
Le foglak öntözni.*

* * *

*Eljöttem hozzátok ifjú létemre,
Hogy harmatot öntsek egy ifjú növendékre,
Mert, ha le nem öntözöm jó szagu vízzel,
Nem virágzik nektek ékes koronátok az eljövendő
évben.*

*Piros hajnal süttött e ház ablakára,
Ragyogó verőfény ömlik udvarára,
Feltámadott Jézus, öröm tüzek égnek,
Öröm ünnepe van a földnek s a népnek,*

* * *

*Jókor reggel én felébredtem,
A mezőre mentem,
Harmat vizet szedtem,
Ezzel e házhoz siettem,
Adják ki én nekem gyönyörű lányukat,
Hadd öntsek rája hajnali harmatot,
Ha nem akarják, hogy leöntsem kút vizet,
Váltsák ki tojással,
Kilencce, vagy tízzel.*

* Nehány ma is hangzó húsvéti köszöntőt adunk itt közre, javítás, igazítás nélkül, úgy, ahogyan hallomásból feljegyeztük azokat a múlt évben.

Két adat a Rareş-i unitárius egyházközség anyakönyvéből.

Küzdelmes egyházi életünk szívverését, az élet eleven iuktetését az érte hozott áldozat nagysága mutatja leginkább. Mindig dicséretes volt az áldozatkészség megnyilatkozása, de ma, amikor falun és városon egyaránt a lét legszükségesebb feltételeit is alig biztosíthatják híveink, minden elismerést megérdemel.

Fentemlített egyházközség lelkészi telkén az istálló és csűr volt igen gyenge állapotban az 1933 év elején. Közös lelkesedéssel láttak a hívek lelkipásztoruk vezetésével az újjáépítéshez s huszonhétezer ötszázharmincöt lej értékű pénzt, anyagot áldoztak annak felépíthetésére.

Az 1934 év kántori lakás építésére szólította a gyülekezetet. Kéz a kézben, vállat vállhoz vetve indult meg a munka, s ötvenkétezerötszázhatvanhat lej áldozattal lebontották a régi, egészségtelen rossz lakást s új, verőfényes, szép kántori lakást építettek. A szakadatlan közmunka 34—35 munkanapot is rótt egyegy emberre, de a munka nem állott meg s a múlt év vége felé Balázs András esperes úr szép ünnepség keretében szentelte fel az újjáépített kántori lakást.

Nyolcvanezerszázegy lej áldozat rövid két év leforgása alatt egy háromszáz lelket számláló gyülekezetből! Kell-e ennél szebb és ékeőbb bizonyíték arra, hogyha az igazi lelkesedés lángja felgyújtja a szívek áldozatkészségét, cselekedetük vigasztaló fény lehet még a sötét éjszakában is. Hogy mennyit kellett ezért töprengeni, küzdeni, lelkesedni és lelkesíteni, Fazakas Jenő lelkipásztoruk tudná megmondani. De a gond s az aggodalom elmúlik, a jól végzett munka megnyugtató ereje bőven kárpótol a küzdelmekért. Illesse elismerés a gyülekezetet s vezetőit egyaránt.

... ab.

Irodalom.

Új könyvek: *Benczédi Pál*: A Dávid Ferencz-Egylet története. Terjedelme 84 oldal. Ára 20 lej. Kapható az Unitárius Iratterjesztőnél és a D. F. Egyletnél Clujon. Liceul Unitarian.

Gyallay Pap Sándor: Fekete kalászkok. 96 oldal, ára 60 lej.

Szent-Iványi Sándor: „Világosság felé...“ Beszéd, elmélkedések. 224 oldal. Rendes példány 90, amatőr példány 120 lej. Megrendelhető a szerzőtől, vagy az iratterjesztő útján, Cluj.

Szentmártoni Kálmán szerkesztésében megjelent az I. G. Duca-i (székelykereszturi) Unitárius Főgimnázium Értesítője az 1933—34. isk. évről.

József János

nyug. énekvezér-tanító

1859—1935.

József János firtosváraljai ny. énekvezér-tanító, f. évi március hó 16-án sok és nehéz szenvedés után elhunyt Brasov-ban, ahol nyugalmába vonulása után mintegy 10 évig gyermekei körében élt. 76 éves volt s nekünk a végtisztességtételre összegyűlt nagy tömeg láttára az ószövetség egyik könyvének a megállapítása jutott eszünkbe, hogy „az Isten emberének“ temetése ez.

József János 43 esztendeig volt a kies fekvésű kis székely faluban tanító és énekvezér, vagy amint az ő működése idején olyan találóan mondogatták: a nemzet napszámosa. Arról a nagy küzdelemről, életharcról, családi gondokról, arról az inkább lelkesedésből, mint fizetésből táplálkozó kötelességtudatról, melyben neki is része volt, s melyről egész élete beszél, sokat lehetne írni. Nem különben arról az egyszerűségről, igénytelenségről, természetes és tiszta gondolkozásról, mely egész életén át kísért. Ezeket mellőzve, de neimes egyéniségéből néhány vonást kiemelve, mindenekelőtt arra mutatunk rá, hogy azok közé a fáradhatatlan népnevelők közé tartozott, akit „az Úr mindig vigyázva talál“. Vigyáz a gyermeki lélek, a gyermeki szellem kibontakozására, fejlődésére, alakulására, mert tudja, hogy az egyház és faj élete milyen nagy mértékben függ ettől. Az iskolában a tudományt úgy ismerteti, a templomban az orgonát úgy kezeli, az éneket úgy vezeti, hogy az ember lelke észrevétlenül szárnyakat nyer az emberszeretet gyakorlására és Isten őszintedicsőítésére.

Ott van a közélet munkájában mindenütt, a hivatás lelkes teljesítése mellett, hol az embernek, a családnak, az egyháznak és iskolának, a hitnek és magasabb gondolkozásnak szolgálatot tehet. Ha megértésre talál és eredményt lát, kipirul az arca, mert nem lehet eltitkolni a belső örömet; örvend a lelke és szava dalba esendül, mert nem volt hiábavaló a munka, amit szívesen vállalt, az áldozat, amit önként hozott. Ha intése és figyelmeztetése süket fülekre talál, ha szava pusztába hangzó szó, mert nincsen, aki meghallgassa és kövesse, szíve talán csalódással és keserűséggel telik meg az első benyomások alatt, de a hit és remény nemsokára újból előtérbe lépik, felülkerekedik, mert tudja, hogy az ember nem tagadhatja meg önmagát, nem tévesztethi sokáig szem elől magasabb rendeltetését, nem tiporhatja sárba tudatosan a saját érdekét. Viszont az „Isten embere“ önmagát tagadná meg, ha a legfontosabb munkakörben, az iskolában, vagy amint régebben olyan szépen mondták: az egyház veteményes kertjében, az embernevelésben felületességet és könnyelműséget engedne meg.

magának; a saját lelke előtt kellene szégyenkeznie, ha nem volna hű és önfeláldozó a reábizott munkában.

József János a legkiválóbb tanítók közé tartozott mindig, mert természetes eszközökkel és lelke indításából dolgozott. A komoly kötelességteljesítés mellett vidám és derült. Aranyos a kedélye, költői a lelke. A keze el van foglalva, testi ereje igénybe van véve, mert a teendőknek se vége, se hossza; lelke azonban verset farag, rímeket költ, mert az érzéseknek, a hitnek, az emberszeretetnek, az Isten dicsőítésének hangot kell adni. Több hangulatos verse az Unitárius Közlönyben is megjelent, s templomi énekeskönyvünkben is egy-kettő helyet foglal. A méhektől tanul szorgalmat és kitartást, a szegénységben is megelégedést; a gyümölcsfáktól hitet és reményt, hogy a jócselekedetek gyümölcseinek is meg kell érniök; a föld terméséből bizalmat a jövőre. Az élet nagy küzdőterén, a családi gondok között sokszor talán nyugtalanság bántja vagy éppen szenvedés gyötri, de nem mutatja, inkább eltakarja, adomát mond, hogy szembejövő embertársát fölvidítsa; felejtí a maga bánatát, hogy vigasztaljon másokat. Társaságban kedvelt, mert egészséges, tiszta humorát mindenüvé magával viszi. Neki is van gondja-baja, mert nagy család súlya nehezedik reá; van vesztesége, mert gyermekei, majd hitvestársa után vérzik a szíve, de mosolyog az arca, mikor embertársával áll szemben s a hit fényességével és biztató erejével néz a jövőbe. S mikor az előrehaladott korban elhordozhatatlannak látszó kínokat kell szenvednie, akkor is megfeszíti utolsó erejét, erőszakot tesz magán, komédiázik s úgy mutatja és tanítja, hogy a tűrőké és szenvedőké a mennyeknek országa.

Nyugalomba vonulása után gyermekei körében van igazán otthon. Amikor már nincs iskolai kötelesség, nincs templomi szolgálat, ez az érzés hozza a Firtos alól Brasovba, hol leányánál talál nemcsak meleg otthont, hanem szóval ki sem fejezhető, önfeláldozásig menő gondozást és ápolást; mert a többiek meszsze, más országban vannak; Dezső tanár Békésgyulán, János tanító Budapesten, kik a nyári szünidőn évről-évre hosszabb időre meglátogatják.

József Jánosról nyugodtan mondhatjuk el, hogy a régi gárda tanítói karának egyik legegyszerűbb, legigénytelenebb, de legkiválóbb tagjai közé tartozott. Hűség, hízélgés, nagyravágyás, könnyelmű gondolkozás távol állott tőle. Az iskolában és az egyházi szolgálatban, embertársaiért való munkában és minden kötelességteljesítésben hű volt mindhalálíg. A tudomány és költészet, felvilágosodás és igazság nemes harcusa volt. Egész lényével az egyetlen egy igaz Isten hitében és emberbecsülésében élt s így más nem is lehetett. Az unitárius hit rendíthetetlen harcusa volt, amely mindenüvé tiszta hitet, igazságszomjuhozást, világosságot viszen. A lelkünkben lakozó élő hit és emberi érzésünk azt mondja, hogy az elvégzett munka, megharcolt

küzdelem, megtartott hit után elnyerte az élet koronáját s aki itéletet tart az ember felett, bizonyára a Mennyei Atya is e szavakkal fogadta magához: „Jól vagyon, jó és hív szolgám, a kevesen hű voltak, többre bizlak ezután.“

Gyermekei és unokái mellett kiterjedt rokonság s bizonyára Firtosváralja népe is őszintén gyászolja, melynek szép lelke áldásait osztogatta.

Emléke áldott, nyugalma legyen csendes!

kl.

Szereflek édes Istenem.

*Milyen nagyon boldog az az ember,
Ki az első szerelem szent perceit éli!
De még boldogabb százszor, ezerszer,
Ha első szerelmet érez Istenével.*

*Lángol a szív, égre csapódó lánggal,
A lelkesedés ragyog a szemeken...
Át tudná ölelni az egész világot,
Mindent megért, mindent megbocsát...*

*Szentebb ez az érzés, mint a legigazabb
földi szerelem!...*

*Oh, ha mindig Istent látnók,
Béke, öröm, lakozna a lelkünkben;
Oh, ha mindig hozzá vágytunk,
Nem csordulna fájó könny a szemünkbe.*

*Csak a hála harmat könnye,
Hogy Ő édes jó Atyánk,
S mi, bár gyarlók és szegények,
De gyermekek, s örökösök
Egy életen át...*

*Semmi se olyan fontos
Mint Istennel élni;
S az első szent szerelemben
Mindörökre Érte égni!*

S. Sillay Erzsébet.

Kultur délutánok. A D. F. E. központi választmánya márc. hó 1-én rendezte harmadik kulturdélutánját a püspöki házban. A nagy gonddal és művészi rátermettséggel összeállított műsor rendkívüli élvezetben részesítette az ezuttal is nagy számban megjelent közönséget. Berkesy Márton ny. vasuti főfelügyelő a régi Szappany-utcai égésről olvasott fel, mint diákkorának legmegrázóbb élményéről. Péter Erzsí a legújabb esztergomi ásatásokról tartott előadást. Mindkét történeti ismertetést nagy érdeklődés kísérte. Pollerman Aranka hegedűművészné Útő Mária tanárnő zongorakisérétevel kiváló művészettel több darabot adott elő. Ifj. Gy. Papp Domokos nagy rátermettséggel szavalt Mécs László verseiből. M. Lévy Ilonka operaénekesnő gyönyörűen énekelt Farkas Ödönnek néhány dalát; zongorán Rohonczy Mária kísérte.

A negyedik s egyben az idén utolsó kultur-délután április 5-én volt, méltó befejezője a havonta tartott kellemes összejöveteleknek. A műsor ezuttal is válogatott számokból állott s a püspöki lakást teljesen megtöltő műértő közönség mindvégig élénk tetszéssel kísérte a művészi produkciókat. Elsőnek T. Thury Zsuzsa az „Ellenzék“ kitűnő munkatársa tartott intim beszámolót a cluji színházban nemrégiben bemutatott három egyfelvonásos darabjának megszületéséről, előadásáról s az ezt követő kritikákról. A szellemes felolvasást hosszasan megtapsolta a közönség. Ifj. Márkos Albert zenetanárjelölt nagyszerű virtuózitással hegedült Útő Mária finom zongorakiséréte mellett. Fekete Lajos lelkész. saját verseiből szavalt mély átérzéssel, az őszinte, szívből fakadó költemények hangulatához méltó, komoly, férfias hanggal. Dr. Fazakas Jánosné Debussytól zongoraszámokat adott elő művészi készultséggel és kiváló technikai tudással; a magyar zenekonzervatórium legkiválóbb tanítványai közé tartozott s nyilvános szerepléseivel a művészi köröknek általános elismerését mindig kiérdemelte. A közönség ezuttal is többször megújrázta előadását. Hientz Helly a magyar színház kedvelt művésznője Stefanidesz Marika zongorakisérétevel több dalt énekelt; a közönség szünni nem akaró tapsa bizonyította, hogy a kitűnő művésznő nemcsak a színpadon, hanem a hang-

verseny dobogón is népszerű. A nagyszerűen sikerült kulturdélutánt Lengyel Rudolf, a humor nagy mestere zárta be mulattató tréfáival. Végül a főtisztelendő asszony mondott közvetlen melegséggel köszönetet a közönségnek azért a ragaszkodásért, amivel kísérte kulturdélutánjainkat s kérte az érdeklődést a jövő esztendőre is.

Ifj. táncestély. A D. F. E. ifjúsági köre március 31-én fényesen sikerült táncestélyt rendezett Clujon. A tiszta jövedelmet az ifjúság kulturális célokra fordította.

A D. F. E. ifjúsági kör március 31-én tartott báljának főrendező bizottsága.

Ülő sor (balról jobbra): Pálfi Erzsébet, Gyergyai Kornél, Kiss Viola, dr. Gspann Károly ifj., Asztalos Éva, Szent-Iványi Sándor védnök, Barabás Margit, Tana József, Gál Nusi, Rázmán Piroška, Gál Zsóka, Nagy Emma.

Álló sor: Rázmán Mór, Kereki Gábor, Gál Endre, Márkos Albert ifj., Lukácsi Mózes, Hutter Lajos, Végh Kálmán, Nagy Zoltán teológus, Pálffy Miklós, László Attila, Fazakas József, Major Pál, Kiss Zoltán jogh., Gálffy Mózes, Szolga Ferenc, Szász Dénes, Farkas Albert.

Rovatvezető: Ifj. Hadházi Sándor.

A „Unitárius Főgimnázium“ Báró Orbán Balázs önképzőkörének magyar irodalmi szakosztálya a Főgimnázium tornatermében 1935. március 9-én fényesen sikerült népies dalestélyt rendezett. A gazdag tartalmú műsort a Főgimnázium dalárdája nyitotta meg „A zene“ és „Oh, én anyám“ című dalokkal. A dalárda éneke után Balázs Zsigmond főgimnáziumi tanár tartott előadást „A népműveltség fontossága“ címmel. Előadásában igen érdekesen világította meg azt a helyzetet, hogy mit jelent minden nép életében s így a mi életünkben is a műveltség s mit jelenthet a mi számunkra annak esetleges elvesztése. Az irodalom köréből vett bő idézetekkel és utalásokkal igyekezett felhívni a hallgatóság figyelmét erre az életbevágóan fontos kérdésre. Az előadás után az Unitárius Téli Gazdasági Iskola énekkara adott elő három dalt, melyeket a közönség nagy tapssal jutalmazott. „Kis-Gergő Istvánné“ című székely népdalát Hegedűs Gyula VII. oszt. tanuló szavalta nagy hozzáértéssel. A műsor következő száma a „Beteg leány“ című műdal volt, melyet ugyancsak a Gazdasági Iskola dalárdája adott elő. Nyikómenti székely csürdögölőt táncolt Fekete Kálmán gazda-ifjú. A kiveszőfélben levő eredeti székely táncot a közönség szünni nem akaró tapssal jutalmazta s ismételten a színpadra hívta a szereplőt. A megismtéelt székely tánc után Biró Agh Lajos VII. oszt. tanuló eredeti székely nótákat énekelt Girisik Gyula VII. oszt. tanuló zongorakísérete mellett. Reményik: „Az ige“ című versét Horváth József VII. oszt. tanuló adta elő. Ezután Carmen Sylva „Šti tu“ román népdalát a Főgimnázium dalárdája énekelte, majd Ujvári József gazda-ifjú marosszéki csürdögölőt táncolt a közönség nagy tetszésnyilvánítása mellett. A műsort a Főgimnázium dalárdája zárta be „Kölest vettem“ és „Sokszor történt“ című dalokkal, melyeknek zongorakíséretét Ujvári Elvira zenetanárnő látta el. A műsor minden egyes számát Pálffy Zoltán, az ifjúsági kör elnöke konferálta.

A Főgimnázium tornatermét zséfolásig megtöltő közönség nagy tapsokkal jutalmazta az egyes számok szereplőit, akik

valamennyien a legjobbat nyújtották. Az estély megrendezésében különben a legnagyobb elismerés illeti Boros Jenő önképzőköri védnöktanárt és Péterffi Gyula zenetanárt, akik fáradtságot nem kimélve dolgoztak a műsor gazdag tartalmának változatos összeállításán. Az estély fényes sikere a legszebb elismerése volt annak az önzetlen munkának, amelyet az ifjúsággal karöltve kifejtettek.

Az Unitárius Irodalmi Társaság március 30-án délután 3 órakor tartott ülést, amelyen dr. Ferenczi Géza elnökölt, Vári Albert dékán, a „Keresztény Magvető“ főszerkesztője, az unitárius tudományos élet e hét évtizedes régi lapjának helyzetével foglalkozott. S. Nagy László főtktár az unitáriusok irodalmi munkásságát ismertette, Hadházy Sándor adminisztrációs előterjesztéseket tett a pénztár állásáról és a társaság vagyoni helyzetéről. Kiemelkedő esemény az ülésnek a néhai Ferenc József püspökről való megemlékezés abból az alkalomból, hogy ez évben van születésének századik évfordulója. Az Unitárius Irodalmi Társaság a család támogatásával meg fogja iratni a nagyszerű néhai püspök életrajzát s ezzel akar méltó emléket állítani az ő nagy jelentőségű egyházi munkálkodásának. Az életrajz megírására az erdélyi tudományos élet egyik legkiválóbb emberét, dr. Gál Kelement kérte fel s ez maga is mutatja, hogy milyen nagy érdemet tulajdonítanak az elhunytak az unitárius életben. Végül Benczédi Pál vallástanár felolvasta a „Jakab Elek élete“ c. pályadíjra beérkezett pályamű bírálatát, melyet a bíráló bizottság nem tartott a jutalomra érdemesnek, de 1000 lej szorgalomdíj kiadását javasolta. A pályamű írója Buzogány Kálmán haranglábi lelkész.

Személyi hírek. Mint értesülünk, Dr. Boros György, szeretve tisztelt főpásztorunk, f. hó 19-én tölti be születésének 80-ik évét. A gondviselő Isten jóságának ez a szép áldása hálára indítja nemcsak a főpásztort, hanem az egész egyház híveit, kik szeretettel és mély tisztelettel üdvözlük a ritka szép évforduló alkalmából a püspököt. Az egyház vezetősége — az ünnepre való tekintettel — a közeli névnapünnepet (ápr. 24.) fogja felhasználni jókívánsága tolmácsolására, valamint az egyházi egyesületek is. E kis folyóiratunk szerkesztősége a maga és olvasóközönsége nevében e helyen hálás érzelmekkel ad hálát a jó Istennek, hogy az Unitárius Közlöny megalapítóját — évtizedeken át szerkesztőjét oly jó egészséggel, kiváló munkakészséggel és erővel áldotta meg, hogy most 80-dik életévéről visszatekintve, boldog érzéssel szemlélheti munkáinak sikeres eredményét: az 50 éves Dávid Ferenc Egyletet, a 45. évfolyamos Unitárius Közlönyt, mint amelyek az unitárius vallásos társadalmi életnek és a faji kultúrának hatalmas munkáló tényezői voltak és ma is azok. S mindezt élvezheti az egyház legmaga-

sabb polcán: a püspöki székben, boldog családi körben, szeretet-től és a tisztelők sokaságától körülvéve. A zsoltár szavai szerint: „az ily ember nagy boldog bizonnyal“. Tartsa és áldja meg a jó Isten számos éveken keresztül, egészségben, vidám munkakedvben.

Petrosani-i unitárius egyháztársadalmi mozgalmak. Lehetetlenség beszámolni arról a sokirányú egyháztársadalmi mozgalmáról, amely kitölti a rendkívül mozgékony Petroseni-i Nőegylet és Egyházközségi Vezetőség évenkénti kulturális, hitéleti és szociális munka és célkitűzéseinek kereteit, s amely munkateljesítmény díszére válhatnék bármelyik nagyvárosi gyülekezetünknek. Rövid beszámolóul csupán annyit érdemes lesz feljegyezni, hogy a Petroseni-i Unitárius Egyházközség Vezetősége a múlt évben annyi önfeláldozással felépített Kultur Ház-ában az idén már három nagyon nívós és jólsikerült műsoros estélyt rendezett, amely estélyek jövedelme a tovább építendő és berendezendő Kultur Ház nagy céljait lesznek hivatva szolgálni. Isten áldása legyen a munkán... a vezetőkön és a példátlanul önfeláldozó gyülekezet minden egyes tagján!...

A Câmpia Turzi-i unitárius imaház építésére a következő nemes adományok folytak be 1935 februárban: Dr. Boros György 50, Gálfi Lőrinc 100, Dr. Gyergyai Árpád 50, Dr. Gál Kelemen 50, Dr. Varga Béla 50, Vári Albert 50, ifj. Hadházi Sándor 50, Pálfi Márton 50, Dr. Mikó Lőrincz 50, Cs. Nagy László 40, Szalaközi Bitai Juliska 35, Nagy Vilmos 30, Útő Lajos 30, Szathmári Julia 25, Fazakas Olga 20, Ürmösi József 20, Gálffy Zsigmond 20, ifj. Lőrinczy Zoltán 20, Márkos Albert 20, Bálint Domokos 20, Dr. Ferenczi Géza 70, Bende Béla 100, Dr. Kiss Elek 67, Dr. Gál Miklós 100, Imreffy Károly 100, Dr. Adorján Géza 50, Borbély Máté 50, Dr. Borbély Béla 50, Bardocz Ferencz 50, Tompa Sándor 50, Tompa Lajos 50, Sipos Gábor 40, Darkó Aladár 30, Fikker János 60, Tanka Béla 60, Nagy Sándor 50, Nagy Endre 50, Gál Domokos 50, Gr. Bethlen Ödön 300, özv. Bethlen Bálintné 100, Sober M.-né 50, Grünfeld S. 50, Komsa Gy.-né 40, Gödri István 40, Komáromi Balázs 40, Deák Balázné 50, Fehér Sándor 30, Kopros Norbertné 20, Szabó Balázné 20, Horinkás Péterné 20, Zürich Anton 20, Boér Mária 20, Szentpéteri Jánosné 20, Kiss Józsefné 20, Jucánné 20, Pap Sándorné 20, Unatoskyné 20, Dénes Ferenczné 20, Tóth Gyuláné 20, Lammertné 20, Szabó Istvánné 20, Páncél Lajos 20, Balogh Sándorné 20, Vizi Lajosné 15, Ráczkori Zoltán 15, Antal István 15, Benke Aurélné 80 lei. Tombolatárgyakat ajándékoztak: Tompa Mihály 100, A. V. E. szövetkezet Torda 50, Kovács Pálné 200 lej értékben, Isten áldása legyen a nemes adakozókon! **Szathmáry Géza s. lelkész.**

A múlt számunkban említettük volt, hogy Szathmáry Géza s. lelkész és a leányegyházközség előljárósága egy műsoros táncestélyt rendezett szép erkölcsi sikerrel. Tudósításunk alap-

ján kiegészítésképen hozzáfűzzük, hogy a megrendezett estélynek az anyagi sikere is nagyon szép volt. Az a kevés számú, de összetartó unitárius csapat, mely csak most kezdte meg önálló életét szép reményeket ígér a jövőre. Legyen további munkájukon Istennek áldása.

A Petroseni-i Unitárius Nőegylet egyháztársadalmi mozgalmi. A Petroseni-i Unitárius Nőegylet rendkívül mozgékony vezetősége, Aninoasa szórványban az ottani tekintélyes számú igen lelkes nőkkel és férfiakkal karöltve, február 16-án a helyi Bánya-Kaszinó összes helyiségeiben nagyszabású műsoros bált rendezett, amely úgy anyagi, valamint erkölcsi tekintetben is fényesen sikerült. A műsor minden száma nagy tetszést váltott ki, amely állott a következő számokból: 1. Prológ. Előadta: Weress Béla lelkész. 2. Iskola tánc, táncolták: Hajas Bözsi, Csután Anna. 3. A legénybúcsú, monológ, előadta: Sebestyén János. 4. Bakatánc (groteszk), táncolták: Kubecz Erzs, Dumbrava Vilma, Dumbrava Klári, Hajas Bözsi, Csután Aranka, Hajas Ilonka. 5. Legénybúcsú, 1 felv. bohózat, előadták: Sárdy Ákosné, Groszek Ferencné, Szigethi Zoltánné, Sófalvy Annus, Sárdy Ákos, Csernus Sándor, Groszek Ferenc. 6. Box-tánc (groteszk), táncolták: Hajas Bözsi, Dumbrava Vilma. 7. A böjti bál. Monológ, előadta: Kozma Nusi. 8. Magyar szóló; táncolták: Vaszinke Erzs, Simon Teréz, Muszka Róza, Hajas Bözsi.

Mindenik szereplő tudása legjavát adta. Ördögös ügyeségről tettek tanubizonyságot a táncoló kislányok, kiknek minden számukat meg kellett ismételniök. Nagyon ügyes és bájos volt Kozma Nusi, a „Böjti Bál“ monológ előadója. Sok tapsot és elismerést kapott. Igen jó volt Sebestyén János, a Cluji Unitárius Kollégium végzett növendéke. Az 1 felvonásos bohózat szereplői, a tőlük megszokott elsőrendűt nyújtották.

Az estély tombolával volt összekötve, amelynek rendkívül sok számú és értékes tárgyait részben az aninószai lelkes asszonyok és lányok készítették, részben gyűjtötték. A gyűjtés nagy munkáját igen lelkesen: Varga Józsefné, Kozma Nusi, Hegedűs Annus és Sebestyén János végezték.

A rendezés körül minden dicséretet megérdemlő munkát végeztek: Sebestyén János főrendező, valamint Böjte Lajos, Simándi Miklós, Molnár Albert III., Józsa György, Kardos József, Sebestyén Sámuel, Kiss György.

Külön ki kell emelnünk, hogy az Aninoasa-i asszonyok: Kozma Ferencné, Böjte Lajosné, özv. Fulmer Józsefné, Hegedűs Sándorné, Szilágyi Józsefné, Banda Istvánné, Nagy Józsefné, Györke Jánosné, Varga Józsefné, Simándi Miklós né igaz magyaros vendégszeretettel fogadták és látták el minden földi jóval a Petroseni-ből egy hatalmas autóbuszon érkezett csaknem harminc tagú vendég és szereplő sereget. Mely fogadtatásért, az önfeláldozó rendezés nagy munkájáért, az együttérzés melegségeért e helyről is hálás köszönetet mond az Aninoasa-i

derék unitárius testvéreknek a Petroseni-i Unitárius Nőegylet és egyházközség vezetősége. Hálás köszönet Sebestyén János végzett kollégiumi tanulóknak, az Aninoasa-i unitárius szőrvány irányító, buzdító lelkének.

„Jelenvolt“.

A Clujon levő falusi ifjúság műsoros estélye. Falvainkból Cluj-ra került ifjaink és lányaink sorsának megértéséről tett bizonyosságot az a műsoros estély, melyet a régi kollégium disztermében március 17-én este rendeztek. A városba felkerült egyszerű, sokszor tapasztalatlan falusi ifjúság nehéz kérdések előtt áll. Még akkor is, ha talál megélhetést és bejuthat valahová, sok nehézséggel kell megküzdenie. És ha meg is állja ebben a küzdelemben a helyét, ki gondol az ő életére, sorsára, lelkére? Templomba, elfoglaltságuk miatt nem, vagy pedig csak ritkán járhatnak. Szellemüknek, lelküknek művelésére ki gondol? Pedig kell törődnünk ezeknek az ifjakkal a lelkével, életével! Kell törődnünk, hogy el ne kallódjanak a városi élet zajában.

A falúról felkerült ifjúság csoportképe, közepén Szánthó Vilma th. hallg. vezetőnővel.

Ennek az áldozatos és önzetlen, időszerű és halaszthatatlan veletlörődésnek az eredményei azok a vasárnap délutáni összejövetelek, melyeken imádság, bibliamagyarázat, komoly és vidám megbeszélések, jóízű énekszól mellett idő jutott a Péterfi Gy.: „Piros rózsza, fehér rózsza“ c. darabjának megtanulására és előadására. A szereplők főképpen rimetea-iak és odorheiu megyei lányok voltak. Göndöl Istvánné szerepét Birtalan Andrásné, Judit leányát Pitó Juliska, Szilasi Miklós szerepét Fazakas Berta, Kóborit, a munkást Móric Anna, a levélhordót Ambrus Ida, a korcsmárost Szombatfalvi Ella, a muzsikusokat Agh Ilona és Bálint Anna, az eklézsia gondnokát Pál Julia, az egyházi szerepét Miklós István, I-ső legényt Molnár Jakab, II. legényt Móric Ilona, a fiatal menyecskét Móric Vilma, első leányt Gombos Erzs, II. leányt Menyhárt Lidi, az öregasszonyt Patakfalvi Sándorné, a kislány szerepét pedig a legfiatalabb vidéki leány, a ki-

csi Tordai Juliska alakította. Kivétel nélkül minden szereplő nagyon jól alakította szerepét. A legény, vagy férfi szerepet játszó lányok a lehető legjobbat adták. Az előadáson jelen volt Főtisztelendő Püspök úr is családjával, de jelen volt minden jóakaratu és érdeklődő unitárius testvérünk is. A darab betanítójának és rendezőjének szívükből gratulálunk. Legméltóbb jutalmát: két cserép fehér virágot, már megkapta az ifjaktól, hála-juk és szeretetük jeléül, de ami részünkről akkor kapja meg az igazi elismerést, mikor bevalljuk azt, hogy bizony, nem igen tudnók utána csinálni.

Jelenvolt.

Szerkesztői üzenetek.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába március 1-től április 10-ig rendes tagsági díjat fizettek: Létay Aranka Timișoara, Dr. Jancsó Ödönne Cluj, Özv. Szénássy Ferencné Dej, Nagy Dénes lara de jos, László Zsigmond Cechesti, Id. Hunyadi András Dămbău, Bálint Ödön Crăciunești, Pálffy Kálmán Simonești, Florer Józsefné, Pál István Cluj 1935-re; Simén Domokos Merești, Tóth Vilmos Avramesti, Halmágyi Târgu-Mureș, Kovács Domokos Gălești 1934-re; Antoni Józsefné, Szász Gábor Hoghiz 1933-ra; Egyed Albert Ocland 1932—1934-re; Dr. Kauntz Józsefné Cluj 1931—1935-re; Dombi Mózes Rares 1930—1931-re (100 lej); Jobb Mózes Ionești 1931—1933-ra; Unitárius Egyházközség Odorheiu, Unitárius Nőkszövetsége Ionești, Jancsó János, Tóth Jánosné Hoghiz, Máté Lajos Avramesti, Lőrinczy Dénes București 1934—1935-re; Asztalos József Hoghiz 1930—1931-re; Özv. Sándor Mózesné Chinușu 1931—1933-ra; Sófalvi András, Nagy József Sighișoara 1930—1931-re; Asztalos Ferenc Racoșul de Sus 1930—1935-re.

Előfizetői díjat fizettek: Zsakó Lenke Cluj, Rohonyi Vilmosné București, Cseh Mózes Poiana Bleancha, Keresztes Lajos, Pető Tivadar Bățanii Mari, Geréb Zsigmond I. G. Duca, Bálint Eszter Firtanus, Unitárius Egyházközségek Crăciunești és Vărghis, Özv. Jakabfi Lajosné, Csiky Albert, Gál József, Győrfi István, Málvianszky Ferencné, Németh Albert, Simó József Odorheiu, Özv. Ugron Jánosné Mugeni, Ferenczy Mózes Hoghiz, Gazdag Miklós Aita Mare 1935-re; Barabás Béla Sântion Lunca, Id. Hunyadi András Dămbău, Unitárius Egyházközség Locodeni és Mărtinuș, Kovács Mózes Rares, Bedő Albert Mărtinuș, Ádám Dániel I. G. Duca, Kádár Istvánné, Jancsó István Hoghiz; Szász Gábor Hoghiz 1933-ra; Tóth Jánosné Hoghiz 1934—1935-re; Bartalis Erzsike Odorheiu 1933—1935-re.

Alapító tagsági díjban fizettek: Miklós János Dămbău 300 L., Bartha Miklós București 150 L., Dr. Gál Miklós Turda 100 L. Cluj, 1935. április hó 10-én. **Gálfi Lőrinc** pénztárnok.

Az Unitárius Közlöny megjelenik havonta. Szerkesztő: Szent-Iványi Sándor.

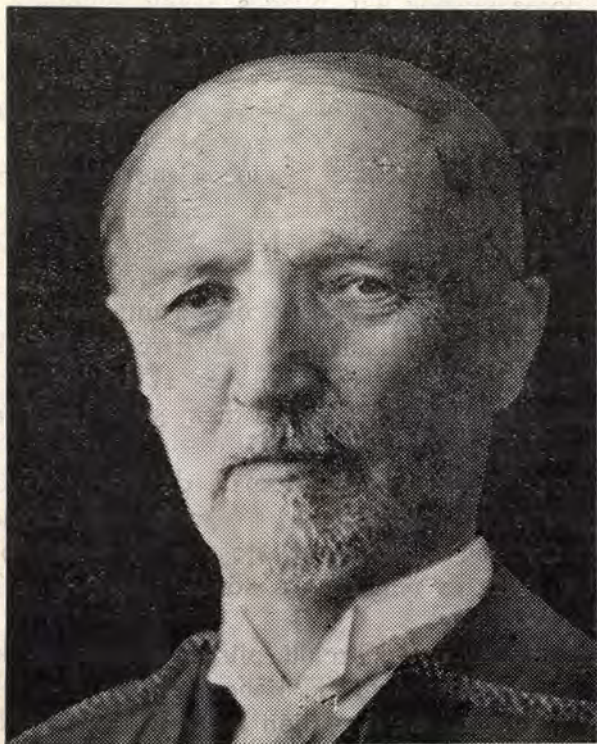
UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Dr. BOROS GYÖRGY
unitárius püspök

mezédi Pál lelkesz ur
u. ~~Prisztur~~ *Unitodogais*

Köszöntés nyolcvanadik évfordulón.

Április 24-én névnapjának 80-ik elkövetkezését ünnepelte dr. Boros György, unitárius püspök. Az ünnep túlnőtt nemcsak a családi, hanem az egyházi kereteken is. Erdély fővárosának minden jelentősebb, tevékeny magyar szervezete kifejezte nagy-rabecsülését és jókívánságait az unitárius főpásztor előtt. György napján a magyar együttérzésnek, szeretettel és ragaszkodással teljes találkozásnak volt középpontja a főpásztor hajléka.

Az ünneplésen kifejezett tisztelet, szeretet Erdély egész magyarságának lelkét méltán töltik a nagy évfordulón. Mert dr. Boros György hosszú életén át nemcsak egyházának volt nélkülözhetetlen vezéralakja, hanem nemzetének is mindenkor lelkes, önfeláldozó fia volt.

Az unitárius egyház belső szervezését, egyháztársadalmi kiépítését már kora ifjúságában megkezdte. A Dávid Ferenc-Egylet, dr. Boros püspök ifjú buzgóságának alkotása, a mult hetekben ünnepelte meg ötvenéves munkásságát. A nagyemlékü Ferencz József püspök oldalán dr. Boros György az egyházi életnek legfontosabb feladatait, legsúlyosabb terheit hordozta vállán. Újabb meg újabb kapcsolatokat teremtett a külföldi hitrokonokkal, nemzetközi vallásos mozgalmakban képviselte egyházát, Amerika és Anglia lapjaiban, folyóirataiban ismertette hit szabadság alapján fényeskedő erdélyi magyar hitéletet.

S mindezek mellett résztvett korának minden nemescélú nemzeti mozgalmában. Mindig azokkal harcolt egy táborban, akik eszmények után indultak a fejlődés szabadságát, a köz-erkölcs tisztaságát, az igaz értékeknek győzelmét tartották nemzeti hitvallásuknak.

A magyarság sorstörésének idején dr. Boros György az erdélyi magyar egységnek lett lelkes apostolává. Egyházának azzal adott súlyt és jelentőséget, hogy a felekezeti békének szent ügyét vallotta és munkálta a közélet minden megnyilatkozásában.

Amikor néhány évvel ezelőtt püspökválasztásra került a sor, nemcsak az unitárius hívek, hanem az egész erdélyi magyarság egyértelemmel az ő pártján volt. Az unitárius hívek a nagy érdemeket akarták a püspöki méltósággal elismerni és méltányolni, a bölcs tapasztalatokat akarták az egyház válsá-

gos küzdelmeinek megvívására biztosítani. Dr. Boros György számára ez a küzdelem annál nehezebb volt, mert a hatalom nem egy lépését félremagyarázta, külföldi kapcsolatait, szellemi és erkölcsi téren ápolt összeköttetéseit rovására írta. A gyanukeltsézből, ellentétek szításából élő újságok szinte állandó célpontjuknak tekintik és sokszor méltatlan támadásokban részesítik.

A bátorsággal megvívott harcok és felelősség vállalások során tekintélye és népszerűsége egyre növekedett. Külsőleg is tiszteletet parancsoló egyenes alakja, fáradhatatlan buzgalommal, kimeríthetetlen jóakarattal, az isteni igazságba vetett hit hevületével égő lelke ma egyik legkimagaslóbb irányműtője az erdélyi magyarság életének! A nyolcvanas évfordulón az egész erdélyi magyarság meghatódással és hálás szeretettel néz föl arra a fényben úszó magaslatra, ahová dr. Boros György, unitárius püspök az igaz érdemek lépcsőjén felemelkedett!

A nyolcvan éves Dr. Boros György püspök ünneplése.

Dr. Boros György püspök, az unitáriusok fáradhatatlan és mindig lelkes püspöke április 24-én ünnepelte nyolcvanadik születésnapját és nevenapját. Nem egyéni ünnep ez a nap és nem is csak az unitárius egyház belső ügye, hanem az egész magyar társadalomé, azé a magyarságé, amelyért Boros György püspök számtalanszor síkra kelt és akkor sem riadt vissza, amikor a legélesebb sajtótámadások érték. A nyolcvanesztendő püspökről senki sem olvashatja le azt a nyolc tizedet, mely a mai nappal kerekedett ki a háta mögött; fiatalos, lelkes és éppen olyan egyenes, mint egyénisége és tettei. Ezt megállapították azok is, akik üdvözlésére siettek.

Délelőtt a küldöttségek hivatalos üdvözlései előtt a püspöki család tagjai, a rokonok jöttek el szeretetükkel és szerencsekívánataikkal. A meleg üdvözletekre meleg szavakkal felelt a püspök. A küldöttségek sorában elsőnek a római katolikus egyház küldöttei jelentek meg a püspöki lakásban, hogy *Incédy-Joksmann* Ödönnel az élükön egyházuk szolidáris munkásságát és szeretetét tolmácsolják Boros Györgynek. Az üdvözlő szavakra a püspök meleg szavakkal válaszolt. Csak most látjuk, milyen jótétemény volt, hogy sikerült egyetértést teremteni a különböző felekezetek között, — mondotta és érzett hangján, hogy valóban lélekből beszél, kisebbségi egymásrataltság, összefogásnak szükségérzete vezetik szavait.

Az Erdélyi Irodalmi Társaság részéről *Gyaluy Farkas Waller Gyula* és *Gyallay Domokos* üdvözölték a püspököt, majd az unitárius nőszövetség küldöttsége következett a sorban, Özv. dr. *Csathó Pálné* az unitárius asszonyok nevében virággal köszöntötte *Boros Györgyöt*, aki mosolyogva és kedvesen mondott köszönetet ezért. Az unitárius egyház és intézmények nevében *Szent-Iványi József* főgondnok mondott meghatott hangú beszédet, amelynek szavai közül kiérzett kisebbségi sorsunk súlyos problémáinak, annak a helyzetnek, amely fáradhatatlan munkát és energiát követel, minden szomorúsága. A *Mária Valéria* ávaleánynevelő intézet nevében mondott pár-szavas beszédet egy kislány, de ez még korántsem jelentette azt, hogy az üdvözlések befejeződtek. A csengő percenként zendült meg egyre, a küldöttségek egyre érkeztek, hogy városunk társadalmának szeretetét tolmácsolják a nyolcvanesztendő püspök előtt. Megjelentek a reformátusok kiküldöttei, valamint a társadalmi és vallásos egyesületek vezetői is.

A Mária Valéria árvaház üzenete.

I.

*Arany-lelket üdvözölni
Hálaszóval jöttünk mi,
Jótevőnk s főpásztorunknak,
Örömteljes ünnepén.*

II.

*Más is várt az alkalomra,
Számontartva e napot, —
Minden hálás tisztelője,
Ki szívére hallgatott.*

III.

*De még inkább vártuk mi ezt
A sok hálás szív között,
Mert tudjuk, hogy pártfogónk az,
Kit a versem felköszönt.*

IV.

*Hála, áldás jó szívének!
Mert segít és véd minket.
A kis Jézus bő kegyelme
Gazdagítsa s áldja meg! Éljen, éljen!*

Templomszentelés Bihoron.

Unitárius testvéreink bizonyára sokat hallottak már, vagy olvastak épen a Közlöny tudósításaiból is arról a mozgalomról, amely ezelőtt mintegy két évvel indult meg a Királyhágón túl. Ez a mozgalom most már valósággá érett. Az elvetett mustármag megerősödve, megizmosodva, hatalmas fává terebélyesedett s az unitarizmus lobogója diadalmasan megy előre a hit és erkölcsi élet útjain, Istenországa megvalósítása felé.

Élő bizonyítéka ennek az, hogy rövid két esztendő leforgása alatt, a hívek annyi megpróbáltatása után is, a legmeszebbmenő áldozatok árán, a falu legszebb helyén, templomot építettek. E gyönyörű kis Istenházának felszentelésére indult el mélt. és főtiszt, püspökrunk, Ürmösi Károly esperes, Hadházy Sándor egyh. tanácsos és Rázmán Mócsi lelkész, gazd. titkár kíséretében, május 11-én Bihorra.

A bihori új templom.

Az Oradea felé memő gyorsvonat pont délbe 12 órakor érkezett be az állomásra. Ott abban a kedves meglepetésben volt részünk, hogy a Perronon népes küldöttség várt; az oradeai unitárius híveink nagy többsége megjelent és Perédi György egyh. tanácsos szívből jövő őszinte szavakkal üdvözölte a

püspök urat és kíséretét. Az állomásról oradeai híveink kedves meghívására a városba mentünk, ahol egy néhány felejtethetetlen órát töltöttünk el. Délután 3 órakor indultunk el Bihar felé, ahová fél 4 órakor meg is érkeztünk. Az állomáson szinte nem várt fogadtatásban volt részünk. Már a vonat beérkezése előtt hatalmas tömeg tünt fel. A bihori lelkész, Komjátszegi Géza, állott a várakozó sokaság élén, amelyben festői szépségben és rendben 32 felvirágozott lovaslegény képezte a bandériumot.

A lelkész meleg szavakkal üdvözölte a püspök urat, annak a kimondhatatlan örömének adva kifejezést, amelyet érez akkor, amikor az unitáriusok ősz püspöke nem kímélve fáradtságot, Bihar földjére lép. hogy saját szemével lássa azt az erőfeszítést, azt az építő munkát, melyet abban az elszigetelt helyzetükben is hívei folytatnak. Bereczky Dániel gondnok és Zöld István tanító üdvözlő szavai után a püspök úr meghatottan mond köszönetet a kedves fogadtatásért, s egyben végtelen nagy lelki gyönyörűségének ad kifejezést afölött, hogy valóban és őszintén ragaszkodnak hozzá és az Egyházhoz hívei.

Ezután kocsikon elindult a menet a templom felé. Az úton két diadalkapun mentünk keresztül. A sok virág olyanná tette ezt a bevonulást, mint Jézus bevonulását Jeruzsálemben virágvasárnapján.

Megérkezve szíves vendéglátó házigazdánk, Szabó József udvarára, ahol a házigazda maga üdvözölte a püspök urat és kíséretét kérve, hogy érezze mindenki jól magát s tekintse szerény hajlékát otthonának.

Püspök úrunk megköszönve az üdvözlöt, majd a lovaslegények csoportjához fordulva, legnagyobb elismerésének adott kifejezést az ifjúság lelkesedéséért.

Rövid pihenő után, az újonnan épült iskolateremben, mintegy 100—110 közgyűlési tag részvételével püspöki vizitációt tartottunk.

Püspök úr elnöki megnyitója után kijelöli a vizsgálószerk jegyzőit, Komjátszegi Géza helybeli lelkész és Rázmán Mócsi személyében. Ürmösi Károly köri esperes rendre felteszi a kanonikus kérdéseket, melyekre a lelkész és kebli tanácsosok legkielégítőbb feleleteket adták. Közben esperes ünnepélyes keretek között beveszi az esküt Ungvári Imre kovácsi földbirtokos, kebli tanácsos afiától. Tekintettel arra, hogy Bihar földjén ez volt a legelső püspöki vizitáció, a hívek lelkére igen kedvező és mély benyomást tett. Egyhangúlag megígérték, hogy nemcsak hívek lesznek egyházukhoz, hanem minden anyagi támogatást is megadnak, hogy a jövő isk. év elején felekezeti iskolájukat is megnyithassák. A közgyűlés a püspök úr imádásával ért véget.

Másnap, május 12-én, vasárnap reggel az egész falu ünnepi díszben várja a nagy eseményt. A templom gyönyörűen díszítve, már kilenc óráját telve van, akik nem fértek be, azok az uccán állva várakoztak. Pont 10 órakor a Brassai-féle orgona hangjai mellett püspök úr, Ürmösi Károly esperes, Rázmán Mózsi lelkész és Komjátszegi Géza helybéli lelkész palástosan, Bereczky Dániel, Szabó József, Perédi György, Hadházy Sándor, Vince Lajos, Balla Dezső és Vajda Péter kísérelében megjelennek a templomban. A gyönyörűen sikerült kezdő és alkalmi énekek elhangzása után Komjátszegi Géza imádkozik. Ima után a D. F. vegyeskar éneke közben Ürmösi Károly esperes emelkedik a szószékre és tartja meg igen nagyhatású alkalmi beszédét.

A beszéd után Szűcs Iluska nagyváradi úrleány énekel két nehéz darabot Szabó Ica orgonaművésznő kíséretében.

Ezután a legnagyobb figyelem közepette dr. Boros György püspök tartja meg felszentelő beszédét, melyhez alapigéket az Apostolok cselekedete 16-ik részének 9. és 10. verseiből vette. „Jer által Macedóniába és légy segítségül nekünk...” „Bár 80 esztendő vagyok, de szívesen jöttem, hogy lássalak és hirdessem néktek az evangéliumot, megértvén azt, hogy az Úr hívott engem...” kezdte igen nagyhatású, mély gondolatokkal és atyai tanácsokkal telített beszédét.

A beszéd befejezése után felszentelte a templomot, mely az egyisten tiszteletére épült itt ezen a földön, ahol ezelőtt, mintegy három- és félszáz esztendővel Dávid Ferenc oly meggyőző hittel hirdette azt, Mélius Péterrel szemben, hogy csaknem az egész ország fejedelmével együtt az ő követője lett.

A felszentelő beszéd után Komjátszegi Géza adta elő bihori templomépítésének történetét a legnagyobb részletességgel, Mindenekelőtt kiemelte azt, hogy a felszentett hajlék felépítéséhez a bihori unitáriusok apraja-nagyja a legnagyobb készséggel járult hozzá. Az eszme megvalósítása azonban úgy volt lehetséges, hogy Szabó József és neje a saját telkükből egy részt adtak, amelyen a templom felépülhetett.

Miután lelkész névszerint köszönte meg mindenkinek a fáradhatatlan munkásságot, Rázmán Mózsi mondott alkalmi úrvacsorai agendát, mely után a püspök úr személyesen osztott kenyeret mindenkinek.

Ezután a hivatalos üdvözlések következtek. Bihar vármegye képviselőjében az oradeai szolgabíró mondott üdvözlést román nyelven. Komjátszegi Géza az egyházközség nevében, Zöld Istvánné a D. E. Nőszövetsége nevében, Perédi György az oradeai unitáriusok képviselőjében, Zöld István a D. F. Vegyeskar nevében, Bereczky Dániel gondnok a keblitanács képviselőjében köszöntötte elsősorban püspök urat, azután Rázmán Mózsi lelkészt, mint aki először hirdette, Bihar-

községben az unitárius hitet. A zsidóhitközség nevében Egri Lukács köszöntötte a püspök urat. A helybeli lelkész felolvasta Dr. Ferenczy Géza egyh. főgondnok üdvözlő levelét és Dr. Kiss Elek teol. tanár üdvözlő táviratát. Püspök úr meghatottan külön-külön felelt mindenki üdvözlőjére s különös nagy elismerését fejezte ki a Nőszövetség áldásos munkájáért és a D. F. Vegyeskar vezetőjének és minden egyes tagjának azon szép énekekért, melyekkel az ünneplő gyülekezetet gyönyörködtették. „Megáll az Istennek Igéje” magasztos hangjai mellett fejeződött be 2 órakor a délelőtti ünnepség.

Ezután bankett következett a Gazdakör összes termeiben. Az érdeklődés akkora volt, hogy a nagyterem nem tudták befogadni a banketten résztvenni óhajtok tömegét. A bankett lefolyása alatt püspök úr mondott pohárköszöntőt, felköszöntve az ország királyát és kormányát. Perédi György köszöntötte Dr. Boros György püspök urat, mint aki Dávid Ferenc óta az első, hogy hivatalos minőségben azon a részen megjelent. Ürmösi Károly esperes a bihori hívek s különösen gondnok afiára mondott köszöntőt. Jgen szép és nagyhatású pohárköszöntőt mondott Hadházy Sándor, az örök fiatalember a nőnemre, Kojátszegi Géza a felekezeti béke állandósulására, Zöld István, Perédi Györgynek mondott köszönetet támogatásáért, Vince Lajos, Bihar volt és jelenlegi unitárius lelkészéit Rázmán Mózsit és Komjátszegi Gézát köszöntötte. A helybeli pénzügyigazgató román nyelven tartott pohárköszöntőt, beszédében kifejtette afölötti örömét, hogy egy újabb egyházi alakulat csak erősítheti az ország alapját és talpkövét.

A püspök úr záró szavai után ismét a templomba mentünk, ahol istentiszteletet tartott Ürmösi Károly esperes, énekelt Szücs Iluci, szavalt Zöld Ilona, énekelt D. F. Vegyeskar, majd záró beszédet mondott Dr. Boros György püspök, melynek keretében igen találóan mondotta el az oredei disputáció történetét és olvasott fel egyes részeket Dávid Ferenc és Méliusnak vitájából, Hadházi Sándor egyh. tanácsos afia.

Végül a püspök úr megáldotta a gyülekezetet, kérve a híthűséget annak minden egyes tagjától.

Délutáni istentisztelet után püspök úr és kísérete meglátogatta azt az igen értékes 2 és fél holdnyi területet, melyet Bereczky Dániel gondnok temető céljára az egyháznak adományozott. A nagylelkű adományozónak püspök úr köszönetet mondott, közben rámutatott, mint példára Berde Mózsia és Augusztinovich nagy alapítóinkra.

Este résztvettünk az igen jólsikerült táncmulatságon. Befelezés képen csak annyit, hogy a legmesszebbmenő elismerés illesse e helyről is Komjátszegi ifjú lelkészünket, aki egy évi apostoli munkássága eredményeképen ezt a gyönyörűséges napot szerezte. Mert igazi apostoli munka az övé, hiszen nem

az az anyagiakért dolgozik, hanem azért, hogy a felgyúladt világosságot diadalra vigye. De elismerés és hála illeti meg az egyházközség minden egyes tagját, akik lelkészük mellé állva kitartó munkával munkálják Istenországát. Akik ott voltunk mindannyian éreztük az igaz magyar vendégszeretetet, melyben egymással versenyre kellve igyekeztek kellemessé és fedelhetetlenné tenni ottlétünk idejét: Bereczky Dániel feleségestől, Szabó József feleségestől, Székely Sándor családotól és mindenki, aki szívvvel lélekkel részt vett az ünnepségeken. R. M.

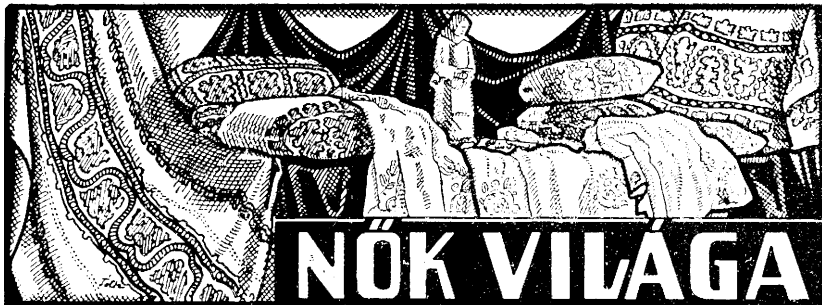
Ötven év fordulóján.

A D. F. E. 50 éves jubileumára írta: VÁRI DOMOKOS.

Örömhűrt pengető, örömdobot verő
 Víg szívvel idézlek te félszázados múlt,
 Sudárba szökkenő, virágbimbós erdő
 Minden virágos fád megnőtt, az égre nyúlt.
 Dávid Ferenc Egylet! múltán ötven évnek —
 Virágid közt milyen szép gyümölcsök érnek! ...
 Dávid Ferenc lelke ápolja a fákat,
 Szellemkéz simogat gyümölcsöt, virágot,
 Ebbe az erdőbe gonosz bárd nem vághat,
 Elindul az erdő, terem új világot!
 Erben az erdőben aranykürtök szólnak,
 Zengik, hogy élni kell, az igaznak, jónak!
 Minden kürt azt mondja, hegyről, hegyre zengi,
 Hogy itt lakik az Úr, az egyetlen Isten,
 Ő hozzá hasonlót nem ismerhet senki.
 Ő egyedül való, neki társa nincsen!
 Ő csak csupa jóság, megáldó szeretet,
 Ki életúton előre vezethet.
 Aranykürtök mondják, hogy a gyümölcs száza
 Lelked kertjébe hull, hogyha megkívánod,
 Vágyad, sóhajtasod szellője csak rázza,
 Gazdag lesz a lelked, betelik az álmod.
 Dávid Ferenc egylet: itt jóban nincs mérték
 Mindenik ajándék holtig tartó érték!
 Egy Istennek hite, szeretet hatalma,
 Igaz becsületnek gátvágó ereje,
 Milyen a halál is rut kudarcot vallna,
 Bár éltünk ajtaján hívogatón verne,
 Holtig tartó érték: Bocsánat, alázat,
 Mikkel a bűn soha sárba nem gyalázhat.
 Tudás, életerő, bátorság, reménység,
 Mikkel a boldogságtornya égis épül.
 Mikkel reánk borúl védelmezőn az ég

S minden könnymosott arc rügyogón kiszépül,
Önbízón hirdeti minden emberlélek,
Enyém a győzelem, semmitől sem félek!
Minden koldusbotból aranypálca válik,
Rongyból királyi mez, ellenségből testvér,
Az ember az embert szereti halálig,
Vasütést egymásra többet soha nem mér.
Dolgozik s aközben imát rebegve mond,
Az ég kékebb, szebb lesz s megszűnik ezer gond.
Örömdobot verve, örömhűrt pengetőn
Idézünk félszázad sok gondja, viharja,
Szent értékeidet örökre éltetőn,
Dávid Ferenc lelke paizsként takarja.
Jöjjön új gond, vihar, mozgasson meg hegyet!
Te légy sziklavárunk Dávid Ferenc Egylet!
A mi zengő erdők, mely egek felé néz,
Hol virág pompázik s aranykürtök szólnak.
Hol minden kicsiny ág virágtól oly nehéz,
Hol visszhangja támad minden nemes szónak.
Ezt a zengő erdőt tarísa meg továbbra,
Jövő reménysége, múltnak szóló hála!
Aranykürt hadd szólja, világhírül adja,
Hogy Dávidnak lelke fákljaképen lobog,
Az egy Isten hívők kicsinye és nagyja
Szíve egyet akar, forrón összedobog,
Egyet akar: élni, csak boldogan élni!
Mindennap csak szebbet, csak jobbat remélni!
Csak jobbat, csak szebbet, hol haragvihar nincs,
Hol kéz kézbe símúl testvéri melegen,
Ahol ismeretlen minden kolduskilincs,
Hol egysorban állnak százan, vagy ezeren
Hol Jézus győzelmén lobogót emelnek
S igaz Istenhittel a szívek megtelnek.
Zsoltárt énekelnek és mennek előre,
Ajukon, szívükben Dávid Ferenc neve.
Gondolnak Dávára, kőre.
Tordára, mely hitben szabadságot teve,
Hívek vallásukhoz ... áldoznak is érte:
— Áldjon meg az Isten Dávid Ferenc népe!

A D. F. Unitárius Nők Orsz. Szövetségének hivatalos rovata.

A londoni Channing-Főiskola 50 éves jubileuma.

Fő, vonzó ereje az angol leánynevelésnek a különböző fokozatokban rejlik. Sok és változatos típusú iskolákat engedélyeznek, melyeknek mindenike hozzájárul az angol nép intellektuális életének gazdagításához. Kevés más országban állhatna fenn egy olyan iskola, mint a Channing-Nevelőintézet, mely megvalósította alapítójának, Sharpe Matilda kisasszonynak határozott kívánságát, hogy adjon az unitárius lelkészek leányainak és mindazon családok gyermekeinek, kik értékelni tudják és megosztják az ő nézeteit a liberális nevelést illetőleg, egy oly iskolát, melyben hármass ideálért küzdhetnek: az igazságkeresésért, a valódi szépért és az önzetlen odaadásért, mellyel az emberiségnek szolgáljanak.

Bölcs előrelátással megszerzett egy házcsoportot London északkeleti külvárosában, a highgate-i dombon és azonnal hozzákezdett az épületeknek iskolává való átalakításához, nagy gonddal ügyelve, hogy kellő világosság, fény, kényelem legyen úgy a hálószobákban, mint a tantermekben és sok-sok szabadter, gyepek a különböző sportok számára. A házcsoport felesleges épületeit bérbe adta s a bevett összegből alapítványokat létesített ösztöndíjas növendékek részére.

Az iskola az első években teljesen független volt minden állami beavatkozástól, sőt ma sincs sem az államnak, sem a községnek semmi beleszólása a tanítási tervezetbe. A tanügyi bizottság küld ki ugyan időnként inspektorokat, kik meglátogatják az intézetet de mindenben helybenhagyják a felügyelő-bizottság intézkedését. Az utóbbi bizottságban sok ismerős nevet találunk, mert képviselve vannak ott a legelőkelőbb unitárius családok: a Lawrencek, Martineauk, a Montgomoryek; ott látjuk Mrs. Morley nevét, ott Sir Charles Odgers-t és négyet a Sharpe-családból, az alapítónak leszármazottjait. Sharpe Matilda, bár az iskola feletti legfelsőbb uralmat magának tartotta fenn, az intézet élére igazgatónőket helyezett. Ki ne ismerné a régi magyar ösztöndíjasok közül a Daugerfield Eleonora, a Hawkins Madelaine és Talbot

Lilian nevét, míg a fiatalabbak már a jelenlegi igazgatónőre, Haigh Alice kisasszonyra emlékeznek tisztelő szeretettel.

Az iskola eleinte kizárólag bentlakásra volt berendezve, csak később nyílt meg bejáró növendékek részére is, de ma is nagyrészt internátusi szellemben fejlődik tovább, rendkívül sok gondal rendezi a felolvasásokat, hangversenyeket, kirándulásokat, társasösszejöveteleket és amit talán legelsőnek kellett volna említenem: az iskolai istentiszteleteket.

A világháború nehéz éveit az iskola is megérezte, de szellemében, karakterében semmit sem változott, sőt évek folyamán kibővült kémiai laboratóriummal, új dolgozószobákkal és könyvtárral. A nagylelkűségben kifogyhatatlan Sharpe család adományából épült fel 1926-ban az új diszterem (Hall), meg egyúttal tornaterem is, ahol a remek Steinway zongora hangjai mellett gyakorolják a növendékek a legújabb rithmikus torna gyönyörű, festői mozdulatait.

Sajnálom, hogy nem mutathatom be kedves olvasóimnak a pár nappal ezelőtt kapott szép képeket, hogy fogalmat alkothassanak maguknak mindarról, amit az iskola nyújt, tágos játszótérrel, árnyas kertjével, melybe most legújabbban úszodát akarnak építeni.

Az iskola fejlődésében nagy részük van a régi növendékeknek, kik gazdag adományaikkal ösztöndíjakat létesítenek s minden újabb mozgalomhoz hozzájárulnak.

A jelenlegi igazgatónő legutolsó, f. é. április 30-án hozzám intézett levelében felszólítja a magyar volt tanítványokat is, kik a Skarpe Emilia ösztöndíjat élvezték, nem volnának-e hajlandók közösen egy nagyobb összeggel a jótékony adakozók sorába állani?

Erre a kérdésre még nem adtam választ, de gondolkoznunk kell fölötte. Erre még visszatérünk az Unit. Közlöny egy másik számában.

Most még csak annyit, hogy az így kibővült és tökéletesített iskola, mely érettségire készít elő és képessé teszi az arra hivatottakat, hogy az egyetemi tanulmányokhoz szükséges felvételi vizsgát letegyék, ez év júliusában fogja nagyszabású keretek között megünnepelni fennállásának 50 éves jubileumát, halálával adózva nemeslelkű alapítójának, Sharpe Matildának. Az intézet kedves igazgatónője szeretettel hívja a magyar régi növendékeket ez ünnepségre. Levelét azzal végzi, hogy fiatal lelkészünket, Ferencz Józsefet hallotta nagyon érdekesen beszélni az Essex Hall-ban tartott összejövetelen és meg is hívta a júliusi évfordulóra.

Ch. H. O. G.

Országos Szövetségünk mult számunkban jelzett körlevelére, mint rendesen a *treiscaune-i körből* kaptuk az első választ. Lelkes elnöknője azt írja: „A Missio Barátok kör-“ének megszervezésére minden lehetőséget fel fogok használni és minden arra való eszköz igénybe veszek, hogy a treiscaunei kör mindenik nőszövetsége részt vegyen e nemes akcióban. A napokban küldöm szét a júliusban tartandó köri közgyűlésünkre vonatkozó körlevelet és

már ebben a körlevélben beindítom a megszervezés eszméjének ismertetését. Közgyűlésünkön aztán személyesen is megtárgyaljuk és az elért eredményt jelenteni fogom közgyűlés után.

E levélből örömmel értesülünk arról is, hogy úgy *Aita Mare*, mint *Arcus* kulturházat épít, és ha készen lesz új egyleti helyiségük, gazdasági tanfolyamot is hajlandók rendezni. Arcus különösen alkalmas hely e célra, tekintve, hogy 8 közeli egyházközségünk leányait lehet ott összecsoportosítani.

A diciosanmartini Unitárius Nők Szövetsége május 10-iki kezdettel az Unitárius Kulturteremben „kalo'aszegi, buzsáki, matyó, torockói” és székely szöitesekből kézimunknkiaállítás rendez. A kiállítás iránt megyszerte nagy érdeklődés nyilvánul meg. A három napig tartó kiállítás alatt ötletes műsor szórakoztatja a látogatóközönséget. Részletes ismertetésére még visszatérünk.

A cluji nők Szövetsége mint az elmúlt években, úgy az idén is május közepén templomi hangversenyt rendez.

Sinkóné Fogarasi Klára külföldi tanulmányúttjáról hazatérve, pünkösdkor hangversenyt rendez a cluji nők Szövetsége javára.

~ BIBLIA ÓRA ~

Első héten olvasd: János ev. 1. rész 1—14. v. Aki Jézust követi, nem jár sötétségben, mert az evangelium világosság, a fénynek teljessége. Ez a nagy igazság világít felénk biztatóan a mának sötétségében is. Aki bizonytalanul jár az élet zürzavarában, aki szédül a meredek oldal szélén, aki félénken tapogatódzik a mind sűrűbb homályban, az vegye csak a kezébe ezt az evangeliumi részletet, hogy elmuljon minden kételye, minden nyugtalansága. „A világosság eljött a világra”, Istennek szava és igazsága ki ömlött az emberiségre. Istennek szava, Istennek igazsága mindennél több, mert eligazít a legnagyobb sötétségben is. Istennek igazsága maga is isteni, amely ott volt a világ teremtetésekor és ott lesz, amikor minden a semmibe hull vissza. Isten igazsága örök, felülmulhatatlan, nagy valami. Minden elmulhat, de ezek az örök igazságok romolhatatlanok. Ezeknek fénye a mi szegény emberi életünknek a csillaga. A hajósok nem tévednek el a tengeren, ha messziről felcsillan a világítótorony tüze. Mi is megtaláljuk életünk értelmét, ha az örök igazságok fénye egyszer megvillan a szemünk előtt. Keressük a fényt, hisz ez a fény testté lett, hisz ez a fény az embervilágban feltűnt egy bethlehemi csillagos éjszakán.

Második héten olvasd: Apostolok cselekedetei 9. rész 1—20. v. Vannak emberek, akiknek így tűnik fel a vilá-

gosság. Mikor az igazság üldözésére indulnak, hogy eltiporják azt, egy óvatlan pillanatban megjelenik előttük a világosság. Talán nem jól takarták el a szemüket, talán gyengék voltak a küzdelemben, de annyi bizonyos, hogy a sötétség szolgálából a világosság fiai lettek. A bűnnek, az önzésnek, a hatalmaskodásnak szörnyű erői tartják ma is lefogva milliók és milliók szemét. Nem akarnak látni még akkor sem, ha az igazság, a szeretet napfénye ott tündöklök előttük s mintegy az arcukba süt a jóság sugara. Nem, ők rosszak, kemények, szívtelenek akarnak lenni, mert ilyeneké a világ dicsősége és minden java. Az igazság gyengeség — hangzik az ajkukról a vad harci ének és nekünk erő kell, hogy megszerezzük az élet minden sikerét, minden kényelmét. Segíthet e itt más, mint egy damaszkuszi fordulat? Amikor Isten a sötétség lovagjának felüti a sisakrostélyát s azt mondja: láss. Lásd meg, hogy én a világosság Istene vagyok és a fényben gyönyörködöm. A történelem folyamán Isten többször letör a sötétség zúgaiba és ablakot nyit a világosságra. Ez lesz a mi korunk sorsa is. Közeledik az Isten s a sötétséget fény fogja felderíteni.

Harmadik héten olvasd: Máté ev. 5. rész 13—16. v.

Máskor nincs szüksége Istennek ilyen hirtelen, robbanásszerű beavatkozásra. Hanem csak szép szeliden, egy csendes hang szárnyán suttozja az emberi lélekbe: Te vagy a világ világossága. Oh boldog az az ember, aki e hang hallatára ámulatba esik és kinyitja lelkét az égi harmat permetezésének befogadására. Fényből és napsugárból szőtt lelkek számára elég egy biztató szózat a hegyek oldaláról, a mezei liliomok és illatos szekfűk társaságából és ezek a lelkek felkelnek s indulnak a fény után. Arcukon visszatükröződik a napsugár, szemükből hangtalan szóval a békeesség beszél. Ők már az Istenéi, ők már a világosságéi. Ők már megérkeztek oda, ahol a fény nyomán áldás kél. Az ő lelkük világosságát a jó cselekedetek halk zenéje követi. Ezek a jócselekedetek nem kiabálnak, nem követelnek hálát, hanem csak hullanak szerteszéjjel, mint virág az utca porába s mutatják, hogy valaki járt arra s nyomán kinyílt a rózsa, illatosná lett a levegő. Oh, ha ilyenek tudnának lenni, oh, ha az evangélium hangjára mi is ámulatba esnénk és a világosság lovagai lehetnénk! Nézzük minél többet az evangélium hőseit, hogy a szemünk az áldott varázs bűvkörébe kerüljön!

Negyedik héten olvasd: János ev. 18. rész 37—40. v.

Jézus azért született e világra, hogy bizonyosságot tegyen az igazságról. Ez az ő elhivatása, amelyet szívében hordozott. Aki elhivatását megérzi, az képes érte meghalni. Csak az olyan lelkek, mint Pilátusé volt, haboznak életüket egy gondolatra feltenni: Micsoda az igazság? Tűnődik az ilyen kétkedő emberfajta. Sötétben született, sötétben élt és sötétben hal meg anélkül, hogy érezte volna az igazság felemelő, isteni lendületét. Neki nem kell az igazság és a világosság. Neki Barabbás kell, a sötétség szolgálja.

Az az ő lelkének rokona, még ha pillanatnyilag a jószándék a világosság felé húzná is. Szomorú sors, keserves élet, szörnyű kilátás a jövőre. „Mindaz, aki az igazságból való, hallgat az én szavamra“. Ez a halálba induló Jézusnak utolsó figyelmeztetése mihozzánk. Ez az ő végrendelete. Hallgass az igazságra s ne tűnődjél, hanem ragadd meg az igazságot. Micsoda ez az igazság? Maga a megtestesült, isteni Szeretet. Ez az evangelium egyetlen és legnagyobb igazsága. Hát ezt ne követnéd, hát e fölött kételkednél, e mellett ingadoznál? Ne tedd, ne tedd, ne légy Barabásnak, a tolvajnak rokona!
(Bibliás.)

A hűséges tanító képe.

Derzsi Gábor igazgató-tanítónak és unitárius énekvezérnek kívánok az alábbi sorokban emlékoszlopot emelni, mint a ki 44 évi fáradságos buzgó munkájával méltóvá tette magát a hálás

Derzsi Gábor 1860—1934.

emlékezetre. Az I. G. Duca-i temetőben díszes és jól gondozott sírban pihen 1934 június 26 óta. A nagy kegyelettel emelt sírkövön kevés szóból álló felirat van csupán, így: „Derzsi Gábor nyug. igazgató-tanító 1860—1934.“ A sírkő alján egy nyitott könyvön régi halotti énekeskönyvünk ezen jellegzetes mondata áll örök emlékeztetőül: „Nem késik a halál Sírbaejtő nyilával, Vénet, ifjat lemetsz kegyetlen kaszájával.“ Felesége nagyapjának, az egy-

kori nagynevű Koronka József gimn. igazgató-tanár síremlékén van még fentnevezett temetőben nyitott könyv, azaz biblia, jelképezve a mélységes igaz hitet és vallásos, áhitatos kebelt, mely tulajdonság mindkettőnek dísze volt.

Vessünk egy futó pillantást a már Istenben elnyugodott Derzsi Gábor 74 évre terjedő életére. 1860 ápr. 15-én született Turdeni-n Odorhelymegyében, mely község századok óta oly sok jeles és kiváló embert világít és egyházit, adott egyházunknak és így magyar társadalmunknak. Édes apja, Derzsi József kántor-tanító volt, kinek felesége, Ürmösi Mária vala. Hétszer ringott a bölcső az egyszerű, békés és áldott mesteri lakásban. A legelső gyermek Károly, a híres Derzsi Károly tordai tanár, majd budapesti egyházközségünk legelső, érdemes, nagytudományu és nagytekintélyű papja, ki 56 éves korában halt meg, utána Domokos turdai tanító, Dénes gazda, Mari Miklós György tanító neje, Nella, Nagy Elekné, Mártha, Gombosné, 7-ik és legkisebb Gábor vala. Az egy Károlyt kivéve, mind hosszú élettel voltak megáldva, Dénes 92 éves korában halt meg. A szülői házban és a helybeli hitvallásos iskolában szigoruan vallásos és erkölcsös neveltetésben nőttek fel.

Gábor 1871-ben ment el I. G. Ducára, hol a gimnáziumi tanulmányok sikeres elvégzése után az állami képezdében 1879-ben tanítói oklevelet nyert. — Ez év őszén Martinusba ment tanítónak, hol majdnem három évig működött. Innen Soimosul-Micbe vitték 1882 február havában a községi két tanerős iskolába segéd-tanítónak 200 frt. fizetéssel, mely 1896 évig tartott, mely évben az iskola államosítatván, jobb fizetésben részesült. 1911-ben igazgató-tanítónak neveztetvén ki, ez állásban működött 1923. április 1-ig, mikor is 44 évi nehéz és fárasztó, de gyönyörűséges és áldásos népnevelői munkálkodás után a jól megérdemelt nyugdíjjal nyugalomba lépett, mely nyugdíját Isten jóvoltából 11 évig élvezhette hű neje, szerető gyermekei és jámbor, kedves unokái körében, I. G. Ducán, takarékos, szorgalmas és munkás életük gyümölcséből emelt piactéri kényelmes hajlékukban.

Az a hosszú 41 év, melyet Soimosul-Micen töltött, nem repült el haszontalanul és nyomtalanul. Erre élő tanubizonyság az, hogy halála alkalmával az ottani unitárius egyházközség igen nagy számban jelent meg részvéte, hálája és tisztelete kifejezésül temetésén Lőrinczi Domokos kiváló papjuk és Gálffy Dénes kántor-tanító vezetésével, kik mindketten megható, tartalmas beszédben méltatták az elhunyt öreg jó tanító érdemeit. Az egyházközség egyszerű székegye emberei és asszonyai szintén hálás kegyelettel adóztak rövid, megható beszédjeikben, melyet keresetlen szavakkal rebegtek el a nyitott sírnál, melyeknek elhangzása után egyen-egyen letették az egyház keretében működő különböző egyletek díszes koszuait is, melyet magukkal hoztak az egykor szeretett és nagyra-becsült tanítómester sírjára.

Mivel vívta ki Derzsi Gábor népének, híveinek, tanítványainak ilyen önzetlen szeretetét, nagyrabecsülését, háláját és tiszteletét? Nem egyébbel, mint fájának és híveinek végtelen szeretetével, megbecsülésével, mely abban állott, hogy iskolában és azonkívül az életben és az életnek minden viszonylatában, minden tevékenységében oktatója, barátja, lelkes vezetője volt egész pályafutása alatt. Ő nem elégedett meg azzal, hogy növendékeivel pontosan és lelkiismeretesen foglalkozott az iskolában hanem, az iskola padjain túl is egy egész életen keresztül mindig és mindenben oktatta, tanácsolta, vezette.

Legyen szabad saját feljegyzését alkalmaznom erre vonatkozólag, hogy igazi népnevelői munkássága az utódok előtt bűz-dítólag lehessen: „a rendes iskolai tanításon kívül, már pályám kezdetétől fogva olvasó-dalegylet, később gazdakört vezettem, ifjúsági egyesületet stb. vezetek. Az összejövetelek alkalmával a népet, ifjakat nevelő szív-, erkölcsképző, gazdaságot, állattenyésztés, földművelésről stb. szabadelőadásokat tartottam s tartok. A gazdálkodásban gyakorlatilag is igyekeztem a hangoztatott elméleteket érvényesíteni.”

A községben az épületek építésénél utasításokkal, rajzokkal, tanácsokkal szolgált, hogy erős, egészséges legyen a nép. A gyümölcsfák nemesítését nemcsak a faiskolában, hanem a gazdák telkein is gyakorolta. A községben felsőbb engedéllyel kétszer tartott kosárfonó tanfolyamot. Ezenkívül gazdasági faeszközök készítésére is megtanította a józan, törekvő embereket és ifjakat, továbbá méhkas készítésre. Az iskola részére két gyalúpadot készíttetett, minek segítségével sok házi-, gazdasági eszköz készült időnként.

Hogy mindezekben eredményes lehessen munkája, Ő maga is résztvett a tanítók részére rendezett gazdasági tanfolyamokon.

Élete működéséből amint látható és megállapítható, tanítványainak és népének mind lelki, szellemi, mind anyagi életének, javainak munkálásában lelkesen, odaadólag és jóakarattal résztvett és így lett tanítói működése áldottá, boldogítóvá és kegyelettel emlékeztetessé.

Amint szép, áldásos és termékenyítő volt tanítói élete és munkássága, úgy családi élete is boldognak, szerencsésnek és áldottnak mondható. Két házasságából hét gyermeke származott. Első feleségétől két leány, kik anyjukkal együtt régen pihennek. Második felesége Koronka Lotti, a nagynevű Koronka József, egykori gymn. igazgató unokája. 1894. június 27-én léptek házassági frigyre. Őt gyermek született e békés, együttérző házassági szövetségből u. m. Béla, Margit, Gyula, Anna és László. Az első és utolsónak jól működő asztalos műhelyük van és mint érettségizett emberek, jólkészültséget, tudományt, műveltséget vittek iparukba, amely annál keresettebb.

Mint erős Ároni családból és régi, tősgyökeres székely nemesi családból sarjadt fiak és lányok, egyházunkat és fajunkat

híven szerető és lelkesen munkáló tagok mind és így mint erős pillérek, jelenben a társadalomnak mind hasznos tényezői.

Adja Isten, egész életükben méltók lehessenek édes apjukhoz és derék őseikhez, hogy így Isten áldása is rajtuk és övéken lehessen.

Jó néhai Derzsi Gábor! gyöngének látszó törekeny testedben erős lélek lakozott, miáltal éltedben ha lankadtál is, de soh e csüggedtél, hogy is csüggedtél volna, mikor magad írtad ezelőit 24 évvel biztatásul: „küzdve küzdj, bízva bízzál”.

Ilyen lelki biztatásokkal élő ember, ki egész életét iskolája, községe, hazája, egyháza, embertársa és családja boldogítására, nemes céljaira áldotza, szentelte, az Ur színe előtt is méltán mondhatja: „Senki vádat nem mondhat rám, mindent megtettem amivel tartozám”.

Az O hite szerint, nyugodt lélekkel várhatta ezen égi szavakat: „Jól vagyon jó és hív szolgám, ha kevesen hív voltál, többre bízlak ezután”.

Péter Sándor.

Kedves hugom!

(Lelkipásztori levél.)

Nem lévén itthon lelkipásztorunk, a tegnap helyette egy 8 hónapos kis gyermek koporsójánál a lelkészi szolgálatot én végeztem. Elsőszülött fiúgyermek és egyetlen is vala. A temetés mindig nehéz kötelesség volt nekem, kivált ha sokgyermekes apát vagy anyát kellett temetni és utánuk még szegénység is maradt. Nem kicsiny dolog az se, ha öregek gyámola hal meg, vagy igazán szeretett élettárs.

A temetés gyásszal van egybekapcsolva, amikor az érző szívnek fájdalma, a léleknek keserősége, az elmének töprengése, vajudása, tépelődése van. Egyszóval azt mondhatjuk, hogy a vesztés alkalmával a test is, a lélek is beteg. Igazi lelkifájdalom azonban ezer meg-ezerféle esetben állhat elő az emberek fiainál, lányainál és ilyen lelki fájdalmaknál az elcsüggedés, a folytonos töprengés nem szokott jót eredményezni, sőt rosszat szül a szakadatlan aggodalom és búslakodás.

Jó és találó mondása van a magyar népnek a legnagyobb baj közepette is, midőn így szól: „*Segíts magadon és Isten is megsegít*”.

Ila baj, ha betegség van, a józan ész, az életrevalóság a gyógyításról gondolkodik mindenek előtt. Orvosság minden bajra szokott lenni általában. — Testi, lelki, szívbeli bajok mind gyógyíthatók, hála Istennek, csak igazán kell akarni a gyógyítást, és ésszerűen kell hozzáfogni s híven, odaadóan végezni az egész kezelést.

Kitartás, jóakarát kell hogy társulva legyen az Istenben való erős hittel és bizalommal kapcsolatban, és biztos siker fogja koronázni törekvésünket.

Nem szabad kételkedőnek, kicsinyhitűnek lenni az embernek még a legnagyobb fájdalomban, keserűségben és elhagyatottságban sem, mert a kételkedés, kishitűség romlásba, pusztulásba szokott sodorni.

Mi emberek mind Isten gyermekei vagyunk, Isten tehát mindnyájunknak Atyja, még pedig hitünk szerint szerető édes Atyánk, ki a benne bizó gyermekeit soha el nem hagyja, még a fájdalmak, szenvedések által is javunkat akarja. Megsanyargat igen sokszor felette nagyon, de sohasem erőnk felett. Énekeskönyvünk írása szerint, jól jegyezzük meg: „*Azt bünteti, kit szeret, máskép ez nem is lehet*“.

Nagy és merész szavak és állítások ezek úgy-e? Nagyok, merészek, de igazak és valók.

A hitetlen, kevély, önhitt és vakmerő soha — vagy legalább is egy ideig — nem fogja elismerni ez állítások igazságait, de a hívő lélek csendes megadással, sőt megnyugvással zárja szívébe-lelkébe áldott nagy Mesterünk eme vigasztaló szavait: „*Boldogok azok, akik sírnak, mert ők megvigasztaltatnak*“.

Most Mariska hugom is sír, mert édesanyai érzékeny szívét nagy veszteség érte. Első szülött magzatát veszítette el. Minő boldog tudattal és érzéssel hordozta szíve alatt e kisdedit! Azon édes, boldogságban ringató érzelmekről senki más nem tud számot adni, csak az édes anya egyedül. Ehez fogható nagy boldogság, édes öröm nincs és nem is lehet a földön! Az örömet is, a veszteséget is egyedül az édes jó anya érezi csupán!

Ilyen nagy és jelentőséggel teljes pillanatokban kell az embernek, mint Isten fiának és leányának a vallás védő, felemelő, oltalmazó, megnyugtató és megtartó szárnya alá menekülni, hogy az igaz hit és szent vallás által megnyugvást, megkönnyebbülést találjon, nemcsak e bibliai mondásban: „*Az Úr adta, az Úr elvette, áldott legyen szent neve érette*“, hanem abban is Pál apostollal, hogy: „*bőséges a mi vigasztalásunk a Krisztus által*“, ki nek hívő szózatát csak szenvedéseinkben tudjuk megérteni a vallás útján, midőn így szól: „*Jöjjetek énhozzám, kik megfáradtatok, én megnyugosztalak titeket*“.

Valóban igaz, hogy Isten a fájdalom által készíti lelkünket az örök boldogságra. A szenvedések által megpróbál és ha a súlyos megpróbáltatásokban nem esünk kétségbe, hanem könnyeinken keresztül is hívő és bizó lélekkel égre nézünk és a mi jóságos égi Atyánk keblére hajtjuk fejünket, megnyitja Gileád balzsamolajos gazdag tárházát, mi által angyali szárnyakat nyerünk és a sötét fellegekkel borított bánat mezőről mennyei boldogsággal teljes világba emelkedünk.

Nem mese ez kedves hugom, hanem való. Hisz Istennek útjai nem olyanok, mint embernek útjai és gondolatai nem olyanok, mint emberek gondolatai — a nagy próféta szerint.

Eros akarattal, buzgó elhatározással meg kell fordulnia a levertség és bús fájdalom mindent megsemmisítő mezejéről, ahol teste is, lelke is csak szenved s ezáltal magát és szeretteit is ok nélkül emészti és epezti s követnie kell a hit lobogó fáklyáját, melynek fénye és világa a szeretet, a jócselekedet, a megnyugvás, a lelki békesség és boldogság világába vezérli az Úr Jézus nevében. Úgy legyen.

Sok szenvedés után is hívó ősz pásztor,

vagy

Lelkipásztor.

Az Unitárius Teológiai Akadémia missziós kirándulása.

Május 11-én, szombaton reggel indultunk autóval. Három tanár, 21 hallgató és néhány vendég. Az autó zsúfolásig megtelt, de azért mindenki vidám, mosolygós s alig indulunk el, már felcseng az ének. Mellettünk elfutnak a telefonpóznák, a virágzó fák, a lombosodó erdők. Feltűnik Aranyosszék a maga szépségeivel. Utunk mellett kanyarog az Aries, de csakhamar elmarad. Azután felemelkedünk egy magaslatra, előttünk Marosludas, alattunk a kanyargó Mureş; egyik felől a mezősegi egyhangú hegyei, a másik oldalon a Mureş síkságának varjúfészkes, jegenyés, fűzes berkei. Autónk megállás nélkül robog egyik faluból a másikba. Az énekszóra hosszúinges, mezitlábás gyermekek bámulnak utánunk. Délután 2 órára kissé fáradtan érünk a székely fővárosba az unitárius esperesi lak elé. Rövid pihenés után meglátogatjuk a város nevezetességeit. Megnéztük a Teleki-könyvtárat is, amelynek 40 000 díszkötésű könyvvállománya közül csaknem másfél óráig mutogatta meg az értékesebbeket tartalmas előadás keretében dr. Gulyás tanár. Azután a város többi nevezetességeit látogattuk meg, míg délután 6 órakor a Nőszövetség gazdagon terített asztalhoz hívott meg teára. Tea után ismét autóra ültünk és elindultunk végső céljaink felé. Gyönyörű helyeken vitt az útunk. Egy erdő-köztöti kigyózó úton felértünk egy magaslatra s szemünk elé tárult a gyönyörű Nirajmenti vidék egymásba fűződő falvaival, amelyeknek szépségeire koronát tett a lenyugvó nap búcsuzó sugarai. Csakhamar megkezdődtek a kiszállások. Hét egyházközségbe osztottunk szét. Mindenütt szeretettel vártak. Gálátenibe pl. ünneplő ruhába öltözött ifjak és leányok énekszóval kísérték a papi lakig az odamenőket. Másnap, vasárnap mind a hét egyházközségben a teológiai hallgatók, vagy tanárok tartották az istentiszteletet. A prédikációk mellett, mindenütt voltak üdvözlések és

szavlatok is. A hallgatók a különböző községekben a következőképen voltak beosztva s a következő műsorral szerepeltek:

Găleşti: *D. e.* prédikált: Kereki Gábor III., üdvözölt: Kiss Zoltán I., szavalt: Nagy Ferenc I., üdvözlésre válaszolt: Kovács Domokos lelkész. *D. u.* imádkozott: Nagy Ferenc, prédikált: Kiss Zoltán, buzdító beszédet mondott a D. F. Ifjaihoz és elbúcsuzott: Kereki Gábor III.

Târgu-Mureş: *D. e.* énekelt: a Felekezeti közti Dalárda Kakucs karnagy vezetésével, prédikált: Deák Berta II., énekelt: Bedő Emma énekművésznő, szavalt: Szolga Ferenc II., üdvözölt: Gálfi Lőrinc th. tanár, válaszolt: Halmágyi János esperes, énekelt: a Felekezeti közti Dalárda Kakucs karnagy vezetésével.

Maiad: *D. e.* prédikált: Benedek Gyula II., üdvözölt: Miklós István I., szavalt: Nagy Sámuel IV., énekelt: egy helybeli asszony, szavalt: két helybeli leányka, válaszolt: Pethő Kálmán lelkész. *D. u.* prédikált: Nagy Samu IV.

Gălăţeni: *D. e.* prédikált: Lukácsi Mózes II., kántorizált: Pálfi Károly IV. *D. u.* prédikált: Pálfi Károly IV., üdvözölt: László Attila I., válaszolt: Biró Izsák lelkész, szavalt: Lukácsi Mózes II. és egy helybeli leány, kántorizált: Lukácsi Mózes II.

Mitreşti: *D. e.* prédikált: Késmárki Miklós IV., üdvözölt: Nemes Dénes III., szavalt: Bodor András II., üdvözlésre válaszolt: Máthé Zsigmond lelkész. *D. u.* prédikált: Bodor András II. *D. e.* és *d. u.* kántorizált: Nemes Dénes.

Troiţa: *D. e.* prédikált: Dr. Kiss Elek th. tanár, üdvözölt: Szász Dénes, válaszolt: Pap Gyula lelkész, szavalt: Nyitrai Mózes II. *D. u.* prédikált: Nyitrai Mózes II., előadást tartott: Dr. Kiss Elek th. tanár, búcsubeszédet mondott: Szász Dénes, *d. e.* és *d. u.* kántorizált: Szász Dénes.

Sânvăşii: *D. e.* prédikált: Bede Emil, üdvözölt: Nagy Zoltán IV., szavalt: Elekes Endre és egy helybeli lány, üdvözlésre válaszolt: Csongvai Lajos lelkész. *D. u.* prédikált: Nagy Zoltán, szavalt: egy helybeli lány, előadást tartott: Bede Emil s. lelkész, szavalt: Nagy Zoltán IV.

Úgy *d. e.*, mint *d. u.*, mind a hét nyárádmenti községben unitáriusok és nem unitáriusok gyűltek össze igen nagy számmal a templomokba az egy Isten tiszteletére. Minden szív a szeretetben dobbant össze.

Délután a kirándulási hely központjába: Mitreştibe szekerek, kocsik, autók hozták át a kirándulókkal együtt a környező falvak intelligens népét a műsorral egybekötött bálra, melyet a várgatai kulturházban tartottunk meg. Bár kissé elromlott az idő, de azért telt házban tartottuk meg a következő műsorunkat: Az önképzőkör elnök betegsége miatt megnyitót tartott Bede Emil s. lelkész magyar dalokat énekelt a Teológiai Akadémia énekkara Útő Lajos karnagy vezetésével. Két verset szavalt Deák Berta II. éves. Rövid, de tartalmas előadást tartott dr. Kiss Elek th. tanár. Szavalt Nagy Zoltán IV. é. Énekelt Bede Emil s. lelkész. Bezáró

beszédet mondott Máthé Zsigmond lelkész. Konferált Bede Emil. A műsor után reggelig tartó tánc volt. Reggel 8 órakor indultunk hazafelé feledhetetlen, boldog emlékekkel szívünkben. Visszatérve, megnéztük a székely fővárosi Kulturpalota hatalmas orgonáját s azután elbúcsúztunk ettől a szép várostól is és robogtunk a már ismerős, gabonatóblákkal szegélyezett úton, míg délután 4 órakor zuhogó eső üdvözölt hazaérkezésünkkor.

Kirándulásunknak hármas célja volt. I.: Missziós; megismerkedni a néppel, a szeretet ígért hirdetni sorsunk nehézségeiben s népünk az ifjú erőt látva, kitartással, reménnyel tudjon dolgozni a maga és mások boldogságáért. A telt templomok, a kedves fogadtatás és ellátás arra engednek következtetni, hogy ezt a célunkat elértük. II.: Meg akartuk ismerni ezt a vidéket, melyet más úton nem volna mindnyájunknak alkalmunk megismerni. III.: Harmadik célunk felfrissülni kinn a falusi levegőn s a város nyomott légkörébe egy kis üdéséget hozni magunkkal.

Mi azt hisszük, hogy kirándulásunkat siker koronázta. És ezért a sikerért köszönetet mondunk mindazoknak, kik voltak szívesek segítségünkre állani és minket tárt karokkal fogadni.

Egy th. hallgató.

A mi vérünk.

A vérszövet harmadik eleme a vértestecske, aminek különleges szerepe a vér megalvasztásában áll. Ennek hiányában szenvedők legkisebb sérülésnél elvérezhetnek.

Az így felsorolt vérszöveti elemek természettudományi értelemben vett fajokra jellemzők. Más vörösvérsejtje van a békának, más a kutyanak, más a nyúlaknak s így tovább, minnek eredményeképpen az emberi vért könnyen meg tudjuk különböztetni tegyük föl a levágott csirke vértől s így tovább.

Ámde ha már a vérvizsgálatnál tartunk, vegyük csak közelebbi megfigyelés alá az embert, mert itt a vérszövet alapanyagában a vérplazmában olyan jellegzetes állandó organikus vegyületek vannak, melyek adott körülmények között döntő jelentőségűek. Mig a figurális elemek a fajokra jellemzők, addig a plazma organikus vegyületei között vannak olyanok, melyek csoportokra tagolódnak. Sőt mindnyájunk előtt ismeretes, hogy nagy vérvesztéséget szenvedett ember vére akárkitől vett vérral nem helyettesíthető, megfelelő csoportba tartozó vért csak megfelelő vérral lehet helyettesíteni. Egyszerű fiziológiai törvény, aminek áthágása halállal jár. Így az emberi vért 4 csoportba osztják, lehet ezt római számokkal jelölni, lehet görög betűkkel, végeredményben fontos az, hogy a harmadik csoporthoz tartozó vért csak harmadik indexxel ellátott vérral lehet helyettesíteni.

Ezelőtt 35 évvel Friedenthal német zoológusnak az az ötlete támadt, hogy egyik állattól vért vett el s az így elveszített

vért más állat vérével própálta pótolni s ekkor észrevette hogy a nyúlvért nem lehet kutyavérrel pótolni, mert az méregként hat. Csak a nagyon közeli rokon állatok vére nincs ilyen káros hatással egymásra. Ha a házinyúl vérsavóját pl. a macska ereibe fecskendezzük, az állat elpusztul, de már a ló és számár, a kutya és a farkas, a patkány és az egér vérét bátran összekeverhetjük a vörös vérsejtek kárt nem szenvednek. A majmok közül csak az orangután, gibbon, csimpanz majom vére nem hemolizál az ember vérében, a többi majmok vére méregként hat. Ezek voltak az első vérvizsgálatok. Ekkor még senki sem gondolt arra, hogy tegyük föl Nagyajtán vagy Vaslábón az Úr 1934. évében hatósági segédlet mellet emberek vérét fogják vizsgálni. Pedig a tudomány napról-napra való előhaladásával ma olyan reakciókat is elő tudnak állítani, melyek nemzetekig menő rokonságokat kézzelfoghatólag bizonyítanak.

Az ember egyéni sajátosságait tanulmányozva, a tudósok megállapították, hogy bizonyos embercsoport (nemzetet kell érteni alatta) vérsavója és vérsejtjei mindig ugyanazt a sajátosságot mutatják. S éppen az utolsó évek vizsgálatai bizonyították be, hogy egyik ember vérsavója a másik ember vörös vérsejtjeivel ellegzetes biológiai reakciót ad, melynek alapján a vörös vérsejtek összetapadnak — tudományosan aglutinálódnak. Tekintettel arra, hogy ez a biológiai reakció ugyanazon faj két egyede között történik meg és csak a vörösvérsejtekkel, ezért még isohaemoglutinationnak is nevezik.

Ezt a reakciót először Landsteiner végezte el az emberen megállapítván azt, hogy a reakció csak akkor megy végre ha a serum és a vörös vérsejtek megegyeznek. Ilyen alapon az ember vérében kétféle jellegzetes aglutinin serumot találtak meg: egyiket α val, míg a másikat β -val jelölik; ugyancsak a vörösvérsejtekben is 2 féle aglutinogen anyagot találnak, melyek közül egyik nagy A s a másik nagy B-vel van jelölve. A vörös vérsejtek összetapadása csak akkor áll elő, hogyha az α -val jelölt aglutinin az A-vel jelölt aglutinogen anyaggal vegyül, vagy a β -val jelölt aglutinin a nagy B-vel jelölt aglutinogénnel találkozik. Az a serum nem ad reakciót a A-vérrel vagy aglutinogen anyaggal és fordítva a β serum a nagy A aglutinogénnel. Így egy embernek a vérében az α a B-vel nem fordulhat elő, mert a vörös vérsejtek összetapadása halált okoz.

A véreken ezen jellegzetes élettani sajátosságait figyelembe véve az emberi egyedeket 4 jól meghatározható csoportba oszthatjuk be.

I. Az első csoportba tartoznak azok az emberek, akiknek a vérében sem A sem B aglutinogen anyag nem fordul elő, ezért vörösvérsejtjeik nem aglutinálódhatnak.

II. A második csoportba tartozó emberek vére csak A aglutinogen anyagot tartalmaznak, ezért csak α összetapasztó anyaggal adnak reakciót.

III. A harmadik csoport a B aglutinogen anyaggal van jellemezve, csak a β -anyaggal ad reakciót.

IV. A negyedik csoportba tartozók vére úgy az A mint a B aglutinogen anyagot tartalmazza, tehát akár α akár β -val reaktívot ad. Ha akárkitől vért veszünk s azt ilyen alapon megvizsgáljuk, akkor a 4 csoport valamelyikébe fog tartozni; máskülönben a vértömlesztésnek is ez a tudományos alapja.

Azonban van ennek a négy csoportba való osztásnak egy másik, nemzetiség szempontjából óriási jelentősége, mert ha tegyük föl 500 egy nemzethez tartozó ember vérért megvizsgáljuk, akkor azt fogjuk látni, hogy az 500 emberből 280 a II. csoportba tartozik, 60 a III. csoportba és 180 a IV. csoportba, ebből kiszámítjuk a biológiai index számot, ami az előző eredményekből nem más

$$\text{mint } \frac{A + AB}{B + AB} = \frac{280 + 180}{60 + 180} = \frac{460}{240} = 2:8$$

(Bef. folyt. következik).

A magyarországi unitáriusok.

A XVI. században az önálló Erdély területén elindult unitárius mozgalom átcsap a határokon és Magyarországon is számos gyülekezet alakul. Ezek nem tömörölnék egyházi szervezetbe, egymástól sokszor nagyon távol élnek s a változó idő viharaival nem tudnak megküzdeni. A török veszedelem és a német uralom, a többi protestáns felekezetek féltékenysége és az egyre erősödő ellenreformáció egyforma veszedelmet jelent számukra. Részint korábban, részint később, de a XVII. század végére majdnem mindegyik elelészik.

Közel másfélszáz esztendő múlva, 1848-ban, a magyar szabadságharc idején megtörténik Erdély és Magyarország uniója: egyesülése; és az unitárius vallás Magyarországon is törvényesen bevett vallásnak nyilváníttatik. Ebben az időben Magyarországon alig él unitárius. Számuk azonban lassan gyarapodni kezd. A szabadságharc szele letelepített néhányat. A kiegyezés kora után számuk rohamos növekedésnek indul. Az erdélyi központi hivatalok beleolvadnak a budapesti, most már országos központba s az ott szolgálatot teljesített unitárius tisztviselők Budapestre, az ország fővárosába költözködnek. Velük együtt telepszik meg ottan *Buzogány Áron* tanár és lelkész, akit a vallás és közoktatásügyi minisztériumba, az unitárius ügyek referensének neveznek ki. Házában a budapesti unitáriusok otthont találnak. Házi istentiszteleteket tart, majd gyermeke keresztfőjére a fővárosba felhívott barátja és külföldi tanulmányútjának osztályostársa *Ferencz József*, akkor kolozsvári lelkész, 1869-ben megtartja az első nyilvános unitárius istentiszteletet. A központosított magyar élet egyre több embert gyűjt össze a fővárosba s így a kicsi unitárius szórványgyülekezet

is fejlődésnek indul. Kolozsvári lelkészek tartanak egyelőre istentiszteleteket, amelyeken az országban szétszórta élő hívek is nagy számban vesznek részt. A leányegyházközség élete szépen virágzik s álmaik beteljesedését látják, amikor *Derzsi Károly* személyében első rendes lelkészüket is üdvözölhetik. A pástort kapott nyáj legnagyobb gondja az Úr hajlékának felépítése, mely a főváros által adományozott V. Koháry u. 2—4. sz. telken 1890-ben befejezést nyert. A budapesti gyülekezet életét élénk figyelemmel kísérik angol unitárius testvéreink s annak szükségleteihez éveken keresztül anyagi segítséget is nyújtanak. A hajlékot talált gyülekezet szépen gyarapszik s felköltözködött erdélyi hívek mellett soraikban olyanokat is találunk, akiket a hit és meggyőződés ereje hozott táborunkba. A gyülekezet által kiadott *Unitárius Kis Könyvtár* füzetei is igen alkalmasak arra, hogy az unitárius gondolat mély tartalmát más felekezetű hívek között is ismertessék. *Derzsi Károly* után rövid ideig *Gál Miklós*, majd utánna a lelkészi pályáját a polgári gyülekezetben megkezdett s angliai tanulmányai után néhány évig Torockón lekipásztorkodott, *Józsa Miklós* lép a gyülekezet szószékére, melyről még ma is hirdeti az egy igaz Istennek ígét. A századfordulón a gyülekezet tagjainak száma már ezer körül jár s szépen fejlődve, rendszeres egyházközségi életet élve folytatják munkájukat a gyülekezeti életet szépen kiegészítő — a XX. század legelején alakult — budapesti Dávid Ferenc Egylettel együtt, egészen a világháború kitöréséig.

A XIX. század utolsó negyedében vidéken is újra elindul az unitárius élet. Részben erdélyi elszármazott unitárius családok révén ismerkednek meg vele, de főként a budapesti, vidékre is kisúgárzó unitárius munka érezteti termékeny hatását. Itt ott áttérési mozgalom is jelentkezik s az unitárius vidéki gócpontok száma egyre növekedőben van. Ezek közül a helyek közül három helyen lassan rendszeres egyházközségi élet alakul ki. *Polgárdi* imaházat épít, *Hódmezővásárhely* és *Füzesgyarmat* szép nagy templomot és iskolát emel, s mind a három helyen virágzó egyházközségi élet indul meg rendes gyülekezeti lekipásztorok vezetésével. Ez a három vidéki gócpont szépen fejlődve éli életét a világháborúig. Az említett három kialakult rendes egyházközség mellett még számos helyen indul el az unitárius élet, részben a XIX. sz. végén, részben a XX. sz. legelején, melyek közül *Déványa*, *Mezőberény* és *Hetes* unitárius népiskolát is tart fenn, *Vilonya* kis imaházat alakít Istentiszteletei számára, de *Oroszáza*, *Somogyhatvan*, *Magyarlad*, *Felsőireg*, *Mezőtur* stb. helyeken is elinduló unitárius szórványokkal találkozunk, melyeknek egy része kisebb, másrésze nagyobb, százon felüli lélekszámmal éli életét. Sajnos, hogy egyik legszebben virágzó leányegyházközség: *Oroszáza* minden templomépítésre összegyűjtött pénzét elnyelte a legtöbb említett helység unitárius mozgalmával együtt a mindent felörlő és tönkretévő világháború.

A nagy esztendei vérontás a fővárosban és a vidéken egy-

aránt érezteti hatását. A kicsiny unitárius egyház sok fia áldozt^a életét a haza szent eszménye oltárán. A világháború alatt a menekülni kényszerült erdélyi lakosság egy része néhány hónapot^t magyarországi megyékben töltött s különösen Békés vm. egyes részében voltak erdélyi unitárius falvak menekültjei elhelyezve, akikre s lelkészeik közül is néhányra Békésben ma is szeretettel emlékeznek vissza. Nem egy a hívek közül visszamaradt és gyarapította a letelepültek számát.

A világháború és az azt követő forradalmi idők szűk mederbe szorították az unitárius életet. A budapesti gyülekezet nagy változáson ment keresztül. Közvetlenül a világháborút megelőző időkben igen sokan költöztek fel a fővárosba. Ez a folyamat tovább tart a háború ideje alatt s számban igen meggyarapítja unitárius számát a békekötés után Magyarországra repatriáltak serege. Ennek az utóbbi csoportnak számát pontosan még ma sem tuejük megállapítani, de számuk legalább 1000—1500 lélekre, ha nem többre tehető. Ezeknek legnagyobb része, ha esetleg átmenetileg is, szintén Budapesten telepedett le. Így a rend helyreállása után az 1920. évi népszámlálás Budapesten már 2828 unitárius lelket talál. Ez a szám a huszas évek elején még gyarapszik a repatriáltakkal s az ebben az időben kb. 100—150 zsidó felekezetből áttérttel. Ugyanakkor, amikor a budapesti unitáriusok száma még 1920 után is gyarapodóban van, ezzel egyszerre egy másik folyamat elindulását is szemlélhetjük, mikor is a rendes állásba elhelyezkedett s főként kisesbbsz pozíciókat elfoglaló híveink igen nagy része kezdi elhagyni a fővárost s részben vidéken, de legnagyobb számmal a budapestvidéki rohamos fejlődésnek indult kisebb kertvárosokban telepszik le, mert itt könnyebb a megélhetése, s faluhoz szokott híveink otthonosabb környezetben érzik magukat. Kis kertben és udvarban dolgozgatnak, sokan házat építenek s kezdik megszokni a sors által számukra juttatott új életet. Az idegenbe került ember első útja a templom felé vezetett, mert a lekipásztor volt az egyetlen, akit barátként és régi ismerősként az idegen emberrengetegben üdvözölhetett. A rohamosan megszorodott munkát egy ember elvégezni képtelen. *Józan Miklós* lelkész, aki egyben a magára maradt kilencedik egyházkör esperese 1920-ban *Bíró János* személyében másodlelkészt kap maga mellé, s ünnepnapokon kétszer is istentiszteletet tartanak, hogg a meggyarapodott gyülekezet számára az úrvacsorai kenyeret és bort kioszthassák. A budapesti gyülekezetre fontos feladatok hárulnak. Ma ő a központ, a magyarországi unitárizmus szellemi arcát rajta szemlélhetjük. A Kohári utcai templom szűknek bizonyul s egyes kerületekben délutáni Istentiszteleteket is tartanak. A *hitoktatás* a meggyarapodott gyermekek számával egyenes arányban gyarapodik s azok ellátása és tanítása a nagy távolság és százféle iskolákba való szétszórtságuk miatt a legnagyobb nehézségek elé állítja lelkészeket.

(Folyt. köv.)

Rovatvezető: Ifj. Hadházi Sándor.

Házasság. Nagy Szendi úrhölgy és Gál Ernő a dicio-sântmartini Nitrogén-gyár főmérnöke április hó 22.-én, húsvét másodnapján tartották esküvőjüket Clujon. Az egyházi szertartást Dr. Varga Béla egyh. főjegyző végezte. Sok szerencsét kívánunk az új párnak!

Eljegyzés. Gyallay Pap Sándor író, f. április 28.-án eljegyezte Elekes Juditot — Dr. Elekes Dénes isk. f.-gondnok fia bájos leányát Cristuron: I. G. Duca. Ugy az örömszülőknek, mint az ifju jegyespárnak sok szerencsét kívánunk a jó Istennek minden áldásával.

Lelkészi áthelyezés. Fülöp Zoltán iclandi lelkész, május 5.-én köszöntött be új állomáshelyén Vadu-n. — Ugyanekkor volt beköszöntője Péterfy Mihály lelkésznek Jacodon, ahova a hívek bízalma hívta el Suplacról. Isten áldása és híveiknek szeretete kísérje fiait új parochiájukon!

Bedő Árpád vadu-i lelkészt püspök úr Islauba helyezte át ápr. 28-i hatállyal. Sok, sok szerencsét az új munkahelyen!

Nyugdíjbavonulás. Fekete József islau-i lelkész, 40 éves hűséges szolgálat után nyugalomba vonult. A püspök úr leiratában elismerését fejezte ki nyugalomba vonuló afiának azért a buzgó- és fáradhatatlan munkáért, amit hívei körében olyan nagy szeretettel végezett hosszú lelkipásztori működése alatt. Kívánjuk, hogy a jólmegérdemelt nyugalmat sokáig, jó egészségben élvezhesse!

Püspöki vizsgálat. Püspök úr junius első napjaiban az Odor-heiu-i egyh.-kör több egyházközségében vizsgálatot fog tartani.

Bölöni Farkas Sándor: „Utazás Észak-Amerikában“ című műve újból megjelent Dr. Kiss Elek theol. tanár előszavával és kiadásában. Kapható a kiadónál. Ára 40 lei.

Változás a D. F. E. tisztí karában. Szentiványi Sándor lemondott a D. F. Egylet titkári és az U. K. szerkesztői állásáról. Helyébe a közgyűlés jóváhagyásának reményében a

központi választmány *Benczédi Pál* főgimnáziumi vallásnánt választotta meg. A választmány továbbá felkérte és megnyerte lapunk főmunkatársának *Gyallay Pap Domonkost* a kiváló népies író.

Tanár
Gyász hírek. Özv. *Lukácsi Zsigmondné sz. Boros Zsuzsánna* márc. 29.-én 79 éves korában Turdeni-ben jobblétre szenderült. Főtisztelendő püspök úr édestestvérét, *Dr. Lukácsi József* afia édesanyját veszítette el az elhunytban. — Özv. *Sándor Józsefné sz. Kiss Néria* az I. G. Duca-i gimn. igazgatójának özvegye máj. 6.-án hosszas szenvedés után 85 éves korában elhunyt. Leánya volt néhai *Kiss Mihály* arcuşi esperes, neves egyh. íróknak; az I. G. Duca-i jótékony nőegylet t. b. alelnöke, tevékeny tagja. *Márkos Albertné és Szentmártoni Kalmánné* gimn. tanár afiai feleségei édesanyjukat, hét unokája szerető nagyanyjukat gyászolják a megboldogultban. Az I. G. Duca-i társadalom osztatlan részvéte mellett helyezték örök nyugalomra.

Sz.: 472—1935. U. P.

Unitárius Püspök.

Pályázat az ádamosi papi állásra.

A 300—1935. sz. alatt körlevélben az ádamosi papi állásra hirdetett pályázatot megismételelem. A feltételek és a javadalom ugyanazok s bármelyik lelkészi irodán megtekinthetők. A törvény értelmében és a 300 sz. hirdetés szerint főszerelt pályázatokat *Gvidó Béla* küllőköri esperes afiához június 8. napjáig be kell nyújtani. Később érkezők nem fogadhatók el.

Cluj, 1935 május 20.

Dr. Boros György s. k.
püspök.

Pályázati hirdetés. Az Egyetemes Unitárius Lelkészkör ezennel pályázatot hirdet egy „Unitárius Induló” zenéjének és szövegének megírására. Pályadíj 1050 Lei külön a szöveg és 1050 Lei külön a zenei rész jutalmazására. Együtt 2100 Lei. A mű megírásánál szemelött tartandó unitárius hitelveink szelleme. A mű terjedelme az általánosan ismert indulók terjedelmének feleljen meg s kiválóan alkalmas legyen ifjusági és más énekkarainkban s kirándulásokon való használatra. Pályázhat bárki, aki magát arra hivatottnak érzi. Pályamunkák zárt borítékban, idegen kézírással, jelígével az Egyetemes Lelkészkör elnökéhez (*Pál Dénes* lelkész *Simonesti j. Odorheiu*) küldendők. Határidő 1935 szept. 30. *Simonesti*, 1935 április 10. *Pál Dénes* e. lelkészköri elnök, *Fekete Lajos* e. lelkészköri jegyző.

Szerkesztői üzenetek.

Szerkesztői üzenetek. — I. D. Húsvéti verse tárgyhalmaz miatt nem jöhetett. — L. M. Már kaptunk előbb tudósítást a missziói kirándulásról. Költeményeit rendre közöljük. Kéziratok visszaküldésére nem vállalkozhatunk.

Az Unitárius Közlöny megjelenik havonta. Szerkesztő: *Benczédi Pál*

MINERVA IRODALMI ÉS NYOMDAI MÜINTÉZET R.-T. CLUJ 22101

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

A lélek ünnepe.

És lészen az utolsó időkben, (ezt mondja az Isten), kitöltök az én lelkemből minden testre: és prófétálnak a ti fiaitok és leányaitok és a ti ifjaitok látomásokat látnak és a ti véneitek álmokat álmodoznak (Csel. 2. 17.).

Milyen néma, csöndes, zaj nélküli lett Jeruzsálem és környéke a Jézus keresztre feszítése óta. Milyen messzi, távolba látszónak tűnik fel a virágvasárnapi nagy diadal-ünnep. A tanítványok egymás között is csak alig alig mernek s akkor is csak halk hangon, kifejezést adni hitüknek, meggyőződésüknek. Nagy terveikről, hívásuknak teljesítéséről nem mondtak le. Érzik, hogy rájuk nagy feladat vár, de nem tudják, hogyan és hol kezdjék meg a nagy munkát. Érzik, hogy az ellenség diadalt aratott külsőleg fölöttük, de azt is tudják, hogy az a diadal csak látszólagos. A diadal csak külső világias, eltűnő, mert a vak gyűlölet, rút önzés és a fegyverre támaszkodó dűrva erőszak vívta ki. Érezték, hogy az ők diadaluk, az igazság diadala közeleg. A pünköst napja megérkezett. Istennek lelke, a szent lélek kitöltetett; a tanítványok fölfedezték önmagukban a szent lelket s kezdenek hinni, szólni és cselekedni. Most már nem féltek senkitől és semmitől. Ami azelőtt csak sejtelemként, csak rejtve élt bennök, az most valósággá, életté, cselekedetté lett. Miért is féltek volna, hiszen tudták, hogy a testet megölhetik, de a lelket nem. A lélek Istentől való, azt semmi lelketlenség meg nem ölheti és félelem nélkül hirdetik az evangéliumot s megalkották Jeruzsálemben a Jézust követők első gyülekezetét.

Ime a szent lélek hatása. Megvilágosította az értelmet, megerősítette a bátorságot és meg nem alkuvó cselekedetre indította az akaratot.

1000
Mennyegzői Pál tanyáir
Unitárius koll.

Az ifjak és öregek egyformán álmokat álmodtak és az álmok megvalósításán fáradoztak. Az igazság és a diadal mindig álomként, korai reményként jelenik meg a szívben. Most már nemcsak álmodtak. hanem az álmok megvalósításán fáradoztak.

Semmi sem jellemzi olyan határozottan a létért való küzdelmet, mint az első pünköst története. A hittel, lélekkel telített ember soha sem fárad el, sohasem csügged el. A nagy, ünnepies alkalmak mindenkor új lendületet adnak a lelkesedésre, cselekvésre és kitartásra. Mi pedig, akik az evangéliumi kereszténységet a Dávid Ferenc lobogója alatt ismertük meg, úgy vagyunk meggyőződve, hogy az isteni kijelentés s vele együtt a szent lélek bűzdító, lelkesítő és tette sarkaló ereje nemcsak egyszer adatott az emberiségnek, hanem mindenkor megnyerhető s megnyerhető most is. Csak a lelkünket kell kítárjuk, csak a lelkünket kell odaadjuk Istennek s mi is látomásokat látunk; az életnek, az igaz munka diadalának, az alkotás szent és tiszta örömének áldott ünnepét.

Piros pünköst napja hadd legyen édes boldogító reménységünknek, szent álmódásainknak valósággá váló ünnepe. Édes reménységeinknek, a szent ígéreteknek teljesítő alkalma.

Régi írás.

(Alfred Kreymborg verse.)

*A felleg
Az az ócska pergamen,
A nap
S a hold amelyen
Naplót vezet.*

*Nyelvész legyen,
Ki elolvasni bírja,
Tanultabb, mint az Atya Bölcsesége.
Látnok legyen,
Látóbb Álom-anyánknál.*

*Mert rádöbbenni
Másnak nem lehet,
Csak apostolnak, Isten emberének.
Csak olyannak, ki oly meghitt barátja
A létezesnek, mint
A föld
S a tenger.*

Ford. PÁLFFI MÁRTON

Dr. Drummond Jakab.

Emlékezés születésének századik évfordulóján.

Közel félszázadra terjedő nyilvános munkássága idején az angol unitárius élet egyik legértékesebb világtűőoszlopa volt, akinek tudományos munkásságát az egész angol protestáns világ osztatlanul elismerte. A keze alatt tanult magyar akadémistáknak szeretőszívű tanácsadója, az idegenbe szakadt fiataloknak barátja és édesapja volt.

Életének külső megállóhelyeit néhány mondatban el tudjuk mesélni. Írorszáiban született 1835 májusában, ugyanott kezdte meg tanulmányait, s végzi el a dublini Trinity Collegeban az egyetemet is, elsőrangú minősítéssel. Innen jön át Londonba, hogy ott a Manchester New Collegeban, szíve vágyát követve, teológiát tanulhasson. 1859-ben kezdte meg lelkészi munkásságát Manchester városában, az akkor nagytekintélyű Gaskell lelkész mellett. Prédikációival megnyeri a város első temploma művelt közönségének a lelkét, de igazi lelkészi szolgálatát a szegény-negyedek missziói állomáshelyein kezdi meg. 1869-ben intézete meghívja volt dékánja, Tayler eltávozásakor tanárnak, s ettől az időtől kezdve a tanításnak szenteli munkásságát. Martineau nyugalmába vonulásakor, 1885-ben megválasztják dékánnak, mely terhes tisztelet egészen 1906-ig viselte, amikor megrendült egészségi állapotára való tekintettel nyugalmába vonul. Halála 1918 júniusában következett be, s arról egyházi lapjainkban nem tudunk megemlékezni.

A Keresztény Magvető régebbi évfolyamában a már szintén néhai Csifó Salamon, a volt tanítvány hálás szeretetével ír róla: „Világos, önálló, tiszta gondolkozó fő, széles látókörrrel, mélyreható belátással. Logikája szigorú, minden szavának megvan a jelentősége. Amiről ír, vagy beszél, azt már minden oldalról feldolgozta érzelmi és értelmi világa. Nincs benne a legkisebb önhittség; a makacsság és elfogultság távol állanak tőle. Mély kritikai belátással, kiváló boncoló erővel szedi apró részletekre a bibliát és a pro és contra érvek meghallgatása után alkotja meg, hogy mi lehet az igazság... De alig képzei az ember, hogy e mélyreható bíráló, mily tiszta, önzetlen, felemelő szeretetet, erős hitet hord keblében. Neki Isten neve valóban szent, előtte mély alázatossággal hajlik meg. Valahányszor Isten nevét ajkán kiejtő, mindannyiszor csaknem reszket s alázattal borul le. Erős hite van a jónak és igaznak előbb-utóbbi győzelmében. Végtelen szerény s talán tulságig alázatos. Életét szüntelen munkában tölti, oly munkában, amire Isten és emberek által elhivatott.”*

---

* K. M. XXXVIII. évf. 74—75. lapokon.

Érdeklődését a korabeli történeti theologiai irány foglalja le, s az ujszövetségi kor története körül buvarkodva, előbb a zsidó messiási eszméről, azután meg az alexandriai görög és zsidó filozófiai gondolatról értekezik. A jánosi és páli theológiának neves ismerője, s e körből több tanulmányt és hitébresztő munkát írt. Életének főmunkája: *Studies in Christian Doctrines* 1908-ban jelent meg két testes kötetben s magyar nyelven ma sincs részletesen ismertetve.

És ha az újabbkori kutatás tudományos eredményei közül egyiket vagy másikat túl is haladja, akkor is megmarad számunkra a jánosi és páli meditációinak gyűjteménye, mely minden időkre szóló ékes bizonysga egy mélyen vallásos lélek és egy nemesen dobogó szív megnyilatkozásainak.

Emléke előtt tisztelettel és szeretettel hódolunk. Az a nemes lélek, mely életében áthatotta, s melytől indítva a magyar unitáriusoknak egyik legjobb barátja volt, családi tradíció maradt, s fia dr. Drummond Vilmos gyülekezeteinket az elmúlt tizenöt esztendő alatt többször meglátogatta.

Ferencz József.

A bujdosó.

*Isten veled árnyas erdő.
Szellő járta bérc s hegyek,
Itt az idő, itt az óra,
Én már innen elmegyek.*

*A szívem fáj, sír a lelkem,
Tenger nagy a bánatom.
Ha elmegyek, kis falunkat
Már többet nem láthatom.*

*A gyermekkor annyi álma,
Széfoszlik, mint a pára.
Az aranyos szép életnek
Vége lesz nemsokára.*

*Túl a hegyen, a határon,
Másképen szól a nóta.
Idegen a szava, hangja.
Ismeretlen a kóta.*

*Szomorú lesz az életem,
Ami szép, jó itt marad.
Csak a bánat kísér végig
Ott, a messzi ég alatt.*

LÖRINCZI MIKLÓS

Népegyház.

A legújabb németországi vallásos és egyházi mozgalomban mind gyakrabban és nyomatékosabban használják a népegyház kifejezést. Erdélyben a szászoknál általánosan elterjedt és használatos elnevezés főleg az újabb időben. Nálunk magyaroknál és unitáriusoknál is szokatlan ez a kifejezés, de meg kell szoknunk. Itt ugyanis nemcsak egy szóról, egy elnevezésről van szó, hanem egy mélyértelmű és nagyjelentőségű mozgalomról, amelynek célja az, hogy az egyház legszélesebb köreit, néptömegeit, mindennemű rétegét közös nevezőre hozza, a legszorosabban egymás mellé tömörítse és egyházas életében öntudatos, aktív tényezővé tegye.

A németországi egyházi mozgalomnak minden kifogásolható hibája és számos kilengése mellett is van egy kiemelkedő vonása s ez az, hogy a nép felé fordítja tekintetét, s az egyház minden érdekét és elhívását alárendeli a nagy néptömegek lelki, testi erősítésének és faji öntudata felemelésének. Meggyőződésünk az, hogy a mozgalomnak sok mindenféle árnyalata, kilengése idővel le fog kopni és el fog maradni lassanként, de az, hogy az egyháznak valóban népegyházzá kell válnia a szó legtágabb, egyedül egészséges és a jövőbelátó értelmében — ez meg fog maradni. Nem tartjuk kizártnak, hogy a hitvallásnak napjainkban még mindig sokat vitatott hérdése is háttérbe fog szorulni az ujjaalakult kereszténységnek ama tágabb, valódi evangéliumi értelmezésében, amely felé a megújulás mozgalma több, kevesebb öntudatossággal törekszik.

Volt idő a felvilágosodás korszakában, amikor a költők, tudósok és gondolkodók sokat emlegették a népet, de közben gyakran megfélekeztek róla. Csak akkor eszméltek reá ismételten, amikor megmutatta erejét népmozgalmakban, forradalmakban. Sok volt a romantika a multban és a jelenben is a néppel való foglalkozásban. Ma másként látjuk a dolgot sok tekintetben. Kezdjük belátni, hogy a nép nem alkalmi megnyilvánulás, nem fitogtatás és nem ünnepi öltözet, hanem a legsúlyosabb, a legkomolyabb elem, amellyel állandóan és céltudatosan törődni feladata mindazoknak, akik erre el vannak hívva, de elsőrendű feladata az egyháznak.

A nép az egyedül reális a történelmi folytonosságot fenntartó elem.

Csak pár évtizeddel ezelőtt is keveset emlegették és keveset törődtek vele talán mindenütt, de nálunk különösen. A magyar társadalmi osztályoknak különösen sajnálatos tulajdonsága volt a néptől minél inkább való eltávolodás, az elszakadás. Ma megfordult a világ. Ma többet beszélünk róla és többet kell törődnünk vele, mert fenyegetettségünkben érezzük, hogy a nép az egyetlen talaj, amelyre építeni lehet, az egyetlen, szinte természetes lehetőség, amely a jövőt biztosítja. Nekünk tehát beszélnünk kell róla,

tennünk kell érte minden lehető s kipótolnunk azt a hosszú időt, amialatt apáink hallgattak és nem cselekedtek. Könyörtelenül érvényesül napjainkban, napról-napra világosabban, hogy csak egy „történelmi osztály“ van s ez a nép s egyház is csak egyféle lehet s ez szükségképen népegyház.

Maga a „nép“ semmi más, mint a közös lelkiület, az egységes közszellem megnyilvánulása egy bizonyos tömegben. Ennek az egységes lelkiületnek két alaptényezője van. Az egyik a természeti vagy faji tényező, a másik a történelmi vagy kulturális tényező. E kettőből együtt alakul ki a nép. Nem tekinthető a véletlen munkájának, hogy épen napjainkban meglátják és fölfelezzik a harmadik tényezőt s ez a vallási. Ez az utóbbi tényező az elmúlt évtizedek mechanikus-materiálista fölfogásában, amely nem kedvezett a vallásos és egyházi szellemnek, elmosódott, elkopott. Amikor itt nálunk Erdélyben az egyházak s ezek között első sorban az unitárius egyház, amelynek ma aránylagosan is a legkevesebb felekezeti iskolája maradt meg az itt élő összes keresztény egyházak között, lemondottak azokról az intézményekről, ahol a természetes faji, a történelmi-kulturális és a vallásos-egyházias szellemet kellett volna építeni és terjeszteni, akkor elvesztették lábuk alól a talajt és lerázták magukról azoknak a feladatoknak a teljesítését, amely nélkül nincs jövő. A nép vallásos és egyházas életének szoros kapcsolatban kell állania az ő faji és kulturális életével. Maga a vallás, a Jézus értelmében vett evangéliumi kereszténység nem zárja ki ezt, de kizárja azt, hogy a fajiság és a történelem nevében valaki ellenség gyanánt kezelje az ő embertársát. A vallásnak, a helyesen értelmezett egyházas szellemnek épen az a feladata, hogy az Isten által adott faji és természeteti adottságot, és a sajátos népkultúrát, amelyet a történelem kialakított, emelje fel a magasabb, átfogóbb és egyetemesebb szférába, amelyet a jézusi evangelium szelleme sugalmaz az emberiség számára. A három tényező kiemelése és egységesítése jut kifejezésre napjaink azon mozgalmaiban, amelyek a kereszténység, a keresztény egyház külső és belső megújódása felé törekşenek.

Ezeknek a szempontoknak a figyelembe vételével kell föltennünk a kérdést most nekünk, unitáriusoknak, unitárius egyháznak, hogy vajjon megtettük-e kötelességünket, vajjon közeledtünk-e és mennyiben közeledtünk ahhoz, hogy valóban népegyház legyünk a szó legnemesebb értelmében. Vajjon tudtunk-e a közelmúltban és tudunk-e napjainkban olyan munkát kifejtteni és oly befolyást gyakorolni népünkre, hogy a faji és történelmi tényezők fölött emelkedő egységes unitárius közszellem a mi népünkben kialakulhasson. Nem ismeretlenek előttünk a nehézségek, amelyek egy ilyen program megvalósításának útjában állanak. Könnyű Németországban a népegyházzal elmélkedni, mert ott nincsenek akadályok, ha meg van hozzá a lélek és az akarat. De azért nálunk is

akad jó példa a minden akadályt legyőző népi közszellem egységes kialakulásának lehetőségére a szászoknál. Az ő egyházi életüket is kemény próbára teszi épen napjainkban az élet mostohasága, de nem vonjuk kétségbe, hogy állani fogja az erőpróbát.

Amikor nálunk az egyház külső köntösének ujjaalakításáról van szó, a szervezeti törvény reformja alkalmával, nem szabad megfélekednünk a belülről való megújulásról sem. Csak a belső tartalom és a külső forma harmóniája hozhatja közelebb az anynyira várt és remélt teljes és tökéletes megújodást, hogy megvalósúlhasson az unitárius népegyház. Ez a mi pünkösdi üzenetünk lapunk olvasói számára.

Varga Béla.

Izsák Domokos verseiből.

A MAGYAR RÉP kiadásában nemsokára érdekes verseskötet fog megjelenni. A versek szerzője IZSÁK DOMOKOS bencédi székelly gazda. Unitárius hitsorsosunk az önművelés útján fejlesztette tehetségét odáig, hogy verseit a komoly és szigorú bírálat is méltónak találta a nagyobb nyilvánosságra. A kötet két versét bemutatjuk.

Köszöntés.

Itt élek az ősi rögön.
Hol apáink éltek, haltak,
Unokája vagyok én a
Szántó-vető székelly fajnak,

Bérc fokára nem mehetek:
Hol a dicsők törneb falat,
Én csak szántok, magot hintek,
A sziklabérc árnyk alatt.

De mikor a bérci tetőn,
Harsányan zeng körül a dal,
Ha lezúg a völgybe hozzám,
Még érzem, hogy él a magyar.

És olyankor kedvem támad:
Összegyűjtöm minden erőm;
Köszöntelek szent ihlettel,
Kik daloltok fönt a tetőn.

Ma egyebet nem csinálunk.

Ma egyebet nem csinálunk,
Bírálnak és prédikálnak;
Így kelene, úgy kellene.

Ma egyebet nem csinálunk,
Sóhajtoznak és jajgatunk.
Egy darabig elhallgatunk,
És azután újra kezdjük:
Így kellene, úgy kellene!

Nincsen már ma oly apostol,
Ki így szólna: — elől megyek;
Az akadályt töröm, zúzom,
Utánam hát itt ez úton!

Az akadályt töröm, zúzom.

Ma egyebet nem csinálunk.
Bírálnak és kritizálnak;
Így kelenc, úgy kellene.

Ma egyebet nem csinálunk...

Kopjafák a székelyföldi temetőben.

TŰZHELY MELLETT

Három lányfestvér.

(Arthur Davison Ficke verse.)

Három harmatos virágszál
Egy bokornak a fővén.
Egyik okos, a másik szép,
A harmadik — az enyém.

Kettejükre vesztegesd csak
Nótád-flótád, jó legény.
Egyik okos, a másik szép,
A harmadik — az enyém,

Ford. PÁLFFI MÁRTON.

Híteahagzott ember ármánykodása.

Néha aggodalommal fontolgatom: vajjon nekünk magyaroknak vannak-e olyan testi, lelki tulajdonságaink, amelyek a kisebbségi sors mostohaságain átsegítenek s egy nyugodalmasabb korszak bevárására kitartást adnak? Elég szívósak, bátrak, önfeláldozók tudunk-e lenni meglevő értékeink védelmében, jövődönk biztosításában?

A kétségek között újra meg újra az unitárius egyház történetének tanulságaihoz fordulok.

A legmagyarabb egyház. Magyar erények teremtték meg és tartották fönön évszázak során.

Hosszú életének első tíz esztendejét kivéve, örökké a kisebbségi sors nehézségeivel kellett megbirkóznia. Erdély nemzeti fejlődelmétől is kevés jót tapasztalt, de a Habsburg uralom beköszöntése után a nyílt erőszak sokszoros csapásait kellett elviselnie.

Hogyan tudta nehéz sorsát elviselni, hogyan tudott megmaradni, sőt a fejlődésnek új, meg új korszakába lépni?

Általános magyar nézőpontból is érdemes az unitárius egyház történelmét megfigyelni és a benne megnyilatkozó magyar faji vonásokat, nemzeti tulajdonságokat számba venni.

Elsőrendű feladat volna tehát: föltárni azokat az adatokat, megírni azokat az eseményeket, amelyek az unitárius egyház súlyos kisebbségi küzdelmeit megvilágítják.

A következő történetet ezzel a célzattal ragadom ki a régmúlt idők elhalványult emlékei közül.

Szomorú történet. A legfájdalmasabb formája a kisebbségi bántalmaknak. Hitehagyott ember a hatalom árnyékába húzódva fordul elhagyott hittestvérei ellen. Rokon támad rokonára, testvér tagadja meg és veszi ostroma alá testvérét.

Ez történt 1745-ben, Nyárádszentlászlón.

Mária Terézia uralkodott ekkor, nagy hévvel folyt a katolikus vallás terjesztése a máshitűek körében. Nemcsak a hitbéli elfogultság sarkalta a Habsburgokat a máshitűek megtérítésére, hanem a politikai szükség is. Országaikban sokfajta nép lakott, akiket lehetetlen volt nyelvben összeolvasztani, tehát vallás tekintetében akartak birodalmuknak egységes alapot teremteni.

Az unitáriusok a szóbanforgó időig már nagyon súlyos veszteségeket szenvedtek a Habsburgok erőszakos térítései miatt. Elveszítették kolozsvári, tordai templomaikat, Falusi eklézsiáik számos helyen meggyengültek. Hatalmi nyomás, társadalmi kapcsolatok, anyagi érdekek a hívek sorát is folyvást ritkították.

Az 1745-ik évben a Nyárádszentlászlón élő Sárosi-családnak egyik ága szintén elhagyta unitárius hitét. Sárosi János katolikus vallásra tért.

A másik ág azonban, amelyet Sárosi György képviselt, megmaradt unitárius hitvallásán s rokona hitehagyása után még buzgóbb támasza lett egyházának.

Szűkéig is volt erre a támogatásra, mert a hitehagyott János már azon törte a fejét, hogy a templomot is elragadja az unitáriusoktól.

Szándékából titkot sem csinált. A jelzett év húsvét szombatján Nyomáton járván, Nagy Miklós házában hangosan fenyegetőzött, hogy másnapra virradólag elveszi a szentlászlói unitárius templomot. A hírt Sófalvi József és Márkodi György mondták el a szentlászlóiaknak. Nagy bódulás, izgalom keletkezett a faluban, az unitárius hívek kínos lelki fölháborodásban töltötték húsvét ünnepét.

A fenyegetés azonban nem válhattot valóra. Sárosi János tovább leste az alkalmat, hogy volt hitrokonaiba és vérrokonába, Sárosi Györgybe beleköthessen.

Égyszer úgy vélte, hogy megjött a kedvező alkalom. Ősszel ugyanis olyan események történtek, amelyek kapcsán kellemetlen látszatba keverhette Sárosi Györgyöt.

A szentlászlói templomba több unitárius nemes ember gyűlt össze a környékről egy őszi vasárnapon.

Sárosi János kuriája ablakából látta a gyülekezést s rögtön gyanút fogott; ezek bizonyosan olyan dolgot forralnak, aminek keserű levét meg lehet kóstoltatni az unitárius faluval. Talán zendülést rendeznek, talán összeesküvést szőnek, vagy egyébként bolondoskodnak. Gyanuját megerősítette egy körülmény. Amint ugyanis ablakából a templom felé leskelődött, meglátta, hogy egy unitárius nemesember puskával érkezik a cinterembe.

A látottakból akkoriban mégsem mert nagyobb lármát csinálni. Nyilván megtudta, hogy a templomozás alkalmával semmi ártalmas tervet nem főztek ki az unitáriusok. De később, félelmetűd málva, hintegetni kezdte a gyanúsítást unitárius unokatestvére, Sárosi György ellen. Hatóságok, befolyásos katolikus emberek előtt azzal vádolta meg, hogy a hatóságból gúnyt űzött, a falut fegyveres fölkelésre indította, közbotrányt okozott, a katolikusokat erőszakosság hírébe akarta keverni.

Az ilyen vádagnak akkoriban súlyos következményei szoktak lenni. A hatalom szívesen lépett föl az unitáriusok ellen. Sárosi György tehát jónak látta védekezni a vádagnak ellen: hivatalos vizsgálatot kért az ügyben. A vizsgálatot 1746 májusában tartották meg Marosszék kiküldött assessorai. Sok embert kihallgattak: miféle fegyveres összeesküvés volt a mult őszön a szentlászlói templomban?

Legérdekesebben hangzik a Kelemen Mihály, szentlászlói nemes ember vallomása. Így felelt a hozzáintézett kérdésre:

— Minthogy azon alkatossággnal Sárosi György uramnak egy cselédje is nem volt a templomban, engemet küldö ökegyelme a maga házához levél után és papirosért ilyen szóval, hogy a kolozsvári professzorok levele a táskában vagyön, mely táska a karabély mellett vagyön felakasztva, hogy a táskát a levéllel vigyem a templomhoz, hadd lássák meg mindenek, mit kérnek a professzorok. Én nem vettem jól eszembe a szót, a karabélyt is le találtam a táskával venni, melyet midön a templomhoz közel érkeztem, eszembe vevén, hogy a karabélyt nem mondoták hogy odavigyem, vissza nem térhettem véle, a templomajtóig elvittem és az ajtón kívül letettem, aztán ismét visszavittem. Abban semmit sem Sárosi György uram, sem mások semmit is nem tudtak, hogy én a karabélyt odavittem, valamig a templomból ki nem jöttek.

Tehát idezsugorodott a fegyveres fölönulás vádja. Egy szórakozott ember tévedését fújta föl az ármány embere. De más vallomásokból azt is megtudjuk, hogy a környékbéli nemes urak a mondott vasárnapon miért gyülekeztek a szentlászlói templomba. Barabás János ezt vallja:

— Az unitárius atyafiak azért gyűltenek volt ide a templomba egynehányan, hogy a kolozsvári unitárius kollégium és professzorok számára adakozzanak, egymásra buzát vessenek.

Ime, a hitehagyott ember álnok mesterkedése! Az áldozatkészség szent alkalmából akar vádat kovácsolni hitükért buzgólkodó, becsületes emberek ellen!

Sárosi János ármánykodása csunya szégyent vallott. Még saját jobbágynai is ellene szóltak a vallatásban. Mindenki Sárosi Györgyöt védelmezte.

De úgy látszik, a hitehagyott, vértagadó ember saját lelkiismeretével is hadilábon állott. Erre vall gálfalvi Szentiványi Zsigmondné, Suky Judith asszony vallomásának következő része:

— Sárosi uram látogatásom alkalmával arról is panaszkodék, hogy pápistává lett s azt mondá, hogy leányát szerezzem valami jó unitárius legénynek!

Hütlenségét nemcsak saját kora ítélte el, hanem kétszáz év múlva mi is megbotránkozással veszünk tudomást róla!

Gyallay Domokcs.

Anyaság.

(Alice Meynell verse.)

*Egyellen gyereke meghalt
Tíz esztendővel ezelőtt,
„Ne sírj — biztatják — a mennyországban
Azóta drága csecsemőd.”*

*„Igaz, tíz évvel ezelőtt,
Nem most történt a gyászeset,
De jaj, tíz évvel ezelőtt
Egy anya — hjába született.”*
Ford. PÁLFFI MÁRTON.

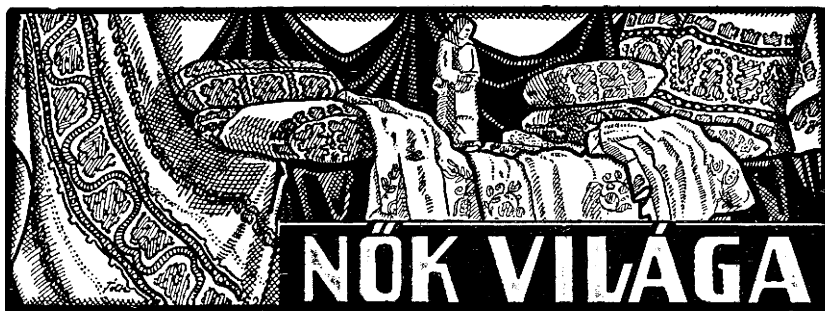
Az utolsó állomáson.

*Ezer, meg ezer pillanat röpköd körülöttem.
És én az Élet száguldó paripáján vágatok.
Ki tudja merre visz, hol dob le, miért rohan?*

*Zúgó viharon át, árkon, hegyen keresztül törtetünk előre,
Míg az élet-versenyen egyszer befut a paripa.
Es a zsüri leint a fekete zászlóval.*

*Igy rohan mindeki. hogy első legyen
A versenyen, az étet fárasztó iramán.
S ha finisbe ér rogyanó inakkal
Verejtéke díját más teszi zsebre.*

lfj. Dr. GSPANN KÁROLY.

A D. F. Unitárius Nők Orsz. Szövetségének hivatalos rovata.

Üdvözlét Abessziniából.

A március 13-iki kötőkérről, az Abessziniáról tartott előadással kapcsolatosan, a jelenvoltak üdvözlét küldtek Keresztély Irma Clujról Abessziniába elszármazott tanárnőnek. Keresztély Irma az alábbi levélben köszönte meg az üdvözlét dr. Kauntz Józsefnének:

Mély örömmel töltött el az Unitárius Nőszövetség Tagjainak megemlékezése, mely magával hozta nekem ide, az idegenbe, Erdély levegőjét s azt a boldogító tudatot, hogy otthon maradt Nőtestvéreim is érzik — a távolság ellenére is, — összetartozandóságunk soha el nem téphető kötelékeit.

Hálás köszönetemet kérem sziveskedjék a hölgyeknek is tolmácsolni.

Anyám írja, hogy Hadházy tanár úr érdekes előadást tartott Abessziniáról. Ez egy különös ország. Amilyen értéktelen a jelenleg rajta élő emberanyag, ép oly érdekes maga a föld, amely rég letűnt civilizációk, rég letűnt népek, kultuszok maradványainak féltékeny őrizője. Évek kellene, míg az idegen előtt e föld lelkének titka fellebben.

Most, majd 10 évi ittartózkodás után enged némi bepilantást magába az elmúlt idők szelleme; világot próbálok vetni egy-két ilyfajta kérdésre, amelynek eredményéről pár kis cikket és néhány érdekes fényképet fogok küldeni a kolozsvári „Jó Barát” című ifjúsági folyóirat számára.

A háborus készülődésekből mi, idegenek, idáig még keveset vettünk észre.

Még egyszer hálás köszönetet mondok mindnyájuknak; őszinte, igaz szeretettel

Keresztély Irma.

Templomi hangverseny. A Nőszövetség szépen sikerült hangversenyt rendezett május 28-án az unitárius templomban. A műsoron három számmal szerepelt a kiváló orgonaművész, Zsismann Rezső; Mendelssohn, Bossi, Gluck, Bach egy-egy művét játszotta olyan megkapó művészettel, melyben ritkán van része a hangversenyt látogató közönségnek. Hihn Irén operaénekesnő Wagnertől, Wolf-tól és Strauss Richárdtól énekelt meleg átérzéssel, az énekművészet legtökéletesebb tudásával. A templomi hangulat nemes áhítatát gyönyörűen emelte a művészetnek ez a valóban remek megnyilatkozatása. Kedves fiatal művészünk, ifj. Márkos Albert, Tartini szonátát hegedült teljes rátermettséggel, derekasan állva meg helyét a nagy művészi gonddal összeállított műsorban. Az énekszámok orgonakiséretét Útő Mária konz. tanárnő látta el finom hozzáértéssel s így nem kis szerepe volt abban, hogy a siker teljes legyen.

Női háztartási tanfolyam az idén is lesz I. G. Ducan, az ottani Unitárius Gazdasági Iskola keretében, azzal a küömséggel, hogy az idén az eddigi 4 hét helyett 5 hétig fog a tanfolyam tartani, s hogy arra most nem vesznek fel több résztvevőt 40-nél. A háztartási szaktárgyakat a múlt évben is kiváló sikereket elért Gyarmathy Piroska tanárnő fogja előadni s a gyakorlati oktatást is ő vezeti; az általános gazdasági tárgyakat a Gazdasági Iskola köztisztviselőiben álló igazgatója és szaktanárai adják elő. Internátusi felügyelőnő Szánthó Vilma végzett theologiai akadémia hallgatónő lesz. Részletes felvilágosításokkal a gazdasági iskola igazgatósága szolgál, ahova tanácsos a tanfolyamon részvételt mielőbb bejelenteni. Nőszövetségünk tagjainak figyelmébe ajánljuk ezt a hasznos és bevált tanfolyamot, s különösen ajánljuk a részvételt a lelkeszeink és felekezeti tanítóink feleségeinek és leányainak és felekezeti tanítónőinknek. Kezdeté július 21-én, vége aug. 25-én.

A rozsda.

(Mary Carolyn Davies verse.)

*A vas
Ha éri víz, ha marja köd,
Mint rozsda kivirúl:
A bú
A bánatár száz karja közt
Szépséggé finomúl.*

*Tudom, hogy így van: szív-sebem
Én is régóta viselem.*

Ford. PÁLFFI MÁRTON

Magyarországi unitáriusok.

(Folytatás.)

A gyülekezeti élet lényeges erősödést nyert 1927-ben és 1928-ban, amikor a két lelkész mellé az egyházközség részére a főváros és az állam egy-egy hitoktató lelkész fizetését engedélyezte. Azóta *dr. Iván László* és *Pethő István*, mint hitoktató lelkészek négyszáz unitárius gyermek lelkébe oltogatják Budapest és Pestkörnyékén az unitárius hit drága virágait,

A világháború után megváltozott életforma új gondolatokat termelt ki és érlelt valósággá. Budapestre nemcsak saját fővárosi híveink ellátása nehezedik, hanem foglalkoznia kell a pestvidék és a távoli vidék unitárius szórványgyülekezeteinek Istentisztelettel való ellátásával is. Az egyházra ez időben nemcsak a rendes gyülekezeti munka nehezedik, hanem a hitoktatás mellett egyre nagyobb fontosságot nyer a *belmissziói* és *egyháztszadalmi* tevékenység ellátása, valamint az általános nyomorúság fellépésével együtt a *karitatív* tevékenység megindításának szükségessége. A gyülekezet ezt a feladatot önállóan elvégezni nem tudta. Budapest életének elindulását és virágbaszökkenését a XIX. sz. végén az angol unitárius testvérek tették lehetővé. Most is ők jönnek a segítségünkre az erősebb amerikai testvérekkel együtt, akik *dr. Csiki Gábor* volt kolozsvári lelkész ajánlatára, külföldi mintára Budapestén egy *Unitárius Misszió Házat* létesítenek, melynek révén alkalmat találnak arra, hogy a megnövekedett feladatokat ellássák.

A főváros déli részében IX. Rákos-u. 3. sz. alatt 1923-ban az angol és amerikai unitáriusok egy bérházat vásároltak, mely az 1929-ben benne felszentelt erdélyi motívumokkal ékesített *templommal* együtt a budapesti unitárius élet második gócpontjává lett. Az Unitárius Misszió Házban létesül a *Diákotthon*, ahol a Budapestén tanuló igen sokszor nagy nyomorúság között élő egyetemi és főiskolai hallgatók találtak második otthonra. A létesített hatalmas *gyülekezeti terem* pedig alkalmas arra, hogy a megnövekedett gyülekezet egyháztszadalmi élete számára otthont alkosson. Unitárius szabadelvűségünket jellemzően ezt a termet protestáns és erdélyi egyesületek is sokszor és szívesen használják fel összejöveteleik és gyűléseik megtartására.

Ezek a külső keretei annak az *egyháztszadalmi munkának*, amely Budapestén a világháború után elindult és számos egyesületen keresztül tevékeny életet és munkát fejt ki. A *Budapesti Dávid Ferenc Egylet* a maga több mint harmincéves tradícióival a vallásos és hazafias gondolat szabad fóruma, melynek előadói asztala mellett más felekezeti neves előadók is szívesen foglalnak helyet, néhai *Ürmössy Miklós* lelke segítő-társaiban most is tevékeny életet serkentve munkálkodik. Az

Unitárius Nőszövetség szellemi vezére a már szintén néhai *Perczelné Kozma Flóra*. akinek értékes előadásai és folyóiratokban közreadott dolgozatai nagy értéket képviselnek, A Nőszövetség a szellem művelése mellett az édesanyai lélek legszebb virágának a szeretetnek ápolását tűzte ki maga elé és igyekszik a száz és százfelől felpatakozó könnyeket letörölni és bánatokon segíteni. Az Unitárius Misszió Házzal s a rajta keresztül amerikai testvéreink lelke szépségéből elküldött adományokkal együtt különösen a téli időszakban nagyon sok családon segít. Az iskolás gyermekek számára karácsonyfát állít, az arra reászoruló szegény családokat szeretetsomaggal, ruhával, élelmiszerral és tüzelővel látja el, pénzzel segélyezi s életek megmentésével, 'lelkeket ment meg. A szülő, család és gyermek sirása mellett meglátja az önálló édesanyai szeretetet nélkülöző fiatalság néma szenvedését is s esztendőik óta meleg étellel, terített asztallal várja a Misszió Ház internátusában lakókat. Ma már a fizikai munkások együtt szenvednek a szellemi munkásokkal s a szükség és nyomorúság egyre gyarapodóban van s mutatkozik meg elsősorban unitárius híveink körében, akik nem hosszú évtizedek óta élnek mostani lakóhelyükön s sok szempontból mint jövevények és idegenek állanak szemben egy-egy helység vagy környék őslakosságával. Hisszük azonban, hogy az áldozatkészség átsegít a nehézségeken.

Az unitárius élet jövődő reménysége az ifjúság, különféle egyesületekben éli unitárius életét. Ennek fontossága ma itt fontosabb, mint bármi, mert a mi itt felnövekvő fiatalságunk a hitoktatás mellett csak itt, ezekben a mozgalmakban találhatja meg azt a minden embert egy életre elkísérő lelket, melyet a tordai, kolozsvári, székelykereszturi kollégiumokban és falusi unitárius elemi iskolák padjai között szívtunk be lelkünk mélyébe. Az egyetemi és főiskolás fiatalság, fiuk és leányok a *Brassai Sámuel* nevét viselő egyesületben munkálkodnak. A négy középiskola elvégzése után az életbe kilépő leányaink a középiskolák felső osztályainak növendékeivel együtt *Perczelné Kozma Flóra* leányegyletben dolgoznak Enyediné, *Pünkösti Mária dr.* lelkes vezetésével. Cserkészeink lilomos zászlójukon a nagy unitárius fejedelem, *János Zsigmond* nevét hordozzák szerteszét táborozásaik alkalmával az ország különféle vidékein s mutatták meg az egész világnak a gödöllői világjamboren is. A *Heltai Gáspár* bibliakörben a felnőttekkel együtt a Könyvek Könyve világán keresztül a hitélet belső kérdéseivel foglalkoznak. Ennek a léleknek a keresése indította el az egyre népszerűsödő *nyári és téli konferenciákat*, melyeken a hit, az egyházi élet s általában a mai fiatalságot érdeklő kérdés kerül megvitatás alá.

A városi élet egyik legnagyobbszámú rétegét, az *iparos*

és kereskedő társadalmat magában foglaló s egyházilag s a gyülekezeti élet szempontjából eddig elveszettnek mondható réteggel foglalkozunk legújabbban; fiatal egyesületünk, mely *Bölöni Farkas Sándor* nevét viseli, igyekszik a mesterek, segédek és munkások mellett a tanoncifjúság nehéz kérdésével és vallásos nevelésével foglalkozni. Az egyháztársadalmi élet egy nagy város szétszórt és sok ágba tagozott életével egy kis gyülekezet lelkészei számára szép és nehéz feladatot állított. Ennek kiegészítő része a *belmissziós* szolgálat, amikor a kórház- és börtönmisszióval a lélek betegeit látogatjuk meg, s igyekszünk az élet számára visszaszerezni. A munka másik ágát képezi a különféle társadalmi állások szerint tagolt hívek összehozása és az egyházi élet síkján való elindítása, a *presbiternevelő munka* kezdete. A szórványos próbálkozások és részben elért eredmények után kell következnie az egész kicsiny unitáriusság presbiteri konferenciáján keresztül a jelen és főként a jövő világi vezetőinek elmélyültebb hittel teljesebb nevelése.

Budapest, mint szellemi központ foglalja össze a kis ország kevésszámú unitáriusának életét. A csonkán maradt kilencedik egyházkör esperesét, *Józan Miklóst* választja meg a hódmezővásárhelyi közgyűlés *püspöki vikáriussá*, aki mellett a világi elnöki tisztelet a *főgondnokhelyettes dr. Mikó Ferenc* igazságügyi államtitkár tölti be. Az egyházkör *felügyelő gondnoka dr. vitéz Kozma György*. A kevésszámú unitáriusság barátságos kapcsolatot tart fenn a többi felekezetekkel. A protestáns mozgalmakban részt vesz, s mivel tagjaink legnagyobb százaléka erdélyi származású ember, jelentős szerepet játszik az erdélyi és székely egyesületekben. Az unitáriusság külföldi képviselőivel barátságos jóviszonyt tart fenn s ez a kapcsolat különösen erős azóta, amióta az angol és amerikai unitáriusok az Unitárius Misszió Házon keresztül szorosabban munkálkodnak itteni céljaink megvalósításán. Az unitáriusság külföldi kapcsolatainak méltatása és értékelése nagy és igen szép és érdekes feladat, melyet azonban ezen a helyen most nem végezhetünk el.

A budapesti unitárius egyházközség lelkészei: *Józan Miklós* és *Barabás István*, hitoktató lelkészei: *dr. Iván László* és *Pethő István*. Tb. gondnok: *dr. Tóth György*. Gondnokai: *dr. br. Daniel Gábor*, *dr. Kozma Jenő* és *Kelemen Béla*. Az Unitárius Misszió Ház lelkészei: *dr. Csiki Gábor* és *Ferencz József*, világi elnöke: *dr. Mikó Gábor*.

Józan Miklós negyven esztendő s lelkési jubileuma alkalmából egyháza és a magyar kormány részéről is meleg ünnepségekben részesült. A kormányzó a II. osztályú érdemkeresztet adományozta részére a csillaggal; *dr. Csiki Gábor* pedig a missziói munka tizesztendő évfordulóján m. kir. kormányfőtanácsosi címet kapott.

Az unitárius élet arcának megrajzolásánál meg kell említenünk azt is, hogy *Józan Miklós*, mint az egyház rangban idősebb elnöke, az újonnan létesített *magyar Felsőházban* hivatali állásánál fogva helyet kapott, s mint püspöki vikárius, élvezi a kormány által az egyház feje részére adományozott 200 holdas sárbogárdi egyházi birtokot. A rendes lelkészek élvezik az államsegélyt, a kongruát, mely bizony különösen a vidéki gyülekezeteknél az élet feltétele. A szellemi élet megrajzolásánál még meg kell említenünk a Józan Miklós által 1922-ben alapított s ma dr. Iván László által szerkesztett *Unitárius Értesítő* című folyóiratot, mely havonta aktuális cikkek, hitépítő olvasmányok mellett beszámol a sokfelé tagolt egyházi életéről és a romániai unitárius élet jelenségeit is élénk figyelemmel kíséri. Ez a lap a néhány megjelent könyvvvel és kisebb dolgozattal együtt adja a tizenöt esztendeje magára maradt kilencedik egyházkör unitáriusainak szellemi munkásságát.

Budapest életének vázolása után teret kell szentelnünk a vidék életének ismertetésére is. Három önálló egyházközségünk a világháború után is folytatja munkásságát, *A felekezeti elemi iskolák* közül csak a *fűzesgyarmati* állja még a harcot, a másik kettő gyermeklétszámihiány miatt megszűnt. *Polgárdi* a dunántúli rész egyetlen gyülekezete, lelkésze *Bartók Géza*, *Békes* megyében az alföldön két gyülekezetünk él. *Hódmezővásárhely*, lelkésze: *Biró Lajos* és *Fűzesgyarmat*, lelkész állásüresedésben. Mindhárom gyülekezet nem erdélyi beköltözöködött hívekkel rendelkezik, hanem az illető község öslakosai közül áttért hívei vannak. Legnagyobb részben földműveléssel foglalkozó emberek, akik a nehéz időben igen kevés segítséget tudnak nyújtani a gyülekezet fenntartásához, úgy hogy azok kongrua nélkül lelkészt eltartani képtelenek volnának. *Hódmezővásárhely* a legnépesebb, mely szórányaival együtt új lelkésze vezetése alatt szép virágzó életet él. *Fűzesgyarmat* híveinek száma változatlan s a gyülekezet éber gonddal örökös az egyetlen unitárius elemi iskola sorsa felett. *Polgárdi* híveinek száma kevés, s legnagyobb részben idősebb emberekből áll, ez a gyülekezet, mint a dunántúli egyetlen unitárius gócpont kell, hogy a jövőben munkáját tovább folytassa, egyik élénk szóránya a somogy megyei *Bőhönye* s egyre több helyen kezd az unitárius íge is testet öltetni.

A három vidéki egyházközség mellett még két csoportunk van, ahol unitárius hiveink élnek: a *budapestvidéki* és a *vidéki szórványgyülekezetek*. *Budapestvidék* fejlődésének okait s unitárius népességének növekedését már vázoltuk. Ma ezen a területen több, mint ezer hívünk él, akiket nyolc pestvidéki szóránygócpontban gondozunk. *Pestszentlőrinc*, *Kispest*, *Csepel*, *Újpest*, *Rákospalota*, *Pestszenterzsébet*, *Sashalom* és *Buda-fok* a prédikáló állomások, ahol kéthetenként, havonta vagy negyedévenként tartunk Istentiszteletet, alkalmilag úrvacsora-

osztással is egybekapcsolva. Lelkes világi papok gondozzák a nyáját a szélszórt munkaterületeken s terelik össze a missziói munkát végző lelkészekkel együtt az unitárius ige hallgatására. Az említett helyeken az unitárius hitoktatás is mindenütt meg van szervezve. Pestszentlőrinc élete áll újabb fejlődés előtt, mert az állami lakótelepen kapott kétszobás épületet *Pethő J.* beszolgáló lelkész, *Égeni János* gondnok a hívek áldozatkészsége mellett alakítja át templommá. Az ebben az övben lakó hiveink majdnem mind erdélyi származásuak s lelkük mélyén hiven őrzik annak a fehérremeszelt egyszerű templomnak a képét, ahová gyermekkorukban édesapjuk, vagy édesanyjuk legelőször elvezette. Az Istentiszteletek utáni beszélgetésben lassan-lassan minden romániai unitárius gyülekezet nevét felemlégetjük, hiszen majdnem mindegyikének vannak messze földre elszármazott gyermekei, akik szeretettel gondolnak vissza a szülőföld temetőkertjében pihenő öreg szülőkre, testvér és jó barát, szomszéd és ismerős emlékezetére. Ha nagyritkán hazajárt valaki, akkor elmeséli a többieknek is, hogy hogyan élnek az unitáriusok odahaza, gondjukon és kevés örömükön keresztül egyfalusi és más vidéken élő is érzi a gyermekkor levegőjének édes illatát. A multat, melyet elfeledni sohasem lehet. Amely felkisért akkor is, amikor testvért nem édesapja hantja mellett, hanem a sivár alföldi homok mélyén helyezünk el örök pihenőre.

Pestvidék mellett számos vidéki városban és községben tartunk unitárius Istentiszteletet. A világháború előtti szórványokhoz: *Orosháza, Dévaványa, Mezőtúr*: csatlakozott *Bőhönye*, melyekben odavaló születésű áttért unitárius hiveink élnek, míg a többi vidéki szórványgócpontban főleg olyanokat gondozunk, akik a háború alatt vagy utáni időben telepedtek meg jelenlegi lakóhelyükön. A két egyetemi városban százon felül van hiveink száma. *Szeged* és *Debrecen* hivei havonta egyszer imádkoznak hitük szertartása szerint. Utóbbi helyen szép kis imaház épült egy régebbi adakozó nemes hagyatékából. Kisebbségben nagyobb csoportban, 10—60 élnek hiveink a következő városokban: *Pécs, Kaposvár, Zalaegerszeg, Szombathely, Sopron, Győr, Baja, Cegléd, Kecskemét, Miskolc, Eger, Nyiregyháza, Szolnok, Békés, Gyula, Békéscsaba*, ahol évente egyszer kétszer, némely helyen negyedévenként tartunk unitárius Istentiszteletet, úrvacsoraosztással egybekapcsolva. Öröm nézni, hogy egy-egy ilyen ritka alkalomra messzекözségekből is összegyűlnek hiveink, akik a helybenlakókkal együtt testvéri közösségben imádkoznak az egy igaz Istenhez. Az unitárius lélek ereje hozza össze a hiveket, akikkel együtt a legtöbb helyen összegyűl az ott lakó protestáns és néha katolikus erdélyi lakósság is, mert hiszen az unitárius vallást ma a legtöbb magyarországi községben úgy ismerik, mint az „erdélyi vallást” s az onnan származottaknak, jól esik velünk együtt imádkozva, lélekben leborulni a szülőföld emlékezte előtt.

Budapesten két templomban, egy imaházban és egy iskolateremben, pestvidéken nyolc helyen, három vidéki egyházközségben és 22—25 szórványgyülekezetben és leányegyházközségben, összesen *negyven* különféle helyen, *évente* körülbelül *ötszáz alkalommal* szólal meg az egy igaz Isten ígéje a magyarországi lelkészek ajkain, akiknek imádkozó lélekbeszédét a budapesti rádió is körülbelül negyedévenként közvetíti ni szokta. Pásztorok, lelkes világi papok és a gyülekezet együtt dolgozik Isten dicsőségére.

*

Mindenki tudja azt, hogy vannak megoldatlan problémáink. Nekünk is vannak kérdéseink, melyeket a mindenütt egyformán vágatva haladó élet állított eléünk. Nagyon kevesen vagyunk, alig valamivel többen, mint hatezeren. Szegények vagyunk és szétszórta élünk. Sokszor nem vagyunk elég hűségesek és főként a reverzális útján, születendő gyermekeink lelke üdvösségére alkut kötve, hitünk ellen is vétkezünk. Legalább ezer olyan hívünk van, aki tizesnél kisebb csoportban, egyedül él egy faluban, vagy városkában, ahol addig nagyon kevesen tudták azt, hogy mi az unitárizmus. Sokkal többet kellene dolgoznunk, több hittel, nagyobb akarással és lendülettel, mélyebben misszióálva, — viszont bizonyos az is, hogy csak az mondhat ítéletet felettünk, aki itt él közöttünk és látja és ismeri a nehézségeket, melyek utunkba akadályokat gördítenek, amelyek meggondolásokra készítetnek, amikor a közeli jelen kecsegtető álmaiért egy szebb és biztosabb jövődőt nem akarunk kockáztatni. Ma nem éljük az áttérésnek a korszakát, annak ideje is el fog következni. Akkor azok is, akik ma már léleken unitáriusok, ott lesznek gyülekezeteink táborában. Ósmagyar pogány vallást sem akarunk, amiről sokat beszélgetnek mostanában, a magyarok Istene mindig ott volt és ott is marad templomainkban, szívünk-lelkünk oltárán áldozunk öneki és nem források és sziklák tövében.

*

Őszintén és szeretettel meséltünk önmagunkról. A testvér a testvérnek, akiket az élet más mezőkön állított a vetés és aratás munkája mellé. Más a föld, amelyben szánt az ekénk, talán más a szerszám is, amellyel megboronáljuk földeinket. De ugyanannak a hitnek a magvait vetjük el, mint a hazai földeken szántóvetők és ugyanannak a léleknek aratásáért imádkozunk, amelyik a falu és a város templomából felszállva, csodálatos lélekmagasságokban az élő Isten színe előtt összefonódva, egy szívvel és egy lélekkel imádkozik. Ennek a hitnek az ereje termékenyítse meg egy esztendei imádkozásunkat.

Ferencz József
missziói h. lelkész.

„Vajon mi lesz a gyermekből?”

A Közlöny korábbi számában megjelent dr. Zs. K. „Mene, Mene, tekel, ufarszin” c. cikkével szívvel-lélekkel egyetérték. De nem elég, ha sok gyermek is lesz egyházunkban. *Jól nevelt gyermekekre van szükség.*

A világháború óta minden vonalon megnehezült az élet s különösen a kisebbségi sorsban élő ember számára. Nem csoda hát, ha az erdélyi magyar szülők aggódva gondolnak gyermekeik bizonytalan jövőjére.

Az a sok összetört hitű, reményű, meghajszolt lelkű ember bizonyítja, akivel lépten-nyomon találkozunk, hogy nehéz ez az élet: küzdelmek, fájdalmak próbálják meg a lelkét annak, aki sokat járt, sokat taposott — s mégis ismeretlen tövises, göröngyös útjaira merészkedik. Az ifjú az életet rózsásnak, könnyűnek gondolja.

S talán még először — a kirándulás elején — csakugyan olyan is ez az út, amilyennek hitték. Hiszen ott öröklik felettük még egy ideig a szülők mindenről gondoskodó, féltő szeretete, vagy ha valakinek a karján indultak el az élet útjára ez a kar elég erős, hogy őket is megvédje az útjukba hajló ágak vesszőcsapásától. De mikor egyszer már nem ér el utánuk a szülői gondoskodás, vagy elfárad lassanként a szerelmes védelmező karja, Istenem mennyi vesszőcsapás, tüskehorzsolás éri, hány vérengző bűn-vadállat, gond-kígyó támadja meg a fegyver nélkül, hiányos felszereléssel indulót! S ilyenkor, amikor egyedül találja magát az élet dzsungeljében, hogy állja meg a helyét az, aki eddig az életet csak ábrándjainak rózsaszínű szalmüvegén keresztül ismerte s nincs sejtelve arról, hogy kell szembeállni a nehézségekkel?

Ahányan elestek a göröngyös úton, az mind annak köszönhet, hogy nem gyakorolta magát a kitartó gyaloglásban, nem vitte magával az óvatosság turistabotját, a hit mentőkötélét és az akarat bozótgyérítő ollóját.

S hányan vannak olyanok is, akik nem űsbozóthoz, nem szakadékos helyekre kerülnek, hanem sivatagba, akiknek egyhangú közömbös, szürke lesz az életük és nem találnak semmi színt, szépséget ezen a világon, ebben az életben, amelyet olyan tündéri-csodásnak képzeltek el. És átbolyongják az életük sivár Szaharáját fásultan, unottan, s a lelkük hiába vágyik szépség forrásai, jószág pálmaligetjéi után; nem találnak rájuk.

És vannak olyanok is, akiket gyermekkorukban óvnak fúvó szélről, égő napsugártól, elzárnák még a levegőtől is, hogy valahogy baj ne érje őket s ha aztán gyámoltalanok lesznek, nem értenek semmihez, nincs bennük egy csepp önállóság, az élettel rémítgetik.

Pedig mindez sokkal ritkább esetben következne be, ha a szülők az életre méltóképen előkészítik a fejlődő lelket.

Az életet magát egymagában meg nem változtatja semmiféle szülői szeretet, emberi akarat. De arról tehetünk, hogy az ifjú lélek ne menjen az útra fegyvertelenül, felkészületlenül; ne tekintse az életet sem kéljutazásnak, sem csúf, unalmas, kopár sivatagnak, amelytől félni kell.

Láttassuk meg, ismertessük meg vele az életet úgy, ahogy van; a maga igaz valóságában: szépségével és rútságával, örömeivel és fájdalmaival; de ne engedjük, hogy elcsüggedjen az, amit az életről megtudott. — Tanítsuk meg arra, hogy minden nehézséget le lehet győzni, minden problémát meg lehet oldani, csak érteni kell a módját. — Élesítsük az elméjét, gyakoroljuk találékonyságát, hogy be tudjon látni a dolgok lényegébe. Neveljük arra, hogy soha kétségbe ne essék, mert minden helyzetnél van még nehezebb helyzet s mindig gazdag ember az, aki még veszíthet valamit. Tanítsuk meg arra, hogy szeresse az életet, minden nehézségével, küzdelmével együtt; ismertessük meg vele a szenvedések, a küzdelmek nagy jelentőségét, akaratnevelő értékét. Szeressen küzdeni, a küzdelem, a szenvedés, erőpróba s szerencsés ember az, akinek a lelke, karjának izmai nem satnyulnak el a semmittevésben. Szeresse a munkát; ne únja meg soha s ha valamihez hozzákezdett, azt ne hagyja félbe. Ossza úgy be az erejét, hogy elég legyen a munka befejezéséig, de hagyjon tartalékban is előre nem látható esetekre. Akkor tudni fog haladni a rózsák fele tövisek között is, — de ha ő nyújt valakinek rózsaszálat, előbb le fogja tördelni a tövisét. Akkor nem marad tető nélkül az életének arany palotája és nem lesz az élete hiábavaló.

Ezekre tanítsuk meg gyermekünket s akkor nem érheti őket annyi csalódás, keserűség, bánat, hogy a hitüket elveszítsék a szépben, a jóban. És ha valami nem sikerül nekik, nem esnek kétségbe, mert tudják, hogy nem a vállalkozásuk lehetetlenségében van a hiba, hanem abban, hogy nem jól kezdtek hozzá. És újra kezdik a munkát százszor is és sohasem csökken az erejük, mert az a tartalék, amelyet félretettek, mindig szaporodik, örökké gyarapszik; és egyszer, végül, mégis elmondhatják: Az életet megharcoltam — és győztem a harcban.

Ilyen embereket neveljete, erdélyi magyar szülők! Ilyen legyen a XX. század második felének magyarja: megnemalkuvó, dolgozni szerető, erős, kitartó, bátor — s emellett hívő, csodálkozó szemű, szépségekben gyönyörködni tudó. A címben feltett kérdésre pedig hangozzék el a felelet bátran, öntudattal: „Ember — Isten képére és hasonlatosságára!”

1935. márc. 24.

Deák Berta,
tanítónő, papnövendék.

A természet világából

A mi vérünk.

Az előző képletből kijött 2'8 adja az illető nemzet vérindexét, aminek fontosságára a következőkben még kitérünk.

Az összetapadási jelenségnek különösképpen még az ad nagy jelentőséget, hogy:

1. A vércsoportba való tartozandóságainkat Mendel-féle átöröklődési törvény alapján örököljük. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy édes apánk és édes anyánk tegyük föl a II. vércsoportba tartozik, akkor akár mi, akár ők szükség esetén vért kölcsönözhetnek vagy vért kölcsönözhetünk. Ha pedig szüieink egyike a II s másik a harmadik csoportba tartozik, akkor a vérátömlesztés apától-fiuba vagy fordítva halálos kimenetelű lenne, ezért keresnek az orvosok átömlesztésre alkalmas vért idegen ember szervezetében.

2. Az átörökléssel szerzett vércsoportbeli sajátosságot sem betegség tehát belső, sem pedig semmiféle külső behatásra nem veszíthetjük el.

3. Az egyén vércsoportához való tartozandóságát még akkor is megőrzi, mikor esetleg más embertani tulajdonságai változást szenvednek.

Ennek a biológiai vérvizsgálatnak újabban nagy szerepe jutott az apasági keresetek eldöntésénél. A tudománynak napjainkig nem igen voltak az emberre vonatkozó változásnak ki nem tett bélyegei. Ezért a vérvizsgálat híres megalapítója és kutatója Hirszfeld, minden népnek megállapította a vérindexét. Legmagasabb vérindexe az angoloknak van 4'5, azután az északamerikaiak következnek 4-el. Középeurópa felé haladva ez a szám állandóan fogy: a Franciáké 3'2, a Németeké 2'8, az Olaszoké 3, Bulgárok, Szerbek és Görögöké 2'5. A Románoké 2'2 tehát vérindexük a balkáni népekével egyenlő, vagy legalább is azokéhoz közel jár. Minél inkább közeledünk az ázsiai népek felé, a vérindex annál inkább száll lefelé. A törökök vérindexe 1'8, a magyaroké 1'6, az oroszoké 1'4. A cigányok vérindexe egyezik a hindusok vérindexével.

Most megtörténik, hogy egy kisebbség más országban él, akkor annak a vére megváltozik az ott levő nép vérindexével kapcsolatosan, így a magyarországi németeké 2'7. tehát egy tizedet veszítettek.

A románok biológiai vérindexét Moldovan professzor határozta meg Dr. Manuilla és Dr. Popovici tanársegédek közreműködésével.

A székelyföldi vérvizsgálatokat hatósági segédlet mellett Dr. Râmneanțu Péter egyetemi asszisztens végezte el az ő általa önkényesen megállapított falvakban, ahol amúgy is nyilvánvaló volt egy néhány román családnak a székelységbe való beolvadása. Az eredmény előre látható volt: a nagy hal igyekszik a kisebb

halat felfalni, a székely tömeg úgy, mint akármilyen más egy-közösséget valló nép, a kisebb, sőt elszórt töredékeket igyekezett asszimilálni. Ezt tették a románok is a mezőségen, ez a jelenség játszódott le a Torda melletti Peterdeken, ahol a magyar kisebbséget a nagyobb román tömeg teljesen felfalta. A mostani magyar-peterdi román papot is Mezei Ioan-nak hívják.

A vérvizsgálat gyakorlati eredményei.

A magyarok vérindexe ugyanaz, mint a székelyeké 1'6, tehát új bizonyíték van a közös származás igazolására, amit minden román vérvizsgáló is elismer. A románok vérindexe 2'2, a szászoké pedig 2'7. Ha tehát egy olyan román községet vizsgálunk meg, ahol valamikor szászok is laktak, ebben a faluban a vérindex nem 2'2 lesz, hanem 2'4, ami a hajdani beolvadt magasabb indexszámú szász vért igazolja. Itt a vérindex magasságával vagy alacsonyásával kapcsolatosan hangsúlyozni kívánom, hogy semmiféle konkluziót nem vonhatunk az illető nemzet szellemi fölényére vagy hátrányára vonatkozólag; azonban végeredményben az isohemaglutinációs eljárással meg tudjuk állapítani, hogy az európai nemzeteknek magasabb a vérindexük, míg az ázsiai és afrikai népeké alacsonyabb. Tekintettel arra, hogy a vércsoportok a Mendel-féle törvények alapján öröklődnek át, új tudományos perspektivákat nyújtanak az embertani ismeretek felé.

Most már ha egy olyan faluban végezzük el a vérvizsgálatot, ahol csak üresen álló román templom van, itt egész bizonyos a máskülönben magát székelynek valló falu népe nem a jellegzetes 1'6 magyar vérindexszámot adja, hanem 1'8-et, ami nagyobb a magyarnál, kisebb a románnál.

A harmadik esetet véve, midőn elrománosodott magyar falvakat vizsgálunk, az ott levő románság nem a jellegzetes 2'2 indexszámot adja, hanem csak 1'8. Tehát fogunk találni egyugyanazon indexszámú magyarokat és románokat. Különbség az, hogy egyik típus képviselőjét Radu Jánosnak hívják, románul 16 év után sem tud egy árva szót sem s a másik Sándor Iosif magyar-peterdi lakos, aki magyarul nem ért semmit.

Tehát az előbbiekből megállapíthatjuk, hogy a mai értelemben vett vérvizsgálat nem egyéb, mint egy fegyver, amivel akaratomat ott érvényesítem, ahol én akarom, ahol nem érdekem pusztítani, ott vállamon hordozom. Ezzel szemben van egy nagyobb biológiai erő, amit röviden a létért való küzdelemnek neveznek: a nagy hal igyekszik a kis halat felfalni, nyíltan üldözi is, de a kis hal veszélyben leleményességével mindig kiútat talál, ha vesz is el a kis halakból egynehány, a megmaradtak életképessége és szaporasága helyre pótolja azt. Végeredményben egymással küzdve, egymást keresve vagy éppen kerülve mindkettő megmarad. A virágos rét pazar szépségét a sokféle virág összesége adja, az országok békés harmoniáját a népek kölcsönös megbecsülése és megértése biztosítja leginkább.

Dr. Ferenczi Sándor

Külföldi hírek

Nyári vallásos tanfolyam Svájcban.

„A Szabadelvű Kereszténység és Vallásszabadság Nemzetközi Társulatának“ titkára, H. Faber úr, egy felhívást küldött szerkesztőségünkhöz, melynek tartalmát kötelességünknek tartjuk olvasóinkkal röviden ismertetni.

Bevezetőleg Faber úr elragadtatással ír Svájc természeti szépségeiről és e szép országban uralkodó szabadelvű vallásos szellemről. Azután elmondja, hogy a Társulat a maga második nyári tanfolyamát az idén Bernben rendezi meg. A biztatást erre a nyári tanfolyam megrendezésére a múlt nyári, kopenhágai kongresszus nagy sikere adta meg. A tanfolyamon napjaink legégetőbb kérdései kerülnek szóba. E kérdések a következő főcímekben foglalhatók össze: „Az egyház és pap helyzete a mai időkben.“

Kidolgozott tervezetet kívánatra később fog küldeni a titkárság. Ezúttal csupán négy pontra kívánja föl hívni a figyelmet, mint amelyek behatóbb tárgyalás alá kerülnek:

1. A nagy egyházi alakulatok teológiai háttére a szabadelvű kereszténységben.
2. A házasság és nemiség kérdése napjainkban.
3. Egyház és állam manapság.
4. A papság feladatai a modern lélektan megvilágításában.

E kérdésekről Werner berni, Skinner amerikai, Beth bécsi tanárok és mások fognak előadást tartani. Szóhoz jut azonkívül egy indiai, szabadszellemű brahma-pap is.

A költség szerényebb igényűek számára napi négy svájci frank. A vasúton a résztvevők kedvezményben részesülnek. A nyelvi nehézségeket alkalmas tolmácsok segítségével könnyítik meg, úgy hogy az előadások megértése semmi különösebb nehézségbe nem ütközik.

A tanfolyam augusztus 19-től aug. 31-éig tart. Jelentkezni lehet a titkárságnál: Nieuwe Gracht 27, Utrecht, Holland.

Az Unitárius és Szabad Keresztény Egyházak Általános Egyesülete május hó 21—24-ig tartotta évi nagygyűlését Liverpoolban. A megnyitón a liverpooli (anglikán) püspök is megje-

lent s melegen üdvözölte az egybegyűlteket. Beszédét e szavakkal végezte: remélem és imádkozom, hogy szabadok maradjanak ezután is. Az ú. n. Essex Hall előadást, melynek mindig kiemelkedő jelentősége van, ez alkalommal Dr. Percy Dearmer tartotta ezen a címen: A kereszténység mint új vallás. Új vallásnak mondja a kereszténységet akkor, ha lehámozva róla, ami hozzátapadt, visszatér magához, Jézushoz. A kereszténység Jézus vallása, semmi egyéb. Követőiben elkezdve Pál apostoltól Kagaig, az ő szelleme él. De magát a keresztény vallást teljes tisztaságában egyedül Jézussal találhatjuk meg, egyebütt sehol. Az egyház mindig rosszul képviselte ezt a vallást, amikor Jézus helyébe egyházi eszményeket tett. A kereszténység az egyetemes szeretetnek és Isten atyaságának vallása, amelyet meg kell valósítani,

A londoni Channing iskola fennállásának 50 éves jubileumi ünnepségei július 7-én kezdődnek. Az ünnepély fénypontja a július 13-iki gyűlés lesz, melyen L. P. Jacks fog beszélni.

Az anyag anyagtalansága. Schrödinger tanár, egyike a legkiválóbb élő természettudósoknak, egyik legujabb művében kimutatja, hogy sok minden, amit mi úgy hiszünk, mint fényt, és tárgyi valóságot, tulajdonképpen csak a mi elgondolásunkban van meg. A természettudomány mindinkább kezd reájönni arra, hogy az anyag alkata végső elemzésben már nem anyag, hanem szellemi természetű. Ennek a fölfedezésnek mérhetetlen jelentősége leend a jövő világnézetében, beleértve a vallást is.

Drummond Jakabnak, a Manchester College egykori nagynevű tanárának a f. év május 14-én volt százéves születési évfordulója. Ebből az alkalomból az Inquires című lap meleghangú verzécikket közöl a 17 éve elhalt kiváló tudósról „A mi saját szent Jakabunk” címen. Drummond Jakab úr édesatyja volt a mi kedves és jóakarató barátunknak, W. H. Drummondnak, akit bizonyára sokan ismrnek itt nálunk is.

Dr. Louis C. Cornish úr, az Amerikai Unitárius Társulat elnöke most tölti be lelkészi szolgálatának 35-ik évét. Húsz évig állott a Társulat szolgálatában, mint titkár, alelnök s később mint elnök. A jelen évi közgyűlés meleg ünneplésben részesítette Cornish urat az évforduló alkalmából. Egy emlékkönyvet nyújtottak át neki, mely nagyszámú barátainak és munkatársainak üdvözlő sorait tartalmazza.

Rovatvezető: Ifj. Hadházi Sándor.

Ferencz József emlékünnepély. A cluji unitárius kollégium május 26-án „Jóltevők emlékünnepélyt” rendezett, melyet ezúttal a 100 évvel ezelőtt született Ferencz József püspök emlékeztetőnek szentelt. Az ünnepély műsora a következő volt: a király-himnusz elhangzása után Dr. Boros György püspök megnyitójában hívta fel a közönség figyelmét arra a rendkívüli férfiúra, kinek hosszú, áldásos élete alatt nemcsak a világtörténelemben, hanem egyházunk életében is korszakot alkotó események játszódtak le. A theol. ak. énekkara Ütő Lajos zenetanár vezetésével a szeretet himnuszát énekelte el s ezután Dr. Gál Kelemen koll. f. ü. gondnok tartotta meg ünnepi előadását Ferencz József püspökről, a Dávid Eerencz tanításának modern, igazi apostoláról. Nemcsak a hosszú élet, amivel őt megajándékozta a mindenható, nemcsak az események halmaza, ami körülötte lezajlott teszi örökre emlékezetessé nemes alakját minde unitárius előtt, hanem az a rendkívüli értékű munkásság, melyet egyházunk szellemi és anyagi értékeinek emelése körül kifejtett. Nem egy korszak embere volt ő, hanem maga egy korszak volt s ez a korszak a legragyogóbbak egyike volt egyházunk történetében. — Ezután Nagy Zoltán th. ak. hallgató szavalt, a főimn. énekkara majd zenekara szerepelt Péterfy István tanár vezetésével, Székely Gyula VII. o. t. Pálti Márton emlékversét szavalta el, s végül Gálffy Zsigmond kell. igazgató bezárójában felelevenítette Ferencz József lelki fényképét, aminek nem szabad kitörlődnie sohasem egy unitárius lelkéből sem.

Lelkészi kinevesés. Püspök úr kinevezte Iclandra Filep Andor lelkészt; az ünnepélyes beiktató június elején lesz. Sok szerencsét kívánunk iclandi egyh. községünknek kitünően képzett új papjához; fiatal afiának pedig erőt és kitartást, hogy nemes hivatásában megfelelhessen s híveinek szeretetét kiérdemelhesse [

Változás a D. F. E. tiszttikarában címen röviden tájékoztattuk volt olvasóinkat, hogy Szent-Iványi Sándor teol. magántanár, kolozsvári lelkész a titkári és szerkesztői állásról lemondott. Ezen lemondást a választmány mély sajnálata kifejezése mellett fogadta el, és csakis azért, mert a titkár semmiképpen sem akart megmaradni állásában. A választmány s joggal hiszszük, hogy a D. F. E. minden tagja nagy elismeréssel van eltelve Szent-Iványi Sándor kiváló munkássága iránt s reméljük, hogy az egyesület nem veszítette el őt, hanem továbbra is részeseülni fog kiváló munkálkodásában.

Iskolai ünnepélyek. A cluji unitárius főgimnázium május 30-án tartotta meg tornavizsgáját. A gondosan előkészített gyakorlatok és a versenyszámoknál mutatott szép teljesítmény Lőrinczy Zoltán tornatanár egész évi odaadó munkájának eredménye. Junius 1-én a főgimn. ifjúság ének és zenekara zenedélután rendezett nagyszámú érdeklődő közönség jelenlétében. A zenedélután messze fölülmulta az ilyenfajta iskolai ünnepélyek színvonalát, tanúságát adva annak, hogy ifjúságunk mennyire szereti a komoly zenét és hogy fiatal tanárunk, Péterfy István hivatásának magaslatán állva, mindent megtesz, a zene-kultúra emelésére. A műsorból különösen ki kell emelnünk Gerzson Béla és Szabó László VI. o. tanulók hegedűjátékát.

Megvételre keresem az Unitárius Közlöny

Nyugtázás. Az egyesület pénztárába április hó 7-től junius 3-ig rendes tagsági díjat fizettek: Incze Böske Acățari, Ürmösi Jenő Cluj 1934—1935-re; Nagy Elemér Timișoara, Bartalis Erzsébet Odorheiu 1933—1935-re; Szathmári Gábor, Papszt Gyula, Weress László Cluj, Solymosi István Dumbrăveni, Szathmáry Géza Turda.

Előfizetői díjat fizettek: Huszonnégye lőfizető Lupeni, Benedek András Aita-Mare 1934-re, B. Lőrinci Mihály Avramesti, Pálffy Sándor Odorheiu 1935-re, Deák Piroska Chichiș 1934—1935-re.

Alapító tagságidijban fizetett Miklós János Dâmbău 100 L-t. Cluj, 1935. június hó 3-án.

Gálfi Lőrincz pénztárnok.

Az Unitárius Közlöny megjelenik havonta. Szerkesztő: Benczédi Pál

---

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉBŐL

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

A lélek temploma.

Írta: Dr. Varga Béla.

— A sánduleştii unitárius egyház templom- és harangszentelő ünnepén tartott előadásának kivonata. —

Mi a mi lelkünk? Erre a kérdésre megfelelni nem könnyű dolog, szinte lehetetlen. A tudomány igyekszik minél inkább megközelíteni, de az eredmény nagyon messze áll a kívánt céltól. Egy természettudós szerint a lélekről szóló tudomány ott áll most, ahol a természettudomány háromszáz évvel ezelőtt állott.

Annál inkább szükséges, hogy törődjünk vele. Talán a lélekről szóló tudomány azért maradt el a többi mellett, mert az emberek nem törődtek eleget a lélekkel. Nem vették és nem veszik elég komolyan. Pedig már Jézus nagyon felhívta rá a figyelmet, amikor azt mondja: „Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de az ő lelkében kárt vall?” (Máté XVI. 26.) Jézus egész életét és működését úgy foghatjuk fel, mint amely fel akarta hívni a figyelmet arra, hogy az embernek lelke is van s ez a lélek sokkal fontosabb, mint minden egyéb a világon. Szinte hihetelen és mindenkinek felett érthetetlen, hogy a keresztyény emberiség mennyire kiejtette a kezéből ezt a lelki fonalat.

A lélek maig is a *nagy ismeretlen*. Legközelebb van hozzánk s mégsem ismerjük. Minden, ami által szeretünk vagy gyűlölünk, emelkedünk vagy süllyedünk: — lélek. Nélküle megszűnik a földi küzdelem s mi, akik olyan nagy gonddal ápoljuk porhüvelyünket, külsőségeinket, eltűnünk szinte nyomtalanul

abból a körből, amelyben olyan megmozdithatatlanul véltünk elhelyezkedni.

Próbáljuk meg egy pillanatra teljes mélységében megragadni azt a gondolatot, hogy mi lélek vagyunk. Állítsuk egyszer magunk elő lelkünk képmását. Kíséreljük meg meglátni magunkban a lelki embert. Ilyen kísérlet nem maradhat hatás nélkül. Hiszen a legtöbb ember szeret belenézni olykor-olykor a tükörbe. Vizsgálja testének alkatát, szemeinek kifejezését. Gyönyörködik ifjúságában, vagy bosszankodik feltűnedező ráncain. Vajjon miért nem törődünk lelkünkkel is így? Miért nem pillantunk be a lelki tükörbe is néha-néha, hogy vegyük észre a hibákat s javítsunk azon, ami a mi lényegünk.

A lélek ezen önmagára pillantását magunkbaszállásnak nevezzük. Tegyük meg ezt most s vándoroljunk egy kis ideig áhitattal a lélek csodálatos országában.

Kicsiny a *lélek temploma*, de óriási benne a perspektíva. Akár előre, akár hátranézünk, a végtelenbe vész egy pillantásunk. Apró kis oltárok vannak a zugokban, ahol életünk boldog perceinek vagy fájdalmainknak apró mécsesei égnek, forrásai az emlékezetnek, lámpásai a jelennek, világító szövétnek a jövőnek. Apró fénysugarak, amelyekből összetevődik az örökkévaló tűz, a lélek lángja, amely fűti életünket. Három hajója van a lélek templomának: *a múlt a jelen és a jövő*. A múltban raktározódik fel minden, amin a lélek keresztül ment. A múlt nem tűnik el soha, hanem megmarad s öntudatosan vagy öntudatlanul építője, alkatórésze a jelennek és a jövőnek.

Mi van a lélek múltjában? Mi van az emlékezet lapjain? Sok minden, aminek egyrésze elmosódik, míg némely pontokon csodálatos fény és világosság ömlik el. Mindenkinek a múltjában vannak élménylerakodások, amelyek boldogságának lelkiemlékedtségének, ünnepi hangulatainak emlékéit őrzik. Vannak eltemetett remények, az öröm és jókedv gondtalan fölvilágosításai, a lehangoltságnak fájdalmas emlékei. De vannak egészen sötét foltok is. Az önzésnek, a gyűlöletnek sötét foltjai, egy rossz cselekedet, amellyel valakinek ártottunk, egy rossz szó, amellyel valakit megbántottunk. Egy elmulasztott lehetőség, amelyet az élet elsodort előlünk. Gyönyörű a múlt, de nehéz súly is lehet, amelyet végig vonszolunk az életen. Gyakran szeretnők meg nem történtté tenni, hogy újra és jobban csináljuk.

A másik hajója a lélek templomának: *a jelen*. A jelen a lélek cselekvő élete. A mi meg volt, azon már túl vagyunk, de amit most csinálunk, avval most építünk vagy rombolunk. Most rakjuk fel érzéseinkből és cselekedeteinkből azokat a párkányokat és arabeszkeket, amelyek a templomot díszítik vagy összhangját megzavarják. Kötí a múlt, de kötí a jövő is. Nem füg-

getlen, csak mi gondoljuk annak. Ha kiszakítják a multból, repedés áll elő a templomon; ha nem nézzük a jövőt, szűk bőrtönné válik fojtó levegőjével. *A jelen — a gond.* Nemesak anyagi gond, hanem gond általában abban a tekintetben, hogy hogyan éljünk, hogy sorsunkon javítsunk és ne bánjunk meg semmit abból, amit csináltunk.

A templom harmadik hajója: *a jövő.* Perspektívája végteleen és fölemelő. Mindenkinél kell, hogy legyen jövőndője. Nemesak a próféták látnak a jövőndőbe, mindenkinél bele kell látnia valamennyire s cselekedeteivel előkészítenie. Nagy dolog a mult és jelen, de legnagyobb a jövő, amely beláthatatlan s azért reménytelen nem lehet soha. Lehet szomorú mult, sívár jelen, de nem lehet kilátástalan jövő. Nincs nagyobb, istenibb ereje és hatalma a léleknek, mint, hogy át tudja helyezni magát a jövőbe.

Gyönyörűen adja meg az apostol a hit meghatározását, amikor azt mondja, hogy: „*A hit a reménylett dolgok valósága és nem a látott dolgokról való meggyőződés*“. A hit ott áll a lélek templomának közepében, mint örök mécses az oltár előtt. *Nem szabad kialudnia soha, mert akkor reánk szakad a nagy sötétség.* Értéke nem abban áll, hogy mennyi teljesedik be abból, amit hiszünk, hanem abban, hogy éltet, hogy megtart minket, hogy általa képesek vagyunk átlépni a jelen szűkös korlátait s megnyilik az ajtó előttünk egy jobb jövő felé. Azért kell a hitet erősíteni minden teremtetett lélekben. Aki megöli, aláássa egy ember hitét, szegényebbé teszi az egészet, kiolt egy világosságot, amely, ha nem is vehető észre a fények sokaságában, mégis csak azt jelenti, hogy eggyel kevesebb maradt, mint amennyinek égni kellene.

•

Mult, jelen és jövő, mindez a sok részlet egy egész, a mi osztatlan tulajdonunk, a mi lelkünk, saját magunk. Nem is a mi tulajdonunk, hanem mi vagyunk az ő tulajdona, rabja és elkötelezettje. Elárasztja életünket a gondolatnak és érzésnek, a reménységnek, Istenhez való vágyódásnak életvizével. Ez a mi lelkünk, Isten szentlelkének visszatükröződő mása.

Vajjon megértjük-e a lélek szavát, a nagy csemények közös nyelvét, *a Szeretet tiszta beszédét?! Szükségünk van ma erre inkább, mint bármikor. Szükségünk van egy egyetemes pünkösdre, amikor az élet minden területén meg fogják érezni az emberek a lélek ihletését. Minden emberi élet nagy lesz és hatalmas, ha megragadja ezt a gondolatot s megérzi a szellemnek ezt az egyetemes érintését, ha átvillan rajta a hitnek, a megértő közösség erejének fennsleges ihlete.*

A sándulestii unitárius egyház templom- és harangszentelő ünnepe.

Az emlékezetesen szép ünnep lefolyásáról az alábbiakban számolunk be:

Június 10-én délelőtt 10 órakor érkezett meg a faluba Turdáról autókon Dr. Boros püspök, feleségével, leányával, családtagjaival, dr. Varga Béla egyh. főjegyző, theol. tanárral, Vári Albert theol. dékánnal, Ürmössy József m. tanár, lelkész, püspöki titkárral, dr. Hintz György gyógyszerésszel, Puksa Endre főerdőtanácsossal, dr. Gál Miklós képviselő, egyházköri főgondnokkal stb. A falu elején virágos díszkapu várta a püspököt, kinek fogadására kivonult az egész falu. Itt a vármegye nevében Ciuleanu Ioan subprefektus, a községnevében a bíró, a gör. kath. egyház nevében a gör. kath. lelkész, az unitárius egyház nevében dr. Szathmáry Miklós lelkész meleg szavakkal üdvözlötték a főpásztort és vendégeket. Az üdvözléseket a püspök hálás szívből jött szavakkal köszönte meg. Ezután a hosszú ünnepi menet harangzúgás közben bevonult a faluba az unitárius parochiára, honnan csakhamar a virágdiszes unitárius templomba vonult a tömeg ünnepi istentiszteletre. A templom zsúfolásig megtelt hívekkel. A lélekemelő ünnepi istentisztelet szoltárral kezdődött, majd a betegség miatt meg nem jelenhetett Lőrinczy Dénes esperes helyett Ürmössy József püspöki titkár tartott mély áhitatot keltő imát. Ezt követte Vári Albert dékán hatalmas lendületű, a lelkeket mélyen megfogó predikációja. Ezután dr. Boros György püspök általános mély hatást keltő beszéddel és imával felszentelte a templomot és új harangot s azokat Isten dicsőségére a hívekkel együtt megáldotta.

A püspök megkeresztelt és megáldott egy új szülöttet. Ezután dr. Szathmáry Miklós ismertette a templom-renoválás és harang-beszerzés történetét s az egyház hálás köszönetét tolmácsolta a nemesszívű, áldozatkész adakozóknak. Közének zárta be a felemelő hatású istentiszteletet, mely után a templomban üdvözlések voltak. Sorra járultak dr. Boros püspök elé a tisztelgő küldöttségek. A vármegye nevében Ciuleanu subprefektus, az egyházköri nevében dr. Gál Miklós képviselő főgondnok, az egyházközség nevében dr. Szathmáry lelkész, a község nevében a falu bírása, a helyi gör. kath. egyház nevében a román gör. kath. lelkész, majd a helyi Dávid Ferenc-Egylet, unitár. Nőszövetség és Ifjúsági Egylet üdvözlötték a főpásztort, ki mindenik üdvözlést meleg szavakkal köszönte meg.

Délben a papi telek árnyas udvarán népes, kitűnő hangulatu, ékes rendben lefolyt közebed volt.

Délután 5 órai kezdettel fényes sikerű templomi ünnepély volt a következő műsorral: A gyülekezeti ének után imát mon-

dott *Ürmössy József* titkár. A Turdai Magyar Dalkör vegyeskara, *Erdős Mihály* karnagy vezetésével énekelte el művésziileg Madách „Dicsőség“! c. angyalok karát. Ezután dr. *Varga Béla* főjegyző, teh. tanár tartott nagyértékű előadást, melynek kivonatát e számunk vezető helyén közöljük. *Gönczy Erzsébet* mély átérzéssel, nagy hatással szavalta el *Boros Elek* szerkesztőnek „A harang“ című költeményét, melyet szintén ebben a számban közlünk.

Ezután megint a Turdai Magyar Dalkör gyönyörködtette a lelkeket remek énekével az „El az Isten!“ c. óratoriummal. Végül dr. *Boros* püspök mondott nagyhatású bezáró, köszönő, hitbuzgalomra intő beszédet és megáldotta a gyülekezetet.

Este a papi telek tágas udvarán társas vacsora, majd kitűnő hangulatú, világos reggelig tartó tánemulatság volt, mely kedvesen fejezte be a szépsikerű ünnepséget.

Az ünnep gondos, figyelmes megrendezéséért s a minden tekintetben elért szép sikerért a presbiterium élén lelkes buzgalommal bámulatos sokat dolgozott dr. *Szathmáry* lelkész és *Lőfy* énekvezért méltán illetheti elismerés és hálás köszönet.

A templom megújítására készpénzt, anyagot és közmunkát adományoztak a következők: **Cementgyár** 58.000 lei, **Bors Mihály** 30.350 lei, **Tordai Kötermelő** 10.000 lei, **Gönczi Sándor** 3200 lei, **Gönczi Miklós** 4550 lei, özv. **Gönczi Sándorné** 1000 lej, ifj. **Tóth Sándor** 6250 lei, **Dr. Szathmári Miklós** 5160 lei, özv. **Szász Dénesné Szathmári Ilona** 500 lei, özv. **Gálfalvi Ferencné Szathmári Róza** 200 lei, **Fosztóné Szathmári Vilma** 100 lei, **Lőfi Béla** 4860 lei, **Fülöp Gyula** 1450 lei, **Fodor Albert** 1700 lei, **Jobbágy Dániel** 500 lei, **Jobbágy Mózes** 300 lei, **Szász József** 3000 lei, **Szász Sándor** 3400 lei, **Szász Miklós** 1000 lei, **Timbus János** 700 lei, **Magyari Mózes** 1470 lei, **Barla Dezső** gyógyszerész 500 lei, **Bartalis István** 150 lei, **Bartalis Mihály** 300 lei, **Ineze Éli** 50 lei, **Bányai István** 100 lei, **D. F. Égylet** 3200 lei, **Moldován Sándor** 100 lei, id. **Tóth György** és neje **Biró Erzsébet** 6000 lei, **Kiss Gyula** 200 lei, **Pap Mihály** 200 lei, **Tompa testvérek** **Torda** 400 lei. Külön kiemelendő ifj. **Tóth Sándor** gondnok és **Gönczi Miklós** pénztárnok fáradhatatlan, hűségese munkássága.

A szindi unitárius egyházközség a XVI. században, **Dávid Ferenc** korában keletkezett, valószínűen akkor, midőn a többi aranyosszéki unitárius egyházközségek is keletkeztek. Pontos történelmi feljegyzéseink nincsenek. A régi harangunk 1690-ből való, ez a dátum be van vésve a harangba. A templom renoválását 10 évvel ezelőtt kezdtük és sok gond és fáradság után a hivek áldozatkészsége és erőfeszítésével most teljesen új és díszes állapotba helyeztük.

Dr. Sz. M.

A HARANG.

Irta : Boross Elek.

A sándulestii unitárius egyház templom- és harangszentelési ünnepén
elszavalta : Gönczy Erzsébet.

A lelkünkben ma öröm-tűz lobog,
A szívünkben hála-zsolozsmát dobog,
Ma szoltár minden szavunk és dalunk:
Mert oly gazdag lett a mi kis falunk!
Szent égi kincsesel lett ma gazdagabb,
Fűzzük imánkba hála-szavakat!
Lelkünk legmélyén zeng az égi hang:
Óh mily' drágaság nekünk e harang!

Zendülő szava porból felemel,
Mikor az Úrtól áldást esdekel.
Az Úr házába vágyón hívogat,
Szerető szóval szívet nyitogat,
Kinyílt szívekbe hint béke-magot,
Békés szívekben égi fény ragyog;
Égi fény neve: áldott Szeretet,
Temploma legyen erős lelketek!

Zenedülő harang szava int nekünk:
Te vagy az oltalmunk erős Istenünk!
Te vagy a kezdet és Te vagy a vég,
Te vagy a föld és a sugaras Ég!
Adáz viharban el nem eshetünk,
Ha Te kézen fogsz, ha Te vagy velünk!
Ezt az imákat zengi a harang,
Hívogatólag szól: „Giling-galang!“ . . .

Csendül, ha két szív egymásra talál,
Sírva búcsúztat, ha sujt a Halál,
Együtt örül az örvendezőkkel
És együtt zokog a kesergőkkel:
E kis seregnek szív-dobbanása,
Lelke tűzének fel-felvillanása . . .

Riadót harsog, felráz, toboroz,
Ha elemeknek vésze ostoroz.
Segítséget hív, védelemért kiált,
Ha elhárítani kell pusztító kárt,
Ilyenkor szava zúg, mint fergeteg:
„Egymásnak baján óh segítsetek!

Egymásnak terhét óh hordozzátok!
 Közöny, széthúzás: pusztító átok!
 Szív szívnek adjon hitet, meleget,
 Áldozni kész testvérek legyetek!"

Zendül a harang, szivünk kitarva,
 Szárnyal az Éghez lelkünk imája:
 Urunk Istenünk szent kegyelmedet
 Érezze mindig ez a kis sereg!
 Áraszd falunkra bő áldásodat,
 Óh ne sujtson rá csapás, kárhozat!
 Add meg egyházunk és Főpásztorát,
 Kormányozzon bölesen minél tovább!
 Add meg pásztorunk', nyáját, hiveit,
 Nagyjait úgy, mint a kicsinyeit!
 Adj még sok ilyen áldott ünnepet
 S nevedben győzzön itt a Szeretet! . . .

— — — — —

Ma zsoltár minden szavunk és dalunk,
 Mert gazdagabb lett a mi kis falunk!
 Lelkünk legmélyén zeng az égi hang:
 Szent, drága kincsünk e harang! . . .

Az igazi hála. Egyik gyülekezetünk új harangot akart a régi, megrepedt harang helyett beszerezni közadakozásból. A lelkész felhívására a harang-alap napról napra gyarapodott.

Egyszer egy apátlan-anyátlan, szegény varróleányka állított be a lelkészhez.

— Mi jóban jársz, édes leányom? — kérde az tőle.

— Ezt a kis pénzt hoztam el a harang-alapra, — válaszolt a leányka s egy ötkoronás ezüstpénzt tett le az asztalra.

— De hogy adhatsz ennyit, amikor oly keservesen keresed meg a mindennapi kenyeret?

— Csak úgy, édes tisztelendő uram, hogy naponként két órával tovább varrtam, mint máskor szoktam. Így akarom leróni hálámat Isten iránt, hogy a harang szavával annyiszor a templomba hívott s ott sok áldásban és boldogságban részesített.

Püspöki vizsgálat a »Homoród« melletti egyházközségekben.

Püspöki vizsgálat a Homoród melletti egyházközségekben.

Az E. K. Tanács előterjesztésére az Egyházi Főtanács is szükségesnek látta, hogy a Homoród vidékének némely községében hiveink lelki megnyugtatóására püspöki látogatás tartassék.

A látogatás időpontjául május 31-ike és következő napjai tűzettek ki. A püspök úr május 30-án indult el Cluj-ról Ūrmösi József püspöki titkár kíséretében és a Rupea vasutállomáson le szállva, Satu-Nou egyházközségben találkozott először unitárius hiveivel, hova a község ifjainak lovasbandériuma kísérte be és a község közepén felállított díszkapunál az egyházkör nevében Dr. Máthé István körí felügyelő gondnok fogadta, az egyházközség nevében Benedek András kurátor, a Nőegylet nevében pedig Végh Mihályné tiszteletes asszony üdvözlötték a főpásztort. Innen lovasbandérium, az oclandi fuvószenekar és nagyszámú hívek kísérete mellett vonult be a püspök Ocland községbe, hol az egyházközség nevében Pál Ferenc nyug. esperes-lelkész, a politikai hatóságok nevében Dr. Cionca Macedon primpretor fogadták, a Nőegylet üdvözlését Vajda Károlyné énekvezér-tanítóné tolrácsolta. A püspök úr Pál Ferenc ny. esperes-lelkész barátságos házának volt szívesen várt vendége.

A püspöki vizsgálaton részt vettek: Dr. Ferenczy Géza főgondnok úr, Dr. Abrudbány Ede f. ü. gondnok, orsz. gyűl. képviselő, Balázs András egyházköri esperes, Dr. Máthé István és Csiky Albert körí felügyelő gondnokok.

Május 31-én az összes körí lelkészek bevonásával értekezlet volt Ocládon, melyen minden egyes lelkész előadta tapasztalatait és javaslatait. Az értekezletet megelőzően a körí papság tiszteletgett a püspök és főgondnok urak előtt Balázs András esperes vezetése alatt. Az értekezleten igen bizalmas és őszinte szavak keretében tárta fel a papság azokat a nehézségeket, melyekkel meg kell, hogy küzdjenek. Ugy püspök, mint főgondnok úr népünk megtartására irányuló munkára és a lelkészek közötti ösztöztartásra s a körí vezetőség iránti bizalomra és támogatásra hívták fel a lelkészeket. Az értekezlet igen jelentős eredményekkel záródott le.

Junius 1-én (szombaton) délelőtt Ocládon a templomban is-tentisztelet keretében kezdődött az ünnepélyes püspöki vizsgálat, melyen Dr. Boros György püspök alkalmi imája után az ap. csel. XVI. rész 8—9. versei alapján a lelki elhívásról beszélt, mely őt is — mint egykor az apostolt — segítségül hívta e gyülekezetbe az ősi, egyszerű, tiszta unitárius hitünk hirdetésére és erősítésére. Közvetlen és felemelő beszéde megindító mély hatással volt a gyülekezetre. Azután üdvözlések és tisztelegések voltak

a templomban, melynek során az egyházközség és kebli tanács nevében Kelemen Imre lelkész üdvözölte a Főpásztort. A Nőegylet, Ifjúsági Egyletek is üdvözölték a püspököt.

Délben Kelemen Imre lelkész látta vendégül a püspököt és kíséretét s a helybeli egyházközség vezetőit.

D. u. műsoros istentisztelet volt a templomban, melyen biblia-magyarozatot Ürmösi József püspöki titkár tartott. Kiemelkedő pontjai voltak a délutáni műsornak Dr. Ferenczy Géza főgondnok és Dr. Abrudbányay Ede f. ü. gondnok hiterősítő előadásai.

Május 31-én Dr. Máthé István köri f. ü. gondnok, junius 1-én Vass Albert egyházi tanácsos, hitrokonaink látták és vendégelték meg szíveséggel a Főpásztort és a vizsgálat tagjait.

Junius 2-án (vasárnap) a püspöki vizsgálat tovább folytatta útját. A vizsgálati út Crăciunel községen vezetett keresztül, hol a község népe felekezeti különbség nélkül a falu közepén felállított díszkapunál fogadta ének- és zenekarral a püspököt. Bálint Ödön lelkész tolmácsolta a nép meleg szeretetét és ragaszkodását. A püspök hálás szavakban köszönte meg a lelkes fogadtatást s biztatta és bátorította hiveinket.

Merești község határánál 28 tagu lovas bandérium várta a püspököt és kísérte a faluba, hol a község elején felállított díszkapunál a polgári község nevében a bíró, a gör. kath. egyház nevében Todoran György lelkész fogadták a püspököt, a papi lakás kapujában pedig Simén Domokos helybeli lelkész üdvözölte. Megérkezés után nemsokára megkezdődött az istentisztelet, melyen imát és egyházi beszédet a püspök úr mondott a Kolosz. II. 1—7. vers alapján. Beszédében a lelki örökségeknek megbecsülésére hívta fel a gyülekezet figyelmét, melyek sokkal drágábbak, mint a földi örökség és amelynek megtartásában ez az egyházközség tagjai őseiktől nyert kitartással ragaszkodtak mindezekig. Az istentisztelet végeztével a templomban a szokásos üdvözlések voltak, kebli tanács, Nőegylet és az ifjúság részéről.

Miután a kitérések ebben az egyházközségben történtek aránylag legnagyobb számmal (151), a püspöki vizsgálat tanácskozást tartott a kebli tanács tagjaival és kihallgatásokat eszközölt, amelyből megállapította, hogy a kitérések 80—90%-ban a hatalom nyomására, megfélemlítések és erőszak útján történtek. Erről tett tanubizonyságot az a számtalan, lélekből fakadó valóság, melyet azok a szegény, meggyötört lelkű és a változott helyzetben megnyugodni nem tudó hivek tettek a Főpásztor előtt, kérve a segítséget és oltalmat.

A délutáni templomi vallásos ünnepély keretében Dr. Abrudbányay Ede f. ü. gondnok-képviselő igazi vallásos érzéssel és apostoli szónoki lendülettel magyarázta meg a hiveknek a vallás szabad gyakorlásáról szóló törvény fejezeteit, hogy mindenki azt a vallást követheti, melyet akar és senki sem kényszeríthető

akarata ellenére erőszakkal valamely vallásra való áttérésre. Bibliamagyarázatot Ürmösi József püspöki titkár tartott a XXIII. zsoltárról, a dalárda énekelt és több ifjú szavalt.

Junius 3-án (hétfőn) Aldea községbe vezetett a vizsgálat útja. A püspök és kíséretének fogadása itt is szép és megható volt, annyival inkább, mert míg Merestin nem láttuk az ősi székely viseletet megfelelően kidomborítva, különösen az asszonyok és leányok között, addig Aldean festőien szép volt a fogadásra kivonult székely nép viselete, különösen 14 pártás asszonyruk ősi jelmeze, melyet gyönyörűséggel szemléltünk a szomszéd Comanesti községben is. Az aldeai község határában — hová kigyúlt a község apraja, nagyja és öregje — Nagy Gergely Mózes birtokos fogadta a püspöki vizsgálószéket, örömet fejezve ki, hogy ez a kicsiny egyházközség püspököt fogadhat, mert 120 év óta ott unitárius püspök nem volt. A község elején felállított díszkapunál Kádár Gyula körj. egyh. tanácsos afia üdvözölte a polgári község nevében a püspököt, a lelkészi lakáson pedig Nagy Sándor lelkész. A délelőtti istentiszteleten a püspök úr imádkozott és Ezsaiás 40. rész 1—7. versei alapján vigasztalást és erősítést szolt a gyülekezetnek, biztatván őket a kitartásra a próféta szavaival, hogy Isten beszéde mindörökké megmarad. Istentisztelet végeztével a keblitanács, Nőegylet és Ifjúsági Egylet köszöntötték a püspök urat. A délutáni műsoros templomi istentisztelet keretében Ürmösi József püspöki titkár bibliamagyarázata után Dr. Abrudbányay Ede tartott itt is lelkes és hitelesítő magyarázatot a vallásszabadság gyakorolhatásáról. Előadást tartott még Nagy Sándor lelkész s szavaltak az ifjúsági egylet tagjai.

Comanesti egyházközség népe is a község határszélén nagy örömmel és lelkesedéssel fogadta a főpásztort, lovas bandérium jött elébe s a község ifja és öregje megjelent az üdvözlésen, melyet Bencze Ödön egyházközségi gondnok tartott. A papi ház udvarán Kiss Jenő lelkész fogadta meleg köszöntéssel a püspököt. A templomi istentiszteletet a püspök végezte, Ján. 14. r. 1—4. v. alapján Istenben és Jézusban való hit szükségességéről és erősségről. Istentisztelet után a szokásos üdvözlések voltak az egyházi testületek és egyesületek részéről. A délutáni órákban tanácskozást tartott a püspök a kebli tanács tagjaival éskihallgatásokat eszközölt. A délutáni templomi vallásos ünnepségen bibliamagyarázatot tartott Ürmösi József püspöki titkár, hitelesítő és bátorító lelkes előadást Dr. Abrudbányay Ede f. ü. gondnok. Az ifjúság közül többen szavaltak.

A helyzet és az ügy fontosságára való tekintettel, már jun. 4-én este felé lement a püspök és kísérete a Martinusi egyházközségbe. Impozáns és lelkes fogadtatás volt, már több kilométer távolságra eleibe jött a nagyszámu lovasbandérium és a virágot hozó ifjú leányok. Ezeknek kíséretében vonult be a köz-

ség között felállított díszkapuhoz, hol a nagyközönség jelenlétében számos fogadtatás történt a községi bíró, a gör. kath. lelkész és Zoltán Sándor helybeli lelkész részéről. A püspök igen meleghangú szavakban köszönte meg e szívélyes fogadást. Este tanácskozásokat tartott a vizsgálat a kebli tanácsal és meghallgatta az egyesek panaszait. Junius 5-én délelőtt ünnepi istentiszteletet tartott a zsufolásig megtelt szép nagy templomban a püspök. Beszédje a Máté ev. 26. r. 40—41. v. alapján arra irányult, hogy a kísértések és megpróbáltatások között hittel kell megállanunk s ezt a hitet erősítenünk kell buzgó imádsággal. Az egyházi testületek és egyesületek meleg és kedves üdvözlésekben részesítették a püspököt, különösen a Nőegylet szónoka, Molnárné Székely Juliánna, ki egy általa írt kedves versben köszöntötte a főpásztort.

A szomszédos egyházközségek (Chinuș, Locod és Rareș) kebli tanácsai is megjelentek Kővári Jakab, Zsigmond József és Fazakas Jenő lelkészek vezetése alatt a templomban és üdvözölték a püspököt.

A körülmények folytán Dr. Abrudbányay Ede f. ü. gondnok a délelőtti istentisztelet végén tartotta meg magyarázó és lelkesítő előadását. Délután templomi vallásos ünnepély volt, melyen bibliamagyarázatot tartott Ürmösi József püspöki titkár, szavaltak és szólóéneket énekeltek az ifjúság tagjai, Zoltán Sándor lelkész vezetése alatt szépen hangzó egyházi énekeket adott elő a férfi és vegyes dalkör. Miután itt a vizsgálat be is fejeztetett, Balázs András köri esperes köszönetét fejezte ki a püspök úrnak és kíséretének a végzett hiterősítő és bátorító munkáért s Istennek áldását kérte életére és munkájára.

Innen a püspök úr Odorheiu-n keresztül — hol Sigmond József lelkész vendége volt — junius 6-án székhelyére visszautazott.

Az egyházközségekben való megjelenések és személyes kihallgatások alkalmával, az elmondottakból meggyőződünk a kényszer áttérítések valóságáról, valamint arról is, hogy az áttérítettek 90%-a hajlandó bármely pillanatban visszajönni egyházunkba! S éppen ez adta Dr. Abrudbányay Ede f. ü. gondnok-képviselő afiának azt a gondolatot a kérdés megoldásának lehetőségére, hogy miután a panaszok szerint az áttérítések kényszer folytán és nem a törvényes formák betartásával történtek, egy miniszteri biztos kiküldését kell kérnünk, ki az egyház megbízottaival együtt vizsgálja ki az ügyet és a sérelmek orvosoltassanak.

Az egyházközségekben való megjelenések és személyes kihallgatások meglepő biztató, bátorító és felemelő hatással voltak népünkre. Megható volt látnunk öreg, ősz emberek arcán a megghatódottságot, a könnyeket, midőn a püspök biztatását hallották s azt a szeretetet és ragaszkodást, mellyel körülvették templomból kijövet a főpásztort!

Bátorító és meggyőző erőtadó volt Dr. Abrudbányay Ede képviselő afiának nagyszerű szónoki lendülettel és megértéssel tartott előadása minden egyházközség templomában az állam vallási törvényében kimondott vallás szabadgyakorlásáról biztosított jogunkról, melyet a törvény rendelkezése és a világ összes unitáriusainak nevében és rokonszenvétől kísérve követelünk!

Isten megszentelő segedelme legyen az elhintett magvakon!

Üdvözet a Főtiszt. Püspök Urnak!

(Irta és martinusi Nőegylet nevében elmondotta:

Molnárné Széky Juliánna.)

Méltóságos Püspök Ur! megkövetem szépen,
Ne legyen feltűnő egyszerű beszédem,
Mert mi itten falun kis tudással birunk,
De templomba járunk s az Istenben bizunk.

Mikor a csüggedés felhője ránk borul,
Szívünk összeszorul s szemeinkből könny hull,
Mert lábaink alatt az út igen rögös
S a jövő felé a kiáltás kódos:

Halk bús éjszakákon keresve valamit,
Egy fénysugárt lelünk, melynek neve: a hit!
Akik e fénysugárt őrizik lelkünkben,
Lelkipásztoraink mind, mind együttesen.

Kiknek a palástját vihar tépi, fujja,
S kiknek rendületlen állni oly nehéz ma!
Igaz küzdelmükért áldja meg az Isten,
Boldogság teremjen életmezejükben.

Áldja meg az Isten lelki Főpásztorunk,
Hogy eljött közénk, hogy együtt imádkozzunk,
Ajkának beszéde utunkra fényt hintsen,
Elesüggedt lelkekbe reményt erősítsen.

Az Isten áldja meg testi egészséggel,
A lelkének erős, tiszta szent hitével,
Hogy munkája nyomán új élet támadjon,
Nőszövetségünknek nevében kívánom.

TÜZHELY MELLETT

Egy megvalósult álom.

Tikkasztó júniusi nap volt. Az égi lámpás izzó korongja sűrűn lövelte forró sugarait. A legszentebb munkában, az édes anyaföld művelésében szorgalmatoskodó székely emberek elbágyadva bár, de megadás nélkül forgatták a munka eszközeit. Ingük bő ujjával nem győzték törölgetni homlokukról a verejték gyöngyöket. „Ma eső lesz, nagy a rekkenőség, élesen süt a nap.” Kapák és kaszák pengésének gyönyörű szimfóniájába egy csontos arcú öreg ember e szavai olvadtak bele, ki kapája nyelére támaszkodva hordozta körül tekintetét az ég horizontján.

A természet emberének jóslata nem szokott csalni. Sok mindenre megtanítja ez. Beavatja titkaiba ki szereti, imádja és csodálja szépségeit. S im a jóslat valóra vált. „Kölik“ felől sötét felhők ellenség módjára rohanták meg a csillogó eget. A levegő még tikkasztóbb lett. A gomolygó nehéz felhők előtt, mint előőrsök vészesen szaladgáltak a fehér fellegek. „Sárkánynak“ nevezi ezeket a nép s nem szereti. Kétség és félelem tölti el lelkét ha látja, mert legtöbbször pusztító vihart, jeget hoznak. Azt hoztak ez alkalommal is. Percek alatt, port kavará vihar szárnyán érkezett meg a félelmetes „erős idő.” A sötét felhőket cikázó villámok szelték darabokra s a zengő ég hatalmas jégzáport hullatott alá, mely pillanatok alatt semmisítette meg egy nép legszebb reményeit.

1815-öt jegyzett a krónikás, mikor e pokoli idő elzugott Székelyderzs határa felett. Utána könnyek fakadtak, sóhajok szakadtak. Méltán, mert „ez az esztendő Derzsnek az az emlékezetes szomorú esztendő, melyben a kétszeri jégeső miatt nem aratott búzát, nem szedett törökbúzát, aratott pedig csak zöld zabot október végén. Bár ilyen esztendeje soha még az ő hajnalára se virradna”, írja Uzoni Fosztó Péter az egyházközség akkori papja. A megpróbált és porba sujtott nép nem zugolódott a gondviselés ellen. Gyermekei bizalommal hajtotta fejét a jóságos Isten karjaiba s vigasztalódást keresni szentházába vonult. Így történt, hogy a pap lelket megnyugtató szavai alatt egy öreg asszony mély álomba merült. Édes szendergésében csodálatos álmot látott. Az Ur angyala jelent meg előtte s e szavakat mondta: „Míg e napot meg nem ünneplitek, jégeső látogat s nem lesz kenyerek.”

Az álom valóra vált. A szomorú nap emlékére ünnepet

szenteltek. Így született meg Székelyderzs népének legszebb ünnepnapja, „jégverés ünnepe.“

Azóta minden év június utolsó szombatján az ifjúság zsoltáros ajakkal kerüli meg a tavaszhatárt s a mezei virág-ból font koszorúba lelke bizodalmának hitvirágait tűzve, hangok zúgása mellett, kicsi és nagy imádkozni vonul az Urnak házába.

Az emlékezetes nap óta, mintha még nagyobb lenne a népnek hite és bizodalma. Nehéz munkájában a végsőkig feszített izmai néha lankadoznak s bággyadt testével az ekeszarvára dül, a lelke mélyéből fakadó törhetetlen hit újra fel-emeli és tovább vezérli. Ha égfelé törő lelkének rózsás ábrándjait szétáztatja is a könnyek zivatarra e nép újra és ismét újra kezdi a fárasztó munkát, mert van hite, bizodalma és reménye. S míg ez vezérli, nem is fog elcsüggedni. Köves ugarán keményebben fogva az ekeszarvát, ma is hittel mondja: „Felkelek a madárral s lefekszem a halállal.“

Kiss Tihamér.

Vallomás.

*Szeretlek, imádlak forrón, szent igazán.
Alázatos szívvel gondolok rád Atyám.
Még a bánatban is tied a dicséret;
Bármilyen változásban töled el nem térek.*

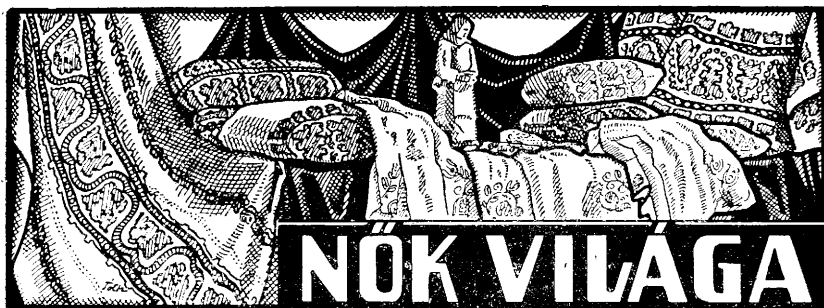
*Imádom a virág szépségét, illatát.
Aranyát az erdőnek s a róna patakját.
A felhőt az égen, mert mindig mindenben,
Csak jószágod s téged látlok én Istenem.*

*Hajnalhasadáskor, amikor a kertben
Énekel a madár, úgy örvend a lelkem,
Mert érzem, mert tudom, hogy a zengő dalban,
Beleszöve mindig isteni szavad van.*

*Te vagy a hatalom és Te vagy az élet.
Magán hordja minden a te tiszta képed.
Ott vagy a magasság s a mélység szívében;
Most és mindörökké, úgy, mint voltál régen.*

*Szeretlek, imádlak forrón, szent igazán.
Alázatos szívvel gondolok rád Atyám.
Rád, aki szent vagy és a büntetés helyett,
Jóval a bűnöst is, magadhoz emeled.*

Lőrinczi Miklós.

A D. F. Unitárius Nők Orsz. Szövetségének hivatalos rovata.

Egészségesen dolgozni: boldogság.

Beteg is kötelességet teljesíteni: lelki emelkedettség.

*

Emberi előkelőség, óh mily semmivé zsugorodik e szónak értelme ama hatalmas három tény előtt: Isten, Élet, Halál.

*

Minden emberi hiúságnak közös nevezője: a temető.

*

A világon minden szép és jó azé, aki észreveszi, meglátja, érezni tudja.

Ürmösi Károlyné.

Megnyitó beszéd.

A diciosánmartini Unitárius Nők Szövetsége által rendezett népművészeti kézimunka és háziipari kiállításon 1935 június 1-én délután 5 órakor elmondotta: **id. Gvidó Béláné**, a Nők Sz. elnöke.

Kedves munkatársaim, nőtestvéreim!

Mélyen tisztelt érdeklődő közönség!

Unitárius szent vallásunk, unitárius anyaszentegyházunk annyi szép jeligéje között találjuk ezt a kettős szót: „Dolgozzál és imádkozzál!” Dolgozzál szeretettel, imádkozzál bizó hittel! Szeresd a munkát, bizzál az Istenben!

Szeretettel kell munkálkodnunk nem csak önmagunkért, hanem a közügyekért, az emberekért és az egyházért. Az imádkozásból táplálkozó bizó hittel kell kezdenünk, folytatnunk és végeznünk munkálkodásainkat.

A vallás jegyében, a templom szeretetében van gyökérszála annak a szerény munkának, melyet nőszövetségünk két-három

évvel ezelőtt kezdeményezett, beindított és most tető alá hozott, midőn önzetlen munkatársaink, nőszövetségünk buzgóbb tagjainak a szerda esték kellemes munkáival most megrendezhetjük a diciosanmartini Unitárius Nők Szövetségének első munkakiállítását.

Ez a szerény esemény kicsiny körünkben a munka diadalát, dicsőségét és ünnepét jelenti. Ezt a nagy jelentőséget értékben fokozza az, hogy mi a templomunk kijavítását tüztük ki nagy célul. Ez adja meg hatalmas erejét a varrótűnek, kötőtűnek és himzőtűnek.

Kicsiny kezdetünk a szövöszéktől az eredmény kies lépcsőjéhez vezetett. Itt meghatottan állok meg. Istent hálásan áldom, testvéreimet, az egybegyülteket szeretettel köszöntöm s a templom tövében a diciosanmartini unitáriusok kulturtermében, az Unitárius Nők Szövetségének első kézimunka- és háziipari kiállítását megnyitom.

Szerencse fel! Siker koronázza önzetlen munkánkat!

A diciosanmartini Unitárius Nők Szövetsége folyó év június 1—10. napjain az unitárius kulturteremben népművészeti és háziipari kiállítást rendezett. A kiállítás anyagát torockói párnák és terítők, kalotaszegi írásos és madaras varrottasok, eredeti sárközi himzések, buzsáki színes himzések, magyarói varrottasok, székely szöttesek, régi magyar uri himzések, modern mintájú kézimunkák és szőnyegek képezték. Ünnepélyes megnyitás június 1-én volt, amikor az itt közölt elnöki megnyitót megelőzően Gvidó esperes mondott imát, ugyanő zárta be 10 nap múlva a kiállítást az ima szavaival. A rendezés nehéz munkáját Gvidó Béláné elnöknő vezetésével, ifj. Gvidó Béláné, Bán Jánosné, Török János igazgató és Bede Emil s. ltkész végezték.

Nőszövetségi közgyűlés Karácsonyfalván. Az udvarhelyköri Unitárius Nőkszövetsége szép ünnepségre készül. 1935 július 28-án tartja a Nőkszövetségének ezen új szervezete első rendes közgyűlését Crăciunel községben. A gyűlésnek különös érdekességet ad az, hogy ezzel kapcsolatosan ünnepli a szép eredményekkel munkálkodó Crăciunel-i Nőkszövetsége 25 éves jubileumát, valamint a székely népművészeti kiállítás, melyet szintén a kör Nőkszövetsége rendez. Ezen ünnepségeken az udvarhelyköri papnék székely ruhában fognak megjelenni.

A Leányotthon Elöljárósága felhívja mindazon szülőket, akik Cluj-on tanuló leányaikat az 1935/36. isk. évben a Leányotthonban óhajtják elhelyezni, hogy eziránti kérésüket küldjék be a Leányotthon Elöljáróságához címezve az Unitárius Kollégiumba (Cluj, Str. Mareschal Foch 12.) augusztus 25-ig. **Ferencz József**, elnök.

Üzenet az unitárius nőknek.

Nagy örömmel adok hálát a jó Istennek s mondok köszönetét mindazon unitárius nőknek és leányoknak, kik a Nők Szövetségének kiállításával egyházközségünk jó hírnevét emelték és áldozatos munkáikkal templomunk kijavítására olyan szép eredményt értek el.

Áldja meg a jó Isten szívetek jó érzését s női kezeteknek alkotó munkáját. Kérlek, buzgólkodjatok továbbra is. Szívetek jó kinosából hozzatok elő minél több jót egyházközségünk építésére és erősítésére.

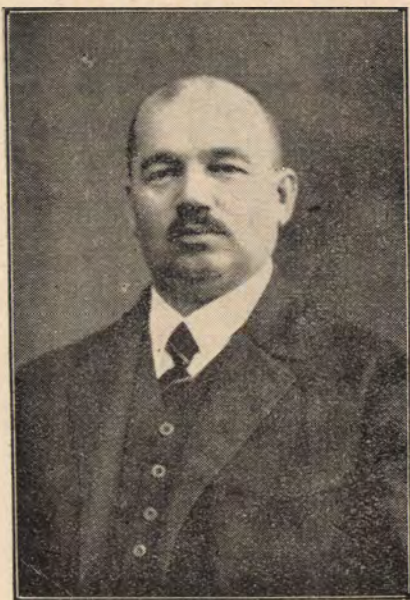
Boldogan tudatom, hogy a templom megújítására beadott 10.000 lej esakis az áldott templomra fordíttatik, mint a Nőszövetségnek anyagi adománya. Az építőmesterekkel már folynak a tárgyalások s a lehető rövid időn belül megkezdődnek a munkálatok is.

Fájdalom, hallok békétlen hangokat is. A konkolyhintőket ne hallgassátok meg, maradjatok továbbra is szeretetben és jószágban. Lelkipásztori szeretettel: G-vidó Béla, lelkész-esperes.

Cevél faluról.

Édes Anyukám, levelet írok.
 Nagyon jól vagyok. Soha nem sirok...
 Kedves itt falun, jók az emberek,
 Itt sok a virág, mit úgy szeretek.
 Reggel ébresztöm: arany napsugár,
 Este már szívem harangszóra vár...
 Akkor oly csönd van, édes nyugtató,
 Dal hallik némán, lágyan altató.
 Nagy világ zaja nem jut el ide.
 Közel az erdő, bűg a gerlice.
 Mesevilágban képzelem magam...
 Nem volt még soha ily kedves nyaram,
 Mire csak vágyom, van itt mindenem —
 S mégis! nem tudom mi van énvelem...
 Ne haragudj érte lelkem Anyukám,
 Hiányzik a csókod estima után.

Ürmösi Károly A.

Pálffy Ákos.

Még java munka életkorban van, s mégis búcsúzik, nyugalomba megy. A mai helyzet és körülmények késztetik erre. Remélem ez a nyugalom csak a hivatali állásra szól, de nem arra az irodalmi munkára, melynek Pálffy Ákos az egyh. ének-zene, igazi „székely góbéságok“ terén művelője volt. Hadd emlékezzünk meg röviden a nyugalomba vonuló tanító-énekvezér munkájáról. Pálffy Ákos nemcsak pontos, lelkiismeretes tanító volt, hanem valódi nevelő, ki érdekes nevelői módszerrel tudott bánni — pálcá és fenyték nélkül — a reá bízott gyermekeseggel. Nemes ámbiciót, érdeklődést tudott ébresztetni a gyermekekben. 1911-ben jött át a dopca-i egyházközségből San-Paulra, hol már ugyis mint tanító, úgyis mint kántor, kiváló jó nevet vivott ki magának. Sânpaul-hoz felesége révén családi kapcsolatok fűzték s apósa — Szabó Mózes énekvezér tanító nyugalomba vonulása után szívesen fogadta az egyházközség Pálffy Ákost. 18 éven át szolgáltuk együtt a Sânpaul-i egyházközség barázdájában. Voltak köztünk világnézeti felfogásban elvi eltérések, felfogásbeli különbségek az egyes társadalmi kérdésekben, de egy kérdésben soha, hogy

t. i. népünk javára és haladására egyetértő békeességben kell, hogy szolgáljunk. Ezért nem volt köztünk harag vagy gyűlölködés!

Munkás és pontos kántor-tanítói hivatala végzésében különösebben értékeltem vallásos téren az iskolás gyermekeknek egyházas érzésű és szellemű nevelését. Öröm és élvezet volt a tanteremben s a templomban hallgatni az iskolás gyermekek buzgói éneklését. Becsültem és méltányoltam benne azt a tiszteletreméltó nemes törekvést, hogy az orgonázásban, a kottában nagy ambícióval fejlesztette és képezte magát. Valóságos hangulatkeltő, Istenhez emelő volt számomra a lelkesítő szolgálatban áhitatos szép orgonajátéka. Ezért igyekeztünk arra, hogy modern és megfelelő jó orgonánk legyen, a mi hiveink megértő áldozatkészsége folytán sikerült is.

Megértette az *idők jeleinek* intését gazdasági téren is. Midőn igen sok helyen csak papíron szerepelt a régi rendszerű „ismétlő iskola“, (13—15 éves tanulónak) Pálffy Ákos megkövetelte az iskolába járást és gazdasági ismétlő iskolát állított be és sok hasznos gazd. ismeretre tanította meg a ma munkálkodó közép- és ifjúkorú nemzedéket.

Egyházi ének- és zeneügyünk fejlesztése, egyházi- és szépirodalmi téren végzett munkásságát is felsorolhatnám, de szándékosan mellőzöm most, mert remélem, hogy a nyugalmazott Pálffy Ákos barátomat Isten megáldja továbbra is megfelelő jó egészséggel, munkakedvvel s ezen a mezőn folytatja munkásságát. Az „Unitárius Közlöny“, „Unitárius Naptár“ és a „Szövetkezés“ c. folyóiratok lapjain találkozzunk hangulatos írásaival, énekszerzeményeivel. Remélem, hogy az a nemzedék, mely a tudást, ismeretet, a haladás szükségességét tőle tanulta meg és sajátította el, hálás tisztelettel, köszöntéssel búcsúzik buzgó énekvezér-tanítójától. Az egyházi főhatóság nevében a főtiszt. püspök úr elküldte írásbeli köszöntését, a Dávid Ferenc Egylet nevében az „Unitárius Közlöny“ és az „Unitárius Naptár“ szerkesztőseje is őszinte üdvözlét és köszöntését küldi!

Ürmösi József.

Biblia óra.

Első héten olvasd Lukács ev. 3. rész 10—17. A fény forrása, a tűz nemcsak világít, hanem éget is. Az evangélium fényének is megvan ez a két tulajdonsága. Jézus tanítása a legnagyobb világosság és egyszersmind a legégetőbb tűz. Aki közelébe jut, lángra lobbanhat maga is és lehet sokaknak világossága, de borulhat úgy is, hogy az a láng megemésztíti őt mindenestől. Akinek két köntöse van és mégis dideregni hagyja a másikat, aki a vámszedésen már palotát szerzett, de azért szemei még mindig sóváron lesnek a prédára, az önző lelkek, akik bűneikkel állandóan zaklatják a jóra törekvő, szelid emberek nyugalomát: ezek azok, akik az evangélium tüzenél meggyúlhatnak s el is éghetnek. A keresztvíz nem segít, a szertartások mit sem érnek, mert ezt az emésztő tüzet el nem olthatják. Ez ellen a tűz ellen csak egy másik tüzet lehet használni, amelyet szintén Jézus hozott e világnak. A megtisztulás tüzeit, a fölemelkedés fényességét, az újjászületés sugárzó melegét. Jézus az, aki ezzel a tűzzel kereszttel.

Második héten olvasd Máté ev. 10. rész. 34—38. Az evangéliumot és annak hősét sokszor tüntetik fel úgy, mint az erőltelen szeretetben szétfolyó ember legnagyobb képviselőjét. Azok teszik ezt, akik a szeretet alatt puhányos elnézést, erő alatt pedig durva testi fölényt értenek. Ez a két nézet szorosan egybetartozik s ez ellen a legnagyobb tiltakozás Jézus személyisége. Az ő szeretete az igazság szolgálata. S az igazság kemény, szilárd, katonás, ha rendetlenségről, bűnről, testi-lelki dudvákról van szó. Jézus szeretete ilyen esetben szaggat, vág, meghasonlást támaszt, de egy betűt sem enged el abból az igazságból, hogy őt, a teljes igazságot mindenek fölött kell szeretni. Az a végtelenül jóságos, gyermekekhez és lilomokhoz aláhajló fehérruhás ember egyszerre villámló és mennydörgő prófétává lesz, ha a bűnnel, az önzéssel találkozik. Fegyvert hoztam e földre, nem pedig minden gonoszsgot elnéző, puhányokhoz illő álszeretetet. A szeretet tűz, amely éget, a szeretet kard, amely vág. Ez az igazi erő, mert ez a felsőbbrendű forrásból: az igazságból táplálkozik.

Harmadik héten olvasd: Máté ev. 12. rész, 30—36. A félclmetes Jézusnak egy új vonása tükröződik e sorokból. Az evangélium tanuskodik róla, hogy ő volt a megbocsátás teljessége. Ismerte az emberi természet minden gyengeségét s nem volt olyan nagy bűn, amely szívét szájalomra- és könyörületre ne indította volna. A házasságtörő asszonynak csak ennyit mondott: menj el és többet ne vétkezzél. És ez a szelid, megbocsátó lelkű Jézus egyszerre megváltozik, amikor a Lélek elleni bűnről lesz szó. Megbocsátja azt is, ha őt saját magát ócsárolják,

nem fáj neki ha róla rosszat mondanak, de ha valaki a Lelket, az Igazságot, a Szeretetet vonja kétségbe, arra nincs mentség, arra nincs bocsánat. Gyengeségből sokat vétkezhet az ember, de mindig lehet megtérése, ha hisz a Lélekben. Aki azonban fogcsikorgatással, megátalkodottsággal megtagadja az Igazságnak, a Léleknek létezését, arra nincs bocsánat, az önmagát vetette minden emberi körön kívül. Nos, mit szólnak az erőszak istenítói ehhez a keménységhez, ehhez a szilárdsághoz? Valószínűleg ez ellen is tiltakoznak, mint korábban Jézus szeretete ellen, mert a lecke most róluk szól s az evangélium korbácsa most rájuk csattog.

Negyedik héten olvasd János ev. 15. rész 1—6. v. A szelid görög János adja ezeket a szavakat Jézus ajkaira. Az édes szőlőtő és a boldog szőlővessző viszonyában voltak ők egymással, de a szőlőtő mégis azt mondta a szőlővesszőnek: „Hogy ha nem marad veled hűségesen, akkor levágják, félredobják, megszáritják s elégetik. Ebből a szelid képből a jövőnek döbbenetes árnyéka hull reánk. Az értéktelenség elvész, a fejsze a fa gyökerére van téve, a metszőolló a szőlővessző tövére van illesztve, mert nem marad meg semmi, ami gyümölcsöt nem terem, ami édes illatot nem áraszt, ami fényt nem sugároz, ami nem emel és nem emelkedik az örök isteni rendelkezés értelmében. Micsoda erő, milyen tisztító tűz, mily hatalmas lendület az evangélium s annak kihirdetője és betöltője: Jézus Krisztus. Az ő szeretete erővel teljes: ezt ne felejtjük el. De az erő tulbuzgó prófétáinak mindig mondjuk a szemébe: Jézus ereje nem az erőszakból, hanem az igazság mindenek fölött való szeretetéből táplálkozik.

(Bibliás.)

A természet világából

Erdély fürdői.

Erdély fürdői. Erdély sok mindenféle természeti kincsei között különös figyelmet keltenek ilyen tájban a természetes gyógyfürdők. Természet által ajándékozott kincseink hajdani vulkáni megnyilvánulás utolsó fázisát jelzik, amennyiben a földkérgében keringő víz a föld mélyéből feltörő gáznemű vegyületeket feloldja s így létrejön az ásványvíz. Az ásványvizek lehetnek melegek, mint aminő a Félix- és Hercules-fürdő vizei vagy lehetnek rendes hőmérsékletűek. Ha széndiokszidon kívül kénhidrogént is tartalmaz, akkor azt az udvarhelykörnyéki székelyszejke víznek nevezi. Minden ásványvíznek van valamilyen tulaj-

donsága, egyik lugos kénhatású, ilyen a Hebe ásványvíz, míg a másik savanyú, ennek pedig tipikus képviselője az Előpataki víz. Ha valakinek gyomorsav túltengése van, Hebe vizet használ, ha valakinek kevés a gyomorsava, jó ha savanyú ásványvizet iszik. Erdély gyógyfürdői 100 annyi embert el tudnak látni gyógyvízzel, mint amennyien azt ma látogatják, vagy igénybe veszik, sajnos mi is az amerikaiak hibájába estünk, inkább elfolyni hagyjuk az üdítő és gyógyító ásványvizet, mint azt olcsó pénzen

A Hesdát-patak partján a Turda-Hasadék alsó bejáratánál új kultúra épül. E. K. E. Bors Mihály menedékháza.

tömegfogyasztásra szánnánk. Az ásványvíz-üzemek anyagi érdeke idézi elő azt, hogy némely vidéken a bor olcsóbb mint az ásványvíz, ami minden különösebb fáradság nélkül jut az ember birtokába.

Allatvédelem. A közoktatásügyi miniszterium rendeletben utasítja az illetékes tényezőket arra, hogy az állatok védelme érdekében propagandát fejtsenek ki. Ez a szép, emberi érzésre valló rendelet akkor lenne tökéletes, ha ezt emberekre is vonatkoztatná, ne kívánjon lehetetlen dolgot azoktól, akik valamire nem képesek bizonyos biológiailag megmagyarázható okoknál fogva.

Aluminium gyártás. Erdély iparának legszegényteljesebb pontja az aluminium gyártás. Központi Európában csak Bihar-megyében található az aluminium előállításához szükséges bauxit $\text{Al}(\text{OH}_3)$, ezt az anyagot kilogrammonként pár baniért megvásárolják, majd mind drága aluminiumot ismét behozzák az országba.

Nemzeti parkot létesítenek a Retyezátban. Az emberi kultúra terjedésében mind inkább pusztuló természetet ma emberi beavatkozással lehet csak megakadályozni. Legelőször Amerikában észlelték, hogy a százezernyi példányban legelésző bölények pár-évtized leforgása alatt a kipusztulás szélére jutottak, ezért felállí-

Részlet a Retyezátból.

tották a Yellowstone parkot, ahol minden növény, minden állat természetes körülmények között él és természetes halállal hal meg. Erdély területén is megfigyelték a zerge, saskeselyű, medve, tiszafa és cirbolya fenyő érdekében felállítják ezt a vadászok által többé nem háborgatható területet, ahol azután sem legeltetni, sem fát vágni többé nem szabad.

1935-ben nem jelentkeztek a Kolumbácsi legyek. Tavaly Erdély négy vármegyéjét milliárdnyi számban ellepő kolumbácsi legyek egyetlen egy utódot sem hagytak, ami e veszedelmes légy élettanából biztosan következtethető. Csak a negyedek indulnak szelek szárnyán vándorutra, így nem tudván megtermékenyülni, terméketlen petéket raknak le. A Mlava és Morava vidékén felváltva hím és nő kolumbácsi legyek élnek, ezért itt a kolumbácsi legyek ősidők óta évről-évre előfordulnak.

Külföldi hírek

Az angol unitáriusok.

Folyó évi „general assembly“-e május 21—24-én zajlott le Liverpoolban. Ez a nagygyűlés angliai viszonylatok között az erdélyi unitárius főtanácsnak felel meg, ettől azonban a dolog természete szerint sokban különbözik, mivel Angliában az unitárius egyház szervezete és az államhoz való viszonya egészen más, mint Romániában. Szervezetileg az unitárius és szabad keresztény egyházak szövetsége autonóm egyház-községekből áll, melyek papjukat saját maguk választják s a szövetség elnöke felváltva egyházi és világi ember. Az egyetemes szervezetben nemcsak kimondottan unitárius, hanem magukat szabad kereszténynek valló egyházközségek is részt vesznek s így teológiai akadémiák közül is, ahonnan papjaik kikerülnek, a manchesteri az unitárius kollégium nevet viseli, míg az oxfordi nem ragaszkodik az unitárius névhez. Különbözik továbbá az angol unitarizmus a románaitól az az államhoz való viszonyában is. Angliában az anglikán államegyházon kívül (Church of England) a többiek kezdettől fogva független társulatok voltak s így itt az egyházak állami támogatás helyett alapítványokból és hívek adományából tartják fent magukat. Az iskoláztatást az állam végzi helyi önkormányzati szervek útján, ami az angol közigazgatási jognak régi sajátos intézménye. Az egyházak csupán a hitoktatást látják el a vasárnapi iskolák útján, mivel az iskolákban hittant külön nem tanítanak.

Ilyen konszolidált viszonyok között az unitárius egyház energiáinak jó részét nem tartja kötve sem a belső szervezeti harc, sem a kormánnyal való küzdelem államsegélyért és iskolákért, mint nálunk. Az angol unitárius társulat így sokkal inkább élhet valódi hivatásának és szabadon kritikát gyakorolhat politikai és társadalmi kérdésekben. Ez jellemezte a liverpooli konferenciát is.

Az előzetes ifjúsági gyűlés tárgyát az Európában veszályban levő egyéni szabadság kérdése képezte, ami az előadásokat követő vita után ítélve a liberális és szociálista hajlamú angol ifjúságnak egyik fő problémája. A kongresszus nagyobb részét vallási és gyakorlati kérdésekről szóló előadások és megbeszélések töltötték ki (az ifjúság problémája, a vallás és szabadság megvalósítása, kereszténység mint új vallás stb.), közben pedig az egyes tagozatok (vasárnapi iskola, történelmi társulat, nyugdíjalap stb.) tartottak külön értekezletet.

Vallási kérdések mellett a nagygyűlés foglalkozott politikai és szociális problémákkal is, s erre vonatkozó határozatait a birodalmi kormánynak fogja felterjeszteni. A négy határozat közül, amelyet egyesek még határozottabb formában szerettek volna megszövegezni, az első loyaltási nyilatkozat az uralkodásának huszonötödik évfordulóját ünneplő V. György királynak; a harmadik a lefegyverzésre és békére vonatkozik, sürgetve a kormányt, hogy lépjen közbe a fegyverkezések leszállítása, Németországnak a Népszövetségbe való visszahívása s a Népszövetségen keresztül a kollektív béke biztosítása érdekében; a negyedik határozat a munkanélküliség ügyében szólítja fel a kormányt, hogy „erélyes intézkedéseket foganatosítson, amely képesé tesz minden munkabíróra, hogy tisztességes megélhetést szerezzen és hasznos szolgálatot tehessen a közösségnek.” Minket leginkább a második határozat, „a polgári és vallási szabadság ismételt megerősítése” érdekel, aminek első része a németországi üldözött egyházakat veszi védelmébe, második része pedig a kisebbségi sorsban élő unitáriusokra vonatkozik és a következőképen szól:

„Az unitárius és szabad keresztény egyházak nagygyűlése, melynek alapelve a polgári és vallási szabadság, úgy találja, hogy napjainkban a személyes szabadságot több országban nyilvánvalóan semmibe veszik, ami pedig úgy gondoljuk, hogy életfeltétele az emberi haladásnak fajra és nemzetiségre való tekintet nélkül.

Mi elítéljük azt a tényt, hogy több nemzet elnyomja egy állam vagy többségi vallás útján a többi vallásfelekezeteket és nem tartja tiszteletben a polgároknak azt a jogát, hogy vallásos célok érdekében szabadon egyesüljenek és saját vallásos meggyőződésükkel összhangban neveljék fel gyermekeiket.

Mivelhogy a Népszövetség bizonyos tagállamait kisebbségi szerződések és nyilatkozatok kötelezik arra, hogy minden lakójuk hitének és vallásának szabad megvallását és gyakorlását biztosítsák, amelynek gyakorlása nem ütközik a közrend és jó erkölcsökbe;

jelen nagygyűlés sürgeti Öfelsége kormányát, hogy mindent elkövessen e jogoknak a Népszövetség tagállamai által való biztosítása és minden állampolgárukra való kiterjesztése érdekében.”

A konferencia utolsó napján külügyi kérdésekkel foglalkoztak, felolvasták a más országbeli unitáriusok üdvözlő iratait, köztük dr. Boros György unitárius püspök és Józán Miklós püspök vikárius levelét is. Képviseltették magukat az amerikai, kanadai, ausztráliai unitáriusok, a holland nem-

zetközi szabadvelvű keresztény szövetség, a magyarok közül jelen voltak Ferencz József oxfordi akadémista és e sorok írója.

Az angol unitárius társulat új elnöke az 1935—36. évre ismét világi ember lett, G. G. Armstrong a neves publicista, kinek apja liverpooli lelkész volt, s egyik munkáját „Isten és lélek” címen Péterfi Dénes fordította magyarra. Személye biztosíték arra nézve, hogy az angol unitáriusok a jövőben sem fogják szemük előtt távesztetni a béke, szociális egyenlőség és kisebbségi kérdés megoldása érdekében eddig folytatott küzdelmüket.

Páris.

Dr. Mikó Imre.

Két vándiák találkozó.

Mintha sok minden régi mulasztást akart volna pótolni számomra a sors: a nyár folyamán két kedves élménnyel ajándékozott meg. Két vándiák találkozóval. Az egyik Budapesten folyt le, a másik a székelyföldi unitárius Mekkában. S a véletlenek kedvező találkozásai folytán mind a kettőn ott lehettem. Igaz örömömre, tovább éltető emlékek, élet-igénylő életre buzdító lelkesedések gazdag vigasságain.

Budapesten a hajdani három erdélyi unitárius gimnázium növendékei gyűltek össze. Istenem, Istenem. Régi szép idők. Amikor még három intézetről beszélhattünk. Ma boldogok volnánk, ha kettőt tudnánk biztos révben. Erdélyből harmad magammal voltam fenn ennél a melegítő alkalomnál s köztünk a legöregebb unitárius vén-diák: Dr. Kiss Mór nyugalmazott egyetemi tanár, de végeredményében mind erdélyiek voltunk, mindannyian innen idultunk és ide vágnak vissza, ide huzza a szívük, a könnyeik, az édes anyjuk, a föld és öreg sirhantok ott a Hargita alján, a két Küküllő közt, az Aranyos mentén, a szőke Szamos felett trónoló Házsongárdban. Éjszakai óriákban fel-felriadnak és hazagondolnak, a hajdani három kollégiumra, vajjon mi van az öreg Alma Materrel, él-e, hal-e, mi van a régi diáktársakkal, a régi barátokkal, élnek-e, halnak-e, sok könnyet kell-e sirniok, bírják-e még az élet iramát, vagy elvesztek a sors szörnyű tragédiájában? Biztos, hogy sokszor gondolnak ezekre a fájó édes emlékekre, biztos, mert különben a főváros nyugodtabb, úribb élete nem vonzaná találkozókra őket, nem kíváncznának egymás mellé, hogy legalább így élvezzék a multat, így elevenítsék a régi szépségeket, leg-

alább így érezzék átfutni szívéükön a régi élet egy-egy derűs sugarát. És milyen jól esett, hogy három erdélyi diáktársat is közéjük vezetett a nyári alkalom. Hogy lelkesedtek, égtek értünk, hogy fürödtek a viszontlátás édes örömeiben, sajnó bánatainkban, fájdalmaink hullámzó árában. Milyen jó volt nekik is és milyen jó volt nekünk is, hogy találkozhattunk. Hogy ismét együtt lehettünk. S tudom, hogy a legszebb örömet, a legtöbb örömet kívánom számukra, ha azt kérem, hogy esti beszélgetéseikben, éjszakai órákon, baráti együttlétükben minél gyakrabban riassza fel őket a múlt, a hajdani három erdélyi kollégium édes emlékezete, mai sorsuk a mai két kollégium temérdek küzdelme, fájdalma. Riassza és ne hagyja nyugton őket, ölelje körül zsibbasztó emlékeivel, mozgassa meg a lelküket, amíg a szeretet engesztelő balzsamára nyugalmat nyújtó módjára rá nem találtak. De aztán derítse tovább, derítse az emlékek arany sugarával, amik szeretetük megnyilatkozásaiból fonódtak.

I. G. Ducán, a harmincéves találkozózn gyűlt diákok hajdani Székelykereszturján, a gimnázium első hatodik osztályt végzett növendékei adtak találkozót egymásnak. Igazán meghatározó volt, amikor az ember megérkezett ebbe a kis székely faluvárosba, a csöndes, poros nyári fülledtségbe és mindjárt baráti szeretet, közvetlen hangulat, szerető szívek fogadták, ölelték körül. Őszintén megvallva azt hittem, hogy ezután valami nagy fényes sokadalom készül. És annál megfogóbb, annál megrázóbb, annál élményesebb élményem marad számomra minden időkig, hogy összesen hét régi diáknak volt ez csupán a találkozója, hét régi diáknak és tanáraiknak, de ez a hét régi diák több életet duzzasztott fel, mint sokszor száz: fogadalmat tettek egymásnak a szeretetre, az áldozatosságra, óh nem önmagukért, hanem a sorvadásra ítélt, de napról napra megifjodó székely gimnázium sorsáért. Fogadalmat és alapítványt tettek s elhatározták, hogy minden volt régi évfolyamot hasonló rendszeres támogatásra kérnek. Minden évfolyamtól ötezer lejt. Csak ötöt. Ennyi talán nem sok. De számukra, a székely unitáriusoknak — minden.

És eszembe jutott: ott a Hágon túl, örömet, vigasságot, mosolyt nyit a baráti szeretet, itt gondok, aggodalmak, féltések virágja születik belőle. De mind a kettő életet jelent, mind a kettő életet akar. Életet. A mi életünket. Ezért volt nekem öröm és tovább segítő erő ez a két unitárius vendiák találkozó.

S. Nagy László.

Tíz esztendőös érettségi találkozó. A cluji Unitárius Főgimnázium 1924/25. isk. évben végzett növendékeinek f. év június 16-án érettségi találkozójuk volt. Tekintettel a súlyos viszonyokra, amelyeken ez az osztály, rövid 10 esztendő leforgása alatt átmént, 32 közül, akik elhagyták a szeretett Alma Mater küszöbét 10 évre reá alig 12 gyűlt össze. A találkozó azonban így is kedves és bensőséges volt. Délelőtti templomi istentiszteletet az osztályból kikerült papok közül, Rázmán Mór és Fikker János végezték. Templomozás után a kollégium tanári szobájában gyűltek össze volt tanáraikkal együtt. Rázmán Mór, mint a találkozó rendezője a volt osztálytársak nevében üdvözli Dr. Gál Kelemen nyug. igazgatót, aki keresetlen, meleg szavakkal ad kifejezést érzelmeinek, szeretetének. Gálffy Zsigmond a koll. jelenlegi igazgatója az Alma Mater nevében üdvözli a megjelent diákokat. Komjátszegi Géza a volt osztálytársak nevében üdvözli a jelenlegi igazgatót és a tanári kart. A tanári kar nevében Vári Albert teol. dékán köszöni meg a megemlékezést. Fikker János felolvassa a volt osztálytársak névsorát, s azok mindenikéről rövid ismertetést ad, majd felhívja a megjelent volt osztálytársak figyelmét az iskola jelenlegi szomorú anyagi helyzetére s ezzel kapcsolatban egy konviktusi alap létesítését indítványozza. Az indítványt elfogadják valamennyien és fejenként 300 lejmel járultak az alap létesítéséhez. Rázmán felolvasta az üdvözlő leveleket és táviratokat s ezután a találkozó ünnepélyét bezárta. E helyről is felhívjuk az osztálytársakat, hogy a létesített alap növeléséhez, tehetségük szerint járuljanak hozzá. Pénzküldemények Rázmán Mór, Cluj, Unitárius kollégium címére küldendők.

Osztálytársak 25 éves találkozója. Jelen év június hó 22-én kedves találkozásnak a színhelye a „kincses városban“ levő főgimnáziumunk. Ugyanis ebben az időben jöttek össze a 25 évvel ezelőtt végzett vendiákok, hogy visszagondoljanak a régi jó időkre. Megjelentek a találkozóon: Dr. Lövi Jenő, Nagy Ferenc, Dr. Kohn Gyula, Gondos Gyula, Gondos Jenő, Tóth István, Dr. Pop Liviu és Dr. Lőrinczy Zoltán. Az osztálytársak boldogan beszéltek az ifjú kor szép napjairól, volt tanáraikkal együtt s egy szegénysorsu tanuló számára alap létesítését határozták meg, valamint elhatározták, hogy a következő találkozó 1940-ben lesz. Június 29-én az 1914/15. isk. évben végzett diákok gyűltek össze a Cluj-i kollégiumban **20 éves baráti találkozóra.** A városból és vidékről 12-en jöttek el az Alma Mater falai közé, hogy lerójják iránta ragaszkodásuk és szeretetük adóját. A találkozón megjelentek a vendiákok volt tanárai is, akikkel együtt vidám estét töltöttek, főlemítve azt a sok kedves emléket, melyek az évek múlásával mind elevenebbé válnak az egykori kollégium-lakók szívében. A találkozón összegyűltek 7000 lejes alapítványt tettek a szegény tanulók segélyezésére.

Egyleti élet Iara-ban. A Iara-i unitárius egyházközség Dávid Ferenc Egyletének Ifjúsági Köre folyó évi június hó 9-én délután tartotta meg minden tekintetben nagyon jól sikerült évadzáró ünnepélyét, a papi telek árnyas udvarán feállított emelvényen. Az ünnepélyt Németh Rózsika, leánytagozati elnök nyitotta meg tartalmas beszéd kíséretében, melyben az ifjúsági egylet egy évi munkáját vázolta, ismertette az egyes összejövetelek célját és tárgysorozatát, majd az egyletbe való belépésre hívta fel az ifjúság figyelmét, hogy együttes munkával és saját maguk művelése által hasznára válhassanak az egyháznak, a fajnak és hazának, mert egyesülésben van az erő, a mai ifjúságnak pedig a jövővel szemben nagy erőre van szüksége, hogy feladatait megoldhassa. Utána Bencze Jolán egyleti tag szavalt el nagy hatással Vörösmarty: „A vén cigány” című költeményét, majd az ifjúsági egylet együttese adta elő De Gerandó Antonia: „Egy anyai szív” című víg elbeszélését kellő járatossággal, ezután ezután Németh Etike kisleány szavalt nagy derűtséget keltően, utána Szakács Mariska egyleti tag Arany: „Tetemrehívás” című költeményét adta elő nagy érzéssel. Az együttes Dezső József: „A szélkakas” című vigjátékát adta elő szép sikerrel. A fényesen sikerült ünnepélyt a leánytagozati elnök búcsúja zárta be: „Búcsuzni fáj, De az ifjúsági körnek vége már! De ne feledjük, a mit tanultunk itt! És ha az Isten megsegít, megint megkezdhetjük újra, addig is hű szívünk itt hagyjuk, Az új találkozóra!” Németh Rózsika. — Ugyancsak jól sikerült Anyák-napját rendezett az egyházközség ifjúsága, melyen egyházi beszédében lelkész az anyai szívben testet öltött szeretet lelkét mutatta fel megkapó példákban, majd az ifjúság apraja-nagyja mutatta be virág bokrétás, alkalmi verses hódolatát az édesanyák előtt, ugyancsak sok szeretet-könny hullásra adva alkalmat a mindig szerető és aggódó, a mindig megbocsátásra kész és mindig csak szeretettel dorgáló drága édesanyáknak! — Egy hiányossága van azonban a legszebben sikerült anyák napjának is, tudniillik a jelen levő édesapák úgy érzik magukat, mintha ők felesleges valamik volnának! Ezen valahogy segíteni kellene, talán úgy, hogy az ötödik parancsolatnak, — tiszteljed apádat és anyádat, — kellene ünnepet szentelni!

V. Nagy Dénes.

Rovatvezető: Ifj. Hadházi Sándor.

A theologiai akadémia évzáró ünnepélye június 23-án a Manchester College-ről való ünnepélyes megemlékezés jegyében folyt le. Közének után Dr. Kiss Elek tanár imádkozott, utána Dr. Boros György püspök nyitotta meg az ünnepélyt, megemlékezve a College kiváló vezetőiről s arról a szeretetteljes, családi érdeklődésről, mellyel ezek a kitűnő tudósok a hallgatók s főleg az erdélyi ifjak iránt 75 éven keresztül mindig viseltettek. Gálfi Lőrinc tanár a „Manchester College és Oxford“ címen előadást tartott. Ismertette az intézet főcélját, az angol gentleman nevelését, a különböző nemzetiségű diákok napi életét, a tanulmányi rendet, az ifjak tudományos képzettségét, amit rendkívülmódon fokoz a tanárok bizalma és a magán tanulmányok végzésére rendelkezésre bocsátott sok szabad idő. Kedves epizódként említette meg Stanley-nek, a híres utazónak díszdoktorrá avatását, ahol jelen volt. Beszélt Oxford városáról, s arról a két nagy ünnepnapról, amely évente a város két legnagyobb eseménye, az egyetem évzárójáról s az egyetemenközi evezős versenyről. Az érdekes előadást nagy érdeklődéssel hallgatták az oxfordi öreg diákok és a szép számú közönség. — Vári Albert dékán évi beszámolójában buzdító szavakat intézett az akadémia hallgatóihoz, válaszolt azokat a kötelességeket, amiktől nem mentesítheti magát a jövődő lelkipásztor akkor sem, mikor a szünidőben elhagyta az intézet falait. Az önfegyelmezést állította legfőbb kötelességnek, ennek a gyakorlását kötötte főképen lelkőkre a pihenésre elszéledő ifjúságnak. — A pályadíjak kihirdetésénél 500—500 lejt nyert Nagy Zoltán IV. é. h. „A nem író próféták az ószövetségben“ és „Pszihoanalitikai iskola és az egyháztársadalom“ c. pályatételekért. A legjobb angol tudásért 250—

250 lejt nyertek Kézsmárky Miklós és Nagy Zoltán IV. é. hallgatók. Kahlfürst Imre 400 lejes adományából prédikáció írásért 100 lejt nyert Nagy Zoltán IV. éves, 50—50 lejt Kézsmárky Miklós és Lőrinczy Mihály IV. éves hallgató, 100 lejt jó magaviseletéért Lőrinczy Mihály IV. é. h. Dr. Gál Kelemen, Dr. Kiss Elek, Dr. Roska Márton, Vári Albert könyv-adományaiból többen nyertek jutalmat.

A *főgimnázium záróünnepélye* június 24-én volt. A tanulóifjúság éneke után, Benczédi Pál vallásnár imádkozott, majd Gálffy Zsigmond koll. igazgató ismertette az elmúlt év történetét. A tanulók egészségi állapota jó volt, különösebb fegyelmi vétség nem történt. A tanítás zavartalanul folyt, ennek eredményét megnyugtatólag vették tudomásul az évközben és vizsgálatok alkalmával kiküldött állami inspektorok és egyházi megbízottak. A tanulmányi eredmény kielégítőnek mondható, amennyiben az összes bukottak száma 27%-ot tesz ki; a legjobb eredményt az V. o. mutatta (15% bukás), a legrosszabbat a VI. o. (38% bukás). A legalább 9 évi általános érdemjegyű tanulók 100—100 lej jutalmat, az intézet legjobb tanulója, Major László VI. o. t. ezenkívül 300 lejt nyert; a legalább 8 évi ált. osztályzatu tanulók könyveket kaptak, a jutalmazásnak feltétele volt a kifogástalan magaviselet is. Ezenkívül 19.884 lejt utalt be az igazgatóság a díjkezelői pénztárba, mint vendiákok adományát, konviktusi és tandíj-segély címen az arra rászoruló tanulók részére. Majd a tornavizsga nyertesei vették át versenydíjaikat. Az igazgatói jelentés után a püspök úr intézett búcsú szavakat az ifjúsághoz, hogy a vakációt ne csak semmitévással, hanem hasznos munkával is töltsék s a jövő iskolai évet testi és szellemi felfrissüléssel kezdjék meg.

Cserkészlet. A Cluj-i unitárius kollégium cserkész csapata 3 heti táborozásra indult június 27-én Lőrinczy Zoltán parancsnok vezetésével Mărești-i atyánkfiai vendégszerető körébe. Ugy értesültünk, hogy a másik főgimnáziumunk ifjúsága szintén csatlakozik e kiránduláshoz.

A Teológiai Akadémia Ifjúsága és D. F. E. I. K. egy szép kiállítású urvacsorai poharat ajándékozott a bihori leányegyházközség szükségleteinek kiegészítésére. — Isten áldása kísérje az unitárius ügy pártolóit, egyházi törekvéseink éber figyelőit. Az adományokért ez uton fejezik ki köszönetüket a bihori unitáriusok.

Lelkészi konferencia. Folyó év július 15—17. napjain az Egyetemes Unitárius Lelkészkör Odorheiu-n 3 napos konferenciát tart, melyen felváltva elméleti és gyakorlati kérdésekkel foglalkozó előadások, szakelőadások lesznek. A konferencia napjai reggeli istentisztelettel kezdődnek és estvéli rendes istentisztelettel végződnek. Előadást tartanak: Dr. Varga Béla, Dr. Kiss Elek, teol. tanárok, Gvidó Béla esperes, Lőrinczy Dénes és Máthé Sándor lelkészek. Ezekre az igen tartalmasoknak ígérkező napokra előre felhívjuk a lelkészkar és érdeklődő közönség figyelmét.

Ifjúsági konferencia. A D. F. E. I. K. Egyetemes Szervezete VIII. nyári konferenciáját I. G. Duca-n tartja július 7—15. napjain. A konferencia elsősorban gyakorlati problémákkal foglalkozik és bőséges időt nyújt a sportra, kirándulásokra is. A konferencia pontos programját helyszűke miatt nem közölhetjük. Részletes felvilágosítást az érdeklődők a „Kévekötés“ 9-ik számában kapnak. — Felhívjuk az ifjúság figyelmét, hogy ezen a konferencián minél nagyobb számban vegyen részt, mert ez az összefogás lesz hivatva új szellemet vinni az ifjúsági munkába. Egy fordulópont, mely csak akkor fordulhat jó irányba, ha mindenki ott lesz és igyekszik minden erejével a cél érdekében munkálkodni. Menjünk mindnyájan oda és dolgozzunk, bizonyítsuk be, hogy az „unitárius összetartás“ még mindig él és élni fog ezután is.

Kérelem. Mély tisztelettel kérem a János Zsigmond élet- és jellemrajza című munkám hátrálékos előfizetőit, hogy hátrálékaikat szíveskedjenek címemre elküldeni. P. Szentmártoni Kálmán, I. G. Duca, Jud. Odorheiu.

Előfizetési felhívás. Felkérjük k. olvasóinkat, hogy hátrálékos előfizetéseiket sürgősen rendezzék, mert különben lapunk előállításában olyan zavarok állanak elő, hogy képtelenek leszünk hátrálékos előfizetőinknek a Közlöny küldését tovább is előlegezni. Annnyira csekély lapunk előfizetési ára, hogy azt egyesek nagyobb megerőltetés nélkül is tudnák fizetni, viszont nekünk a lap előállítása még ezek nélkül a csekély összegek nélkül is a lehetetlenséggel határos. Szeretettel kérjük újólág k. olvasóinkat, hogy ne hagyják veszendőbe menni ezt a szép multu és nemes kulturmunkát végző folyóiratot!

Tájékoztató. A cluji unitárius kollégium főgimnáziumába az 1935—36-ik isk. évre beiratkozhatnak minden magyarnyelvű tanuló valláskülönbőség nélkül. Nem magyarnyelvű tanulók felvételéhez miniszteri engedély szükséges. Az ez iránt való kérvények a közoktatásügyi minisztériumhoz címezve f. év augusztus 15-ig nyújtandók be az igazgatóhoz. A magyar anyanyelvű tanulók augusztus 25—31. között iratkozhatnak be. Mivel az iskolai év szeptember 15-én kezdődik, vidéki tanulók szeptember 13-ig iratkozhatnak, hogy a kétszeres útiköltségtől megkíméltesse őket. Az I. gimn. osztályba iratkozók szept. 1-én legalább 9 és fél, legfeljebb 13 és fél évesek kell, hogy legyenek. Az I. osztályba felvételi vizsgálat alapján lehet beiratkozni. A felvételi vizsgálat ideje szeptember 13-ika. A vizsgálat tárgyai román nyelv és számtan. Előbbiből 15 sort írnak diktálás után a vizsgázók a 4. elemi osztályban tanult anyagból, szóbelin pedig olvasnak valamely tanult olvasmányból és kérdéseket kapnak az olvasmány tartalmára és az elemi iskolában tanult nyelvtanra vonatkozóan. A felvételi vizsga 80 lej. A felvételi vizsgálatra való bocsátás iránti kéréseket augusztus 30-ig kell beküldeni az igazgatósághoz a következő mellékletek kíséretében: 1. Osztálybizonyítvány az elemi iskola (legalább) 4. osztályáról. Felekezeti iskolák bizonyítványára tanfelügyelői láttamozás szükséges. 2. Állami anyakönyvi kivonat. 3. Egyházi keresztlevél. 4. Állampolgársági bizonyítvány (vagy annak hiteles másolata.) 5. Ujraoltási bizonyítvány. Ezek az okmányok nemcsak vizsgái, hanem beiratási okmányok is lesznek. A javító vizsgálatok ideje helybeli tanulók részére szeptember 1—3., vidéki tanulók részére szeptember 12—14. napjai. A felső tagozatba (V. oszt.) való felvételi vizsga ideje 7—12. Vizsgadíj 100 lej.

Fizetendő díjak a főgimnáziumban: 285 lej beiratási és évi 3000 lej iskolai díj. A kollégiumi épületben modern internátus (központi fűtés, egyénenként fürdő, külön nappali és hálószobák) áll a főgimnáziumi tanulók és főiskolai hallgatók rendelkezésére. Ugyanebben az épületben vannak az étkező helyiségek (konviktus) is.

Fizetendő díjak az internátusban és konviktusban: Főgimnáziumi tanulók évi 1500, főiskolai hallgatók évi 3000 lej internátusi díjat fizetnek. Fürdési díj évi 100 lej. Utóbbiak beiratási díja 285 lej. A konvikтусi díjak havonta 600 lej. Közeli vidékről való szegény tanulók, akik hazai csomagot könnyebben kaphatnak, vagy azok, akik rokonaiknál valamelyes étkezési ellátást kaphatnak, lehetnek félkosztosok (ebéd vagy reggeli-vacsora) s ebben az esetben a kosztdíjnak felét fizetik.

A bentlakó tanulók ágyneműt (szalmazsák, párna, takaró) hazulról hoznak.

Egyházi érdek lévén, hogy kiváló tehetségű ifjaink szegénységük miatt ne essenek el a középfokú iskoláztatástól, lelkészeink és tanítóiink ajánlata alapján 5—10 első gimn. oszt.-ba lépő tanuló teljes, vagy nagyobb kedvezményben fog részesülni az I. évharmadban tanúsítandó tanulmányi előmenetel alapján.

Az Igazgatóság.

Megvételre keresem az Unitárius Közlöny

I. kötet (1888. év) 10., 11. füzetét;

II. kötet (1889. év) 5., 10., 11., 12. füzetét;

III. kötet (1890. év) az egész kötetet, esetleg a 11. számú füzet kivételével a többi;

IV. kötet (1891. év) 1., 3., 7., 8., 9., 11. füzeteket, esetleg az egész kötetet;

V. kötet (1892. év) 3., 5., 8., 10., 12. füzeteket, esetleg az egész kötetet;

VI. kötet (1893. év) 5., 6., 9., 10. füzeteket;

VII. kötet (1894. év) 1., 3., 4., 6. füzeteket.

Tisztelettel kérem azokat, akiknek abból az időből felesleges példányaik vagy eladók vannak, ne terheltesseken utána nézni s engem értesíteni, vagy nekem elküldeni, mert a füzetek vagy kötetek árát a postaköltséggel együtt megtérítem.

I. G. Duca, 1935, május 29.

Geréb Zsigmond,
ny. lelkész.

Dr. Gál Kelemen: A Cluj-i unitárius kollégium története.
 Az erdélyi magyar irodalomnak eseménye van, Dr. Gál Kelemennek hatalmas munkája készen van s a közönség már kezébe veheti. A hatalmas munka, amely három éves szorgalmas kutatás és egy hosszú szellemi élet áldásos munkájából leszűrődött, bölcs tapasztalatnak az eredménye, az óvári, főtéri és a magyar utcai iskola történetével foglalkozik igazi alapossággal és mindenre kiterjedő bölcs figyelemmel. Minthogy nálunk az iskola az egyházzal a legteljesebb kapcsolatban volt mindig, e könyv nemcsak az iskola, hanem jórészt az egyháznak is a történetét adja. Részletes ismertetésébe ez alkalommal terünk hiánya miatt nem mehetünk bele, de azzal a meggyőződéssel ajánljuk olvasóinknak, hogy e könyv nélkülözhetetlen mindazok számára, akik a művelődés, de különösen a mi sajátos művelődésünk iránt érdeklődnek. Megrendelhető az iratterjesztőnél, ára 300 lej.

Halálozások.

Özv. Dr. kissolymosi Gyergyay Árpádné, sz. Wieland Ágnes, életének 78-ik, özvegységének 54-ik évében június 21-én hirtelen elhunyt. Igazi tipusa volt a jóságos nagyasszonyoknak, aki szelid, derűs kedélyével családjának éltető lelke, az apró és nagy bajoknak megértő egyengetője tudott lenni. A hosszú özvegység keserűségét sohasem érezte környezetével, hanem arra törekedett, hogy fájdalmát elrejtve ne zavarja hozzátartozóinak életkedvét. Pótolhatatlan ürt hagyott maga után különösen fiának Dr. Gyergyay Árpád isk. felügyelőgondnoknak lelkében. A megboldogultnak legyen csöndes pihenése, a megszorodott családnak a Mindenható adjon vigasztalást.

Bihor nagy halottja. Szabó Józsefné, sz. Lakatos Juliánna a bihori leányegyházközségünk egyik megalapítója, a Nőszövet-ség elnöke f. évi május 21-én 62 éves korában elhunyt. A bihori egyházközséget, családját és egész egyházunkat nagy veszteség érte halálával. Férjével Szabó Józseffel ajándékozták azt a gyönyörű telket, melyen felépült a bihori szép templom. Első halottja annak a szép temetőnek, melyet Bereczky Dániel gondnokafia és neje adományoztak. Temetése az egész község óriási részvéte mellett történt. Nyugodjék békében, őszinte, mély részvétünk kíséri a gyászbaborult férjet és családját.

Sz.: 1129—1935. E. K. T.

Pályázati hirdetmény.

Az unitárius egyház főhatósága pályázatot hirdet az I. G. Duca (Odorheiu-megyei) unitárius téli gazdasági iskola igazgatószaktanári állására. A képestítésre és egyéb feltételekre a Monitorul Oficial 1930. dec. 1. számában megjelent 271,542 számú földmivelésügyi miniszteri szabályzat 25 cikke, a Mon. Of.-ban 1930. szeptember 4-én 169,695 szám alatt megjelent szabályzat vonatkozó rendelkezései és a Mon. Of.-ban 1930 november 5-én 235,681 szám alatt megjelent 13 cikkének a)—f) pontjai az irányadók, melyek szerint szükséges a román állampolgárság, felsőbb gazdasági iskolai végzettség, legalább 2 évi gazdasági gyakorlat, a román nyelv megfelelő ismeretének a szabályzat szerinti bizonyítása és büntetlen előélet. Javadalom: az I. G. Duca-i unitárius főgimnáziumi tanári fizetésnek megfelelő összeg, kiegészítve az ezen főgimnáziumi igazgatói tiszteletdíjnak megfelelő összeggel. Az állás, mely egyelőre ideiglenesen, egy évre töltetik be, — legkésőbb f. évi október 15-ig elfoglalandó. A szükséges, s ezek közt a folyamodó vallását is igazoló okmányokkal felszerelt pályázati kérések f. évi július 25-ig adandók be az Unitárius Egyház Képviselő Tanácsához, Cluj, Calea M. Foch 12 sz.

Az Unitárius Közlöny megjelenik havonta. Szerkesztő: Benczédi Pál

---

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYIET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

DR. HALL ALFRÉD,

a keresztény szabadelvű egyházak világszövetségének elnöke.

Száz éve.

Augusztus hó 9-én mult száz éve annak, hogy Ferencz József született. Nagyon megközelítette ezt a csodás kerek számot, mert még csak hét év hiányzott. Elmélkedni lehetne a hosszú élet előnyeiről és hátrányairól, de annyi bizonyos, hogy Ferencz József inkább csak testileg érezte terhesnek a nagy időt. Elméje és emlékezése eleven és átfogó volt. Talán rajta és rajtunk mult, hogy emlékezetéből nem tárt föl többet, mert szeretett beszélni a multról. Naplót vezetett s abban sok kedves esemény és még több nehéz gond van feljegyezve.

Engem különösen megragadott az Albert János, volt tordai pappal, a szépen imádkozóval folytatott levelezése. A mult évszázad végén, a jelen elején, bár béke volt Európában, akadt bőven egyházunkban elmélkedni való és töprengeni lehetett. A cluji új kollégium építése, a cristuri építés és utóbbinak 8 osztályuvá való fejlesztése, az egyházi élet szám-talan kérdésének megoldása, az egyházban előfordult félre-értések, nagy gondot okoztak neki és szükség volt az ő bölcsességére. Életének egyik nagy feladatának tekintette, hogy az egyháznak szellemi egységét meg óvja. Ezeket a jellemző adatokat jó lesz fontolgatni elménkben.

Ferencz József hosszú püspökségét a magyar alkotmányos élet magasra ívelő, nemesen termékenyítő közszelleme támogatta majdnem negyven esztendeig. A háború s a rá következő gyökeres változás rendkívül megszállta a lelkét. Olyan magas korban, annyi kedves és büszkén viselt emlékek (királyi kitüntetések) birtokában, lépett át a békeszerződések által teremtetett új helyzetbe. A hűségesküt letette, de a kezdetben kijáró szenátorságot, gyengélkedése miatt nem vehette igénybe, mintha érezte volna, hogy csak átmeneti jog volt, mert az alkotmány-törvény kétszázezer lélekszámtól tette függővé s még ezt is korlátozta a magyar kisebbséggel szemben.

Csendes menetű s főleg családjához és egyházához kötött élete, huzamos ideig tartó fájdalommal terhelt betegsége elkomorította, de ő általában mindig nyugodtnak és boldognak látszott.

Igazi bölcs ember volt.

Dr. B. Gy.

Hall Alfréd.

Angliából érkezett látogatóink sorában egy vendéget üdvözölhetünk. Neve nem ismeretlen olvasóközönségünk előtt s sokan ismerik s szeretettel forgatják magyar nyelvre is lefordítják unitárius hitvallását. Mégis külön figyelmet szentelünk személyének s igyekszünk őt pár sorban bemutatni olvasóközönségünk előtt s tesszük ezt azért, mert a Szabadelvű Kereszténység és a Vallásszabadság Nemzetközi Társulata elnöki tisztségében huszmillió unitárius és szabadelvű keresztény testvérünk üdvözlését hozta el miközénk. A múlt nyáron a kopenhágai konferencia választotta meg magas méltóságába, s szívünket örömmel tölti el, hogy első útjában épen hozzánk a legrégibb s szenvedéseken és megpróbáltatásokon keresztül már négyszázévestendős fennállása felé haladó egyházunkat látogatja meg.

Tengerészcsaládból származik s 1873. április 27-én született az angliai Boston városkában. Ugyanitt végzi el középiskolai tanulmányait. Az egyetemet Manchesterben végzi el, s 1900-ban elnyeri a Viktória egyetemen a Magister Artium fokozatot. Theológiai tanulmányaira, hosszú éveken keresztül készül fel s a manchesteri Unitarian College s az oxfordi Manchester College hallgatója. Ezeknek elvégzése után egyik legtekintélyesebb angol theológiai ösztöndíjjal, a Hibbert tanulmányi segéllyel egy évet a berlini egyetem theológiai fakultásán tölt el.

Hazatérte után, mint gyakorló lelkész kezdi meg munkásságát s folytatja azt ma is munkássága 35-ik esztendejében. Norwich (1900—8) és Newcastle (1908—18) és Sheffield (1918) lelkészi munkájának állomáshelyei. Ez utóbbi helyen munkálkodik ma is. A tudományos theológiai munkásságot tovább folytatja s a háború alatt a londoni egyetemen elnyeri a Bachelor of Divinity fokozatot. Szorgalmas munkása az angol unitárius theológiai irodalomnak. Elsősorban is, mint szónok kiváló, már 1914-ben az angol unitárius társulat kögyülésének (főtanácsának) ünnepi szónoka s a múlt nyáron pedig a kopenhágai konferencia záróbeszédén mondott hatalmas beszédével aratott osztatlan elismerést. Tudományos theológiai munkássága területén Martineau Jakab, a legtekintélyesebb angol unitárius bölcselő tanítványa, akinek megírja egyik legjobb, rövid életrajzát s egy külön munkában vázolja erkölcsi tanításai értékét. „Jézus és a huszadik század kereszténysége“, „Egy világi ember vallásos problémái“ című munkái az angol olvasóközönség előtt általánosan ismertek. Kisebb dolgozatai és cikkei, s prédikációi is, számos helyen láttak napvilágot. Egyik újabb, 1932-ben kiadott munkáját: Beliefs of a Unitarian, dr. Kiss Elek, theol. professzor „Egy Unitárius Hitvilága“ címen magyar nyelvre lefordította és kiadta, s az mindnyájunknak kedves olvasmánya. Jelenleg a halhatatlanság kérdése foglalkoztatja s legközelebbi nagyobb munkája erről a gondolatról, unitárius hitéletünk egyik legszebb tételéről fog szólni.

Egyike a legtekintélyesebb angol lelkészeknek. Ő az első, akit az 1929-ben egyesített angol unitárius társulatok elnökévé választanak a lelkészek sorából 1932-ben s a szokásokkal ellentétben a következő évben is újra megválasztanak. Két esztendő munkássága általános megbecsülést és szeretettel vívott ki. A Manchester College tudós dékánja munkáját egyik beszélgetésünkben jellemezni óhajtván, azt mondotta, hogy olyan elnök volt, akit a kontinens történelmi unitárius egyházai méltán illethetnek az angol unitáriusok püspöke elnevezéssel. Az idei nyáron pedig a világ unitárius és szabadelvű keresztény képviselői a világ unitárius és szabadelvű keresztény egyházainak képviselői a legteljesebb egyhangúsággal a közel huszmillió lelket képviselő egyházi világszövetség elnökévé választották meg az elkövetkező három esztendőre.

A világszövetség első hivatalos körlevélben teljes szövegében közreadott elnöki megnyitóbeszédéből idézzük az alábbiakat: „Tudatossá kell tenni az egyes egyházak hívei lelkében azt az érzést, hogy ők egy hatalmas, egész világot átfogó testvéri szövetségnek tagjai. Amikor pedig vasárnapról-vasárnapra az egy helyen lakó hívek imádkozásra összegyülekeznek, akkor emlékezzünk meg azokról is, akik a messze távolban imádkozva, lélekben velünk együtt vannak, az örökkévaló egy Isten színe előtt. Tudatossá kell, hogy tegyük önmagunk előtt világmozgalmunk célkitűzéseit. Mint egy mennyei atyának a gyermekei, testvéreként kell munkálkodnunk, hogy békesség és jóakarattal legyen a földön az emberek között. Szövetségünk a szabadság szellemében kötöttett s ezért éber figyelemmel kell őrködnünk a vallás- és lelkiismeretszabadság szent joga felett. Ez a kíváncsi mindnyájunkat egyforma nagy elhívás elé állít. Lelkünket meg kell telítsük a hitnek teljességével, mert ezen keresztül szolgálhatjuk a világot, mely Jézus szellemében egy jobb jövőre hordozója leszen.” Ezek a kiragadott súlyos gondolatok bizonyoságtevés az ő lelkének nagysága és hitének, köteleességtudásának mélysége felől.

Családi életét az egyszerűség és szeretet jellemzi. Egész családjával Isten szolgálatára szentelte életét. Felesége segítőtársra minden munkásságában, fia egyike a fiatal lelkészgeneráció reménységeinek, két leánya közül az egyik a Clujon is megfordult ifj. John McLachlan lelkésznek menyasszonya, míg a másik Oxfordban teológiai akadémia hallgatója. Élete és munkássága között harmónikus egyensúly áll fenn s ez biztosítja számára a léleknek szabadságát, a munkát és cselekedeteket.

A magyar unitárius gondolat nagy és őszinte barátja, aki házában a fiatal magyar lelkészjelölteket mindig szívesen látta. Most ide körünkbe érkezve, új tiszttségében és világszövetségi elnöki méltóságában is szeretettel köszöntjük.

Ferencz József.

Hadd megbünhödnöm még az életet.

*Igy élek mostan vészes küzdelemben,
Tombol alattam örvénylő, vad ár;
Az élet tengerén hajómban ülök,
Felette röpköd sok-sok vészmadár. —
Hiába' szálltok gúnyos vijjogással,
Kis csolnakom még mosi, el nem merül;
Hiába' lestek arra vészmadárkák,
Megállom helyem rendületlenül.*

*Ott messze tisztul máris láthatára
Egy szebb jövőnek, boldog életnek;
Lágy szellő hajtja csolnakomat arra,
Hajtó szellője szép reményemnek. —
És pihen már a küzdő sajka: éltem,
Feledve már a vész s a küzdelem,
Ábrándok tárnak csáb' jövőt elébem,
Varázs képeket rajzolva nekem:*

*Látok nyugalmat nyújtó csendes otthont,
Mellettem áll egy göndörfürtű nő,
Szívemhez szól egy túlvilági Nagyság,
Hitlángra gyúl szívem, mint kővakő
S fejem felett mosolygva tárja széjjel
Egy szép tündérleányka karjait:
Szellemkaroddal boldogság tündére,
Öledbe vonva szívem álmaít;*

*Folyondárral beszótt sudárok alján
Remontoán rózsáknak szirma hull;
Lombhervadásról susog már a szellő
S az illatoz mégis gyanútlanul. —
Virágok közt sárgult avarra lépve,
Kisértetként még visszazúg a vész,
De álmképzeim pillangó szárnyán
Emlék gyanánt, a múlt kódébe vész.*

*S napsúgárban hullatnak egyre lombot
A múltó nyártól most bucsúzó fák;
Szememben könny, szívemben hálazsoltár
S az ég urához röppenő imák;
Fejemhez kapok mind a két kezemmel...
Miért öszültök sötét fürtjeim?
Nyugalmam álmküszöbéhez érve,
Márts járnék a lét határain?!*

*Halk döbbenet jajong fel keblem mélyén,
Az égbe küldöm röpke sóhajom:
Legyen számomra bár vezeklés életem,
Küzdjön viharral, még soká hajóm!
Óh százszor adj küzdelmes sorsot Isten!
Tollat kezembe s barna kenyeret,
Utamra hints bár ezer sebző tüskét,
Hadd megbűnhödnöm még — az életet!*

Irta: Dr. Pálmay Sándor.

A Crăciunel-i unitárius templom védelme.

A Crăciunel-i unitárius egyházközség megalakulása arra az időre tehető, mikor a reformáció napja a vallásos élet terén új tavaszt jelzett s a megtisztított hitigazságok bajnoka, a nagy Dávid Ferenc ékes szólása lázba hozta Erdély bérceinek-völgyeinek lakóit. Hogy híveink a r. kath. vallásról jöttek az unitárius vallás ölébe, amellet szól ma is meglevő templomunk, melynek szentélyében volt az oltár, ennek jobb oldalán, a szentély déli falában, az aránylag elég nagy ablak alatt most is látható téglalakú üreg, mely az áldozó edények tartására szolgált. E Sion hegyén álló masszív épület építésére vonatkozólag Br. Orbán Balázs ezt írja: „e román izlésű egyház a 13. században épülhetett, mert a torony alatti külső kapu szemöldökén levő 1495 évszám nem az egyház építése idejét, hanem az átadomítást jelöli stb.“

A mi híveink serege, saját hibáján kívül a költő szerint sokszor „megbűnhődte a múltat s jövőndőt“; mert már a 17. században szerzetes barátok járogatnak ide az innen-onnan betelepült néhány katolikus hívek gondozása végett és igen természetes, az unitáriusok megtérítése céljából is.

Az élet örök harc. A különböző egyházak hívei is harcoltak egymással, ahelyett, hogy egymást segítették volna. Az itteni unitárius hívek multja is ilyenszerű. Ha néha-néha fegyverszünet is áll be, csak arra való, hogy mindakét küzdő fél erőt merítsen. Ha igaz, hogy a pálmafa saját terhe alatt nő, akkor kétszeresen igaz, hogy a mi híveink serege épen a küzdelemben acélozta fel magát azzal a hitszeretettel, ahoz való törhetetlen ragaszkodással, áldozó erénnyel és bátorsággal, mely a multban is, a jelenben is a győzelmet „a világosság fiainak“ megszerezte és biztosítja. Hiszen híveink még annak is ki voltak téve, hogy őseik által épített, évszázadokon át birt, javított és szépített templomuktól erőszakos módon megfosztassanak.

Erre vonatkozólag Orbán Balázs így ír: „1777-ben — Mária Thérézia alatt — bár az egész faluban csak 5 beszármazott katolikus volt, ezek egy kis kápolnában (mostani templomjuk helyén) tartott búcsú alkalmával elhatározták a nagytemplomnak visszafoglalását. A jezsuiták által felbujtogatott havasalji kath. falukból nagyszámú nép gyűlt le a templom foglalásra. A titokban forralt sötét tervről mit sem sejtettek a lakósok.“

Azonban a szerelem, mint mentő angyal meghiusította ezt, amint a régi történet mondja. Egy unitárius legény ugyanis a kath. megyebíró leányához járt, ez — a templom foglalásra kitézött nap előtti estvén — elárulta a titkot, megsugta udvariójá-

Crăciuneli unitárius templom.

nak, hogy a sok kereszt miért van összeróva. A legény a nagy Dimény Józsefnek mondta el s ez védelemre szólitotta fel a két Homoródmenti unitáriusokat, kik papjaik, mestereik vezetése mellett a keresztes vitézeket viasszaszorították, csufosan leverték. Emberélet is esett áldozatul. Hősi névre érdemes e dicsőséges győzelemért a nagy Diményen kívül az akkori pap Szabó Sámuel s felesége Szentgyörgyi Anna (az oklándi pap leánya).

Sándor István is 1777-re teszi a templomfoglalás idejét, szerezte azonban a kath. papság hívására jött katonaság fegyveres erővel akarta elfoglalni. A pap, Szabó Sámuel kérdést is intéz a vezető tiszthez: „Van parancsod a templom elfoglalására?“ — melyre az így felel: „Nincsen“. Kölcsönös egyezkedés, okos alkalmazkodás után a katonaság elvonult s a „Sion hegyén“ levő templom a miénk mindezeideig.

Végh Mihály unitárius pap 1826. október 19-ről a halottak anyakönyvébe azt jegyzi: „Temettem 19 Octobris Mezei Susánát, Nagy Hermán János 40-ik eszt. özvegyét, ki is legutolsó azon férfiak s' asszonyok közül, kik 1768 b. 2-ik Julij a' Templomot elvenni akarókat meggyőzték s' megverték. Élt 80 eszt.“

Amint az adatok egybevetéséből kitűnik, az Orbán Balázs és Végh Mihály feljegyzései szerint 9 esztendő különbség van az esemény idejére vonatkozólag. Hogy melyik év felel meg a kettő közül a valóságnak, a dolog lényegét nem érinti. Nem annál is inkább, mert Mária Therézia uralkodásának idejébe (1740—1780) mind a két év beleesik. Azt pedig jól tudjuk, hogy az erőszakos templomfoglalások jórészt a Mária Therézia uralkodása alatt történtek. De különben is, még ma is él idősebb embereink ajakán e történet s vele a főnnt említetteken kívül még egy név, a Rácz Juliánnáé, ki a mostani Erzsébettérrel egy már (azon a nevezetes éjszakán) felásott keresztet kiemelt s ledobta az ország-utra. Sebeít a mostani lelkész lak északi szomszédságában lefolyó patakban mosta meg, miért e patakot ma is Rácz patakának hívják.

A templom tehát az unitáriusoké maradt, azonban a kormányzók (Gubernium) perbe fogta ezeket s többszöri Sibiába történt hurcoltatás után, 1778 febr. 10-én kihirdette azon szigorú ítéletét, mely a templomot védő és szomszédos papokat, mestereket hivataluktól fosztotta meg s a helybeli unitárius vezető embereket több hónapig tartó börtönbe zárta, mert merészek voltak megvédeni templomukat az erőszakos elrablástól. A férfiak még pótlásul mind a börtönbe zárásakor, mind a kiszabadulásakor 25—25 botütést kaptak. Ezenkívül még arra is köteleztettek híveink, hogy a róm. katolikusok részére templomot építsenek. 1200 mfrt. pénzen — melyet hitsorsosaiktól kéregettek össze — a szükséges anyaggal és teméntelen közmunkával meg is építették az unitáriusok azt a templomot, melyben a r. kath. hívek ma is miséznek. A multban sok félreértés és keserűség tette fájdalmassá a falu népének életét. A történetet azonban nem azért idéztük föl, hogy a mult áldatlan küzdelmeit folytassuk, hanem azért, hogy megtanuljuk: mit nem kell és mit kell cselekednünk. Nem szabad egymás ellen törnünk, de szívünkbe kell vésnünk Jézus eme mondását: „Arról ismernek meg titeket, hogy az én tanítványaim vagytok, hogy egymást szeretitek.“

Az egy Isten, az ő segítéségével, mint őseinket támogatta az elmúlt idők zivataros küzdelmeiben s mindig támasztott bátor és lelkes vezetőket s őseink épen a nagy küzdelmekben vérteződtek fel a hithez és valláshoz való törhetetlen ragaszkodással, hiszszük, hogy a jövőben sem fog elhagyni minket. Hiszszük, hogy a mi jó egy Istenünk erőt ad nekünk is arra, hogy ellentállhassunk a kísértőknek és hitünk várát megvédelmezhessük.

Néhai Demeter Dénes dolgozatából összesűrítve átírta:

Bálint Ödön, unitárius lelkész.

Vers a torony gombjában.

*Aki tornyunk gombját valaha elrontja
S az abban tétegett írást is felbontja,
Megtalálja benne ezen versetskéket
Melyek be foglalják tsupán az ígéket:*

*Második Ferentz volt az ország királlya,
Kinek országlását sok királly tsodállya,*

*Losontzi Bánfi György a nemes hazánknak
Gubernátora volt Erdély országának,
Ki gondosságával a köz tsendességet
Hazánkban tartotta, mint fő erősséget.
Ennek köszönheti mind nemes, mind község,
Hogy az egygyesség lett közlünk főbb erősség.
Ez kit-kit jussában akként védelmezett,
Hogy azon az egész ország megegyezett.*

*Az Unitária szent eklézsiáknak
S ezekben virágzó remek reguláknak
Püspök Lázár István volt kormányozója,
Mint országunk ennek bizonyyság adója.
Ez a felsőbbekkel tartott egyezséggel
Eklézsiáinkat birta nemességgel,
Úgy hogy minden rendű nép őtet szerette
S bölcs kormányozását sinor pontul vett.*

*Békesség volt ugyan ekkor országunkban,
De emellett lakott nagy inség honunkban,
Mert a föld lakóssit szükség ostromlotta,
Mely a földnek népét nagyon megrontotta.
A kenyér s amellett minden más élelem
Oly szűk s oly drága volt, melyből nagy félelem
A föld lakóssinak elfogta szíveket
S emiatt majd alig birhattak terheket.*

*Ily terhei közt is nyomorult hazánknak
Egy fő inspektora volt eklézsiánknak,
Ki gondosságával a község jobbait,
Karácsonfalvának jobb s búzgóbb tagjait
Búzdítván tornyának meg újjítására,
Hajlott a községnek jobbjá tanácsára.
A torony romlásra hajló szarvazatját
Elrontotta s vette újba formázatját.
A torony falait négy öllel toldotta
S a mostani virágzó módira alkotta.*

Demjén József úr volt ez a gondoskodó,
Közönség hasznára mindenkor vágyódó,
Ki birt egy hív párral, Veres Annájával
S ettől születtetett egy pár magzattyával.
Húszár kapitány volt már a Demjén László,
Kit vitézségiért meg tisztelt sok zászló.
Demjén Ferencz pedig Marosvásárhelyen,
Protokollistaság hivatali helyen,
Királyi tábtának tisztelte nagyjait
S össze szedte azok sok gondolatjait.
Amazt kelepcezte, mint angyalt az Égen
Pümkösti Zsuzsánna, kit szült Magyar-Égen.
Ezt még a szüz ifjak virágzó sergében
Készülve láthattad egy angyal ölében.

De most jut eszembe torony tetejéről,
Mely messze távoztam annak fedeléről.
A torony fedetett zöld mázú cseréppel,
Megékesített gombbal, igen széppel.
A gömb merő rézből meg aranyoztatva
Az eklézsiának ajándékozgatva,
Melyet Demjén László kapitány párjával,
Pümkösti Zsuzsánna ifjú asszonyával
Istenekhez bűzgó jó indulatokkal
Készítettek két száz német forintokkal.

Brassai Frónius Simon készítette
Albeli Frónius aranyát rátette.

Az eklézsiának házi kurátora,
Barla József vala, akit minden óra
Serkentett a község ösztönzésére
S a kezdett munkának elvégzésére.
Ki az ekléziát nem csupa szándékkal,
Hanem segéllette becses ajándékkal,
Mert társával együtt az eklézsiának
Ötven forintokat ajándékoznak.

Benke Mihály s Péter voltak kőművesek,
Kik az építésben szorgosak s szívesek
Valának mind addig, míg elvégezhatték
S a tornyot egészen új formára vették.
Ácsok Péter András, György és Székel János,
Ezeknek munkájok semmit nem héjános,
Kik egyet-értéssel vitték munkájokat
S azzal is végeztek becsesen dolgukat.

*Az Isten népének itt legeltetője
S ezen versecskéknek egyben szerkesztője
Végh Mihály volt, aki papi áldozattal
Igy szólott Istenhez búzgó induattal:*

*Felséges Teremtő! Ki birsch mindeneket,
Mivel jóra bírtad hived szíveket.
Mindenféle ostor s romlást helységünkről
Tilts el külső s belső gyülekezetünkről,
Hogy a te tornyaid kies pilvarában
Tégedet tiszteljen e nép ez Hazában.*

Közli: Bálint Ödön
unitárius lelkész.

Irta Végh Mihály parochus
7-dik Júlij 1806.

A Chinuşu-i templomszentelés.

A templomok lelke.*

Ha egy nép lelkét meg akarjuk ismerni, a legbiztosabb út, amelyen ez ismerethez eljuthatunk, az illető nép temploma. Itt összpontosulnak azok a jellemvonások, jellegzetes tulajdonságok, amelyek az illető nép lelki képét adják.

A nagy, kőfallal körülbástyázott szász templomok, amelyekben nemcsak a lelki, hanem az anyagi kincsek egy részét is őrzik, e nép takarékoságáról, állandó, zárkózott önvédelméről, szándékos elszigeteltségéről, ősi hagyományaihoz feltétlenül ragaszkodó józan okosságukról tesznek tanubizonyosságot. A román templomok misztikus fénye, pazar csillogása, keleti stilusu képei, dús díszítései különösen az orthodox egyház színes papi öltözete a román nép gazdag képzelőtehetségéről, dús mesevilágáról, természetes romlatlanságáról, ifjú, töretlen népi erejének nagy jövőndő lehetőségeiről, gyermeki, feltétlen, fontolgtatás nélküli mély hitéről tesznek tanubizonyosságot.

A francia, német gótikus építészet égfelé törő mesterművei mint a kölni, rheimsi székesegyházak hirdetik e népek szakadatlan felfelé törését, amely előtt akadály, lehetetlen nincsen; amely ha veszteség, vereség éri, még abban is felfelé ívelést lát. Nem csoda, ha e két nép szakadatlan küzdelme, korlátozást nem ismerő fékezhetetlen előretörése, ami az égnek szegezett hegyes csúcsívű ajtó, ablak alakokban is kifejezésre jut, Európa népeit átlag félév századonként meg-megrázza s megremegteti létükben és életükben.

Az angol templomok orgonaszzerűen működő harangjáté-

* Felolvasva 1925. augusztus 11-én a Chinuşu-i templom felszentelése alkalmával.

kai, amelyek harangozás közben egy-egy egész dallamot játszanak le, e nép egészséges, kiegyensúlyozott lelkiségéről beszélnek, amelyben az új nem rombolja le a régit, hanem annak talajából sarjad. Hirdetik az ellentétek kiegyensúlyozásának azt a művészetét, amelyet az angol nép bámulatos rátermettséggel s nem kevesebb szerencsével a világpolitikában évszázadok óta végez. Ez a kiegyensúlyozó művészet jút kifejezésre egyházi életük azon külső megnyilvánulásában, amely szerint villamos erőre berendezett, dallamra harangozó tornyaikban fejlett gépkulturájukat is Isten dicsőségének külső kifejezésére, a vallásos áhitat felkeltésére használják fel.

Genf komor, kimért, sőt szinte rideg templomai, arról a magát sanyargató puritán életfelfogásról szólnak, amely Kálvin reformátori munkásságából tükrözik.

Az olasz templomok csipkeszerű, lehellethetetlenül látzó mesteri kőfaragásai, csak egy-egy ajtónak, mint például a milánói dóm ajtain látható bámulatbaejtő ötvös munkái, arról a missziói úttörő elhivatásról szólnak, amit e nép fiai évszázadokon keresztül az építészet, ötvös, festőművészet terén végeztek világszerte, fejedelmi jóltevők dús adományai segítségével.

Hát a mi egyszerű, fehérre meszelt, minden mesterkéltség, különösebb művészet nélkül épített unitárius templomaink minnek a kifejezői, kérdezhetik sokan, kiket lenyűgöz a felsorolt példák kimeríthetetlen gazdag sora?

Mély tisztelettel szemléljük mindenütt a művészi lélek ihletett alkotásait, a vallásos léleknek köbevésett, érbeöntött, vagy gazdag színekkel festett alkotó munkáit. Minden tiszteletünk azoké, akik világgraszoló alkotásokkal gazdagították az emberi művelődés tárházát. Szívünk együtt zúg az angol harangokkal, mikor dallamos hangjukkal imára szállítnak. Csodálatunk égre emeli tekintetünk a gótikus építészet eget csotmló alkotásai láttára, gyermekkorom kedves emlékei közé tartozik az a pillanat, amikor húsvét éjjelén a feltámadás üzenetét hozta falum orthodox templomának harangja. Ugy vagyunk mi ezzel mint a világjáró vándor, aki elcsodálkozik fényes városok színes palotáin, a rohanó folyók felé ívelt karcsu hidpilléreken, s aztán hazatér kicsiny falujába, hol a patakot a tyuk is átlépi, fejét, ha magyar büszkén hordja, beleüti a szülői hajlék ajtajának szemöldökfájába, — de szíve mégis titkos örömmel telik meg abban a tudatban, — *hazaérkeztem.*

A mi templomainknak a mi részünkre ebben az *otthon* édes érzetében van szépségük. Létrejöttüket nem fejedelmi kegy, néha még nem is főúri pártfogás segítette, azok a nép alkotásai! Őszülő hajú kurátorok, az élet igájában megrok-

kant vállu presbiterek, megfakult palástu prédikátorok, szűk „kalasszisokban“ meghúzódó mesterek tervezték alapvonalait. Özvegyek garasa, tehetösebbek forintja fogta össze a téglákat. Közmunka juttatta tető alá s egy-egy elveszett drága gyermek emléke zúg a harangban — zeng az orgonában.

Jelenlegi templomunk s papilakásunk építéséről jegyezte fel egyházközségünk történetírója, hogy amikor már minden anyagi erő kifogyott 40—50 gazda indult el ekéjével

Chenus-i unitárius templom.

a szomszédos odorhei-i határra, hol a gazdagabb emberek földeit 3—4 hétig szántva ismét előteremtették az építés folytatásához szükséges összeget. Ezért drága nekünk minden kő, minden rög, amely e templomhoz köt.

Belsejében nincsenek képek. E fehér falak nem ragadják meg a figyelmet, de nem is vonják el. Itt az evangélium hirdetőjének kell minden adott alkalommal úgy vetíteni lelke lencséjén keresztül az evangéliumot, annak ígéit, cselekedeteit, útmutatásait, hogy a megváltó tanítása, élete példája namcsak álló, hanem mozgó képekben éljen a gyülekezet előtt! Jaj neki, ha ezt elmulasztva, vagy lélek nélkül próbálva, népe csak az üres fehér falakat szemléli beszéde alatt! Egyetlen jelképünk a torony, amely karcsu csúcsával ég felé

mutat. Mindezeket az a sok drága emlék, nehéz, szakadatlan áldozat s érte végzett munka teszi széppé, amely önmagából táplálkozik.

E mély hit, szent ragaszkodás, jövőndőbe nézés és nem az áldozatkészség volt az az erő, amely e falakat s tornyukat megújította. A világháború innen is elszólította áldozatait. Nagy harangunk, orgonánk homlokzatsipjai voltak az áldozatok. A harang helyett 1923-ban újat öntetett az áldozatkészség, mely jelen évben templomunkat, tornyunkat öltöztette fehérbe.

Evtizedekre visszamenőleg fellelhető jegyzőkönyveinkben a panasz, hogy különösen tornyunk fedele rossz, minek folytán az egész épületet veszedelem fenyegeti. Idekerülve elődöm elsősorban erre irányította figyelmem. Tanácskozással kezdtünk, vitatkozással folytattuk s gabonagyűjtéssel fejeztük be az első évet. Következő évben az ifjúság műsoros estélyeinek jövedelméből a toronyablakokat szedettük rendbe. Adakozott a nőszövetség s az olvasó egyesület is e célra. Így folyt csendben a gyűjtés, adakozás, gabona, pénz szerzés e célra, míg ez év esperesi vizsgálószerkesztői látogatása után, annak biztatására számbavettük erőinket. Ismét adakozott az ifjúság, a nőegyesület, olvasóegyesület, gazdakör, a meglevőtől a megkívánt összegig való távolságot aztán önmegadózattal, rovatal útján pótoljuk. Minden igásfogattal bíró kepefizető tag fizetett 240 leut, igásfogattal nem bíró férfi 100, igásfogattal nem bíró özvegyasszony 50 leut. Így teremtetünk elő mintegy 45.000 leut kitevő összeget. A gyermekek is kivették a részük az építkezésre való előkészületekből. 14 szombat délutánján tartottunk tojásgyűjtést minek eredményét szintén e célra értékesítettük. Öröm volt nézni szombat délutánonkéntként e csillogó szemű kis egyházépítőket, amint egyik kézben az adományok megörökítésére szolgáló jegyzékkel, másokban kis kosárral megostromolták a „hatáskörükbe“ eső házakat. Jelszó volt számukra, hogy nekik annyit kell gyűjteniök, amennyiből a torony gombja elkészülhessen. Édes gyermekeim, szeretett kicsi munkatársaim, legyetek büszkék arra, hogy nektek is részetek van e munka sikerében.

A távollevők sem feledkeztek meg e templom iránti kötelességükről. Özv. Nagy Mózesné sz. Karda Juliánna Comanestibe férjezett hittestvérünk 500 leut hozott személyesen, amikor tervünkről értesült, özv. Bálint Balázsna Odorheiu-ból 200-at, Birki Mózes, Birki Ferenc, Máté Mózes, Harkó Áron, özv. Máté Aronné 100—100 leut küldöttek Brsovból, Blaga Istvánné sz. Sándor Zsuzsánna, Kádár Mózesné sz. Foris Juliánna 50—50 leut Mártinusból. Szabó Dezső ur 200 leut adott rovatalon felül.

A munkálatokat Simó Béla odorheiu-i bádigos, s Török

Pál lueta-i kőművesmester végezték becsületes pontossággal, hűséges odaadással.

Derekasan jutott a közmunkából is. Mész, bádóg, fövenyhordás, surlás, takarítás, fuvar mind e kimeríthetetlen forrásból fakadt. Isten kegyelméből volt alkalmam diszes, megtisztelő lelkészi szolgálatokban Londonban, Birmingham-ben, Oxfordban s itthon is tekintélyes gyülekezetekben, de soha a lelkészi munka szépségét lelkemnek, a néplelkével való összeélelkezését úgy nem éreztem mint amikor térdig állva a Homoródba veletek együtt nekikeseredve homokot bányásztunk, s e munkában magam körül láttam gyülekezetem csaknem minden férfi tagját. Ehhez fogható jelenet még csak az volt, amikor egy reggelen e gyülekezet munkás asszony s leányserge nekitérdelt padlónak, karzatnak, hogy azt a sok hulladék mészától megtakarítsa. E két jelenet volt 5 éves lelkészi pályám legszebb élménye.

Legyen áldott a kezetek munkája édes véreim, szeretetti hiveim. Találjon lelketek sok örömet e hajlékban akkor is, mikor benne imádkoztok s akkor is, amikor a mezőről nézitek áhitatos szívvel.

Kedves szolgatársam a szolgálatban, gondnoktársam a gondokban, érdemes keblitanácsosai e nemes gyülekezetnek! Ti tudjátok mennyi kétséget kellett leküzdenünk, mennyi tervet szőnünk, mennyi kérdésre megfelelünk s mennyi oktalán beszédre elhallgatnunk, míg e naphoz értünk. Dicséretet, köszönetet nem mondok nektek, dicsérjen a munka eredménye. E helyen csak annyit mondok, kötelességetek hiven teljesítettétek, Isten, a történelem s lelkiismeretek előtt felelőt fővel járhattok, — ez legyen a ti legszebb jutalmatok.

És ti adakozó hivek serege kik e nehéz időkben zsebetek, szívetek megnyitottátok, kik kényszerítés nélkül, önként hoztátok hozzám vagy gondnoktársamhoz a rovatal összegét — csak annyit mondok, büszke vagyok reátok! Csak annyit kérek tőletek, hogy amint az özvegy asszony bibliai fillére, összevegyül a gazdag forintjával e szent falak oldalán békés fehérségben, úgy éljen keresztényi békességben, boldogságban a ti szívetek is.

Hálás köszönetem nyilvánítom e helyen ez egyházközség volt lelkészének Vári Albert teológiai dékán urnak a teológia részéről nyújtott kölcsönért, amely a rovatal bekerüléséig munkámban segített, ugyancsak Dr. Cionca Macedon Ocland-i főszolgabíró urnak, hogy amikor homokért való többszöri kérésünk egyik szomszédos község előljáráságánál meghallgatásra nem talált s így igen nagy nehézségekkel néztünk szembe, hivatali szavának súlyával s jóindulatu pártfogásával e nehézségünket eloszlatta.

Megköszönve a mélt. és főt. püspök urnak, egyházi és

világi előkelőségeinknek kedves vendégeinknek szíves megjelenését, azzal a meggyőződéssel zárom beszámolómat, hogy unitárius keresztény szent hitünknek e megújított világító tornya, fehér tiszta temploma értékes forrása lesz a honpolgári kötelességteljesítésnek, az emberbecsülő istentfélő tiszta vallásosságnak és erkölcsiségnek mindaddig, amíg benne az az áldozat, hit é búzgóság szelleme lobog, amely jelen alkotásunk létrehozta.

Kövári Jakab,
unitárius lelkész.

Ima.

*Zsoltárt énekeljetek, Istenhez imádkozzatok,
Fonjatok koronát búzakalászból,
Fonjatok koszorút búzavirágból.
Hozzátok el ide — e kicsiny templomba,
Hol minden szív s lélek,
Istenhez imádkozhatik.
Kicsinyek és nagyok mind ide jöjjünk
E szép koronával ünnepet szenteljünk.
Künn a dombosmezőn a természet szépsége,
Arató munkások dalos éneke,
A madarak zengő csicsergése
Mind, mind az Istenét dicsérik.
Dicsőítünk téged Isten. Hála szent nevednek,
Hogy-e bő aratást megérnünk engedted.
Hogy elhozhattuk mi is ide koronánkat,
Áldd meg Isten, áldd meg
Verejtékes munkánkat.*

Ifj. Kereki Mártonné.

Templomszentelés Chinuşu-ban.

Csaknem két évtizedes kivánság és vágy vált valóra ez év tavaszán, amikor ez egyházközség hívei egyakarató lelkesedéssel kimondoták, hogy minden erejüket latbavetve ősi templomukat, tornyukat megújítják. Sok vita tárgyát képezte, hogy vajjon gyűjtés legyen e a célra legalább a vármegye területén, vagy pedig a hívek önmaguk erejére támaszkodjanak. A nemesebb felfogás győzött. Hívek, belső emberek,

egyesületek egyenlő akarattal vállalva a mintegy hatvanezer leányi terhet, a torony új fedelet, vakolást s félig új szarvazatot kapott. A templom omladozásnak indult pillérei kijavítottak, a rossz cserepek helyébe újak kerültek, a csatornázás kireperáltatott, a toronyablakok megújultak s úgy a templom, mint a torony ünnepi fehérbe öltözött.

Mindezen munkálatok sikeres bevégzése után felemelő ünnepség keretében adott Istennek hálát a gyülekezet 1935. augusztus hó 11-én.

A gyülekezet ünnepi örömében a főtisztelendő püspök úr is részt vett, aki 10-én, szombaton délután érkezett meg a feliceni állomásra Boros Jenő I. G. Ducai gimnáziumi igazgató, Dr. Szolga Ferenc tanár, Ütő Lajos I. G. Duca-i lelkész és neje kíséretében. Az állomáson Kővári Jakab lelkész a gondnokkal a jelenlevő kebli tanács nevében üdvözölte a püspök urat. Utnak indulva Chinuşu felé Arvaţeni s Văleni községek között Firtos Áron kántor-tanító vezetésével székelyruhas lovasbandérium üdvözölte a menetet, majd a főtisztelendő úr fellívására díszkísératként csatlakozott. Öröm volt látni e katonás feszességgel, délcegen lovagló felvirágozott csapatot.

Văleniben áthaladva Făbián Adorján református lelkész és neje mondtak gyülekezetük nevében üdvözlő beszédet s nyújtottak át gyönyörű rózsacsokrot, mit a püspök úr közvetlen meleg szavakkal köszönt meg.

A Chinuşu-i tetőn a polgári község nevében Ioan Puşcasin körjegyző s ifj. Gál Áron községi bíró, míg a paplak előtt felállított diszkapunál ifj. Máté Áron keblitanácsos üdvözölte a püspök urat, ki minden üdvözlésre külön válaszolt.

Rövid uzsonna után a püspök úr és kísérete megvizsgálta a templomot, egyleti otthont, megsejmelte a temetőt és a községet.

A tulajdonképeni ünnepség délután három órakor kezdődött. Imát, egyházi beszédet mondott Ütő Lajos I. G. Duca-i lelkész, felszentelő beszédet Dr. Boros György püspök úr. Szólot énekelt Fazakas Jenő rareş-i lelkész, orgonán kísérte Nagy Sándor Aldea-i lelkész. Id. Sándor Gergely az egyház-község nyugalmazott lelkésze. a nap jelentőségét méltatta, Kővári Jakab helybeli lelkész pedig a munkálatok véghezviteléről számolt be beszédében.

Urvacsorai Agendát Balázs András köri esperes volt kénosi lelkész mondott, urvacsoraosztás alatt énekelt Kővári Jakabné Pálffy Ákos orgonakiséretével. Négyen is osztották az úrvacsorát a helyből és a környékből összegyűlt hívó se-regnek, amelynek körülbelül egyharmada nem fért be a más-különben tágas templomba s csak kívülről hallgathatta az ígét. A püspök úr megáldó szavai után oszlott el a hívek se-

rege, hogy aztán az iskola termében a helybeli nőegylet által adott banketten ismét összehatalálkozzék. Megjegyzést érdemel, hogy a banketthez szükséges étkeket a nőegylet tagjai adták össze ugyan s ők maguk készítették el, elnökük vezetésével, hogy az ebből bekerülő pénz is egyházi célt szolgálhasson.

Szép és felemelő volt e nap az egyházközség életében, emléke sokáig élni fog a lelkekben. Regős.

Isten akaratja.

*Olyan dolog a halál,
Mindenkire rátalál.
Ha vár is egy keveset,
Elkerülni nem lehet.*

*Akik itten maradnak,
Nehéz bánattal vannak.
Jaj, nehéz elviselni,
A kedvest sirba tenni.*

*Isten akaratjára
Születtünk e világra.
Isten akaratjából
Távozzunk e világból.*

*Nem mind öröm az élet,
Van benne bú, temérdek.
De az ég is kiderül,
Álljuk a sort emberül.*

*Tudja Isten, mit csinál,
Mért van élet és halál.
Nyugodjunk meg mindnyájan
Isten akaratjában.*

Balázs Ferenc.

Iskolai év elején.

*Édes jó Istenem,
Be boldog is vagyok,
Hogy én most az iskolába
Tanulni járhatok.*

*Igérem, nem járok
Ide én hiába,
Nem maradok én tudatlan
A világ csúfjára.*

*Azért adtál lelket,
Hogy azt kiműveljem,
Hogy amikor nagyra nővök
Bennem kedved teljen.*

Balázs Ferenc.

NAGY FERENC

1862—1935.

Ha a hadseregnek erős, edzett katonára van szüksége: a népnevelés sem nélkülözheti a kemény testalkatú, erős tüdőjű, szilárd jellemű néptanítót, mert: „Ép testben rejlik az ép lélek“. A néptanítónak mindkettőre szüksége van, mert erős testalkattal küzdheti le a sok veszélyt, ami a rossz levegőjű, poros, néha füstös tanteremben, mint tanítót, vagy a léghuzatos, fűtetlen, hideg templomokban, a hózivataros temetéseken, a magasan fekvő temetőkben való éneklésben, mint kántort fenyegeti; erős lélekkel, szilárd elhatározással állhat szembe a világ haladásában elmaradotak előítéletével, néha a kor igényeinek meg nem felelő, hagyományos szokásaival, csak így emelheti ki népét a vakhit és babona hínárjaiból s vezetheti a hitnek tiszta fényéhez, a tudásnak fénylő világosságához.

Amint a mellékelt kép mutatja, Nagy Ferenc erős testalkatú, szilárd jellemű férfi volt. Az Isten is tanítónak teremtette.

Firtuşeni-ban 1862-ben született, földmíves, székely szülőktől. Már a születés pillanatában látszott, hogy kemény ember válik belőle. Szabadságszerető gyermek volt. Hat éves korában nehezen tudták ráerőszakolni a — szabad mozgást gátló — székely-harisnyát.

Elemi tanulmányait szülőfalujában végezte, hol egyik évről a másikra, az akkori, megyei tanfelügyelőnek: Sándor Mózesnek, feltűnt a bátor tekintetű, nyílt szívű és minden kérdésre határozott feleletet adó, értelmes legényke — s Ferenc — bár nehezen váltott meg a sok szórakozást nyújtó falusi élettől, a reáliskolába került Odorheiu-n. Ott rövid idő alatt megszerette tanárait s azok is őt. Apját korán elveszítette. A gazdaság gondja is reá és I. G. Duca-n tanuló Gergely bátyjára maradt. Előbb bevégezték a nyári, gazdasági munkákat s azután mentek tanulni. Ferencet

tanárai rajztanárnak, anyja tanítónak szánta. Nem akart tanító lenni, mert akkoriban a tanítói pálya lenézett, lekicsinyelt volt. Azonban, mikor elvitték a tanítóképzőbe fölvételi vizsgára, látva a mások szégyenét, ha felelni nem tudtak, — szégyelletiben minden feladott kérdésre megfelelt. Tanítóképezdei növendék lett s tanulása után elsőrendű ösztöndíjat élvezett.

1879-ben, mikor Inlăceni-re pályázott s próbára a magaslaton fekvő templomhoz a „hegykert”-be kiment, szép arca kipirult, mint a rózsza s ezzel sorsa eldőlt: az asszonyok — ott, tüstént — megválasztották...

Inlăceni-n 46 évig tanított, 1880-tól 1926-ig. Egyszerű, egészségtelen tanítói lakást és tantermet talált, összezsúfolt gyermekhaddal, kocsmából kiszuperált s elfaricskált padok- s asztalokkal. „Alig maradt hely számomra”, — mondá... Itt kezdé oktatni az állatot pucolni, trágyát hányni, kazalokon szökdösni, szalmás csűrökön mászkálni, madárfiókat elszedni jól kitanult gyermekeket, kiket nagyság szerint helyezett osztályokba, mint-hogy alapképzettségük egyenlő volt. Pár év alatt az iskolát hat osztályúvá fejlesztette, új tanítói lakást és tantermet építtetett; ifjúsági együletet szervezett, dalárdát alakított. Később az iskolát két tanerőssé fejlesztette, újabb tanítói lakást, tantermet, ifjúsági otthont és tánctermet építtetett s legutóbb községe népének gazdasági életét szövetkezeti alapokra helyezte.

Nagy Ferenc a tanításban művész volt. Mesterfogásai talpraesettek, módszere egyszerű, világos és könnyen érthető volt s így a tanítvány munkáját megkönnyítette. Nem magoltatott szajkómódra, hanem az értelmet fejlesztette. Minden tárgyat szépen tanított, de a fogalmazást, számtant és éneket olyan mesteri módon, hogy ahhoz hasonlót látni nem lehetett. Tanítványainak tudása magasan túlszárnyalt másokat. Az I. G. Duca-i gimnáziumban a tanároknak valóságos csemege volt egy-egy jobb tanítványa. Foglalkozását annyira tudta értékelni és tanítványai-val megkedveltetni, hogy azok közül igen sok tanító lett, de a más pályára menők is mindenütt elsőbbséget vívtak ki maguknak, szorgalmuk, önrizetük, jellemük és megbízhatóságuk révén. Szakmájáról szívesen társalgott leendő tanító-tanítványaival. A nagy pedagógusok definícióival sohasem hivatkozott, de megállapításaiból kiérzett, hogy jól ismeri azokat.

Önrizetes természete nem tűrte a mesterségébe való belezkontárkodást, de ő sem szívesen kontárkodott mások hivatalába. A frázisokon lovagló, üres fej — vele szemben — meg nem állhatott. Mintagazda is volt. Népes családját fenntartani, fiait taníttatni, leányait tisztességgel férjhezadni csak úgy tudta, ha tanítói jövedelmét gazdálkodással gyarapította.

Háztartásban, ruházásban egyszerű volt. Divatmellény, sárga cipő, bicikli, soh' sem kellettek neki. Mikor egyik tanítványa a

divatban túlszárnyalta s magas, fényes cilinderben jelent meg előtte, azt mondta neki: „Tedd le, fiam, azt a kalapot, mert igen sok üres hely van alatta!”

Kétszer nősült. Első felesége az éles eszű, bāden-i Bence Ágnes volt, második pedig a jó lelkű mihāileni-i Varga Juliánna. Utóbbi megértő, szerető édesanyja lett az elhalt, előbbi árváinak.

Az ifjúság nevelésére sok gondot fordított. Községe ifjúsága — működése idején minden tekintetben — a vidéken első helyen állott. Családjában is önképzőkör volt, hol a nagyobbak rendszeresen oktatták a kisebbeket. Gyermekei mind zeneértők. Leányait a családi fészektől nem engedte hosszú kötélre. A családi erények kifejtésének volt hīve.

Legjobb barátja a költői lelkű József János volt. Vele gyakran találkozott és társalgott tanügyi kérdésekben...

Mint minden nagyratörő, eszményi célokért harcoló és az átlagembert túlszárnyaló egyént, a korlátoltak őt sem értették meg. Egyháza s annak egyletei javainak védelmében — működése végén, babérkoszorú helyett — néhány tövisszúrás érte. „Azt a fát dobálják, amelyen termés van” — mondja a példabeszéd. A sebek, melyeket így kapott: legszebb érdemjelei! . .

Nyugdíjba Odorheiu-ra ment. Ott élvezte a nyugdíjas élet csendességét nyolc évig, — haláláig. 73 éves korában ragadta el a halál. Temetése 1935 január 23-án volt. Inlāceni-i hívei — a hálának és kegyeletnek jeléül — ravatalára az egyházközség és az általa szervezett D. F. ifj. egyesület nevében gyönyörű koszorukat helyeztek. Sírjánál az egyházközség nevében Pap Zsigmond lelkész mondott emelkedett búcsubeszédet, a tanítványi hálát pedig Fülöp Gergely népköltő tolmácsolta szépen csengő versorokban, mint a nagy tanítómesternek méltó tanítványa.

Porai az Odorheiu-i új, unitárius temetőben pihennek, hová szerettei és tanítványai sokszor el fogunk zárándokolni.

Idők, emberek, elvek, erkölcsi felfogások változnak, de — az az őserköles, ami benne sokáig és nagy erővel lángolt, még sokszor fog fellobogni utódaiban, tanítványaiban...

Pálffy Ákos.

Halálozás. Dr. Engel Gábor volt egyetemi orvos-tanár július 10-én, 83 éves korában, fáradhatatlan orvosi működésének 60-ik évében elhunyt. Gyermekei: Dr. Kauntz Józsefné, Dr. Gyergyay Árpédné, Dr. Engel Rudolf, Dr. Engel Pál, unokái, rokonai, de az egész régi város őszinte fájdalma kísérté ki a házsongárdi temetőbe. Adjon a Mindenható vigasztalást a sors csapásaitól meglátogatott családnak.

BIBLIA ÓRA

Első héten olvasd: Máté ev. 11. rész 25—30. A túláradó hálának szavai ezek Jézus ajkán. A hála egyik legnagyobb érzelme az evangéliumnak. Benne a kicsi ember nyilatkozik meg az ő végtelenül nagy Urával szemben. De nem a félelem, a rettenet hangján, hanem a boldog szeretet sejtelmes érzésével. Oda borul a nagy Szívre s remegő ajakkal suttogja: Te nagyon jó vagy hozzá, te valóban atya vagy s te tudod, hogy én a fiad vagyok. Hálás szívem minden dobbanása bizonyosság, hogy Te valóban fiaddá fogadtál. Ez a szent viszony azonban a világ szemében titok, a gőgösek, az elbizakodottak nem ismerik, csak az Atya és a fiuk ismerik ezt a boldogító érzést. A hálában a kicsiny ember megnő, Isten szívéből roppant erőket hoz magával és szíve megesik a sok ügyefogyotton, akik még nem találták meg az Atyát. Akiket megfárasztott a világi sikerek hajhászása s akik sok kincsük ellenére, mégis szegények, koldusok, teherhordozók maradtak. A hálás szívű, Isten elé boruló, alázatos ember igazi nagy kincse a szabadság, a felemelkedettség és gyönyörűségei terhe az istenfiúság.

Második héten olvasd: I. Thesszalónikai levél 3. rész 9—13. Milyen hálával fizessünk az Urnak azért, hogy nem egyedül élünk a világban, hanem Társakat adott, akikkel a szeretet köteleke fűz össze? Hála töltheti el szívemet, ha nézem a nagy mindenség csodáit: az égnek csillagait, a napnak ragyogását, a csillagló, harmatos rétet s odaborulhatok Isten lábai elé, a színekben pompázó virágmezőre s felkiálthatok boldogan: ez mind a Te alkotásod! Áldott vagy, hogy mindezt megérthetem s benne gyönyörködhetem! De mennyivel nagyobb lesz a hálám, ha érzem, hogy ezeknél is nagyobb ajándékot adott nekem az Isten a testvéri szent szeretetben. Ha érzem, hogy én szerethetek. Szerethetem családom tagjait: apámat, anyámat, gyermekeimet. És szerethetem azokat, akik Isten képét viselik e földön, mint én s akikkel együtt egy célra hívott el az Örökkévaló: a véget nem érő nagy boldogságra: az üdvösségre. „Titeket gyarapítson az Úr és tegyen bőségesekké a mindenki iránt való szeretetben.“ Ez a hála szava, amely megérezte a szeretet boldogságát s ebben akarja részesíteni minden embertársát. Van-e ennél melegebb érzés az evangéliumban?

Harmadik héten olvasd: 65. zsoltár. Azt szokták mondani, hogy a szent könyv tulságosan sokat foglalkozik a tulsó világ dolgaival, pedig mi emberek itt e földön élünk. Hálával is első-sorban e föld javaiért kellene szívünknek megtelni: a kenyérért, a barázda áldásaiért. Hogy a szent könyv ilyen egyoldalú volna, annak lépten-nyomon ellene mondanak tanításai, de legkésebb

cáfolata ez a zsoltár, amelyben utólérhetetlen szépséggel van megírva az emberszív hálája a gabonával borított völgyekért, síkságokért. „Megkoronázod az esztendőt jóvoltoddal és a te nyomdokaidon kövérség fakad.“ Igen, mi tudjuk értékelní a rétnék zöld hullámozását és a halmoknak vidám énekszavát, de mi azt is tudjuk, hogy ezért a hála Istennek jár. Mert Isten volt az, aki ki-mérte a teremlés kezdetén a hegyek és a völgyek mélységét és aki elgondolta az életet, amely a hegyeken és völgyeken fakadni fog. S az ő gondolata ma törvény, amelynek védelmében megéri a gabona s megédesül a szőlő. Ezért neki adok hálát, Neki egyedül.

Negyedik héten olvasd: Lukács ev. 22. rész 14—20. Gabonából készült kenyér és szőlőből készült bor a külső jegyek, amiért a hála e jelenetben ég felé száll. De ezek csak a külsőségek. Sokkal mélyebb dologról esik itt szó. Egy emberéletről, amelynek kenye-re és bora örkre táplálja egymás után következő nemzedékek sok száz milliós tömegeit. A lélek örök kenye-re és örök bora az, amelyért a legmélyebb hálának kell ég felé lendülni minden helyen és minden időben. Sokan vannak ma, akik másokra, más nagy vallásos egyéniségekre hivatkoznak, akik szerintük ép oly jó munkát végeztek, mint Jézus. Ne vitatkozzunk velük, a vita mit sem ér. Csak mutassunk rá arra az áldozatra, amely mindent odaadott, hogy az Ember kenye-re és bora soha el ne apadjon. Vagyis határtalanul, összehasonlíthatatlanul nagy mértékben szeretett. Aki így tud szeretni, azt én is szerethetem úgy, mint Jézust. És hálás leszek érte éppen úgy, mint Jézusért Istennek. De addig hálám kenyér és bor alakjában az evangélium hőiséért szárnyal, akit megmutatott nekem az Atya, hogy éljek általa, hogy üdvösségem legyen általa, hogy szeretet költözzön szívembe az ő életének kenyéréből s az ő szellemének borából. Legmélyebb hálám érte száll a magasságos egek felé!

(Bibliás.)

Nyugtázás. Az egylet pénztárába június 3-tól augusztus 21-ig rendes tagsági díjat fizettek: Nagy Ferenc Cluj, Ambrus Domokos Mureni, Csegezy Márton Bistrița, László Gyula Sft.-Gheorghe 1935-re, Útő Gábor Calnic 1934-re, Botár Miklós Rimitea 1931—1933-ra, Somkerekí Elek Sic 1934—1935-re.

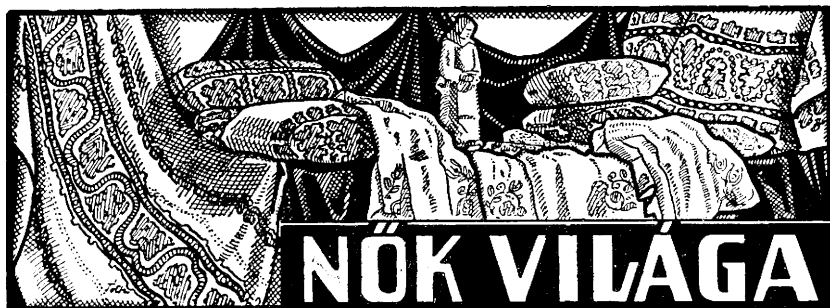
Előfizetési díjat fizettek: Biró Lajos Bihoria, Gál Sándoraé Oradea, Petres Albert Darjiu, Kozma Anna, György János, Bodi Ferenc, Kibédi Pál I. G. Duca, Péter Sándor ny. lelkész útján, Pék Mihályné, Özv. Nagy Ferencné Odorheiu, Gotthárd Áron Timisoara, Lurtz Rudolfné Rupea 1935-re; 126 előfizető Brasov 1934-re.

Alapítói díjban fizetett Dr. Fuchs Vilmos Arad 1000 lejt és Miklós János Dâmbău 100 lejt.

Cluj, 1935. augusztus 21-én.

Gálfi Lőrinc pénztárnok.

NŐK VILÁGA

A D. F. Unitárius Nők Orsz. Szövetségének hivatalos rovata.

Jelentés

a treiscaunei-kör D. F. U. Nőkszövetségének 1934/35. évi működéséről

„Hullatja levelét az idő vén fája” és a mi egyesületi életünkben ismét eltelt egy év. Egy munkás, gondterhes év. A földművelő ember a gazdasági év elteltével visszapillant az elmúlt évre, számítását csinál, hogy vajjon miképpen gazdálkodott. Mi is visszatekintünk az elmúlt együleti évről, hadd lássuk miképpen sáfárcodtunk a reánk bízottakkal. Örömmel alapíthatom meg, hogy nőszövetségeink az elmúlt évben szépen haladtak az egyházas munkásság terén. Unitárius asszonyaink megértették a hívó szót, megértették, hogy tömörülnünk kell, ha nem akarunk elveszni ebben a zür-zavaros világforgatagban. Tudatára ébredtek annak, hogy magunkra állunk a nagy világban, nekünk senkink sincs, mi senkitől sem várhatunk semmit, mi a magunk erejéből kell fenntartsuk, sokat jelentő, fajunkat és hitünket megvédő kulturintézményeinket!

A nőszövetségek munkáját az 1934/35. évről a következőkben foglalom össze:

1. Az arkusi D. F. U. Nőkszövetsége az elmúlt évben 20 gyűlést tartott. A nőszövetségnek 104 tagja volt. Az összejövetelek egyh. énekkel, bibliaolvasással és imával kezdődtek. Dávid Ferenc halála évfordulója alkalmával a templomban ünnepélyt rendeztek. Rendeztek 2 kerti mulatságot a kulturház javára. A tojásakció szép eredménnyel működik. A nőszövetség ebben az évben ülte meg 10 éves fennállásának évfordulóját, mely ünnepségen köri elnöknőnk is megjelent. Az ünnepély programján elnök visszapillant a 10 évi munkásságra, boldog meglepéssel tapasztalja, hogy habár sok csalódás érte az elmúlt évtized alatt, feltett szándékuktól eltéríteni semmi sem tudta, amit mi sem bizonyít jobban mint az, hogy 10 év alatt 58.458 Lejt adományoztak a felekezeti iskolának. Az arkusi nőszövetségi tagok meg-

értették a felekezeti iskola fontosságát és célját. Bárcsak a többi helyeinken is így lenne!

2. A braşovi D. F. U. Nőkszövetsége választmánya minden hónap első szerdáján gyűlést tartott az egyház helyiségében, ahol az egylet közös ügyeit megbeszélték. A Nőkszövetsége a szegény gyermekeket és az arra rászorult hittestvéreinket természetbeni és pénzadományban részesítette, de emellett minden törekvése oda irányult, hogy a templomalapot gyarapítsa. E cél elérése érdekében jól sikerült teaestélyeket, és 2 táncossal egybekötött színelőadást rendezett. Karácsonyfa ünnepély megrendezésénél a nemesszívű adakozóktól begyűlt 4395 L. A kiadás 6912 L. volt. A különbözetet a nőszövetség pénztárából fedezték. A templom-építés ügye sok hányattatás után végre biztos révbe jutott, remény van arra, miszerint rövidesen megkezdődik az építés.

3. A Calnic-i D. F. U. Nőkszövetsége az 1934/35. év folyamán hathatós tevékenységet fejtett ki az egyház szolgálatában 4 rendes gyűlést tartott. Közreműködött egy bankett és egy teaestély megrendezésénél. A gyermekek karácsonyfaünnepélyére gyűjtést rendezett. Gondozta az egyházközség jóltevőinek a sírját. Télen szerdán esténként kötökét rendezett a tagoknál felváltva.

4. A chichis-i D. F. U. Nőkszövetsége 12 rendes és 2 rendkívüli gyűlést tartott. A gyűlések egyh. énekkel és imával kezdődtek. Az egyesület tagjai kimeszelték az iskolát s a szükséges anyagot a pénztárból fedezték. A felekezeti isk. által rendezett karácsonyfa ünnepély megrendezéséhez 200 lejgel és süteménnyel járult hozzá. A tél folyamán az egyházi testületekkel együtt színdarabos bált rendeztek, mely alkalommal tárgyak kerültek kisorsolásra 500 L. értékben. Beszerezték 50 drb. teáscészét, melyhez egy buzgó tag 50 drb. kávéskanalat ajándékozott. A beindított tojásakció itt is szép sikerrel járt. A templom piacára egy linoleum szőnyeget vettek 1300 L. értékben. Junius első vasárnapján „Anyák napja“ ünnepélyt rendeztek a templomban, mely erkölcsileg igen szépen sikerült.

5. Az aita-mare-i D. F. U. Nőkszövetsége ebben az évben ünnepelte megalakulásának 10 éves évfordulóját. A bezáró ünnepély alkalmával rendezték a jubiláris ünnepséget, amely a szokásos bezárónál ünnepélyesebb, parádésabb volt. Beszámoltak 10 év erkölcsi és anyagi előmeneteléről. Az aita-mare-i nőkszövetsége titkára óhaját fejezi ki, hogy bárcsak a „Treiscaune-i körü nőszövetségek mindegyike minél hamarább jubiláris évet ünnepelhetne!“ A titkári jelentés szerint az 1934/35. egyl. év nyugodt, komoly munkában telt el. 10 rendes, 2 rendkívüli és 2 díszgyűlést tartottak. A tél folyamán beindították a D. F. Egylet nő és férfi tagjainak együttesen rendezett házi teaestélyeit. Karácsonyfa ünnepélyt rendeztek a felekezeti iskola növendékeinek. A tagoknak amikor a szükség úgy kívánta igyekeztek segítőkészet nyújtani. Segélyeztek egy szegény árva leánykát, aki a Nőkszövetsége me-

lengető szeretetteljes gondoskodása nélkül ki tudja mivé lett volna?

6. A Sâncraiu-i D. F. U. Nőkszövetsége 1934. november 1-től 1935. április 1-ig minden héten egyszer tartott összejövetelt, melyet mindig egyh. énekkel és imával kezdtek. Minden összejövetelen a lelkesz bibliamagyarázatot tartott és egy nőszövetségi tag felolvasott jelesebb unitárius íróink műveiből. A tagok kézimunkáztak. 1934. aug. havában egy erdei kirándulást rendeztek, melyen imát Szánthó Lucia, egyh. beszédet Kőkösi Kálmán mondott. Karácsonyfa-ünnepélyen 30 iskolás és 14 óvodás gyermek kapott szeretet csomagot. Jan. 27-től minden vasárnap reggel tojás és pénzgyűjtés volt a kultúrház javára. A kultúrház építésénél a nők sok közmunkát végeztek.

7. A belin-i D. F. U. Nőkszövetségét az elmúlt egyesületi évben nagy veszteség érte, mert elveszítették szeretett elnök-nőjüket, aki több éven keresztül vezére volt az egyesületnek. A buzgó nőszövetségi tagok testületileg megjelentek elnökük ravatalánál, hová egy szép fehér szekfű-csokrot helyeztek szeretetük jeléül. 1935. febr. 17-én díszgyűlést tartottak elhunyt elnökük emlékére, amikor az alelnök méltatta az elhunyt érdemeit. A „Ferenczy“-család 2000 Lejes alapítványt tett a nőszövetség javára az elhunyt családtagjuk emlékére, mely meghagyás szerint az egyházközség kezelése alatt áll. A nőkszövetsége 1934/35. évi munkája a következő: 1934 július 12-én Belinben tartott köri nőszövetségi és köri közgyűlés alkalmával a bankettet a nőszövetség adta, amikor az áldozatkész tagok 4800 lej értékben adakoztak. A munkaév alatt minden csütörtökön este összegyűltek a felekezeti iskola helyiségében, ahol a tagok kézimunkáztak, fontak, közben egy-egy felolvasás, szavalat volt és egyh. éneket énekeltek. Házi teaestélyt háromszor rendeztek, mikor süteményt, cukrot, rumot a tagok ajándékoztak. A felekezeti iskola növénydekeinek karácsonyi ajándékba 1—1 füzetet és ceruzát adtak 3—10 lej értékben. A dalárdával együtt műsoros táncestélyt rendeztek. Az egyházközségnek egy szép írasztali takarót ajándékoztak 4300 lej értékben, melyet pünkösdi másodnapján ünnepélyesen átadtak az egyházközség vezetőségének.

8. A Sf. Gheorghe-i D. F. U. Nőkszövetsége helyiség hiánya miatt nagyobb számban összejöveteleket nem tartott. Munkássága teljesen jótékonycélú volt. Hogy a jótékonyosság gyakorlására pénz legyen, a városi moziban mozielőadást rendezett, melynek jövedelme meghaladta a 3000 lejt. Tavasszal néhány nőegyleti tag kávédelutánokat rendezett, melynek szép jövedelme volt. Karácsonykor 4000 lejen felüli értékben osztottak szét ruhának valót szegény unitárius hittestvéreink között. A betegeket látogatták, segélyezték. A nőszövetség felkereste a módosabb unitárius családokat adakozás céljából, s az így begyűlt összeget kiegészítette a meglevő vagyonából és az egyházközséget megajándékozta egy

templomi selyem perzsaszőnyeggel és egy papiszékre való kelimtakaróval, melynek anyaga 900 lej, kivarrását a tagok végezték.

9. A Stanțion lunca-i D. F. U. Nőszövetsége hetenként kötőként tartott, melyen az ifj. egyesület tagjai is résztvettek. Ilyenkor oktató, szórakoztató felolvasások, szavatok és énekszámok váltakoztak. Tartottak 2 teaestélyt, karácsonyfa-ünnepélyt és anyáknapját. A nőszövetség tagjai szegény gyermekeket ruhával, gyermekágyban levő szegény asszonytestvérünket ruhaneművel és élelemmel látták el. Jövedelmüket a most épült kulturház építésénél felmerült költségek törlesztésére adták. Az egyházközség kiadásainak fedezésére hetenként toásgyűjtést rendeztek. Elnök évi jelentésében felhívja a köri nőszövetség figyelmét az egyházközség vagyontalanságára és kéri, ha lehet, valamit tegyenek érdekükben, mert szerint Stanțion lunca igen fontos egyházközség, hiszen még 200 mandárius lélek tartozik hozzá, tehát támogatni egyházi érdek.

10. Valea-crisului-i D. F. U. Nőszövetsége szerdán este tartotta gyűléseit. A gyűlés tárgysorozata egyh. ének, ima, szavlat, felolvasás és monolog. A tagok műsor alatt kézimunkáztak. A tagok száma 44. Rendeztek tea-estélyt, kukorica-estét az ifjúsággal együtt, melyen a szükséges anyagot a nőszövetség adta.

A felolvasottakból láthatjuk, hogy nőszövetségeink mindig szépen halad az egyházas élet fejlesztésének útján. Delgozzunk, hogy a jövő nemzedéknek álljon példaképül anyáik faj-, hit- és egyházszeretete!

Taar Gézáné,
köri elnök.

Pál Tivadarné,
köri nőszöv. titkár.

A Treiscaunei-köri D. F. Unitárius Nőszövetsége 1935. évi közgyűlése.

A D. F. Unitárius Nőszövetsége f. évi július 11-én tartotta évi rendes közgyűlését az egyházköri közgyűléssel egy időben és egy helyen, Valea Crisului egyházközségünkben.

A közgyűlés a vele kapcsolatos kézimunka kiállítással, a környékbeli falvak nőszövetségeinek élénk részvétele mellett, nagy sikerrel végződött.

Maga a közgyűlés gyülekezeti énekkel s Pál Tivadarné, Os-váth Margit, unitárius tanítónő, az egyházköri szervezett ezidei titkárának áhitatos és főlemelő imádságával kezdődött. Taar Gézáné köri elnök lelkes szavakban vázolta élénk a mai, kisebbségi sorsban élő unitárius asszony célját, hivatását és munkakörét s a nehéz idők kívánalmainak megfelelő közös, megértő munkára hiva föl asszonytestvéreit, szeretettel köszöntötte a közgyűlés tagjait.

Titkárunk részletes és mindenre kiterjedő évi jelentéséből örömmel állapíthattuk meg, hogy egyházkörünkben ma már

minden egyházközségben meg van szervezve az unitárius aszszonytársadalom s különböző irányu munkájával életjelt is adott magáról. E nemes munkában illesse első helyen elismerés Braşov-i és Arcuş-i nőszövetségeink lelkes, példaadó munkáját. Előbbi épülő templomára, utóbbi tervezett kulturházának jávára sok ezer lei adományt szerzett lelkes, fáradhatatlan munkája által az év folyamán. Örömmel telt meglepődéssel vettük tudomásul a jelentésből, hogy Arcuş-i és Aita-mare-i nőszövetségeink jubiláris gyűlések keretében, már 10 éves áldásos és eredményes multról emlékezhetek meg. E lap hasábjairól is szeretettel köszöntjük mindkét nőszövetségünket s erőt, lelkesedést kívánunk az elkövetkezendő további évtizedekre is.

Közügylésünk tárgysorozatának kiemelkedő pontja volt Özv. Dr. Borbély Istvánné, az Aita-Mare-i nőszövetség alelnökének „*A magyar népművészet a háziiparban*“ címmel tartott értékes s a hallgatóság figyelmét mindvégig lekötő felolvasása, amit élénk eszmecsere követett. Tana Rachel, a Belin-i nőszövetség egyszerű tagjának vallásos tárgyú, szépen és hozzáértéssel előadott szavallata után, az egyes nőszövetségek által gondozott körü perselyek felbontása, segélyezési ügyek és más egyéb egyesületi kérdések megbeszélésével a közgyűlés véget ért.

A közgyűlés végeztével a két termet zsúfolásig megtöltő kézimunkakiállítás megtekintésére vonultunk testületileg. A kiállításon eredeti székel, Căliteu-i himzése, Rimitea-i varottasok, magyaros himzésű ruhák, szebbnél szebb különböző színes mintájú székel szöttek, mint egy színpompás virágos kert gyönyörködtették a nézők sokaságát.

Özv. Borbélyné Rimitea-i varottasai, Călnic-i és Sântion-lunca-i asszonyaink székel himzésű ruhái, a Chichis-i, Belin-i magyar himzésű függönyök, ágyterítők, özv. Ferenci Zsigmondné eladásra készített, egyszerű szövőszékén előállított, színes himzéshez hasonló szöttevényei, Aita-Mare-ről felejtethetlenné. Kiemelkedő, értékes része volt a kiállításnak az Arcuş-i felekezeti iskolának fiú és leány növendékeinek kimondottan magyar stílusú varottasai és faragásos famunkái, melyeket lelkes tanítók, apa és leánya, Régeni Áron és Borodáné Régeni Piroška megértő, lelkes vezetése és irányítása mellett készítettek. Kíváncsú volna, ha összes felekezeti iskoláink bevezetnék a fiú és leány kézimunkáknál, fa és agyagmunkáknál, a kimondottan székel magyar stílus kultiválását, hogy a székel unokák és dédunokák is bele vihessék lelkük álmát, művészi megnyilatkozásait himzéseikbe, faragásaikba, mint azok a székel-magyar elődök, kiknek gazdag képzelet világáról, a népművészet őseréjéről és eredetiségéről ma már csak itt-ott mesélnek a maholnap csak muzeális értéket képviselő, zörgős guzsalyok, sulykok, faragott jármok, s fenyőink árnyában szerényen meg-meghuzódó galambdícsos székel kapuk.

A kiállítás megtekintésével lelkünk megtelt a székely népművészet remek gyűjteményének szemléletében azzal az áldott gyönyörűséggel, hogy van erőnk dolgozni, van kedvünk és fantáziánk, hogy nagyjaink himzett tulipánjait tovább plántálhassuk az utánunk következő jövő nemzedék otthonába és lelkébe.

Jelenvolt.

A Cheia-i D. F. Unitárius Nők Szövetsége augusztus 9-én, vasárnap, szépen sikerült népünnepélyt rendezett a Torda-hasadékban. D. e. 9 órakor a templomból, Pálffy Károly V. éves papnövendék imája után közösen indultunk a hasadéka, hol a Cheia-i és a vidékről összegyűlt híveknek Gombási János aranyosrákosi lelkész tartott mélygondolatu egyházi beszédet. Az istentisztelet után alkalmoszerű költeményeket szavaltak Székely Irma, Kerekes Erzsébet és Nyitrai Mózes III. é. papnövendék. Ebéd után az E. K. E. menedékháza előtti térségen az ifjúság táncolt. Az ünnepélyen résztvevő Bors Mihály felügyelőség gondnok is, ki szép összeggel támogatta a Nőszövetséget munkájában. A mészárosi nők kulturházat elsőnek építenek Isten segítse őket, hogy terüket minél előbb megvalósíthassák.

Az Odorheiu-i unitáriusköri Nőszövetség f. évi július 28-án (vasárnap), tartotta székely népművészeti kiállítással kapcsolatos legelső évi rendes közgyűlését Crăciunel egyházközségben. Szép, derűs vasárnap, már a reggeli órákban megkezdődött a vidéki Nőszövetségek — nagyjából székely népviseletbe öltözött — tagjainak az ünnepségek színhelyére való zarándoklása gyalog és szekeren, ez alkalomra készített feketeszínű székely magyar népviseletbe öltözött papnők és papjaik vezetése mellett. Festői látvány volt és megható jelenség, mikor még a legmesszebb fekvő egyházközségekből is négy-öt szekéren érkeztek 25—30-as csoportokban az ünneplő és áhítatos arcú székely asszonyok. Hatalmas tömeg, mintegy öt-hatszáz lélek gyülekeztetett össze az egyházkör területéről, kik elvegyülve a helybeli hívek szíves és vendégfogadó seregében, a legnagyobb zsúfoltság mellett sem lérhettek be az ősi unitárius templomba, melynek legnagyobb befogadó-képessége 500 személy lehet.

A megható és feledhetetlen ünnepély a délelőtt 11 órakor tartott istentisztelettel kezdődött, melyen szép imát Végh Mihály Satu-nou-i lelkész, lebilincselő és igen gazdag tartalmú egyházi beszédet Máté 5. rész, 43—48. versek alapján Dr. Varga Béla, egyházi főjegyző, teol. tanár tartott az óriási gyülekezet nagy élvezetére. Istentisztelet után a templomi és a templomba be nem fért gyülekezet az unitárius énekvezéri lakás udvarára vonult, hol Balázs András köri esperes, mindvégig nagy érdeklődéssel hallgatott, nem egyszer könnyeket fakasztott, kedves beszéddel nyitotta meg a népművészeti kiállítást, mely az énekvezéri lakás két szobájába volt berendezve, Sigmond József

köri elnök izléses és szakszerű vezetésével. Most következett a kiállítás megtekintése a helybeli nőszövetség néhány tagjának felügyelete mellett 30-as csoportokban. Boldog elragadtatással szemlélte végig a nagy közönség a népművészeti kiállításon kiállított régi és új keletű tárgyakat — szőtteményeket és faragászati eszközöket — melyeket a köri papnék saját híveiktől gyűjtöttek és hordottak össze s amelyek az énekvezéri lakás két szobájának minden kis részét gazdagon betöltötték. A kiállítás megtekintése alatt egy kisebb csoport kizarándokolt néhai özv. Demeter Dénesnének — a helybeli nőszövetség egykori buzgó elnöknőjének, sirjához, melyet Pál Ferenc ny. esperes-lelkész rövid imája után Ürmösi Károlyné nagytiszteletű asszony a központi, Bálint Ödönné a helybeli nőszövetség nevében, élő virágokból font koszorúkkal koszorúztak meg.

Közebed után, délután 3 órakor kezdődött a délutáni műsoros ünnepély a templomban, melyen imát mondott Fazakas Jenő recsenyédi lelkész. Majd Sigmond Józsefné köri elnöknő, szépen felépített elnöki megnyitójában, üdvözölte a közönséget s a cráciuncli unitárius nőszövetséget, mint amely egylet ma ünnepli fennállásának 25 éves jubileumát, Elekes Piroska szavalata után Gyallay P. Domokosné úrasszony énekelt nagy hatással Ebert Andrásné úrasszony orgonakísérete mellett. Most Bálint Ödön lelkész ismertette a cráciuneli nőegylet 25 éves, sikerekben gazdag szép multját. Kiss Zoltán joghallgató szavalt. Bencédi Ákos h. énekvezér-tanító hegedű-szólót játszott. Ezután következett az ünnepély egyik legmeghatóbb része, a helybeli jubiláló nőszövetség köszöntése. Ürmösi Károlyné nagytiszteletű asszony a központi nőszövetség, Sigmond Józsefné elnök a köri nőszövetség, Balázs András esperes az egyházkör, Dr. Varga Béla egyh. főjegyző a Püspök úr és a Dávid Ferencz egylet, Sigmond József a lelkész kör, Bálint Ödön lelkész a helybeli egyházközség és egyleti tagozatok nevében mondottak szép üdvözléseket a jubiláló helybeli nőszövetségnek. Nem hagyhatjuk említés nélkül azt sem, hogy a köri nőszövetség egy 500 lei értékű diszes, szép bibliát ajándékozott a jubilánsnak elismerése jeléül. Az üdvözléseket és az ajándékot a helybeli nőszövetség néhány tagjától körülállva, Bálint Ödönné fogadta és köszönte meg megható szavakban. Köri elnök bezáró szavai után véget ért a szép ünnepély.

15 perces szünet után következett a hivatalos rész, mely sok értékes indítványban és megbeszélésben bővülködött.

Közvacsora után jól sikerült táncmulatság volt külön a fiatalok és külön az intelligencia részére.

A szép és áldásos nap megrendezéséért illesse az elismerés elsősorban Sigmond Józsefné tiszteletes asszonyt, mint a köri nőszövetség elnökét, ki hozzáértéssel és sok fáradozással egybehozta a vidék asszonyait s megteremtette ezt a feledhetetlen na-

pot. Aztán illesse elismerés a köri papnékat, akik szintén komolyan fogták fel kötelességüket a népművészeti kiállítás tárgyai-
nak összegyűjtésében és a székely-magyar népviselet például ál-
lításában. De illesse elismerés az összes szereplőket, kik mind-
annyian tehetségük legjavát hozták az említett szent napon
Crăciunelre.

Bálint Ödön.

Az odorhei köri unitárius lelkészek nejei a Crăciuneli köri nőegylet gyűlésén

Pálffy Ákos kibúcsúzója.

Jelen év július hó 7-én Hom. San Paul népe meghatottan búcsúzott el Pálffy Ákos állami ig. tanítótól, aki mint tanító nyugalomba vonult és kántori állásáról is lemondott. Pálffy Ákos egyike a legkitünőbb népnevelőknek és az egyház ugynevezett „belső emberei”-nek s ez a tény kitetszett az ő lelkének megnyilvánulásából és a kibúcsúzó ünnepélyen megnyilvánult igazi benső méltánylásból. A kibúcsúzó alkalmából elismerő levélben emlékezett meg a püspök úr, a kibúcsúzó volt szolgatársai és ami a legfontosabb: a nép és az ifjúság, akinek számára lelkének kincseit osztogatá. A kibúcsúzó eme szép idézetel végezte beszédét: „Krisztus tanítványa voltam, gyermekekhez lehajoltam, a szívemhez fölemeltem, szeretetre így neveltem.” A kibúcsúzás alkalmával a San-pauli nagy templom zsúfolásig megtelt érdeklődő közönséggel és az ünnepély után a közös ebéden 85-ön tettek tanubizonyságot a kibúcsúzó iránt való méltányló szeretetről. — Az Unitárius közlőny Pálffy Ákosban régi barátját és munkatársát tiszteli s boldog abban a reményben, hogy értékes munkásságával lapunknak segítségére lesz úgy a szépirodalmi, mint a zenei rovatunkban s általában az egyházi életben.

Az unitárius lelkészek konferenciája.

Az Egyetemes Unitárius Lelkészkör továbbképző napokat tartott Odorheiu-n, július hó 15., 16. és 17. napjain. A tudományos és gyakorlati kérdéseket modern irányban és magas színvonalon tárgyaló értekezlet igen értékes hit- és egyházépítő munkát végzett, mellyel a haladó szellemű unitárius egyház lelkészikara újabb tanujelét adta annak, hogy átérzi történelmi hivatását a maga sajátos munka mezején a szabadelvű vallásos eszmék megélésében és hirdetésében.

A továbbképző minden napon istentisztelettel kezdődött és végződött. Julius 15-én, reggel 9 órakor istentiszteletet tartott Kővári Jakab lelkész, mely után Pál Dénes lelkészkeri elnök megnyitó beszédében rámutatott az unitárius lelkész hivatására, a vallástudomány igazságainak fejlettebb, tisztultabb formában való megvilágításának fontosságára s a továbbképző napok jelentőségére.

Azután a Lelkészkör megemlékezett Méltóságos és Főtisztelendő Dr. Boros György püspök úr nyolcvan éves születési évfordulójáról s meleg hangú levélben üdvözölte az ősz főpásztort. Ugyancsak levélben köszönte meg Méltóságos Dr. Ferenczy Géza egyházi főgondnok úr üdvözlő sorait.

Dr. Varga Béla teológiai tanár, egyházi főjegyző: „Istenről való tudásunk gyarapodása a tudomány legújabb eredményei alapján“ címen tartotta meg lebilincselő, magasszínvonalú bölcséleti előadását, melyhez a lelkészker tagjai többen hozzászólottak s a modern vallástudomány kutatásainak eredményeit hozták a hallgatóság elé.

Délután 4 órakor: „Lelkeszi pályánk útvonalai“ címen Gvidó Béla esperes előadása következett, mely a lelkészi hivatás gyakorlati kérdéseivel egy lelkészi élet gazdag tapasztalatai alapján foglalkozott.

Este 7 órakor istentisztelet volt, melyen ígét hirdetett Kovács Lajos braşovi lelkész az unitarizmus szellemét kidomborító evangéliumi lelkiüettel. A templomot zsufolásig megtöltő gyülekezet az igehirdetés befejeztével egy felemelő szertartásnak volt szemtanuja. Ez alkalommal tartotta esküvőjét Ürmösi Gyula unitárius lelkész, Fazakas Piroskával.

16-án reggel istentiszteletet tartott Lőrinczy László cadăci lelkész, mely után Dr. Kiss Elek teológiai tanár tartotta meg nagyértékű előadását: „A mának legégetőbb kulturális és teológiai kérdéseiről“. A kultúrhistóriai szempontból gazdag és tanulságos előadás, mely az unitárius optimizmus szellemének kifejezőjeként emelkedett ki a hallgatóság előtt, színes és értékes ismereteket nyújtott.

Délután 4 órakor a Lelkészkör tagjai az egybegyűlt érdeklődő közönséggel kivonultak a város közelében levő Szejke-fürdőre, hol Orbán Balázs síremlékét koszorúzták meg. A nagy székhely érdemeit gazdag emlékbeszédben méltatta Péter Sándor ny. lelkész, felidézve és követendő például állítva e nemzedék elé önfeláldozó jellemét és felbecsülhetetlen munkásságát a székhely kultúrkincsek összegyűjtése és feljegyzése terén.

17-én a reggeli istentiszteletet Fülöp Árpád racosul de jos-i lelkész végezte, mely után Kovács Lajos braşovi lelkész: „Egyházi életünk felfrissítése“ című dolgozata nyert ismertetést. A lelkészeket legközelebről érdeklő gyakorlati kérdések, az egyházi élet megújulásának vágya, szükségessége, a kibontakozás útjait kereső törekvések sorakoztak fel ez előadás nyomán. Több életrevaló javaslat született a felvetett gondolatok kapcsán a Lelkészkörben, melyeknek megvalósítása kétségtelenül előre lendíti útján a testvéri együttérzéssel, sok szenvedéssel, de laudatlan kitartással dolgozó testületet.

Lőrinczy Dénes bucureşti-i lelkész előadása „A ma liberálisizmusáról“ az őszi közgyűlés idejére halasztódott.

A továbbképző napok eredményeit Pál Dénes elnök foglalta össze, köszönetet mondva előadóknak, a résztvevőknek s az odorheiu-i vendégszerető gyülekezetnek.

A továbbképzőn tartott előadások a Lelkészkör határozata folytán az Unitárius Szószék c. folyóiratban fognak nyomtatásban is megjelenni.

A tanfolyam 17-én este istentisztelettel végződött, melyen ígét hirdetett a népes gyülekezetnek: Lukács Sándor, ravai lelkész. Művészi énekével közreműködött Gyallay Domokosné, Ebert Andrásné zongorakiséretével. Istentisztelet keretében Pál Dénes lelkész kör elnök meleg szavakkal bucsúzott el a vendég-látó gyülekezettől.

„Az Egyetemes Unitárius Lelkészkör Odorheiu-n folyó év július 15—17-én tartott továbbképző napokon az értékes elméleti és gyakorlati vonatkozású előadásokkal kapcsolatban a népművelés fontos és égető feladataival is nagy mértékben foglalkozott. Ez alkalommal a felvetődött feladatok és javaslatok közül csupán néhányat említünk fel.

A műveltség ma feltétlenül megköveteli, hogy népünk úgy szellemi, mint anyagi kérdésekben kellő ismereteket nyújtó könyvekhez jusson. Lelkészkör tehát elsőrendű teendőjének is-

merte fel, hogy az egyes egyházközségekben ú. n. parochiális könyvtárakat létesítsen, illetve a meglevőknek fejlesztéséről gondoskodjék. Közművelődési intézményeink közül ma már nem egy foglalkozik azzal a roppant horderejű kérdéssel, hogy népünk művelődésének fejlesztését olcsó és jó könyvek, szakismereteket nyújtó füzetek, kiadványok terjesztésével szolgálja. Lelkészkörünk ily irányú alapos terv kidolgozásával Kővári Jakab lelkészt bízta meg s így remélhető, hogy legközelebb elindul egyházunkban is még fokozottabb mértékben ez az eddig is alapvető fontosságúnak ismert munka.

Lelkészköri továbbképzőn szakszerű hozzászólások alakjában ismertetést nyert a székely földön gazdasági fellendítést célzó „Siculia” gyümölcstermelő és értékesítő szövetkezet törekvése. Lelkészkörünk komolyan értékelte e mozgalom felbecsülhetetlen értékű fontosságát s népművelésünk tekintetében kiemelkedő szerepet tulajdonítva annak, felhívta a lelkészek figyelmét, hogy minden erővel, tevőlegesen támogassák e nemes célkitűzésű munkát. A gyümölcs termesztés, a kertgazdaság s annak sokirányú fő és mellékágai igen alkalmasak arra, hogy népünket takarékosagra neveljük s műveltségét a nyugati államok műveltségével egy színvonalra emeljék. Hogy lelkészeink e tekintetben is a népművelés célját alaposan és szakszerű hozzáértéssel, irányítással szolgálhassák, Lelkészkör az egyházi Főhatóság támogatását kéri, hogy a Teológiát elvégzett lelkészek az I. G. Ducai gazdasági iskolában gazdasági kiképzést nyerhessenek.

Népművelésünk szempontjából Egyetemes Lelkészkörünk ráirányította a figyelmet arra is, hogy egyházi és népi kultúrtörténeti termékeink erőteljesebb szellemi irányítás mellett a modern élet követelményeinek megfelelően, valóban a kultúrát építeni tudó, ható erővel jelenhessenek meg.

Kiváló feladatának ismerte Lelkészkör népvezetőink erkölcsi kötelességévé tenni az egyes vidékek népviseletének megőrzését s munkálását annak, hogy népünk köztudatában eleven erővel éljen annak szükségérzete, hogy gazdasági és művészi szempontokból egyaránt őrizni és fejleszteni kell a népviselet ősi értékeit és elemeit. Felvetődött a gondolat, hogy a lelkészi kar maga is közös erővel lelkészi-egyenruha bevezetésére törekedjék.

Általában annak öntudatos átlátása csillant elő a lelkészto-vábbképző mindenirányú munkájából ez alkalommal is, hogy a lelkészek szószerűen és társadalmi munkatéren egyaránt népművelőnek, útmutatónak kell lennie, hogy népünk a modern kor szociális problémái tekintetében necsak tájékozódást szerezzen a lelkész munkáján keresztül, hanem annak irányításával bekapcsolódjék az új szellemben dolgozó, építő nagy munkába.

Fekete Lajos.
lelkész.

VIII. egyetemes ifjúsági konferencia.

(Julius 7–14.)

Ezelőtt nyolc évvel I. G. Duca-n, az „Unitárius Mekká”-ban kezdett kibontakozni ifjúsági mozgalmunk. A cluj-i ifjúsági egy-
letben született meg az eszme, innen indultak el a megvalósí-
tására. Az ifjúság egy kicsiny serege megértette a kor hívó sza-
vát s megpróbálta egységes szervezetbe tömöríteni az unitárius
ifjúságot, hogy megmulassa életerejét és kultúrájának terjesztő,
fájának és egyházának védője legyen.

Nehéz megpróbáltatások és óriási ellenszenv állott a moz-
galom útjába. Vezető embereink nem nézték jó szemmel az ifjú-
ság mozgolódását s voltak, akik lesújtóan nyilatkoztak az egész
mozgalomról és károsnak tartották egyházi szervezetünkre.* Ma
már a helyzet teljesen megváltozott. Akik eleinte aggodalommal
és rosszalólag figyelték a nagy megmozdulást, azok, ma megelé-
gedéssel és elismeréssel beszélnek az ifjúság komoly és öntudatos
munkájáról. Főpásztorunk az ifjúság munkájának elismeréséül
főtanácsi jelentésében a következőket mondja: „Az ifjúságot
szeretem és érte mindent szívesen megteszek, mert tőle várom
a jobb jövőt. Úgy találom, hogy a mult tartozik a jelennek azzal,
hogy az ébredő, gondolkozó és tenni akaró ifjúsággal éreztesse,
hogy magáénak ismeri őket, óhajtja észrevétni velők, hogy egy-
lélek táplálja s az unitárius egység és összetartás fogja keresztül
segíteni minden válságon és veszélyen.”

Ilyen körülmények között értünk el a VIII. (II. I. G. Duca-i)
egyetemes konferenciához, mely az előbbieket sok tekintetben
felülmulta és mintegy összefoglalása és betetőzése volt hét év
eredményes munkásságának. A változatos program, melyben a
*vallási, nevelési, elhelyezkedési, népegészségügyi, missziós, gaz-
dasági, háziipari* és más problémák mellett, bőséges idő jutott
kirándulások, tennisz, football stb. versenyek tartására is, igazán
magas nivóra emelte a VIII. konferenciát. Minden előadó igye-
kezett tudása legjavát nyújtani, míg a konferencia résztvevői egész
héten át odaadó figyelemmel és kitartással vettek részt a gyűlé-
seken és az előadások után, komoly hozzászólásokkal emelték
azok értékét. Előadásokat tartottak: Dobay István: Ifjúságnevelés
a gyermekkortól; Filep Imre: A cserkészlet, mint ifjúság nevelő;
Lukács Sándor: Az ifjúsági és egyházi életünk; Erdő János: Az
ifjúság és az elhelyezkedés kérdése; Simén Dániel: Az ifjúság és
vallás; Simén Dániel: A kultúrház jelentősége falun; Dr. Farkas
Sándor: Népegészségügy; Nagy Endre: Modern gazdálkodás és
az ifjúság; Boros György tanár: Gyümölcsészet; Dr. Ürmösi
Károly: Konferenciánk története és a jelen konferencia; Lőrinczy
Dénes: Beszámoló a bucaresti missziós munkáról és Gyallay
Domokosné: Leányifjúság és a háziipar.

* Nagy tévedés. Az egyház vezetősége örömmel vett mindenkor
minden helyes megmozdulást.

Szerk.

Különösen hatott Lőrinczy Dénes beszámolója, melyben feltárta az ifjúság kezdeményezésére beindított misszió sárlalmas helyzetét. Ebben az idegfeszítő küzdelemben — sajnos — az unitárius papság nagyobb része még annyival sem segíti, hogy többszöri kérésre, a községekből Bucurestibe távozott hívek címét közöljék vele. Így valóságos detektív munkát kell végezzen, hogy a híveket felkereshesse. Az egyházköztségnek anyai támogatásra van szüksége, hogy fennállhasson. Már minden pénzforrást kiaknáztak s ezért végső elkeseredésében az ifjúsághoz fordul segítségért és arra kéri, hogy minden ifjúsági egyesület évenként legalább 1—200 lejjel támogassa a missziós munkát, mert ha valahonnan segítyt nem kap, kénytelen lesz feladni az ádáz harcot. Reméli, hogy kérése az ifjúsági körökben megértésre talál.

A konferenciát megnyitó istentisztelet keretében Lőrinczy Dénes, a bezáró ünnepélyen Simén Dániel tartott magasan szárnyaló egyházi beszédet.

A konferencia sikerét növelték az esténként tartott biblia-magyarázatok, a bodogaia-i, filias-i és medisor-i kirándulások keretében tartott áhitatok, melyeket a résztvevők rendkívüli ének- és szavalat-számokkal tettek nivóssá. Külön élményt jelentettek a rendkívüli és meglepetésszerű műsorszámok, melyekre a konferencia tagjai önként jelentkeztek.

Kedves képet nyújtott a tábortúznél ének- és zeneszó mellett szórakozó ifjak és öregek csoportja. Ezeken kívül annyi más lélekemelő élményben volt részünk, hogy azokat mind felsorolni nem is lehet.

Ez a rendkívüli siker nemcsak a konferenciát előkészítő elnökségnek, hanem a vendéglátó egyházközségek szeretetének és áldozatkészségének is tulajdonítható. A vendégszerető hívek áldozatkészsége és az ifjúság munkája iránti megértése tette lehetővé az egészen egy hétig tartó összejövétel megrendezését. Lépten-nyomon láthattuk az igazi székely vendégszeretet megnyilvánulását. A Dr. Kiss Elek tanár úr és a medisor-i hívek, valamint a bodogaia-iak szeretetvendégsége, a székely nép ezt az igazi, nemes tulajdonságát hirdetik.

A résztvevők is megértették ezt a szeretetet és ragaszkodást s igyekeztek komolyságunkkal, fegyelmiükkel és pontosságunkkal emelni a konferencia sikerét. Feltűnő pontosság és fegyelem jellemzi ezt az összejövetelt, melyből kitűnt, hogy nem szórakozás, hanem a komoly munka hozta össze Erdély minden részéből az ifjúság képviselőit.

Ott voltak külföldi testvéreink képviselői is, és akik nem tudták képviseltetni magukat a nagy távolság miatt, azok meleg-hangu levélben küldtek üdvözlétet. A Măresti-i barlangnál tábo-rozó unitárius cserkészek közül is többen látogatták meg kon-ferenciánkat. Örömmel láttuk sorainkban az öreg-ifjakat, akik állandóan szeretettel forgolódtak közöttünk és akiknek felszóla-

lásaiból az ifjúság iránti ragaszkodás és az elismerés hangja áramlott az egybegyűlt ifjúságra.

Szép volt, jó volt. Mindenki megelégedéssel távozott s csak azt sajnálta, hogy olyan hamar vége volt. Mindenki szomorúan, de lelkében boldogan sietett haza, hogy az otthoniaknak is juttasson valamit a még friss lelki élményekből. *T. J.*

Irodalom.

Márkos Albert: A nyelvtisztaságra való nevelés. Külön lenyomat „Az Erdélyi Múzeum”-ból. E művecske egyike a legfontosabb írásoknak, amelyek napjainkban napvilágot látnak, mert egyik legfontosabb kérdéssel: a helyes magyar beszéd és írás kérdésével foglalkozik. A mindig szellemes szerző jóízű humorral mutat rá azokra a hibákra, melyek nyelvünkbe becsuszlak az idegen szavak és kifejezések útján s rámutat a helyes magyarság igazi lényegére. Minthogy nemcsak élvezetes, hanem hasznos utmutató, melegen ajánljuk olvasóink szíves figyelmébe.

Dr. Lévay Lajos: Br. Orbán Balázs szülőfaluja. Egy nagyon értékes tanulmány, melyet meg nem ismerni, figyelembe nem venni, hálátlanság, különösen a mi részünkről. Dr. Lévay Lajos képezdei tanárnak figyelmét a nagy székeleynek, Br. Orbán Balásznak emléke hívta fel arra, hogy szülőfalujának képét megrajzolja. Természetesen a munka minduntalan visszatér Orbán Balázs nemes alakja köré, akiért a könyv íródott. A könyv különben nagyon szépen megírja a falunak történetét s kitűnően elénk tárja mindazokat a szempontokat, melyek a falu monográfiájánál látnunk kell. Orbán Balázs faluja: Polonița, megérdemli, hogy foglalkozzunk vele, már csak azért is, mert egy kitűnően megírt könyvben olvashatunk róla. A könyvben két kitűnő rajzot is találunk, Nagy Lajos rajztanár szívesességéből: A címlapon Orbán Balázs képét és a könyvben pedig egy székeley kaput. Orbán Balázs emléke megérdemli, hogy szülőfalujával megismerkedjünk e kitűnően megírt könyv segítségével. A könyv kapható az Iratterjesztőnél vagy a szerzőnél Odorheiu-n. Ára 25 lei.

Helyesbítés. A zenemellékletben a 60. és 76. számú énekeket is ifj. Márkos Albert harmonizálta. Ezen számban zenemelléklet nem jöhetett.

Útő Lajos.

Rovatvezető: Ifj. Hadházi Sándor.

A braşovi templomépítés folyamatban van.

A braşovi templom és lakóház építése július hó 1-én megkezdődött s a vállalkozókkal kötött szerződés szerint októberre készen kell, hogy legyen. Mire e sorok megjelennek, fedél alatt lesz. Bizonyára nemcsak a braşovi hívek, hanem az egész unitáriusság megnyugvással veszi tudomásul, hogy annyi küzdelem és nehéz akadály után, Braşovban is lesz unitárius templom.

Sajnos, az anyagi feltételek egészen nincsenek meg. Az egyházközség tagjai, sokan erejükön felül is, meghozták áldozataikat az ügy érdekében. A hívek legnagyobb része azonban szegény s a nagy feladat terheit hordozni képtelen. Ebben rejlik az oka annak, hogy az egyházközség az építkezés befejezése érdekében újból az unitárius nagyközönséghez, egyházközségekhez és egyesületekhez fordult s 500 lejes támogatásokat kért, amit pár év alatt, meghatározott terv szerint, vissza fog téríteni az illetőknek. Az egyházközség úgy érzi, hogy első sorban ezt a beindított munkát kell befejezéshez juttatni, az unitáriusság erejét az egyetemes egyházi szempont szem előtt tartásával e célból kell összpontosítani, hogy majd más feladatokat is egvületesen tudjunk megoldani.

Hogy az egész területet, melyet az egyházközség a korábbi építkezéssel kapcsolatban felmerült kára ellenértékében a várostól kapott, ne kelljen egészen eladni, illetve az egyházközség jövője érdekében a megtartható terület megtartassék, az egyházközség felhívásokat küldött szét. A felhívásokra a következő kedvező értesítések érkeztek: adományokat küldöttek: Joós András Borosneul Mic 1000 L, Dr. Kerekes István Bod 1000 L, Dr. Kiss Jenő Sannicolaul Mare 1000 L (még 1000 L ígéret), Dr. Lőrinczy István Aita Mare, Dr. Kerekes István Bod 1000 L, Gazdasági és Hitelszövetkezet Aita Mare 1000 L, Asztalos Mihály 800, Kacsó Sándorné, Szász János telef., Szabó József Cernatu, Unitárius Nőszövetség Odorhei, Tüzes András r. kath., Pál Ferenc Ocland. Vári Albert Cluj 500—500 L, Criştur-i gimn. ta-

nárok 425 L, Unitárius egyházközség Orășeni 280, özv. Szabó Józsefné Cernatu 200, Kovács Buba emlékére szülői 200, Ilyés András 200, Dr. Nagy Endre I. G. Duca, özv. Pál Jánosné, Pál Árpád, Pál Jolán, özv. Demeter Dénesné, Kovács Kálmán Budapest, Engel Gábor halála alkalmából, 100—100 L, Jakab Albert iparos tanuló 45 L. Az építkezés támogatására a megtérítés kötelezettségével adtak: Unitárius Nőszövetség Calnic, Unitárius egyházközség Arcuș, Végh Benjámín Arcuș 1000—1000 L, Vaska Dezső Cluj, Bartha Miklós București, Lőrinczy Dénes București, Központi Nőszövetség Cluj, Dr. Benke János Ozun, Treiscauneköri Nőszövetség, Útő Áron Sft. Gheorghe, Unitárius egyházközség Odorheiu, Sigmond József Odorheiu, Dr. Abrudbányai Géza Cluj, Unitárius Nőszövetség Arcuș, Kovács Margit Cluj, Sigmond Ilona Cluj, K. Nagy Árpád Călușeri, ígéretet jelentettek be: Dr. Ferenczy Géza főgondnok Aita-Mare 3000, Unitárius egyházközség Calnic 1000, Török Mihály Bordoșiu, Boros György I. G. Duca (fiz. 100 L.), Péter Sándor I. G. Duca, Unitárius egyházközség Dopca, Unitárius egyházközség Roua, Fekete Lajos Ormeniș, Nagy József Ormeniș, Gyerő György Ormeniș, Téglás Albertné Sft. Gheorghe, Veress Barabás Arcuș, Miklós Sándor Dămbău, Vass Albert Ocland, Unitárius egyházközség Medişor, Unitárius egyházközség Dămbău, Biró Lajos Goagiu 500—500 L. Midőn a kegyes adományokért a brașovi unitárius egyházközség elöljárósága leghálásabb köszönetét fejezi ki, az unitárius hitbuzgóságra számítva, kéri mindazokat, akik tehetik, hogy jöjjenek segítségére az ügynek.

Unitárius istentisztelet Debrecenben. Augusztus 11-én meghatározó istentiszteletben volt részük debreceni atyánkfiaiának; a kedves, kis templom színültig megtelt helybeli és külföldi hívekkel, akik a csendes áhitatban találkozva örvendtek, hogy együtt dicsérhetik az egy Istent. A templomozás során könyörgést mondott ifj. Kovács Lajos, prédikált Lőrinczy Dénes, a kántori teendőket Péterfy Gyula látta el.

Az egyh. Főtanács által kiküldött szervezeti szabályzatot előkészítő nagy bizottság ülése szeptember 17-ére van összehívva.

Az unitárius egyház vendégei. Augusztus hó utolsó napjaiban érkezett hozzánk Dr. Hall Alfréd, a keresztény szabadelvű egyházak szövetségének elnöke és Stejskol József a cseh nemzeti egyháznak egyik püspöke. Utóbbi látogatása egészen új a mi számunkra, mert még eddig nem volt szerencsénk Erdélyben a csehek képviselőjét üdvözölni. A két előkelő hitrokon több egyházközséget kíván meglátogatni, különösen pedig a vidéki egyházközségeket, egyes unitárius központi helyeket, hogy az erdélyi unitárius nép életéről, sorsáról, helyzetéről közvetlen tapasztalatokat szerezhesen. Az unitárius hívek nagy szeretettel várják külföldi hitrokonainkat. Jövő számunkban Stejskol püspök arról is bővebben megemlékezünk.

Házasságkötés. Boros Sándor néhai boldogemlékezetű Boros Sándor igazgató fia, a magyar királyi külkereskedelmi hivatal titkára és Guman Rachel, Guman Jenő, a Medias-i földgáz r. t. igazgató-főmérnökének bájos leánya augusztus hó 29-én a cluj-i unitárius templomban egymásnak örök hűséget esküdtek, feleséges közönség jelenlétében. Az egyházi áldást Dr. Boros György püspök adta az ifjú párra, tanuk voltak Dr. Gál Miklós és Dr. Lukácsi József. Istennek áldása legyen az ifjú páron egy hosszú boldog életen át.

Az Unitárius Gazdasági Iskola. Értesüléseink szerint a téli gazdasági iskolába már nagyon sokan jelentkeztek másfelekezetűek köréből is s felhívjuk az érdekeltek figyelmét, hogy minél előbb jelentkezzenek, nehogy a késői jelentkezés miatt éppen az unitárius ifjakat ne lehessen felvenni. A gazdasági iskolának a jelentőségét ma már nem kell hangsúlyoznunk, mert a mai nagy életküzdlemben minden székely ember tudja, hogy fiát a helyes és okszerű gazdálkodásra elő kell készítenie, amire legkitünőbb alkalom a mi gazdasági iskolánk. A megbecsülhetetlen tudáson kívül azonban a gazdasági iskolát végzett ifjaknak az az előnyük is megvan, hogy 6 hónappal rövidített katonai szolgálati kedvezményben részesülnek.

Felvételért minden év szeptember hó 15-ig kell folyamodni, a tanév azonban október hó 15-én kezdődik. Bővebb felvilágosítás megszerezhető minden lelkészi hivatalban. A lelkészeket pedig a gazdasági iskola igazgatósága arra kéri, hogy hiveiknek adják meg a szükséges utbaigazítást.

A Cluj-i unitárius kollégium főgimnáziumának tájékoztatója. A tanulók beiratása a főgimnázium összes osztályaiba augusztus 25—31. napjain történik. Az első osztályba felvételi vizsgálat ideje helybeli és közel vidéki tanulók részére szeptember 4, távolabbi vidékről jövők részére szeptember 12. A javító vizsgálatok ideje szept. 4—5. napjain lesz. A felső tagozatba (V. oszt.) való felvételi vizsga ideje szeptember 11.

Szerkesztői üzenetek.

Felkérjük munkatársainkat, hogy a helységneveket szíveskedjenek csakis román nyelven írni, mert a cenzura szigorúan megköveteli ezt.

P. A vers már olykor érkezett, hogy nyomdatechnikai okokból nem lehetett közölni, mert nem hagyunk volt helyet számára.

F. A tudósítást meg kellett rövidítenünk, mert lapunk tere nem engedte, hogy egész terjedelmében hozzuk.

Többeknek. Az egyházközi egyleti életre vonatkozó tudósítások helyszüke miatt a jövő számba maradtak.

Az Unitárius Közlöny megjelenik havonta. Szerkesztő: Benczédi Pál

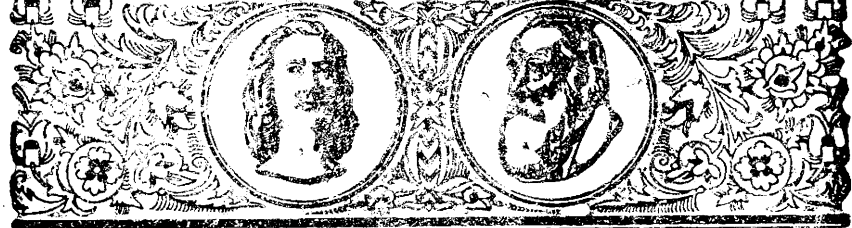

MINERVA IRODALMI ÉS NYOMDAI MŰINTÉZET R.-T. CLUJ

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉBŐL

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

IMÁDSÁG

1935. szept. 8, a külföldi vendégeink jelenlétében.

Szeretetnek és jósnak kiapadhatatlan forrása Isten, édes atyánk. Hálaadó szívvel borulunk le a te szent házadban, mert csodálatos dolgot műveltél mívelünk. Ime a mívelt világ idegen részeiből testvéri kézszerítésre jelentek meg közöttünk evangéliumi örömhírt hordozó apostolok. Most midőn az emberirtó háború veszedelme fenyegeti a békeszerető embereket, a mi kedves testvéreink hirdetnek nekünk nagy örömet, mely az egész világ öröme lészen: Ime megjelent közöttünk a testvériség, amely előtt elenyészik a faji és nemzeti különbség, és diadalmat űl az istenfiúság boldogító érzése.

A te mived ez égi atya, mert a te szent fiad Jézus, a mi testvérünk, prófétánk és apostolunk tanította: szeressétek egymást, mint én szerettelek titeket. Hisszük és valljuk Istenünk, hogy a nagy ígéret: leszen egy akol és egy pásztor, közeledik felénk s miről annyi jósnak zengett ihlett ajka, megszületik végül a szabadító, aki feloldozza a hit szárnyait, hogy Erdély dicső törvénye szellemében kiki azt a hitet vallja, amely az ő lelkének legjobban tetszik.

Köszönjük égi atyánk, hogy hozzánk vezérelted a nagy Albion és a híres Moravia kitűnő fiait, hadd ismerjég meg amaz ősök utódait, akik majdnem négyszáz esztendő vészes és vihara között igaz hittel énekelték: hiszek és vallok egy Istent, ki magától való és szent.

Köszönjük ezt az ünnepnapot, melyen együtt imádkozhunk testvéreinkkel és hallhatjuk ajakukról a hit igazságait, oh áldd meg és szenteld meg őket nagy jószágukért s áldd meg ezt a gyülekezetet igaz hittel, tiszta szeretettel,

Miatyánk. Amen.

Dr. Boros György,
püspök.

Venczél. Pál tanár ur
Jait. Koll.

Hall Alfred és Stejskal József erdélyi körutja.

Augusztus hó 31-én Clujra érkeztek Hall Alfréd, a szabadelvű keresztény egyházak Világszövetségének az elnöke és Stejskal József, a cseh nemzeti egyház egyik püspöke.

Az állomáson dr. Boros György főtisztelendő püspök úr és kísérete fogadták a magas vendégeket. A főtisztelendő püspök úr örömmel üdvözölte őket itt Erdélyben, ahol Dávid Ferenc élt és martir halált halt a vallásszabadságért.

Szeptember elsején dr. Boros György püspök, dr. Boros Györgyné, dr. Abrudbányay Ede f. ü. gondnok és Szent-Iványi Sándor h. teol. tanár és más unitárius főemberek kíséretében az aranyoskőri egyházközségei meglátogatására indultak a vendégek.

Útközben megálltak, a templomot és az iskolát megnézték több egyházközségeinkben. Mindenütt nagy lelkesedéssel, harangszóval és virágcsokrokkal várták a vendégeket. Rimetean a falu végén bandérium, a falu piacán diszkapú és a festői népviseletben öltözött leányok-legények és asszonyok sorfalai fogadták őket. A délelőtti istentiszteletet a vendégek és dr. Boros György püspök úr végezték.

Délután látogatást tettek az útban eső községekben, hol mindenütt nagy lelkesedéssel fogadták, estére a történelmi nevezetességű Turdára jöttek, ahol a templomban a két vendég közreműködésével vallásos estét tartottak.

Éjfél után testben fáradtan, de lélekben a mi unitárius népünk szeretete, vallásossága és lelkesedése által felfrissülve tértek vissza Clujra.

Szeptember másodikán Szent-Iványi Sándor h. teol. tanár kíséretében a székelyföldi egyházközségek meglátogatására indultak.

Sighişoara volt az első megálló, ahol megnézték az újonnan épülő unitárius templomot és várost. Innen I. G. Ducara mentek és az ottani egyházközségeinket és iskoláinkat meglátogatták.

Szeptember 3-dikán a nyikómenti falvak érintésével Odorheiura érkeztek. Odorheiun esti istentiszteleten a vendégek lelkesítő szavakat intéztek az ottani hiveinkhez.

Ezután a homorodmenti egyházközségeinket látogatták meg.

A homorodmentéről átmentek a Varghişi, Armenişi Aita Marei és Belini egyházközségeinkbe.

Minden faluban lelkesedő tömeg, virágcsokrok és az egyház vezetői fogadták a vendégeket, akik meghatódva fogadták az ünnepeltetést és tolmácsolták hálájukat és szeretetüket, nemcsak a maguk, hanem húsz millió velünk együtt érző testvéreinknek a nevében is.

Szombaton, szeptember 7-én érkeztek vissza az unitárius egyház központjába. Vasárnap a délelőtti istentiszteleten a templomban imát mondott dr. Boros György püspök, prédikált Hall Alfréd elnök, rövid üdvözlő beszédet és utóimát mondott Stejskal József püspök. Hiveinknek igazi lelki fel-frissülés volt ez a nap.

Templomozás után az Egyház Képviselő Tanácsa tartott díszgyűlést a vendégek tiszteletére. Főtisztelendő püspök úr meleg szavakkal üdvözölte a vendégeket s tolmácsolta irántuk érzett mély szeretetét és háláját, amiért e nehéz időkben segítségünkre siettek. A Tanács javaslatot tesz az E. Főtanácsnak, hogy magas vendégeinknek a tiszteletbeli egyházi tanácsosi címet adományozza.

Hall Alfred elnök úr köszöni az iránta való bizalmat és szeretetet, életének legérdekesebb és tapasztalatokban leggazdagabb időszakát töltötte itt mi közöttünk. Örömet fejezte ki az iránt, hogy eljött s reméli, hogy a jövőben mindazt, amit látott és hallott itten, a mi javunkra fel tudja használni.

Stejskal József püspök úr köszöni a megtiszteltetést, melyben a Tanács és hiveink őt részesítették. Örvend, hogy itt lehet, mert ez a megjelenése az első közeledő lépés a nemrégiben alakult cseh nemzeti egyház és a csaknem 400 éves erdélyi unitárius egyház között s reméli, hogy ez a megkezdett lépés tovább fog haladni s szorosabb hittestvéri viszony fog a két egyház között létesülni.

A két kiváló külföldi hitrokon meleg szeretettel érdeklődött sorsunk iránt, meggyőződést szerzett azokról a nehézségekről, amelyben élünk s őszinte szívvel biztosított arról, hogy mindenben velünk érez s érettünk kész megtenni minden lehetőt. Mikor elmentek, azzal az érzéssel váltunk el tőlük, hogy igazi testvéri szeretet és benső együttérzés hozta őket hozzánk s hogy ez az érzés állandóan meg fog maradni és termékenyen fog tovább is működni.

Kapcsolat a cseh szabadelvű egyházzal.

A szeptember elején nálunk járt külföldi vendégeink látogatásának különös érdekessége volt az, hogy ezuttal jelent meg első ízben egyházunknál egy cseh protestáns püspök. Jól esett látnunk, hogy az a baráti kapcsolat, ami évszázadokkal ezelőtt az erdélyi és cseh protestánsokat összekötötte, most ismét megújult. Dr. Stejskal József a csehszlovák egyház ol-mützi püspöke volt az első látogató ennek az új életre kelt ősi protestáns egyháznak a részéről. Tíz napos itt tartózkodása alatt annyi szeretetet és érdeklődést mutatott a mi dolgaink

irán, ami feljogosíthat bennünket ama reményünknek a kifejezésére, hogy a két rokon egyház között a baráti kapcsolat nem fog többé megszakadni. — A csehszlovák egyház a régi huszita vallásnak az utóda. A huszita mozgalmak leverése után a hívek is elpusztultak s csak egy néhány család őrizte meg az üldözések közepette is apái hitét a vallás alapító Husz János szülőfalujában. A háború után felszabadult cseh nemzetben rohamosan terjedni kezdett a felújított nemzeti vallás és 1920-ban megalakult hivatalosan is az egyház. Ma közel egy millió tagja van, feje a patriarcha, aki alá három püspökség és egy vikáriátus van rendelve. Az egyház vezetőségében világiak is résztvesznek presbiterium jelleggel. A csehszlovák vallás nemcsak az anyaországban van elterjedve, hanem külföldön is, ahol csehek nagyobb tömegben élnek együtt, így Bécsben és Amerikában is.

Dr. Gál Kelemen.

Az utóbbi időben az erdélyi magyar lapokból gyakran olvastunk méltányló ismertetést arról az ezer oldalt meghaladó hatalmas két kötetről, mely Erdély fővárosában levő kollégiumunknak történetét tárja elénk. Az unitárius embernek mindig kedves volt az iskola. Egyházunk nem hatalmi intézmény, hanem nevelési szent ügy és magasztos hivatás. Minthogy mi a világi hatalomnak a történelem folyamán többnyire nem a támogatását, hanem éppen ellenkezően, ridegségét, sőt ellenséges magatartását tapasztaltuk, százszorosan kedves nekünk az az iskola, amely több mint negyedfélszázad óta ülteti, öntözgeti, gondozza az általános műveltség mellett az unitárius vallás szent igazságait. Százszorosan kedves nekünk a történet, amely a mi ősi, annyi szenvedésen és megpróbáltatáson átment kollégiumunkról szól s úgy érezzük, hogy itt az ideje annak, hogy ne csak a könyvről, hanem írójáról, Dr. Gál Kelemenről is megemlékezzünk. Hiszen ezen könyvnek megjelenése nemcsak az unitárius irodalomban, hanem minden túlzás nélkül beszélve, az egész magyar irodalomban esemény, s ha nyelvünk az idegenek előtt nem volna annyira hét pecséttel lezárt könyv, az egész unitárius irodalomban, az ország határain túl is jelentőséggel kellene bírnia. A mi számunkra ez a hatalmas két kötet nemcsak a tudomány szempontjából fontos, hanem egy drága ereklje a mi szívünk számára, amely őseink hitét, vallásos meggyőződését, keserves küzdelmeit és egyházunknak az életben való megmaradásának csodálatos történetét mondja el. A történet minden része a mi szívünk mélyébe vág bele.

Lehetetlen, hogy hálások ne legyünk Dr. Gál Kelemen tb igazgató, felügyelő gondnoknak ezért a nagy munkáért s tud-

juk, hogy ő ezt nem szereti s talán tiltakozni is fog ellene, hogy ezuttal nemcsak a könyvéről, hanem róla is akarunk beszélni olvasóinknak.

Dr. Gál Kelemen a Nyárad vize mellől indult gyönyörű pályára. Tanári pályát választván élethivatásul, a kincses városban levő ősi kollégiumunk nyerte meg fiatalon tanárnak s 1900-ban pedig mint egészen fiatal tanárt igazgatónak. Huszonöt esztendeig volt a kollégium igazgatója s az intézet sok gondja mel-

lett sohasem lankadott irodalmi munkássága sem. Először inkább a bölcelet terén működött, mely tudomány különben áthatotta egész élete munkásságát, aztán a bölcelettel rokon tudományágat, a neveléstudományt műveli, ami éppen az ő élethivatásának körébe vág. De mindezek mellett, dacára annak, hogy az ő ifjúsága idején nagy divat volt az elvilágiasodás, a Keresztény Magvető című kitűnő folyóiratunknak egyik termékeny tollú főmunkatársa Péterffi Dénes szerkesztősege alatt, majd pedig a Péterffi Dénes visszavonulása után (1911) egészen az impériumváltozásig ő és Gálfi Lőrinc teológiai tanár szerkesztik a kitűnő lapot s midőn mások lesznek a főszerkesz-

tők, az ő nevével, mint állandó munkásának a művelődés és egyházunk ügyének mindenkor találkozunk. De nemcsak a Keresztény Magvetőben, hanem az egyház más lapjaiban igen sok komoly kérdéshez szól hozzá. Ezen kívül részt vesz az egyház minden fontos ügyében, elsősorban természetesen az iskolai ügyekben.

Irodalmi munkásságából kiemeljük a következő nevezetes műveket. Mindjárt ifjú tanár korában egy kitűnő tanulmánya látott napvilágot a Keresztény Magvetőben Nietscheről, amely az ily tanulmányok között egyike a legjelesebbeknek; majd meg a modern pedagógiai irányokról ad egy nagyobb tanulmányt, amely külön lenyomatban is megjelent. Már fiatal korában Brassairól, mint filozófusról jeles tanulmányt készít s később pedig Brassait több szempontból áttanulmányozza s egy egész sor tanulmányt adott ki róla. Ez a munkássága is jóval jelentősebb annál, minthogy megmaradhatna egyházunk határai között, hanem valóságos értéke az egész szakirodalomnak. Az impériumváltozás óta pedig több értékes pedagógiai dolgozattal áll szolgálatába a kisebbségi magyar nevelésügynek.

Azonban a nagyobb dicsőséget, a szélesebb körben sikert hozó munkaterről utóbbi időben mind visszavanult. Nem azért, mintha elfáradott volna, hanem azért, hogy a tanári állásból való nyugalomba vonulása idejét teljesen szeretett egyházának szentelhesse s egyházunk története tanulmányozását tekinti most legfőbb feladatának. Azt mondta, arra van elég ember, hogy a pedagógiai és más kérdésekkel foglalkozzék, de a mi egyházunk történetével mi kell, hogy foglalkozzunk. *Azt helyettünk senki el nem végzi.* Oly komoly kijelentés, amelynek egy egész sor követőt kellene, hogy maga után vonjon s mely munkásságot a benső értéke szerint kellene méltányolnunk. Ebből a komoly elhatározásból és munkásságból is látszik, hogy Dr. Gál Kelemen milyen igaz, hűséges és áldozatos fia egyházunknak.

Ez a kis megemlékezés sokkal szerényebb igényekkel lép fel, minthogy Dr. Gál Kelemen szellemi képét megrajzolni akarná. Arra sokkal nagyobb térre volna szükség, mint amit lapunk megengedhet szerény terjedelménél fogva. Azonban meg kell azt említenünk, hogy élete, jelleme éppen olyan, mint irodalmi munkássága. Amily világos, határozott, tömör, tartalmas, tiszta a stílusa, olyan ő maga is. Akár történelmi, akár más dolgozatát olvassuk, a tudásnak és lelkiismeretességnek minden föltételét megtaláljuk benne. Ilyen maga az ember is a valóságban. Mindig szeretetreméltó, előzékeny, kedves, művelt ember, de az életben is éppen úgy megvizsgál mindent, mint a könyvekben. Az igazi jellem természete szerint nem fut az olcsó népszerűség csalfa fénye után, hanem akár egyedül, teljesen magára hagyatva is vállalja a népszerűtlen ügy védelmét, ha an-

nak igazságáról meg van győződve. Mint nevelő és mint irodalmi kritikus egyformán szigorú, de azt a kritikát önmagára és a hozzá legközelebb állókra is alkalmazza. Senkitől sem kíván olyant, amit ő maga meg nem teszen.

A nagy műve megjelenése után újból a könyvtárakat, a régi jegyzőkönyvek fakult, nehezen olvasható lapjait vizsgálja. Újból könyve készül és az új könyv ismét egyházunk történetébe vág. Igen, Dr. Gál Kelemen nagyon komolyan szokott beszélni. *A mi feladatunkat senki el nem végzi helyettünk.* Ő ezt a munkát teljesíti, amelyre a legnagyobb szükség van, amely nélkülözhetetlen. Az unitárius közvélemény szeretettel, méltánylással és hálával tekint az ő nagy munkássága elé és szeretettel köszönti nagy műve megjelenése alkalmából.

Halálozások.

Lőrinczy Géza

1883—1935.

Fágáras-ban született, hol atyja polgári iskolai tanár volt. Középiskoláit és az egyetemet Clujon végezte. Az egyetemen szaktárgyaiul a számtant és fizikát választotta. Oklevele megszerzése után az I. G. ducai gimnáziumunkhoz ment tanárnak s e szívéhez nőtt intézet mellett kitartott hűségesen még akkor is, amikor alkalmá lett volna átjönni idevaló főgimnáziumunkhoz.

A számtant s fizikát általában rideg tárgyaknak tartják és a diák rendszerint e tárgyakon keresztül mérsékelt szeretettel szokott csüngen a számtantanárokon. Éppen ezért nagyon kell szeretni diákjait és nagy lelkesedéssel buzognia tárgyai iránt annak a számtan-professzornak, aki hivatását sikeresen, egész emberként akarja betölteni. Lőrinczy Gézáról bizvást elmondhatjuk, hogy ezt a nemes hivatást egészen betöltötte. Nem közönséges intelligenciájával, nyugtalan, eleven szellemével életet tudott vinni a rideg, holt anyagba és nemcsak diákjait, hanem mindenkít, aki csak környezetébe került, elbájolt és fölviillanyozott ragyogó, szípkörkázó szellemességével.

Anyai örökségképpen a zenei tehetséget kapta. Ezt a tehetségét magánszorgalommal annyira művelte, hogy évek hosszú során át képes volt nagy szakértelemmel és kiváló eredménnyel vezetni intézete ének- és zenekarát.

Általában pótolhatatlan veszteség az ő derékban törése intézetére, de nagy, súlyos veszteség egyházunk egyetemére nézve is. Legsúlyosabban érzik természetesen e veszteséget özvegye és há-

rom gyermeke, kik mellől a gyámolító oszlop dőlt ki kora halálával.

Őt mégis halálában boldognak kell mondanunk. Megnyugodott egy küzdelmekkel és szenvedésekkel telt élet után. Nem kell látnia intézményeink lassú sorvadását s nem kell éreznie sziszifusi küzdelmeinek reménytelenségét. Mindezt átengedte nekünk, az élőknek, kiket küzdelmeinkben néha-néha felüdít az ő szeretetreméltó egyéniségére való boldog visszaemlékezés.

(ma)

Özvegy Sebe Jánosné, szül. *Gálfi Krisztina* életének 85-ik évében elhunyt szeptember hó 17-én egyetlen fiánál Sebe Ferenc unitárius lelkésznel Sânmiclăușon. Egyetlen testvére Gálfi József és gyermekei: Sebe Feri, Zsuzsa és Anna s nagyszámú unokái és dédunokái gyászolják és kegyelettel őrzik az őrfeláldozó édesanya, nagymama és testvér emlékezetét.

Pap Zsigmondné, szül. *Szabó Anna* szeptember hó 25-én a Târgu-Mureș-i szanatóriumban hosszas szenvedés után elhunyt. Az elhunytat férjén, Inlăcenii lelkésztestvérünkön kívül három gyermeke, édesatyja és kiterjedt rokonság gyászolja. A mindenható Isten adjon vigasztalódást a gyászolóknak.

Özv. Vaska Béláné, szül. Koszteczky Anna ny. tanítónő, néhai lelkészünk özvegye, szeptember hó 19-én 76 éves korában hosszas szenvedés után elhunyt. A halál, amely megváltotta éveken át tartó betegségtől, vigasztalhatatlan gyászba borította nagy családját, gyermekeit, unokáit és sok rokonát, akinek még szenvedései között is gyámolítója volt. Legyen örök pihenése csendes!

Hol vagytok ti unitárius férfiak?

Pár héttel ezelőtt egy Dávid Ferenc-gyűlésen, ahol egyháztársadalmi életünk hiányosságairól beszélünk, egész önkéntelenül, de annál több joggal és annál rátalálóbban vetettem fel a furcsának tetsző kérdést: hát hol vannak egyháztársadalmi életünkben a férfiak, a Dávid Ferenc hitét és áldozatosságát hordozó unitárius férfiak? Oh, nem az egyes embert kérdeztem s értettem felkiáltásomban, hanem a férfiak együttes munkavállalását, azt a többlet-tevékenységet, amit az egyének kötelességén túl a minden városban és minden faluban jól megszervezett, gondosan egymás mellé csoportosult férfiak, férfitagozatok s legvégül, mint férfi-szövetség kelleene, hogy végezzenek. Ezt a szervezett tömegmegmozdulást, ezt a pontosan kiszámítható és bármely pillanatban a helyére állítható s ott értékesíthető tömegerőt értettem akkor felszólalásomban és ennek a hiányát és szükségességét teszem szóvá most.

Nem akarok nagyon elvont, sem részletező lenni. De amikor azzal vádolom meg az unitárius férfi-társadalmat, hogy nem jutott el az öntudatnyilvánításnak arra a felsőbb fokára, amely a közösen végzett munka szebb eredményeiben kellene, hogy megmutassa magát, kötelességemnek tartom tételenként is rámutatni azokra a hiányokra, amelyeket felfedezni véltem, azokra a tevékenységi területekre, ahol szerintem a férfi-együttesek munkásságára volna nagy szükség.

Legelőször arra a nagy erkölcsi hiányosságra kell rámutatnom, amely általánosságban és lelki indokokkal mutat rá mindjárt a férfi-együttes munkájára. Az erdélyi magyarság nagy társadalmi és lelki válságában, amely egyaránt érint minden erdélyi magyart, mi unitáriusok nem tettünk még semmit, hogy annak egyre súlyosabb és deprimálóbb erejét enyhítsük, csökkentsük. Nincs semmiféle szervünk, amely a gazdagabbat a szegényebb támogatására ösztönözzé, a szegényeket pedig összefogja, erősítse. Mindenki külön-külön éli a maga jobb vagy terheesebb sorsát, de egymásért élni, egymásért tenni, egymás mellett haladni — ezt még nem tanultuk meg, ezt még nem tudjuk. Egy minden unitárius férfit, a legnagyobbtól a legkisebbig mindenkit összefogó férfiszövetség s annak erkölcsi ereje, tekintélye mindenesetre elvezethetne elhez az ideális unitárius élethez, ehhez az öntudatos unitárius és kisebbségi magyar közszellemhez, amelyet egy ilyen, a már mindannyiunkat rég óta hívó és váró Dávid Ferenc-Egylet kebelében működő férfiszövetség hiszem, hogy meg tudja teremteni, ki kell, hogy tudjon alakítani.

Ennek az „egymásért — egymás mellett“ unitárius közszellemnek a kialakítása mellett rendkívül fontos gyakorlati szerepe is volna a férfiszövetségnek. *Minél gyakoribb összejövetelein* az ismerkedések, szórakozások mellett állandóan meg kellene beszélni az egyház legégetőbb kérdéseit, azokon segíteni, a vezetőket az eredmény elérésében támogatnia kell. Más fontos magyar kérdések megbeszélése szintén tárgya lehet ezeknek az összejövetelnek, amelyeknek a *kulturális haladás és továbbképzés* is céljuk volna. Ezenkívül életre kell hívnia városokban a *kereskedő és iparos szakosztályokat*, azok tagjait kataszterbe kell írnia, munkásságukban segíteni, támogatni, fejleszteni kell. A munkanélküliek, segélyre szorulókról intézményesen kell gondoskodnia s ugyanakkor egy ilyen *szociális, jóléti szakosztály* gondoskodhatnék a munkában s jobb körülmények közt levők takarékoságáról, a tagok esetleges olcsóbb közellátásáról, családi és ekzsztenciális támogatásáról, temetési segélyezéséről stb. Kisebb városokban és különösen falun nagy hivatása van egy ilyen kollektív ellátásnak, orvost, ügyvédet, gazdasági tanítót tarthatnának, gép- és állásbeszerzést végezhetnének. A *falusi fiatalok* továbbképzésével nemcsak falun, de városon is törődnie kell, épp úgy, mint ahogy az asszonyok már rég megkezdették

ezt a maguk munkamezején. Mindezeket az erkölcsi szempontokat szorosan egymásba fűzve az egyének gazdasági előnyeit s általános vagyongyarapítási célokat is szolgálunk.

Szervezett formájára nézve, amint említettem, a Dávid Ferenc-Egylet olyan autonóm szervének gondoltm el az egészet, mint amilyen a Nők Szövetsége. Ennélfogva annak alapszabályait, valamint a központban már egyszer útbaindult férfi-tagozat könnyen rávezethetnek a helyes szervezkedésre; magam csak annyit mondok, hogy meg kell teremtenünk minden áron ezt a szükségesnek érzett alakulatot, mert enélkül hiányos egyháztársadalmi életünk és sok munka marad el, amit pedig együttes erőnkkel könnyen elvégezhetnénk. Nem újabb egyesületesdít gondolok, csak egy új összefogó, összetartó kapcsot, amely a ma még szétálló erőket egymás mellé acélozza, hogy erős egyiséget, erős falakat építsen hitünk, egyházunk, magyarságunk javára!

S. Nagy László.

Állat6.

*Aludj, pihenj csak csendesen.
Aludj, álmodj gyermekem.
Baj nem érhet, ágyad mellett
Isten ott áll szüntelen.*

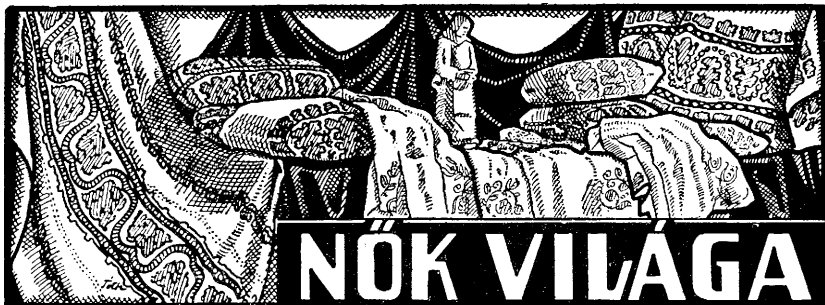
*Véd, oltalmaz és hogy ha kell,
Visszaveri a vihart.
A balsorsban, szenvedésben
Nyújt mindig védelmi kart.*

*Ő az erő, égen földön
A legnagyobb hatalom.
Rendelkezik, ítélkezik
Élőkön és holtakon.*

*Údv jutalma a szelidnek,
És győz mindig az igaz.
Megszégyenül, porba omlik
A hitvány, rút és a gaz.*

*Kín, szenvedés a bűnösnek
Nappala és éjjele.
Míg aki jó, mindig boldog,
Mert az Isten van vele.*

Lőrinczy Miklós.

A D. F. Unitárius Nők Orsz. Szövetségének hivatalos rovata.

Beszámoló a harmadik női gazdasági és háztartási tanfolyamról.

Abban a reményben ülök le megírni beszámolómat a nyáron gazdasági iskolánk keretében nők részére tartott gazdasági és háztartási tanfolyamról, hogy kedves olvasóink, mikor meglátják ezt a hivatalos címet, nem teszik le rögtön a kezükből, hanem jóindulatú érdeklődéssel futnak át a sorok között, hogy a végén aztán velünk együtt örvendjenek az Unitárius Nők Szövetsége munkájának eredményén. A gondolat itt született meg a Nők Szövetsége kebelében és hosszú, fáradságos munka után öltött testet, midőn 1933 nyarán megnyílt az első női gazdasági és háztartási tanfolyam, hogy folyó év július 21-én már a harmadik tanfolyamot nyissa meg 45 növendékkel, az eddigiektől eltérően, nem 4 hetes, hanem 5 hetes időtartammal, ünnepléses keretek között.

Ha arra a régi jó szólásmódra gondolok, hogy „harmadik az Isten igaza“, úgy érzem, hogy itt valóban alkalmazhatom, mert ez a harmadik tanfolyam az eddigiekhez hasonlóan és az eddigieket felülmulva, mindenféle szempontból sikeresnek mondható. A sikert bizonyítja a növendékek nagyszámú jelentkezése, kik közül mintegy huszat kellett visszautasítani, mivel a főhatóság határozata szerint ilyen rövid idő alatt csak 40—45 növendékkel lehet eredményesen foglalkozni. Ha majd Isten segédelmével sikerülni fog ezeket a tanfolyamokat is a téli gazdasági iskolához hasonlóan kibővíteni, akkor nem lesz szükség a létszámot ennyire meghatározni.

A növendékek közül bentlakó volt 36, kintlakó 9, a szakasos vizsgán résztvevő 43. Vallás szerint volt 26 unitárius, 14 református, 5 római katolikus növendék. Előképzettségük szerint: elemi iskolai képesítéssel bírt 17, középiskolaival 24, érettségivel 2, tanítónői oklevéllel 2 növendék. Örömmel állapítható meg, hogy a megelőző tanfolyamokhoz viszonyítva, most

volt a legszebb számban képviselve a falusi ifjúság. A 45 növendék közül 18 falusi kisbirtokos leány volt, kik mind bentlakók voltak s így a bentlakó növendékeknek éppen felét a falusi székely leányok tették. A növendékek életkora 30 és 16 év között mozgott. 30 éven felül csupán egy volt, 20—30 év között 13, 16—20 év között 31. Ez az egységes életkor nagyban hozzájárult az egységes szellem kialakításához.

A növendékek az 5 heti idő alatt elméleti és gyakorlati képzésben részesültek: a háztartástan, konzerválás, kertészet, méhészet, tyúktenyésztés, sertésenyésztés és egészségügy terén.

A női háztartási tanfolyam résztvevői az unitárius püspökkel és a vezető tanárokkal.

A háztartástant és konzerválást, ami a tanfolyam gerincét alkotta, az idén is Gyarmathy Piroska tanárnő tanította olyan komoly hozzáértéssel és tökéletességgel, mely semmi dicséretre nem szorul. Csak azt jegyzem meg ezen a helyen is, hogy megnyugtat az a tudat, hogy az ő kezébe van letéve egy ilyen nagyfontosságú munka végzése, mert így remélhetjük annak fejlődését is. A többi tantárgyakat is kiváló szaktanárok tanították: Dr. Nagy Endre, Boros György, Lőrinczy László, Réther János, Dr. Gyarmathy Dezső személyében. A növendékek szabad idejüket az internátusban meghatározott házirend szerint töltötték Szánthó Luci gyakorló lelkész-növendék felügyelete alatt. A vezetőség a legnagyobb körültekintéssel gondoskodott arról, hogy a növendékek azon rövid öt hét alatt a lehető legjobb oktatásban és nevelésben részesüljenek, s a tanfolyam

megfelelően azoknak a várakozásoknak, melyet a szülők fűztek hozzá, kik messzi vidékekről vonaton vagy szekéren hozták el legdrágább kincsüket, a gyermekeiket. A tanfolyami vezetősége módot talált arra is, hogy a növendékeket szórakoztatva ismereteiket bővítsé. Egy-egy kellemes kirándulás keretén belől látogatták meg a dr. Gyárfás-féle parkot, a bulgár kertészetet, a fehéregyházi Petőfi-emléket, az Odorheiu-i tanítónőképző néprajzi múzeumát, a Gyilkos-tavat és Békás-szorost.

Felügyeletet gyakorolt a tanfolyam felett állami megbízásból Rednek Géza mezőgazdasági kamarai igazgató és a központi Unitárius Nők Szövetsége megbízásából Útő Lajosné tiszteletes asszony. A gyakori látogatások úgy egyházi, mint világi részről azt bizonyították, hogy a tanfolyam széleskörű érdeklődésnek örvend. Különösen jól esett a tanári karnak és növendékeknek a dr. Boros György püspök úr látogatása, ki igazán meleg atyai szeretettel érdeklődött a tanfolyam minden irányú munkája után és 400 lejt adományozott arra a célra, hogy a tanfolyam egy kis jelvénnel ajándékozza meg növendékeit. A Méltóságos és Főtisztelendő Püspök úr látogatása alkalmával a tanfolyami egy szépen sikerült bankettet és egy jól sikerült templomi ünnepélyt rendezett.

Az öt hét a maga változatosságával gyorsan eltelt s most következett a számonadás, mely a legtisztább tükörképe az elévzett munkának. Ebben a számonadásban csak gyönyörködhettünk. A jól sikerült vizsga a lelkiismeretes elméleti kiképzésről tanuskodott, a szép kiállítás a szorgalmas gyakorlati munkáról tett tanubizonyságot s az ezeket követő hangulatos programmal összekötött tanfolyambezáró ünnepély a növendékek sokoldalu ügyességét és fiatalos jókedvét bizonyította. S miután mind ezek lezajlottak, augusztus 26-án reggel megrendült a búcsúkendő az internátus kapujában s könnyes szemű leánysereg intett Istenhozzádott annak az iskolának, melyet rövid öt hét alatt annyira megszeretett. A távolból mi is könnyes szemmel mondtuk „Isten veletek, vigyétek, vigyétek azokat az áldott magokat, melyek itt szívetek talajára hullottak s szórjátok tovább otthon a falutokban, városotokban, hogy legyen szebb, virágzóbb az erdélyi mező“.

Figyelő.

Tudni csak akkor képes az ember, ha valami uton-módon imádni képes. Máskülönb tudománya pedanteria és holt koró.

Carlyle.

Az aratni való sok, de a munkás kevés. Kérjétek azért az aratásnak urát, hogy küldjön munkásokat az ő aratásába. Mt. 9, 37, 38.

Szeptember végén...

Mindig lázasan folyik a munka minden háziasszony portája körül, de különösen a tűzhely mellett élénk az élet. Dél előtt, délután folyik a munka, hogy elkészüljön az a sok télire való íz, paradicsom, befőtt, amivel majd kedveskedni fog családjának. A Nőszövetségek ilyenkor még nyári álmukat alusz-
szák, pedig lehetne ébresztgetni azokat is, vagy legalább is gondolkozni azon, hogy mit csináljunk a tél folyamán, mikor újból meg kell kezdeni a munkát. Ha nem is mindenkitől, de vezető unitárius asszonyainktól méltán elvárhatjuk, hogy miközben gondosan rendezgetik kamrájukat, gondolkozzanak azon is, hogy mi legyen a vezetésük alatt álló egyesületnek a téli programja.

Nem szabad felületeseknek lennünk ezen a téren. Nem szabad lelkiismeretünket elaltatni azzal, hogy majd kialakul magától minden, hogy majd alkalom adtán meglátjuk, hogy mit lehet csinálni, mert ha tud egy asszony odaadó, fáradtságot nem ismerő munkát végezni a családjáért, akkor éreznie kell, hogy neki egy nagyobb családdal, az egyházával szemben is vannak kötelességei s próbálja meg idejének csak egy parányi részét annak áldozni, hogy immár dőcögjön a közügyek szekere egy kicsit gyorsabban a közös célok megvalósítása felé. Hiába van csak egy néhány fáradtságot nem ismerő asszonyunk, kik dolgoznak, ahol csak lehet és segítenek, ahol csak tudnak, ha nem fogunk össze többen, akikben ott él a lélek készsége, csak a test erőtlenségét kellene leküzdeni. Nekünk nem kívül álló kritikuskokra, hanem belső munkásokra van szükségünk. S ha azt akarjuk, hogy az egyes Nőszövetségek téli munkássága ne legyen nyomtalan, fakó futás, hanem komoly, céltudatos munka, akkor már most próbáljuk kidolgozni téli munkaprogrammainkat az egyes helyi viszonyoknak és kívánalmaknak megfelelően.

Mindenki cselekedjék lelkiismerete szerint!

Akaró.

Sz.: 895—1935. P. U.

Unitárius Püspök.

A 300—1935. sz. alatt körlevélben az ádamosi papi állásra hirdetett pályázatot megismételelem. A feltételek és a javadalom ugyanazok s bármelyik lelkési irodán megtekinthetők. A törvény értelmében és a 300. sz. hirdetés szerint fölszerelt pályázatokat Gvidó Béla küüllőköri esperes afiához október 14-ik napjáig be kell nyújtani. Később érkezők nem fogadtatnak el.

Cluj, 1935 szeptember 26.

*Dr. Boros György s. k.
püspök.*

Gazdasági Iskolánk kérelme falvaink vezetőihez.

Abból az alkalomból, hogy iskolánk a harmadik raját bocsátja ki az életbe a falai között tanult gazdaifjaknak, a következő kérelemmel fordulunk falvaink papjai, tanítói és más vezető egyéneihez.

Vegyék pártfogásukba ezeket a fiatal embereket, forduljanak jóindulatú érdeklődéssel feléjük és igyekezzenek odahatni, hogy az a magvetés a mit az iskola eszközölt, meghozza áldásos termését úgy ezen ifjak, mint a köz számára is. Tekintsék olyanoknak ezeket a fiatal embereket, mint a faiskolából most kiültetett oltványt, amelyben megvan ugyan a képesség minden jóra, értékesre, de kellő gondozás, védelem nélkül elpusztul, vagy kitörvén belőle a nemes rész, elvadul.

Báró Atzél Ede fiatal mezősegi birtokos 4 tenyészkant ajándékozott iskolánknak. arra érdemes tanulóink díjazása céljából. Ezen adományáért beirtuk nevét aranykönyvünkbe, de megérdemli, hogy gránitba véssük azon szavait, amelyekkel adományát kísérte. „Azért adok ilyen természetű jutalomdíjakat, hogy lássa meg az egész falú, mennyire értékelem gazdaifjaink tanulni akarását.” Mennyivel inkább érdekük falvaink vezetőinek, meglátni ezen ifjakat és odahatni, hogy beváltsák a hozzájuk fűzött reményeket.

Iskolánk maga elé tűzte a felnőttek gazdasági oktatását is, de akkor, amikor ez legeredményesebb lehetne, vagyis a téli időszakban szakelőadóink itt bent is állandóan igénybe vannak véve és így különösen messzibb vidékre nem utazhatnak ki. Kimehetnek azonban a közelebb fekvő falvakba úgy, hogy ebből senkire semmi kiadás nem háramlik. Távolabbi községeink segítségére is jöhetünk a következő módon: Iskolánk szép gazdasági könyvtárral rendelkezik, számos olyan könyvünk van, amelyben az anyag úgy van csoportosítva, hogy egy-egy rész egy előadás vagy felolvasásra alkalmas nagyságú. Könyveinket szívesen adjuk ki díjmentes használatra, ha az elszállítást és visszaküldést az illetők vállalják.

Boros György,
szaktanár.

A gáláteni nagy napok.

Julius 7-én és 8-án a Mureşi körnek történeti nagy napjai valának. Julius 7-ét nagygyá tette a D. F. E. ünnepélyes összejövetele és 8-át pedig a kör évi rendes közgyűlése.

Az első ünnepély istentisztelettel kezdődött, amelyen Csongvai Lajos lelkész imádkozott és ifj. Lőrinczy Miklós tanítónövendék énekelt, buzgó áhitatot és emelkedett szellemet keltve. Dr. Fekete Gyula elnök megnyitója nemcsak elragadott mindenkit, hanem a további munkához kedvet és bizalmat adott. Az Ürmösi József püspöki titkár úr üdvözlő szavaiban kifejezésre juttatott gondolatai, a központi D. F. E. meleg üzenetét tolmácsolták a közönségnek.

Dr. Gálfalvy György és Máthé Zsigmond afiai öntudatoságra oktató és tanító szabadelőadásaiakkal szintén az összejövetel fényét emelték. Nagy István főgimn. tanuló és Bereczki Erzsébet szavallatokkal szintén a sikert biztosították és az ünnepély eredményének a nagyságát emelték.

De a Fülöp Zoltán titkár évi jelentése is elérte a célját és megemelte a hatását, mert a nagy gonddal összeállított és a történelmi adatokkal feldiszipelt kép, amelyet a hallgatóközönség elé állított és hozott a múlt megbecsülésére és a jövő építgetésére serkentett mindenkit.

Gyűlés végeztével a kulturházban közös vacsora volt, melyet a Nőkszövetsége rendezett Kiss Ferencné és Biró Izsákné rendezésével. A vacsora alatt sem feledkeztek meg a „jobbik részről“. Dr. Fekete Gyula elnök indítványára a bucureşti egyházközség javára Lőrinczy Olga és Szabó Mancsi ifjú leányok a megértő lelkektől 700 lejt gyűjtöttek össze.

Ilyen előzmények és előkészületek után kezdődött 8-án reggel 9 órakor a rendes évi köri közgyűlés. A Pethő Kálmán lelkész afia imájának szavai hatottak és a K. Nagy Árpád felügyelő gondnok úr megnyitójában kifejezésre juttatott gondolatok példás követésre találtak. Az ősökhöz illő buzgósággal beszélt és dolgozott mindenki, hogy a nagy idők követelményeinek megfelelően legyen eredménydús a munka.

A kör évi története, amelyet nagy körültekintéssel és megfontoltsággal Halmágyi János esperes afia állított össze és terjesztett az apostolokhoz illő további munkára és harcra serkentették és buzdítottak mindenkit, hogy a multinál is még hívebb és tökéletesebb munka pótolja a hiányt és így biztosítsa jövőjét annak az egyháznak, amelynek áldásaiból annyian részesülünk és szeretetét pedig annyian igényeljük.

Az isteni tiszteleten a szolgálatot Kovács Domokos lelkész afia végezte, az éneket pedig Pálfi Lajos tanító afia vezette.

Köri gyűlésnek a fentiek mellett még egy megható jelensége volt az az egységes érzés és gondolat, amely a kör minden egyes tagját a gyűlés befejezése előtt a lemondott K. Nagy Ár-

pád f. gondnok úr mellé állította, aminek aztán a *Péterffy Áron* társfelügyelő gondnok úr szinte kérése szavai után nem lehetett más eredménye, mint a lemondás visszavonása. Aminek folytán ez a belátó és megértő tett a napot a jelen előtt még kedvesebbé tette és eseményeiben pedig a jövő számára példaképül avatta.

Lőrinczy M.

Felsőfehérvári Ifjúsági-nap, D. F. E. Közgyűlés és egyházi közgyűlés Armenișen 1935. június 30. és július 1. napjain.

A felsőfehérvári egyházkör D. F. E. I. körei a kör D. F. Egy-
lettel vállvetve a kör és helybeli érdeklődő közönség részvételével emlékezetes napot rendezett Armenișen június 30-án. A nap műsorát röviden adjuk:

Délelőtt ifjúsági istentisztelet volt, melyen imát mondott Benedek Gyula III. éves papnövendék, prédikált Bedő Boriska lelkész. Istentisztelet után gazdasági ismeretterjesztő előadást tartott Boros György, I. G. Ducai gazd. isk. tanár. Társas ebéd után, melyen több mint százán vettek részt a kör D. F. Egy-
let tartotta meg vallásos délutánját, melyen imádkozott: Simén Dániel lelkész, énekelt az Armeniși D. F. E. vegyeskara, megnyitó beszédet mondott Kelemen István esperes, szavalt: Székely Gyula gimn. tanuló, Bedő Julia egyetemi hallgató és Fülöp Árpád lelkész. Nagy Sándor zeneművészeti főiskolai hallgató fuvola szólóját harmoniumon kísérte Borbély Erzsike, zeneiskolai hallgató. Kiválóan értékes előadásokat tartottak az I. G. Ducai gimnázium történetéről és fenállásának jelentőségéről: Szolga Ferenc gimn. tanár és Útő Lajos lelkész. Kelemen István esperes bezáró beszéde után a műsor befejeződött s utána a templom körüli öreg gesztenyefák árnyékában a helybeli D. F. E. vegyeskara énekelt eredeti székely és magyar népdalokat. A tartalmas ifjúsági napot közös vacsora fejezte be, melyen hangulatos pohárköszöntők hangzottak el.

Július 1-én a felsőfehérvári egyházkör tartotta Közgyűlését Bedő Ferenc kör felügyelő gondnok és Kelemen István esperes vezetésével. A közgyűlésen résztvettek az egy-kör belső embe-
rein kívül a gyűlést érdeklődő tagjai is, valamint a közgyűlés rendes tagjai.

A szokásos délelőtti istentiszteletet Fülöp Árpád lelkész végezte tartalmas igehirdetéssel.

Közgyűlés a kitűzött tárgysorozat szerint, fontos egyházi kérdések tárgyalásával foglalkozott s a kör nevelésügyi jelentések alapos megvitatása mellett határozatokat hozott az állami tanítók énekvezérségének a Teol. Akad. női hallgatók jövő sor-
sának kérdésében. Közgyűlés egyértelműen sürgette főhatóságánál a baraolt-i körlelkésztség beállítását, egyetemes egyházi érdekből.

Rovatvezető: Ifj. Hadházi Sándor.

A braşov-i templomépítés. A braşov-i templomépítésre a folyó évben a mult számban közölt adományokon kívül a következő adományok folytak be: Kacsó Sándorné, Kovács Lajosné, Szász Péláné és Bedő Lajosné szeretetvendégségéből 800, januári színielőadásból a Nőszövetség adománya 20.000, vallásos estély perselypénze 328, Dávid F. Ifjúsági Kör adománya 500, Molnár Jánosné 100, Torday Lajos 100, Vermesy Emil 30, Szász Jánosné és Társai szeretetvendégsége a Gyár úti ref. iskolában 1630, Ágisz estély jövedelméből 1030, Dávid F. Ifjúsági Kör 1000, Nőszövetség teaestélye a Gambrinusban 4300, Dr. Moga Constantin 1000, Preiszner Ilona 100, Vallásos estély perselypénze 490, Szinte Ferencné és Markovits Leoné szeretetvendégsége 2025, József János halála alkalmából Izsák Domokosné 360, Nőszövetség virágvasárnapi teaestélye 2072, Bán Imre 100, Gál Vilmosné szeretetvendégsége 701, Szilasy Gyuláné 100, Özv. Szent-Iványi Miklósné 500, Kacsó Sándorné és Izsák Domokosné szeretetvendégsége 665, Nőszövetség adománya májusi színielőadásból 20.000, Magyar Nap jövedelméből 15.000, Szász András 200, Kádár Istvánné Hoghiz 50, Keresztes János 500, Robescu Györgyné 500, Darkó Jakab 800, Révész Imre 20, Brók Albert 20, Einzig Jenő 400, Száva Geróné és Török Sándorné szeretetvendégsége 925, Dénes Sándor 100, Gyulai Mózes 100, Kacsó Sándorné 400, Egyházközség, Nőegylet, Dalkör és Kozma Miklós Sánmieläus 50—50, Keresztes Gyula 1000, Ilkey Elek 100, Egyházközség Dopca 500, Nőszövetség Dopca 100, Sólyom János 100, Incze Gyula 500, Balázs György 300, Zernesti Celluloze gyár 5000, Zernesti Papirgyár 3000, Török Mihály Bordoşiu 100, Szöcs Sándor Bod 30, Nagy Sámuel 500, Egyházközség Mártonus 500, Egyházközség Medişor 500, Dr. Ferenczy Géza főgondnok Aita mare 3000, Boros György I. G. Duca 200, Pálffi Márton Cluj, Dr. Engel Gábor halála alkalmából 100 lej (folytatjuk). Midőn az egyházközség a kegyes adományokért hálás köszö-

netet mond, tisztelettel kéri, hogy a templomépítés és telek megtartás érdekében kibocsátott nyomtatványokat figyelembe venni és arra valamilyen felesleget adni szíveskedjenek, mert novemberben az építést befejezni szeretnők. *Kovács Lajos*, lelkész.

Az unitárius Népnaptárról. Közeledik az idő, melyben az 1936. évre szóló Naptárunk megjelenik. Ezen Naptár nagyobb-mérvű terjesztésére lelkészeink, gondnokaink és énekvezéreink figyelmét hathatósan felhívjuk. A múlt és az azt megelőző évek-ből alig kelt el négyezer példány. Egy néhány egyházközség, bizonyára a buzgó vezetőség ajánlatára, valóban jó példával járt elől a Naptár vásárlásában, amelyet követni kellene különösen a népesebb egyházközségek kebli előljáróságának is, mert sajnos, kevés kivétellel, éppen ezekben a népesebb egyházközségekben adatott el igen kevés darabszám. Négy- és nyolcszáz lelket számláló egyházközségben csak 3—10 s legfőlebb 50 darab lett elhelyezve. Ezzel szemben négyszázan aluli lélekszámmal bíró egyházközségekben 70—76 darabot el tudtunk helyezni. Az unitárius Népnaptár gazdag tartalommal jelenik meg, hasznos, értékes olvasmányokat ad. Arra kérjük az órállókat, tegyenek meg mindent a terjesztésért, hiszen ez a legmagasabb egyházi érdekek egyike. *Figyelő.*

E. K. T. megbízta Demeter Lajos gazd. intézőt egy évi időtartamra az I. G. Duca-i gazd. iskola vezetésével.

E. K. T. Erdő János lelkészjelöltet az oxfordi akadémiára küldte 2 évre. A Channing Houseban pedig Kaáli Nagy Magda nyert elhelyezést szintén 2 esztendőre.

Ifj. Kovács Lajos Strassburgban lelkész továbbképző vizsgálatot tett. (B. D. vizsga.)

A szervezeti törvény tárgyalására kiküldött bizottság szept. 17—18. napjain az egyházkörök számos kiküldöttével elvégezte munkáját, előkészítve ezt a nagy fontosságú ügyet az egyh. főtanácsra.

Az E. K. T. szept. 1-vel nyugalomba bocsátotta Régeni Áron arcusi, Gálfalvy Sándor häränglabi, Kissné-Kisgyörgy Berta dambáui tanítókat. Okt. 1-vel szintén nyugalomba vonul Gálfalvy Sámuel I. G. Duca-i tanár afia. A hosszú, fáradságos nevelői munkakörből távozó afiainak a főhatóság külön elismerését fejezte ki, a magunk részéről jó egészséget kívánunk nekik, hogy még sokáig békében élvezhessék a megérdemelt nyugalmat.

Lelkeszi ház felszentelése. A ploesti-i egyh. község áldozatkész hívei új papilakot építettek, melynek ünnepélyes felszentelése október 6-án lesz a püspök és az egyh. főjegyző afia jelenlétében.

Aldea-ban a megújított templomot afiai okt. 13-án fogják felszentelni.

A cluji unitárius főgimnázium megnyitó ünnepélye jelen év szeptember hó 15-én d. e. 9 órakor volt, a kollegium dísztermében. Mikor is Tebenned biztunk kezdetű ének elhangzása után ismát mondott Benczédi Pál vallástanár, ezután Gálffy Zsigmond igazgató tartalmas megnyitó beszédet tartva, útmutatást nyújtott az új esztendőre. A főt. püspök úr pedig az intézet szeretetére s főképpen multja tanulmányozására hívta fel a figyelmet s Isten áldását kérte az intézetre, a tanulókra és a vezetésre. Erős várunk nekünk az Isten kezdetű énekkel az ünnepély véget ért. Itt említjük meg, hogy főgimnáziumunkba beiratkozott 171 tanuló, a mult évben 183, ebből unitárius 122, a mult évben 123.

Teol. Akadémia megnyitója október hó 2-án volt a kollegium dísztermében, mikor is imát mondott dr. Varga Béla főjegyző, Channingről tartalmas felolvasást tartott Vári Albert akadémiai dekan, a főt. püspök úr buzdító szavakkal, az Akadémia ifjúsága kezdő és záró énekkel működött közre.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába augusztus 21-től október 3-ig rendes tagsági díjat fizettek: imre Domokos Kovacs, Peter Lajos, özv. Derzsi Gáborné I. G. Dupa, Weress Béla Cluj 1935 re. Dr. Borbély Béla Turda 1934-re. Papp Dénes Odorheiu 1933. és 1934-re. Előfizetői díjat fizetett Izsáky Antalné Dej. Cluj, 1935. október hó 3-án. **Gálfi Lőrinc.**

Irodalom.

Mit olvassunk?

Dr. Gál Kelemen: Az Unitárius Kollegium Története 2 kötet. Az unitárius multnak leglényegesebb és egyuttal legmeghatóbb történetét adja elő a kitűnően megírt könyv. Egyetlen unitárius ember sem nélkülözheti. A könyv megszerezhető az iratterjesztőnél. Ára 300 lei.

Benczédi Pál: A Dávid Ferenc Egylet Története. Az egylet főnnállásának 50-ik évfordulójára írott történet, amely magában foglalja az egylet ötven éves működése alatt kifejtett terveit, munkásságát és a jövőre vonatkozó célkitűzését. Megszerezhető a Dávid Ferenc Egylet központi irodájában. Ára 20 lei.

Szerkesztői üzenetek.

Több cikket, különösen tudósítást a jövő számra kellett hagynunk, mert lapunk szűk terjedelme miatt nem lehetett közölni. — Ha minden előfizető rendezné a tartozását, ez a kényszerhelyzet nem állana elő. Kérjük munkatársainkat, sziveskedjenek a tudósításokat röviden írni s a helységneveket pedig románul.

Az Unitárius Közlöny megjelenik havonta. Szerkesztő: Benczédi Pál

MINERVA IRODALMI ÉS NYOMDAI MŰINTÉZET R.-T. CLUJ

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉBŰ
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

November 15-én.

Levélhullás s elmúlás idején az emlékezés és visszatekintés majdnem ösztönösen kínálkozik, nemcsak azért, hogy a mult emlékeivel földerítsük s újra meggazdagítsuk lelkünket, hanem azért is, hogy elmélkedjünk és kérdezzünk, miért volt az s miért történik ez? Sajátságos, hogy a katolikus egyház a mindszenteket ősszel kívánja ünnepelni, s talán még érdekesebb, hogy a protestáns egyház a reformáció nagy eseménye emlékének, mi unitáriusok pedig mártir alapítónk, Dávid Ferenc halála emlékének áldozunk.

Miért lőn e nagy kár? Kérdezhetnők az evangélium szavaival? Azért, mert akkor a hitbeli meggyőződésért halál járt. Az ítélet a fejedelmek és tanácsosaik útján a papság kezében állott. Valamint Jézus felett, úgy a későbbiek felett is az egyházi synedrium mondott halálos ítéletet. Milyen szörnyen megdöbbentő, hogy a papok után a nép kiáltja: feszítsd meg őt! Milyen fájdalmasan lesújtó az, hogy Dávid Ferenc 400 papja közül alig 12, vagy talán még ennyi sem, mert megmaradni mellette.

És vajjon mi volt az a halálos bűn? Az, hogy a hitben kiérlelt igazságot nem tagadta meg. Mert azt akarta, hogy csak amaz egy Jézus Krisztusnak atyja tiszteltessék és imádtassék lélekben és igazságban. Azért, hogy csak az Isten igéjének adassék minden méltóság és csak Krisztus ismertessék igaz tanító mesternek lenni.

Fölötte érdekes, hogy Dávid Ferenc a Jézus evangéliuma után az apostoli crédót tartotta tévelygés nélkül valónak és abban lelt örömteljes elégtételt, hogy az apostolokkal egy tudományban lehetett. A régi próféta Isten ajakáról kapta az elhívást és a szólást, a mi Dávidunk a szentírásból merítette hite igazságait.

megszűnt a cenzúra az
Unit. Közl.

Condoljuk bele magunkat az akkori magyar nemzet rettenetes lelkiállapotába. Mohácsnál elesett a nemzet dísze, virága. Mátyás budai várában a török uralkodott. Szép Erdély országa a hit isteni ajándékában gyönyörködött, míg nem az ellentétek és a betű uralma vett diadalmat a lelkek felett.

Egy lélektani tanulsága van az erdélyi magyar reformációnak, az országától és régi dicsőségétől megfosztott nemzet fölismerte a megváltás és szabadulás boldog érzését a hitben.

Mi mai magyarok ezt nemcsak elfogadhatjuk, hanem valósággal szemléljük is a háború utáni élettapasztalatokban. Egyik oldalon dühöng az anarhista hitetlenség, de másfelől, sőt általánosságban mindenki szeretne belefogantozni a hit horgonyaiba. A templomok szentsége kezd értékke válni a népek lelkében. A nagy názáreti életével, erejével soha sem foglalkoztak bővebb mértékben.

Az, amit a mult évszázad első felében a szentírás kritikája alapján fölépítettek, Jézus Krisztus iényéről, a mai írók előtt már kiemelkedett az írások sorai közül és átment a lélek világába. Itt élnek a mai nyugtalan társadalom pszichológiájában. Azt mindenki érzi, hogy az örök teremtető, most sem szünetel a teremtető munkájában. Ő tart számunkra nemcsak új ígéretet, hanem új megváltást is. Ha semmi egyéb nem beszélne újításról, ott a lehullott levél helyén már mutatkozik az új, s nemcsak zöldülő falevél, hanem díszelgő virág bimbója is.

Nekem egy tetszik, hogy a mai ember sokkal közelebb van az evangélium Jézusához, mint Dávid volt, vagy lehetett. Ma már nem köthetnek annyira senkit a formát öltött egyházi vagy papi rendeletek, mint akkor. Ma a népegyenlőség fogalma nem csak az evangéliumban rejtőzködik, hanem benne van a néplélekben, de jól vigyázzanak az újkor Lutheri és Dávid Ferencei, hogy az elmúlt régiek, a lehullott falevelek helyén rejtőző rügyekre olyan napsugarat bocsássanak, amely egészséges vérkeringést indít és a mai világba való gondolatokat termel ki. Hinni kell, hogy ha Jézus elmondhatta: az én országom nem e világból való, ez a világ minden zürzavaros állapota mellett is, s talán épp ennek következtében, alkalmas arra, hogy kitermelje az igaz Jézus számára alkalmas országot a lelkekben.

Akik becsben tartják a mindenkori reformátorok munkáját, akik hisznek az emberben és bíznak Istenben, azok nem mondanak le arról, hogy lenni kell egy jobb, egy más világnak e bolygó tekén, mert Isten soha sem hagyta tanu nélkül önmagát és vigasztaló nélkül az ő teremtetett és szüntelenül teremtető világát s benne a legfölkételesebbet, az embert.

Éppen azért jó nekünk olykor-olykor eljárnunk hitösök sírjához, s jó virágot szednünk sírjokról emlékükből, mert csak akkor élhetünk szép és nemes életet, ha velük élünk s ök velünk maradnak.

Dr. Boros György püspök.

Szentmihályi Pap Sámuel.

A szép fehér Nyikó völgyében Mihaileni község határán egy gyönyörű templom emelkedik hatalmasan ívelő falaival. Szépségét megbámulják az úton járó idegenek és akik e vidék nevezetességeit szemlélik, azok egyenesen betérnek hatalmas oszlopai közé megpihenni. E templomnak nemesak külső szépsége és nagy méretei impozánsak. Miként egy szoborban nem azt kell keresni, hogy mennyire hasonlítanak a vonások, hanem az egész alkotásban kifejezésre juttatott gondolat az érték, úgy itt is az a nemes gondolat nyer benne kifejezést, hogy az összefogott erő képes a legszebbet alkotni Isten dicsőségére e földön. E templom három község lelki életének egyesülését jelképezi. Egbenyúló tornyában, ha megszólal a nagyharang, ez az összefogó erő érzik zúgó hangjában. Hogy mikor fogtak össze e község közös lelki élet megélésére az a multak történetébe vész. Valószínű egy volt az még a katolikus vallás teljes uralma idején, amikor e vidéken három anyaegyház gyűjtötte szárnyai alá a községeket: Sfántul Duh, Mihaileni és Nicoleni. Az egyházközség levéltárában a legrégibb írott emlék 1533-ból való. Egy eskető levél ez, amely a Mihaileni Ekléziát, mint „Hidegaszó“ havasának tulajdonosát említi. Nem állapítható meg, hogy az egyházközség ekkor milyen vallást követett, valamint az sem tudható pontosan, mikor tért át az unitárius hitelvekre.

A fentemlített havas, amely a nagy közös templomnak a vagyona volt, erős kapcsolatba hozta a Mihaileni, Bentid, Cobatesti község gazdasági életét és e kapcsolatot teremtette meg a lelki közösséget. Így alakult a mihaileni egyházközség végvárává az unitárius vallásközönségnek. A templom az unitáriusok birodalmának egyik határköve.

Építésének történeténél, egy ember emelkedik ki a feledés homályából, aki méltó arra, hogy alakját, lelki nagyságát példaképpen állítsuk a jelenkor elé. Ez az ember Pap Sámuel volt. 1798-ban született Mihailenin. Egyszerű székely szülői az értelmes gyermekek az elemi iskola elvégzése után a közeli gimnáziumba vitték ahol csak pár évet tanult, mert családi körülményei a gazdasági pályára vonták. 1816-ban nőül vette Bálint Máriát, akivel 59 évig élt boldog házasságot. Virágzó családi életben, értelmes gyermekek nevelésében, társadalmi tevékenységében, a közhasznú élet vezérszerepeiben megmutatkozott nagy lelki képessége. A vármegye életében, mint hites assessor tényező volt és közigazgatási megbízásokat intézett el. A Nyikó völgyében „az öreg“ névvel tisztelték meg, ami nagy tekintélyt mutatott. Az 1848–49-iki szabadságharcban két fiával vett részt s ezért később üldözték is. De legmaradandóbb ténykedését, éle-

tének legszebb alkotását a templom felépült falai hirdetik s mutatják ma is lelki nagyságát.

A régi templom, a népes gyülekezetnek már nem felelt meg s ezért 1840-ben a püspöki V.-szék felhívja az egyházközséget, hogy gondoskodjék egy új megfelelő templom felépítéséről. Kiss Mihály az egyházközség nagynevű lelkésze, öreg, fáradt ember már, aki a köztérről lelépni készül. A nehéz feladat tehát az egyházközség gondnokára Pap Sámuelre várt.

Az egyházközség anyagi készlete kevés volt egy új templom felépítéséhez és más talán a halogatás elvével elodázza a merész tervet, de Pap Sámuel nekivágott és végrehajtotta a lehetetlennek látszó feladat megoldását. Az egyházközség minden erejét erre a célra fordítja. Az egyházközség új lelkésze Keméndi Márton lesz, aki maga is lelkes erővel irányítja az építés ügyeit. Pap Sámuel közmunkára hívja fel a gyülekezet tagjait. Felkutatja a vidék kevés mészköveit, összehordatja a Nyikó minden fővényszemét, téglával gyúratja az alkalmas földet és amikor készen áll 2338 véka mész, 201,500 darab téglá, 160 öl kő hozzákezd a régi templom falainak lebontásához. (Az új templom teljes felépítésénél 500,000 téglá, 5000 véka mész és 160 öl kő használtatott fel.)

Az új templom tervrajzát Sófalvi József készíti el, aki maga azt írja levelében, hogy „a költségszámítást talán nem kellene mindenkinek, csak az avatottaknak tudni“ nehogy a közönség megijedjen és félre álljon a terv mellől. Miután a templom tervrajzában olyan részek vannak, amelyet igazi palléron kívül más nem tud megcsinálni azért arra kéri, hogy azt csak a sighthoari pallérral készíttessék el.

E levél is igazolja, hogy e gyönyörű, de költséges tervezet elfogadása merész vállalkozás volt, de Pap Sámuel lelkesedése, rátermettsége elég volt ahhoz, hogy e templom fölépülhessen és drága örökségként maradjon az utókor számára. Az ő korában falusi embereknel szokatlan értelmet mutat az az intézkedés, hogy a munkásoknak jutalmat ígér és ad, akik a régi templom fundamentumából a római írással ellátott köveket jobban kutatják. Az 1843. évben a V.-szék feljegyzí, hogy a 10 gyönyörű oszlogon nyugvó boltíves templom, mely páratlan, már fedél alatt áll és dúis jövendőt ígér. Közben sokszor elfogyott az anyag, elfogyott a pénz. Pap Sámuel buzgó lelkesedése a hívek közmunkájával újra anyagot teremt. A saját birtokát betábláztatja az Odorheiu-i ref. kollégiumnál és kölcsönpént vesz fel; mondhatni a kösziklából is forrást fakasztott.

Az építés sok bajjal járt. A Néhémiások munkája nem könnyű. Azanban az erős akarat diadalt aratott, ha későn is, mert a templom teljesen csak 1869-ben lett készen és akkor is szentelték fel.

Az egyházközség Pap Sámuelt meg akarta jutalmazni, de ő semmit sem akart elfogadni. Végre is egy pár eszmát vettek neki ajándékba azért, hogy annyit járt a templom ügyében. Így kedveskedett az eklézsia sokat fáradott gondnokának.

Pap Sámuel késő vénségben halt meg. Halotti beszédében Török Sámuel lelkész az egyházközség Nehemiásának nevezi és e szavakkal búcsúztatja: „Elhunyt Sámueleteknek az a végrendelete, illetőleg kérése hozzátok, hogy vigyázatok mindenre, ami ezen eklézsia virágzását biztosítja“.

A templom falairól lehull néha egy-egy vakolat. Erősen dobban rá a földre, mintha a földben porladó szívnek beszélni akarna valamit.

Marusi Márton.

Uram vezess, megyünk tovább.

*Fel tovább, fel kicsiny sereg,
A Messiás ott van veled,
Jöhet börtön, kereszthalál,
A jó Isten keblére zár.*

*Égi harang szól, hívogat,
Ember ébredj, nézd az utat,
Ott, ahol járt, amerre ment:
Jézus Krisztus, Dávid Ferenc!*

*A Golgota s Déva vár áll,
Előttük fény, mögöttük árny.
És mi megyünk tovább, tovább.
Hirdetjük Isten hatalmát.*

*Cikázzon a fénylő villám,
Száguldjon a vészcs hullám,
Harang szava cseng a légben,
Bizzál s megvéd a jó Isten.*

*Jézus mint a legjobb pásztor,
Dávid Ferenc az apostol:
Mindenütt előttünk mennek,
S hirdetik, hogy az Isten egy.*

*Vallásunknak szent oszlopa,
A hit Isten ajándéka,
Ezért mondunk hálaimát,
Uram vezess, megyünk tovább.*

Kozma Miklós.

Éjjel a temetőben

*Jártál-e már enyhe nyári éjjel
a holdsugár ragyogó, ezüstös fényében
kint a temetőben?*

*Ahol az ősöknek röpke szellemárnya,
enyhe szellő szárnyán hajad símogatja
s forró fejed hűti?*

*Ahol árnyéket vet a hatalmas platán
néma alakokra s fájó gondolatid
a szomorú fűz is zúgva helybenhagyja
s bólogat csendesen?
Azok, akik itten csendes, édes álmodnak a
porban,
valaha jókedvvel, színes reményekkel
állottak a harcban, minek neve: élet.*

*Elmultak csendesen,
csak szellemárnyaik suhannak az éjben,
csendes nyári éjjel a holdsugár szárnyán
kint a temetőben.*

Cluj, 1917-ben.

Gál Miklós,
VII. gimn. o. tanuló.

Őszi bánat.

*Esik eső, hideg a szél,
Le a fáról hull a levél.
Bánatosan szól a nóta,
Itt van az ősz, gyászba borult
A letarolt mező, róna.*

*A kertünkben nincsen virág.
Dérütötte a rózsafát.
Nem maradt a meleg nyárnak
Hírmondója, szószólója
Egyéb csak az „Őszi bánat“.*

*Eresz alatt üres fészek,
Kívül, belül feldult, tépett.
Nincsen, aki helyrehozza,
Rendbehozza, megjavítsa
Elment már rég a lakója.*

*Őszi bánat, bús némaság,
Szállta meg a patak partját.
A csobogó patak partját,
Amely, mint a pusztá berek
Már csak várja a halálát.*

Lőrinczy Miklós.

A fuvolák s a harsonák szava.

A „belső emberekkel“ jóba lenni általában minden jóérzésű hívünk törekszik. Különösen amíg „az új szita szegen függ“. A papi életnek is mint a házasság életnek megvannak a maga „mézes hetei“. Vagy amint egyik aranyos humorú kollégám mondotta: „A papság aranyélet volna, ha mindig karácsony első napja lenne s évvége sohase jönne“. De az a baj, eljön évvége is, a számadások napja. A számok pedig nagyon udvariatlanok. Nem hízelegnek, nem bókolnak, rideg valót szólnak. Éppen így van a hit, az erkölcs, az élet törvényeivel. Az e téren mutatkozó számadási hiányokat, fogyatkozásokat lehet kendőzni, lehet szépíteni, takarni; de e törvények sorozatos semmibevevése, figyelmen kívül hagyása megbosszulja magát.

E törvények szemelőtt tartása, hirdetése, megértetése, alkalmazása a legszentebb papi kötelességek közé tartozik. Olyan ez az egyházi életben, mint a testedzésben az állandó gyakorlat, amely az izmokat rugalmassá, a testet ellenállóvá teszi. Az a test, amelyik állandó gyakorlattal edzve van, nehezebben esik betegségek áldozatává. Éppen így, abban a gyülekezetben, amelyben a templom, az egyület, nemcsak megjelenési hely és alkalom, hanem a vallás-erkölcsi életnek életető, buzgó forrása, öntudatosabb egyházi élet alakul ki. Az ilyen gyülekezet megszokja az élet kérdéseivel szembenézni, megpróbálja az evangéliumi elveket gyakorlatba vinni s az élet útvesztőiben hite világossága mellett keresi az irányt. Mit mondanak a próféták *ma* nekem, mit parancsol az evangélium *jelen viszonyaink között*, mit jelent az egyház *nekem*, mi az unitárius keresztény élet parancsa számomra *e nehéz időkben*? Ezek azok a kérdések, amelyek nap-nap után eléink tornyosulnak s ezekre a kérdésekre kell felelniök hitünk szószólóinak.

E kérdésekre adandó felelet őszinteséget, hivatás érzetet, jövőre látást, tépelődést, elmélyedést, követel a paptól, mint Jézustól, amikor a pusztában vonult ilyen kérdések tisztázására.

E lelki értékek, kitermelése után jön az a válságos folyamat, amelynek során a pap a kitermelt gondolatoknak kifejezést ad szószékben, beszélgetésben, írásban, cselekedetben. Ez a papra nézve a legmegpróbáltatóbb korszak, amikor elszáll a „mézes-hetek“ mámore s kibontakozik az élet a maga prózai valóságában.

Két út áll előtte. Az első a könnyebb, az általánosabb. Ezen járnak a legtöbben. — Lelke feltörő eszményeit az ellenkezés láttára, vagy érzetére elvetéli. Gondolkodásában, eljárásaiban, beszédében, predikációiban hozzáilleszkedik a gyülekezet erkölcsi, lelki szintjéhez. Rendre kiválasztja azokat a tárgyakat, textusokat, formákat, amelyek senkinek sem ártanak, senkit nem bántanak. (Az igaz legtöbb esetben *nem* is használnak.) Rendre elfogadja a dolgok fennálló rendjét úgy amint azok vannak. Dícsér ahol dícsérhet s hallgat ahol kellemetlen, bár létérdek lenne a szólás.

Igy alakul ki rendre az a való élet lüktetésétől távol álló, sem nem hideg, sem nem meleg beszéd típus, amit Móricz Zsigmond röviden így jellemez: „Megtámadhatatlan általánosságokat mondott kimondhatatlan unalmasan“. (Forr a bor.) Így aztán visszazökken minden a régi kerékvágásba, amelyről mindenki meg van győződve, hogy idejét multa, de „inkább semmit, mintsem újat, ami meggondolkodásra készítené“.

Mi ennek az oka? kérdezhetik sokan. Hiszen felelős tényezők állapították meg, hogy a közelmúltban is számos kiválóan képzett ember vette kezébe az evangéliumot, vállára a palástot a mi kicsiny egyházunkban. Vajjon csak a papok lennének az okai, hogy vajudik a megújodás, elcsitul s színtelenné válik az élet igéjét sóvárgó hang s belevesz a mindennapok szürke henye-gondjaiba, udvarias általánosságaiba?

Kétségtelenül sokat lecsiszol az élet ezernyi gondja, amelyen megtörik az ifjú lélek jobb jövőt sóvárgó, színes tündér-álma. Azonban ezen kívül van egy néhány jelentős tényező, amit nem hagyhatunk e kérdés vizsgálatánál figyelmen kívül. Ilyenek; gyülekezeteink *belső fejtelmesettsége, a papi szögálatnál szemben támasztott, a mai idők által különösen fokozott helytelen igénye és kívánalma.*

Volt alkalmam városi iskolában, leckéjét soha meg nem tanuló unitárius növendék szájából hallani, amint szülei élénk helyeslése közben mondotta: „Mit? A pap adjon nekem rossz jegyet hittanból? Amikor neki kötelessége a hittan-jegy által általános osztályzatot javítani!“

Erkölcsei züllöttség, paráznaság, iszákosság, oktalán pazarlás, fényűzés, egyke, vérrokonok összeházasodása, a gyermekek gondatlan, silány táplálása, szennyes beszéd, a társadalmi élet kiáltó igazságtalanságai, az ifjúság s a leánygyermekek sorsáról való nemtörődése a szülőknek, amikor meggondolás, alapos ok nélkül zúdíttják őket nagyvárosok züllött fertőibe, — mindmegannyi „nebántsvirágok“ ameyekhez, ha komoly oktató, vagy feddő szóval nyúlunk hivatásunk s kötelességünk érzetében; felzúdul a hamis önérték darázs-fészke. Csoda-e ha sokan inkább választják a megalkuvás simán kövezett útját, mint a bátor szókimondás rögös ösvényét?

Igy lúgozódik ki az egyházi élet véréből, a szószéki szolgálat bátor öntudatosságából az életet adó tartalom s így válik életadó vérkeringés helyett; színtelen, langymeleg vízzé a gyakorlatban.

Sokan jelentéktelen sértődés, beteges érzékenykedés, sajnálatos félreértés miatt, a rosszul értelmezett önértékesség felhorkanó kifakadásaival riasztják el lépten nyomon a pap tettvágyát. Mások a tanítás, figyelmeztetés, intés, komoly szavára templomkerüléssel felelnek, vagy éppen áttéréssel fenyegetőznek. Vannak, akik arra hivatkoznak, ők tartják a papot s mondja az azt, amit ők kívánnak!

Ime szemelvényül egy néhány azokból az aggasztó tünetek-

ből, amelyek a prófétai lelkesedés, az öntudatos lelkeszi munka szárnyát szegik. Ezekben a nehéz kérdésekben csak öntudatos, becsületes, jóézésű; faját s egyházát szerető, a szó szoros értelmében intelligens világi elem segíthet nekünk.

*

Távol legyen, hogy valaki rosszakarattal saját gyülekezetem lelki fotográfiáját keresse e fájdalmas leírásban. Egy csokor ez azokból a mérges virágokból, amelyeket vetni nem kell, maguktól kelnek nálam is nálad is. Betegség ez, amelyről mindenki tud, de beszélni róla csak bizalmas körben, fehér asztal mellett szeret.

A világhírű amerikai író és szónok Fosdick kérde egy beszédében: „Miért van az, hogy a szószerkben gyakoribb a fuvolának, mint a harsonának a szava?” Azért, mert az embereknek jobban tetszik a fuvola hangjának lágy símogatása, mint a harsona tette hívó szava. Pedig az igazi zenében e kettőnek összhangban kell lennie. A beteg életének megmentésére sokszor fontosabb az éles sebész kés, mint a kábító érzéstelenítés.

Az apostolok cselekedeteiről írott könyv 4-ik részének 13. verse mondja, hogy: „Amikor látták Péternek és Jánosnak a szó-lásban való bátorságukat, megismerék őket, hogy Jézussal voltak vala”. E bátorságra erőt mi Istenbe vetett mély hitünk, hiva-tásunkért való lelkesedésünk mellett, csak gyülekezetünk-től, hívink egyetemétől, jó ézésű világi embereinktől s asszonyaink-tól nyerhetünk. Segítetek, hogy hivatásunk lelkiismeretünk sze-rint tölthessük be.

Chinuşu, 1935. szeptember 27.

Kővári Jakab,
unitárius lelkész.

Caesar akartam lenni.

*Caesar akartam lenni, mennyei Atyám,
Embermilliók felett, rettegett hadúr,
Kíról dicsének zeng a poéták lantján
S kit ural hegy-völgy s a kék tenger azúr.*

*Caesar akartam lenni, hogy egy szavamra
Induljanak el világverő légiók:
Népeket lábam alá, igába hajtva
Legyen rabszolgám asszony s erős férfi sok.*

*Kelet-nyugatnak minden csodaszép kincse
Legyen caesári erőm drága záloga,
Fejemet cser és babér levél körítse
S hajlongjon nekem nyájias szolgák tábora.*

*Az asztalomon, mi jó, minden, ott legyen:
Hal és vad, izes gyümölcs, falernumi bor.
„Ave Caesar! — Ezt zengjék fényes ünnepen —
Ki kegyet oszt, vagy egyszer mindent eltipor!”*

*Mennyei Atyám, Te ezt nem így akartad.
Férfi vállamra nehéz keresztet tettél.
Elvetted tőlem így a caesar hatalmat,
De egy mindennél szentebb trónra emeltél.*

*A kereszt alatt lettem igazi király:
Mert megtudtam így, hogy van férfias erőm
S a kereszthordozó sors nem kietlen, sívár,
Mert feltámadás vár a Golgotha tetőn.*

*Ha caesar lettem volna!? . . . minden erőmet
A légiók kénye hordozta volna
S én félnék, hogy a lándzsák ellenem törnek,
Vagy orgyilkosok töre sújt le a porba.*

*Ha caesar lettem volna!?... Én ma nem tudnám,
Hogy mellettem a másik kereszthordozó:
Testvérem és hős, minden lépése útján
Felém közelgő békelobogó.*

*Nem tudnám: a szíve, mint az enyém
Boldogságot ezsd s rajta szeretet ragyog,
Életünknek a napja smaragdzöld remény
S a részvétünk a gőgnél ezerszer nagyobb.*

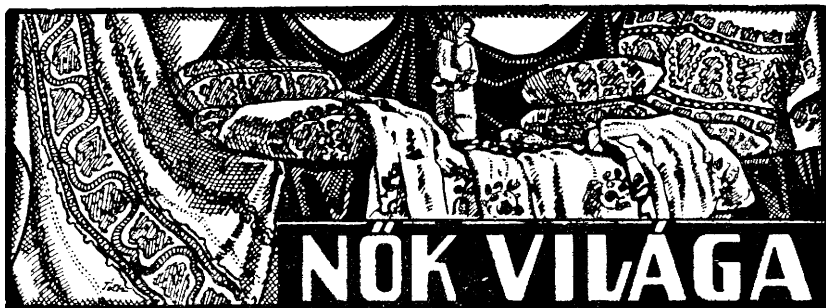
*Caesári inyem kéjjel nem érezné meg,
Mily édes az a drága fekete kenyér,
Milyen szent királyi dolog megosztani vele
Száraz kenyereim, ha te éhez, testvér.*

*Ha caesar lennék, Atyám, nem érezném meg,
Mi van a szívben, mikor a szem könnyet ejt,
Milyen felséges, mikor halálos vétket
A megbocsátó szívem halkán elfelejt.*

*Ha caesar lennék éjjel zavarán álmod
Rabszolga sóhaj s űzne szörnyű rettenet,
Mardosna csaták vére a caesári ágyon
S tépné keblemet kínzó lelkiismeret.*

*Atyám, mi jó, hogy nem így ... nem így akartad
És bíbor helyett reám keresztet tettél!
Így tartottál meg engem saját magadnak,
Így lettem Ember, mindenkinek testvér.*

Dobai István.

A D. F. Unitárius Nők Orsz. Szövetségének hivatalos rovata.

M e g h í v ó.

A D. F. Unitárius Nők Országos Szövetsége 1935 november 16-án (szombaton) d. e. 11 órakor tartja jubiláris közgyűlését (Str. Maresal Foch 10. sz., 1. em.) a Nők Szövetségének az egyháztól bérelt új helyiségében, melyre minden közgyűlési tagot és minden érdeklődőt tisztelettel meghív az:

Elnökség.

Tárgysorozat:

1. Elnöki megnyitó.
2. Titkári jelentés.
3. Pénztári jelentés.
4. Ellenőrök jelentése.
5. Beszámolók:
  - a) csecsemő és gyermek védelemről.
  - b) női gazdasági és háztartási tanfolyamról.
6. A csecsemővédelem fontossága: Dr. Küttl Lajos.
7. Indítványok.
8. Elnöki bezáró.

Közebed.

D. u. 5 órakor jubiláris ünnepély.

1. Gyülekezeti ének.
2. Ima: Főtisztelendő Dr. Boros György püspök.
3. Elnöki megnyitó: Dr. Boros Györgyné.
4. Visszapillantás a Nők Szövetségének 25 éves multjára: Csifó Salamonné.
5. A nők munkája az egyháztársadalomban: Dr. Varga Béla.
6. Üdvözlések.
7. Válasz az üdvözlésekre.
8. Záróének.

Kedves Unitárius Testvéreink!

Tekintve, hogy a Nők Szövetsége ez évi rendes közgyűléssel kapcsolatban fennállásának 25 éves évfordulóját ünnepli, kérjük, hogy a köri és egyházközségi egyesületek lehetőleg képviseltesék magukat.

Egyben kérjük, szíveskedjenek jövetelükről egy héttel előbb minket értesíteni, hogy elszállásolásukról és közös étkezésükről gondoskodhassunk.

Alapszabályaink értelmében kérjük továbbá, hogy az esetleges indítványait egy héttel előbb központi irodánkba beküldeni szíveskedjenek.

Cluj, 1935. október 25.

Hitrokoni üdvözléttel:

az Elnökség.

Ifjúsági daloskönyv.

Pár nappal ezelőtt kaptuk az alábbi tudósítást:

Több középiskolai zenetanár azzal a megkereséssel fordult hozzám, hogy dolgozzam fel a magyar folklóre dalokat középiskolai vegyeskarra.

Ennek a megkeresésnek annál szívesebben tettem eleget, mert a nép lelkéből fakadt daloknak az ifjúsággal való megismertetése által az egyetemes magyar kulturát szolgáljuk.

Az általam feldolgozott 77 népdalból álló „Nótabokréta“ az egész magyarságnak a legszebb és legkifejezőbb dalait foglalja össze.

A kidolgozásnál különös figyelemmel voltam az ifjúság hangterjedelmére (G.—é) és az egyes szólamok könnyed és dallamos vezetésére. A „N.—B.“-val azt célozom, hogy ifjúságunk a népdalon keresztül szerese meg a falu népét, mely a dalokat alkotta s évszázadokon át megőrizte.

A dalok szövegét illetőleg kinosan ügyeltem arra, hogy csak az iskolai szellemnek és hazai viszonyainknak megfelelő kerüljön a „N.—B.“-ba. Mégis, miután minden egyes dalban tisztán magyar lélek szólal meg, a „N.—B.“ nemzeti öntudatunknak hathatós apo-lója és fejlesztője.

A N.—B. vezérkönyve egyszersemind szólamkönyv is, mert a polifonikusan földolgozott karok, három, vagy négy sorban, míg a homofón karok két sorban vannak írva.

Ezzel azt céloztam, hogy 1. az alsóbb osztályos szoprán-, vagy ált-hangu tanuló a hangváltozás után is mint tenor, vagy basszus használni tudja a N.—B.-át; 2. megkíméljem a zenetanárt a fáradságos és költséges szólamírástól; 3. hogy a tanuló az iskolából kikerülve birtokában legyen egy tiszta magyar népdalokat tartalmazó könyvnek, melyet akár szólóban, akár mint tagja valamely vegyes karnak, sikerrel használhat.

A N.-B. dalai betűrendben következnek egymás után és kézirat-ként kezelendők. Sokszorosításuk, vagy azokból a szólamok kiírása törvénybe ütközik.

A N.-B. beszerzését megkönnyíti az, hogy 12 oldalos füzeteként jelenik meg. Az I. füzet címlapot, előszót és 7 dalt, a II. 11, a III. 10, a IV. 13, az V. 10, a VI. 10, a VII. 11 és végül a VIII. füzet 5 dalt és tartalomjegyzéket tartalmaz.

A tartalomjegyzék feltünteti a dal jellegét (szomorú, vig, katonai, tréfás, vagy mulató (nehézségi fokát, a hangnemet és a tempót. Az utóbbiakat azért, hogy a karvezető stílszerűen és hosszasan keresgélés nélkül tudjon összeállítani egymás után következő szólamokat.

Októbertől kezdve minden hónapban egy-egy 12 oldalas füzet jelenik meg. Egy füzet ára 15 lej, melyet utánvételi összegként küld be a megrendelő. Egy teljes példány N.-B. ára 120 lej. Minden tízedik példány ingyenes. A karvezetők ingyenes tiszteletpéldányban részesülnek.

A legkisebb megrendelés 25 teljes példány.

Kérem a megrendeléseket címemre október hó 10-ig beküldeni, hogy a füzetek kellő példányszámban jelenhessenek meg.

Cluj, 1935. szeptember 16-án.

Magyar testvéri üdvözléssel:

DELLY-SZABÓ GÉZA

(Cal. Victoriei 44. I. 24.)

Megjegyzés: Delly-Szabó Géza „Nótabokrétáját” az összes Cluj-i felekezeti középiskolák máris bevezették.

Egy ilyen gyűjtemény megjelenésére már régóta vártunk. Aki csak távolról is figyelte a világon szerte mindenütt és mind fokozottabb mértékben megnyilvánuló fejlődést a gyermek- és ifjúsági dalkultúra terén, az méltán kérdezhetette, miért nem produkálunk már mi, erdélyi magyarok is valamit ezen a téren. Hiszen az ének nevelő hatása ma már közzismert s ami a művészi értéket illeti, elég, ha visszagondolunk a középkori híres gyermekkórusokra melyek az újkorban is olyan hatalmas alkotásokban, mint pl. a Máthé Passus (Bach) jelennek meg döntő sullyal. Igaz, hogy a XIX. században a dalkultúra emez ága kissé visszafejlődött, de a háború után megújult erővel jelenik meg s oly kiváló gyermekkórusok művelik, mint pl. az egész művelt világot diadallal bejárt bécsi „Sänger-Knaben”. (Erdélyi olvasóink is hallhatták ezt a gyermekkórust a híres Schubert-filmben, a „Szívek melódiájá”-ban.) Egyes román középiskola növendékei szintén szép eredményeket értek el ezen a téren.

Hogy tennünk kellene valamit, mindnyájan érezzük. Ezért adtuk ki néhány évvel ezelőtt a Balázs—Mikó—Szent-Iványi-féle „Ifjúsági daloskönyv”-et s részben hasonló okokból indítottuk meg az Unitárius Közlöny „Zene-melléklet”-ét is. Mindezek azonban nem oldották meg a kérdést, mert részben nem több szólamra készültek (Ifjúsági daloskönyv), részben pedig nem kifejezetten a gyermek- és ifjú hang terjedelméhez és szükségletének megfelelően dolgoztattak fel a leközölt dalok.

Persze, könnyen védekezhetünk a meg-megújuló szemrehányásokkal szemben azzal a közkeletű megállapítással, hogy a magyar

dal (a csárdás üteműek kivételével talán) nem alkalmas a többszólamú éneklésre. Több szólamra ugyan akármelyik magyar dal lehetett s dalárdáink világhíre mutatja, hogy mily sikerrel. Ezek a letétek azonban túlnehezék s csak igazán fejlett zenei tudással rendelkező dalárdák tanulhatták be azokat. Olyan nehezék azonban az ugrások és hangnem változások, hogy gyermek és ifjúsági dalárdáink aránylag csak keveset tanulhattak be ezekből sikeresen. Arról pedig épen nem lehetett szó, hogy vonaton, táborozások alkalmával, kirándulásokon stb., ifjaink csakúgy nekikezdhettek volna magyar dalaink több szólamban való énekléséhez, mint ahogy ezt a német ifjúság gyakorolja a legnagyobb könnyedséggel. Legfeljebb a nagyonyi kétes értékű „tercelés”-sel próbálkoztak a mieink.

Ennek a közkeletű vélekedésnek cáfolata lesz Delly-Szabó Géza fent bejelentett „Nóta-bokrétá”-ja. A szólamok természetes könnyedsége valóságos korszakalkotó változást, fejlődést fog megindítani azon a téren. S ez az, amiért lapunk olvasóinak figyelmét különösen is felhívjuk erre a magyar dalgyűjteményre. Természetesen iskoláink énekkultúrájában is hatalmas segítőeszközt jelent a „Nóta-bokrétá” megjelenése, úgy hisszük azonban, hogy nem szabad itt megállanunk, hanem ifjúsági köreinknek, sőt felnőttékből álló dalos egyleteinknek is figyelmébe kell ajánlanunk azt.

Delly-Szabó Géza ugyanis, mint zeneszerző, ugyanis, mint zene-pedagógus, a határokon túlterjedő művészi nevet szerzett már magának, ami már egymagában is garancia a „Nóta-bokrétá” értéke nézve. Amint azonban személyesen is meggyőződünk róla, e gyűjtemény — melyről kevés azt mondani, hogy „hézagpótló” — céljának a legteljesebb mértékben megfelel s ezért a legmelegebben ajánljuk ezt kedves olvasóinknak, ifjúsági köreink, dalárdáink, sőt unitárius családaink szíves figyelmébe is, mert a család körén belül is sok kellemes órát szerző és felbecsülhetetlen értékű jóbarátta fog válni a „Nóta-bokrétá”.

Sz. I. S.

Halálozások.

Angol unitárius nőtestvéreink két kiválóan értékes vezető-asszonyuk elhunylát gyászolják.

Május 26-án hunyta le örökre szemeit Miss Helen Brooke Herford, kinek nevét és munkásságát mi is jól ismerjük, mert az Unitárius Nők Internationális Szövetségének 1910-ben Berlinben történt megalakulása óta, tavalyig titkára, azaz leglelkesebb előharcosa volt. Maga volt az önzetlenség, mindig jó kedvvel, kitartó energiával dolgozott, semmi nehézségtől meg nem riadt és sohasem neheztelt a jóindulatu kritikáért, — joggal mondták róla munkatársai, hogy az ő barátsága kincssel felér.

Okt. 2-ikán halt meg Londonban Miss Florence Hill, ki legjobb barátnőjével, az általunk szintén ismert Miss Lucy Tagarttal 1886-ban megkezdte az úgynevezett póstai missió-t és levelezés útján igyekezett „a mi gyönyörű vallásunk” — ahogy ő mondta — fellendítését szolgálni. Közel 50 évig lelkes munkássága által emlékezetessé tette nevét. Aki ismerte, tudja, hogy az ő barátsága is kincset érő volt, mi erdélyi unitárius asszonyok mindkét kiváló angol nő rokonszenvét birtuk és őszintén osztjuk angol hitsorsosaink értük való gyászát.

A Dnyeszter mellett...

*Családi szent könyvben: szívemben kutatok,
őseimet látom s míg szavukat hallom
korszentelt hitüket magaménak vallom.*

*A lófőszékelyek, földesur elődök,
rendre megérkeznek, bekopognak titkon,
s én remegve várom vajjon melyik mit mond?*

*Az együttlétünket s minden tanácsukat,
örkődő tanunkat: a fekete éjet,
szívembe hantolom mint ősiszten képet.*

*...Páráként eltűnnek de én mégis látom,
mert alvó-szemmel is mindent tisztán látok,
...látnokká kent engem valami ősatok.*

*Látom amint mennek, eloszolnak lassan,
a Kárpátok felett mikor oda jutnak,
Csaba lámpásai: csillagok kigyulnak.*

*Utánuk lopozok s a nagy éji csendben,
mult-jövő szentsége s a jelen nagy átka,
útra kelnek velem szép Erdélyországba.*

*...De távol maradok s hallgatok, figyelek,
mert koboz hangjával ölelkezett ének
sír egy máglya mellett: áldoznak a vének.*

*Áldozó dalukat szárnyra veszi a szél...
nehány szót megértek, néhány arcot látok,
de elbástyáz tőlük a turáni átok.*

*...Intésüket lesem, hívásukat várom,
de nem intnek felém... vége lesz az éjnek,
s a máglyatűz mellett ... elhallgat az ének.*

(Besarabia.)

Kováts Péter.

Ferencz József ifj.: A magyarországi unitáriusok. Külön lenyomat az „Unitárius Közlöny“-ből. A jeles tanulmány megkapóan adja elő a magyarországi unitárius egyház megalakulását, fejlődését és jelen küzdelmeit. Aki magyarországi unitárius testvéreink sorsáról tájékozódni akar, ebben a füzetben minden tudni valót megtalál. Ára 5 Lei. Megrendelhető az Iratterjesztőnél.

Dr. Iván László: Dávid Ferenc arca a szellemtudományi lélektan tükrében. A *Keresztény Magvető* füzeteinek 17. száma. Rendkívül érdekes és mély tanulmány, méltó Iván László eddigi tanulmányaihoz. Dávid Ferenc lelkének mélységeibe hatol be s a nagy vallásalapítónkról való fölületes, vagy téves nézetek között egy igazi útmutató a helyes megismerésre. Megrendelhető: a Ker. Magv. kiadóhivatalánál. Ára 25 Lei.

Clarke Freeman Jakab — Kiss Sándor: Mindennap vallása. Szent-Iványi Sándor előszavával. A kiváló, amerikai unitárius lelkész 28 komoly, mély, az életre vonatkozó elmélkedéseit mutatja be. Ha valaki még nem tudná, hogy az életet miképpen szövi át a vallás minden vonatkozásával, ebből a magyar nyelvre kitűnően átültetett műből megtanulhatja. Az élet és vallás oly sok kérdését látjuk ebben a műben, amely minden embert kell, hogy érdekeljen. Megjelent a Szent-Iványi Sándor: Szabadelvű vallásos értekezések 8-ik köteteként. Megrendelhető az Iratterjesztőnél. Ára 50 Lei.

Peabady — Szent-Iványi Sándor: A lélek egyháza. Rövid tanulmány a kereszténység lelki hagyományaiból. Kitűnő munka, mely különösen a magasabb értelmiséget érdekli, s amely a vallás, társadalom és egyéni élet mélységét tárja elénk. Peabady neve nem ismeretlen már eddig sem a magyar

egyházi irodalomban, most, hogy egy kitűnő fordításban olvashatjuk a fenti művét, a hatása bizonyára még maradandóbb lesz. Megrendelhető az Iratterjesztőnél. Ára 25 Lei.

Szent-Iványi Sándor: Áldott percek. (Ágendák és beszédek). Hat különböző alkalomra írt ágendát, (esketési, úrvacsorai, konfirmációi) és négy halotti beszédet tartalmaz a csinosan kiállított és mély belső tartalmat magában foglaló mű. Ezekben az ágendákban mély érzés, benső vallásosság, kitűnő zamatos magyar stílus tesz tanubizonyyságot a szerző nem közönséges talentumáról. Megrendelhető az Iratterjesztőnél. Ára 35 Lei.

Az Unitárius Naptár. 1936. évi folyama megjelent, szétküldés alatt van. November 4—5-ig remélhetőleg mindenüvé eljut. Az Odorheiköriek Odorheien, az I. G. Ducaköriek I. G. Ducán, a lelkészi hivataloknál kapják, a Treiscauni-, Muresköriek és Ariesköriek pedig az esperesi hivataloknál. Ezek vasuti szállítás által történtek. A többiek postán küldjük.

Értesítés. Zenemellékletünk, mostani számában Gálna Sándor zenetanárjelölt harmónizálta 2 éneken kívül, többek óhajására hozom „Csendes éj” kezdetű karácsonyesti dalt, amely kiváltképp karácsonyfa ünnepélyeknél alkalmas, megható, kedves dal, akár karácsony szombatján a templomban is használható és 4 temetési énekünket férfikarra a legegyszerűbb dalkörök által is könnyen betanulható harmónizálással.

Ütő Lajos.

Felhívás előfizetőinkhez. Arra kérjük előfizetőinket, tagtársainkat, hogy hátralékos díjaikat szíveskedjenek beküldeni s az előfizetést megújítani. Ha minden tag és előfizető teljesíti kötelességét, a lapot nagyobb terjedelemben is meg tudjuk jelentetni, ellenkező esetben összebb kell zsugorodjon. Ezúton kérjük fel azon lelkész és tagtársainkat, hogy akiknél a Dávid Ferencz Egylet történetéből még elszámolatlan példányok vannak, szíveskedjenek a pénzt az egylet pénztárába beküldeni. Előfizetéseket e számban térhiány miatt nem tudtuk nyugtázni; jövő számban nyugtázzuk. A lakásváltozást kérjük bejelenteni; ha valakihez a lap nem érkezik meg, kérjük reklamálni.

Az Unitárius Közlöny

(500 lejes) alapító tagjainak névsorát a központi választmány határozatából azzal a kérelemmel közöljük, hogy a korábban befizetett ötszáz lei alapító tagsági díjat szíveskedjenek 1000 leire fölemelni, mert a mostani körülmények között 500 leinek az évi kamata nem üti a tagsági díjat.

Aghireș: Fodor Ferenc.

Aita-Mrae: Id. Darkó Lajos, Dávid Ferenc Egylet, Dr. Ferenczy Géza, Dr. Lőrinczy István, Toók Mózes.

Arad: Buzogány Márton, Dávid Albertné.

Arcuş: Unitárius Egyházközség.

Apid: László István.

Bezid: Nagy Géza.

Bădeni: Bíró István.

Baia-Mare: Árkosi Béla.

Battonya, Magyarország: Kereki Gábor.

Belin: Albert Zsuzsánna.

Bită: Gyulai Béla.

Bod: Dr. Kerekes István.

Boroșnău Mic: Joós András.

Brașov: Fazakas József, Gagyiné. Özv. Kádár Sándorné, Telmann Béla, Unit. Nőegylet.

București: Bartha Miklós, Kovács Mózes, Lőrinczy Dénes.

Budapest: Kovács Kálmán, Pek Emil Agost, Unit. Egyházközség, Dr. Zsakó Andor.

Buza: Szentmártoni Bálint.

Calnic: Unitárius Egyházközség.

Călușeri: K. Nagy Arpád.

Cechești: Bartók Róza.

Cheia: Id. Gálffy Sándor, Halmagyi Tamás, Kereki András.

Chibed: Imre Zsigmondné.

Cioc: Orbók Gyula.

Cluj: Andrásy Ferenc, Balázs Gyula, Özv. Bede Emilné, Özv.

Rovatvezető: Ifj. Hadházi Sándor.

A Merești-i egyházközség felhívása

mindazokhoz, akik születés, származás, vagy bármilyen címen kapcsolatot éreznek a Merești-i unitárius egyházközséghez.

A fa, amely égfelé nyújtja büszke koronáját, belefúrja magát a levegőbe, de az anyaföldön áll, abból él. Innen küldi a gyökér láthatatlan szálakon az erőt, a szépséget, az életet. Illatát virága, játékos kedvét a levele, mosolygó színét mind-mind innen kapta. Az ágak messzire szétnyúlnak, de a láthatatlan szálak az erőt, illatot, mosolyt mindenüvé elviszik. Az ágak, a levelek messze jutnak a földtől, de az életet mégis csak annak köszönhetik.

Egyházközségünk élő fájáról sok levelet messze sodort a szél, de láthatatlan szálak ezeket is még mindig az anyatörzshöz kötik. Sok ágat idegen törzsbe, idegen földbe oltott be az élet, de mosolya ma is az anya mosolya, arca rózsái itt bimbóztak, vére az apa vére s élete az őstörzs messzejutott életfolytatása.

Az otthon, ahol az élet ideiglencsen, vagy véglegesen meggyökerezett, kedves, hiszen a mindennapi kenyeret, az életfolytatás lehetőségét adja, de túl ezen, valahol a kéklő hegyek öln, öreg Hargita lábánál, gyermekmesék messzi álmovilágában van egy hely, ahol megszínesedtek a gyermekálmok, ahol öntudattal telt meg a szemek nézése, ahol soha el nem fogyó életkenyérrel, az édes anya tejével, könnyével és vérével készült hamubasült pogácsával telt meg az útnak indulók tarisznyája, ahol táltospárpára ültek a vágyak és ahová ébren és álomban annyiszor visszatérnek.

Ez a haza üzen most a nagyvilágba mindenfelé szétszéledt

gyermekeihez s felidézi az első lépést, amit földjén tettetek, az első imádságot, amit templomában elmondottatok, a nótát, mely először bimbózott kedvetek fáján, a házat, hol születtetek, a mezőt, erdőt, mely táplált, az édesanya forró szeretetét, az apa munkás jóságát, kiknek talán már domboruló sírján itt nyílnak a virágok, az illatot, mely érettetek és felétek először szállott s a nótás mezőn és madárdalozó erdőn túl kéklő, viharokat küldő, felhőket pipáló, mireánk vigyázó öreg Hargitát s annak messze előre küldött, értünk örök vigyázzba állított hallgató őrszemét: a Szórványt. Felétek küldi mindazt, ami túl ezeken együtt teszi e szót: haza, hogy lelketek emlékével mindazokat végig símogassátok, bennük, mint egy csodaforrásban a mesebeli, elfáradott küzdő, megfürödve megújulhassatok, a régi kapcsolatokat újra felvehessétek, a mindennap fogyó hamubansült pogácsát felújithassátok, az öregedő táltost tüzes zsarátnokkal abrakolhassátok.

A jövő esztendőben 150 éves lesz templomunk s azt szeretnők, ha e fordulón áhitatos ölében összegyűlhetnének mindazoknak az utódai, akiknek áldozatából, verejtékéből felépült a templom, mind, akik ott hittel imádkoztak, körülötte szeretetben éltek.

150 év alatt itt-ott meglazult egy-egy részlet, megkopott, javításra vár köntöse, de hisszük, az építő ősök lelke él az utódokban, nem lazult áldozatkészsége, nem kopott hithűsége s mellé állunk, szeretetünkben színezzük a falát, áldozatunkból újíttjuk tetejét s az építő ősök minden utódát hívjuk, álljunk körbe mellette, segítsük egyformán újraöltöztetésében. Meglehet, hogy más lakja az ősi házat, másnak terem az ősi föld s legalább itt, a templomban legyen egy állandó kapocs, melyhez, mint ősi jushoz, mindenki számot tarthat, melyet mindenki otthonának mondhat. És azt szeretnők, ha mindenki ott lenne azután tervbe vett ünnepünkön, számba venné ősi jussát, melyet most áldozattal újítt meg s megnézné: nyílnak-e még a régi virágok, szállnak-e a régi illatok, úgy mosolyog-e még a hazai nap és olyan ízű-e a hazai kenyér, mint volt régen és az emberek, akik vasárnaponként abba a templomba járnak imádkozni, a régi hittel teszik-e azt és a régi szeretettel élne-e még.

Arra kérünk tehát mindenkit, akinek szíve itt dobbant meg először, kinek útja innen indult el, fenti célra szánt adományát küldje el egyházközségünk címére s a jövőre készüljön a találkozásra. Mi itthon nagy szeretettel készítünk elő mindeneket,

Bodhál Károlyné, Dr. Boros György, Dr. Boros Györgyné, Özv. Csifó Salamonné, Dávid F. Egylet Ifj. Köre, Demény Andor, Ifj. Fajk Istvánné, Dr. Ferencz József, Fogarasi Gézárs, Dr. Gál Kelemen, Dr. Gál Zsigmond, Gálfi Lőrincné, Gálfi Lőrinc, Dr. Gspann Károly, Özv. Györke Lajosné, Hadházy Béla, Hadházy Sándor, Dr. Hintz Györgyné, Kahlfürst Imre, Dr. Kiss Elek, Kovács Imre, Kovács Margit, Koronki János, Lászlóczky Ilus, Dr. Lukácsy József, Márkos Albertné, Dr. Mikó Lőrincz, Mózes Károly, S. Nagy László, Nagy Vilmos, Ormai Kálmán, Özv. Pál Mátyásné, Puksa Endre, Puksa Endréné, Raffay András, Sigmond Ilona, Szilágyi Arthur, Türkösi Sámuel, Unit. Egyházközség, Unit. Theologia Akadémia, Uzoni Imre, Ürmösi Károly, Dr. Varga Béla, Dr. Varga Béláné, Varga Márton, Özv. Vass Domokosné, Vernes József, Vegh József, Özv. Zagyva Istvánné.

Cobatești: Özv. Deák Miklósné, Kovács Miklós.

Dârjin: Balázs András, Dávid F. Ifj. Egylet, Unit. Egyházközség.

Dârloș: Orbók Béla.

Deaj: Szinte Janka.

Dicioșanmartin: Dr. Papp Antalné, Szatmári Gyula.

I. G. Duca: Boros György tanár. Dr. Elekes Domokos, Gálfalvi

Sámuel, Péter Sándor, Péterffy Albert.

Filiș: Kovács János.

Gălățeni: Gál Karolina.

Gălești: Ifj. Csiky József.

Grind: Dr. Borbély Ferenc.

Hoghiz: Dávid F. Ifj. Egylet, Kisgyörgy Imre, Kondráth Jenőné.

Huedin: Dr. Borsai Áron, Dr. Nagy Miklós.

Isla: Bedő Árpád.

Iara de Jos: Dávid F. Egylet, Dr. Tamás István.

Jibou: Major Domokos.

Ludoșul Mureș: Pálfi István.

Maiad: Unitárius Nőszövetség.

Martinuș: Zoltán Attila, Zoltán Sándor.

Medias: Germann Jenőné.

Miercurea-Niraj: Csinádi Jánosné.

Mihaileni: Kádár Balázsné, Pap Mózes, Unit. Egyházközség.

Mihai Viteazul: Unitárius Egyházközség.

Moldovănești: Dávid F. Ifjú-sági Egylet, Pataki Andras, Pálfi F. Ferenc.

Pálfi Károly, Unit. Nőszövetség.

Teiuș: Méra Béla.

Turda: Dr. Balogh György, Borbély Máthé, Dr. Gál Miklós, Lőfi Gyula, Unitárius Nőszövetség, Dr. Várfalvi Mór.

Nyíregyháza, Magyarország: Dr. Vernes István.

Ocland: Bekő Mihály, Dávid Ferenc Ifj. Egylet, Dávid Ferenc Nőegylet, Pál Ferenc.

- Odorheiu:* Ébert András, Sigmond József.
Oradea: Barla Dezső.
Oraşeni: Báró József.
Ormeniş: Balázs Jánosné.
Pietroasa: Demes András.
Plăieşti: Tanka Béla.
Reghinul-Săseş: Kovács Dénes.
Reşiţa: Kovács Irén.
Rîmetea: Csupor András, Csupor Ferenc, Király István.
Roana: Lukács Sándor.
Roseni: Simó József, Simó Józsefné.
Rupea: Unitárius Leányegyházközség.
Săncraiu: Gál Mózes, Sükösd Farkas, Sükösd Farkasné.
Sânduleşti: Lőfi Béla, Dr. Szathmáry Miklós.
Sănmiclăuş: Kozma Miklós.
Sănpaul: Unit. Egyházközség, Unitárius Nőegylet.
Sântionlunca: Dr. Szent-Ivány:
- Gábor.
Sároş: Unit. Egyházközség.
Suatu: Erdődi János.
Secueni: Gyarmathy Lajos.
Seuca: Br. Petrochevich Horváth Arthur.
Sft. Gheorghe: Tana Gyula, Tana Sámuel, Uzon Mihály.
Sfăroş: Dr. Szent-Iványi József.
Sighişoara: Adorján Jenő, Dankuly Zsuzsa, K. Kénosi István.
Soimuşul-mic: Lőrinczi Domokos.
Sopron, Magyarország: Csatkai Jenő.
Târgu-Jiu: Dr. Pogány Sándor.
Tg-Mureş: Kalkovits Gyula.
Timişoara: Kelemen Gábor.
Uioara: Özv. Tobis Simonné.
Vărgheş: Br. Dániel Ferenc, Fogyasztási Szövetkezet, Özv. Kisgyörgy Sándorné.
Vişeu de sus: László Péter.

190.500
95000

Előkészület a közgyűlésre. A Dávid Ferenc Egylet közgyűlése a főtanács előtt való nap délutánján fog megtartatni, amire még külön meghívót fogunk kibocsátani. Felkérjük az egyes körök vezetőségét, hogy a mult évi működésről való jelentésüket idejében, de legkésőbb, november hó 20-ig a központi titkárhoz szíveskedjenek felküldeni, hogy itten a jelentések feldolgozhatók legyenek.

Biblia mindenféle kiadásban, a legolcsóbbtól a a legdrágább kiadásig kedvező áron kapható az iratterjesztőnél.

minden adományt aranykönyvbe írunk, minden áldozatot hálás szívvel veszünk s minden, bárcsak egy napra visszatérőt is szeretettel hívunk, szeretettel várunk s arra kérünk, címüket közöljék a lelkészi hivatallal (Unitárius lelkészi hivatal, Merești, jud. Odorhei), ahová az adományokat is kérjük juttatni, hogy a találkozás időpontját annak idején mindenkiel közölhessük.

Merești, 1935. október hó.

Simén Domokos, s. k.,
lelkész.

Sándor András bodor s. k.,
gondnok.

Templomrenoválás Aldea-n. A két Homoród-mente unitáriusainak őszinte örömmünnepe volt 1935. október hó 13-n a renovált Aldea-i templom felavatása alkalmával. Jól esett látni, hogy az unitarizmusnak ezen az exponált helyén az ifjú lelkipásztor és a hívek jól megértik egymást s e nehéz időkben is alkotó munkára dobban össze a szívük. Úgyszólván, semmiből teremtetek elé 30.000 lejt tojás, gabona, pénzgyűjtés, estélyek útján egy esztendő leforgása alatt. Ebből templomukat, tornyukat rendbeszedték, padokat, orgonát, szószéket újrafestettek. Ennek öröme gyűlt össze a hívek serege 13-án, vasárnap délután. Zsúfolásig telt a tágas, szép, nagy templom. Kezdő ének után Mécs László egyik gyönyörű költeményét szavalta Simén Domokos Merești-i lelkész. Gyülekezeti ének után Nagy Béla Mujnai-i lelkész emelte a lelkeket Istenhez az ima szárnyain. Közének végzetével Lukács evangéliuma 19. rész 40. vers: „Ha ezek elhallgatnak, a kövek fognak kiáltani“, ígék alapján alkalmi beszédet mondott Kővári Jakab Chinuşu-i lelkész. Kőváriné Pálffy Margit szólót énekelt Pálffy Ákos orgonakíséretével. A mély elismerést sugárzó püspöki leiratot Balázs András esperes olvasta fel, megáldván e Siont s annak építő, őriző népét. Énekduettet adtak elő Simén Domokos Merești-i lelkész, Fülöp Domokos Merești-i énekvezér, Pálffy Ákos orgonakíséretével. A templom történetéről s a mostani munkálatokról Nagy Sándor helybeli lelkész számolt be egyszerű, keresetlen szavakkal, megcsillantva itt-ott a humor aranyos derűjét is. Gyülekezeti énekkel ért véget a szép ünnepély, amelyet közétkezés s táncmulatság zárt be az estéli órákban. Példaadás és elismerésképpen megemlítést érdemel, hogy az egyházkör 19 lelkészből 11 volt jelen ez ünnepélyen.

... ah.

Kinevezések. Főt. püspök úr, *Pálffy Lajos*, okl. tanítót a Häränglăbi kántortanítói állásra ideiglenes minőségben kinevezte; *Kökössy Kálmán* lelkészjelöltnek pedig ideiglenes megbízást adott a Varghisi s. lelkészi teendők elvégzésére.

Külföldi tanulók. *Erdő János* akadémista megérkezett Oxfordba, hol a Manchester New Collegeben folytatja tanulmányait. *Kudli Nagy Magda* pedig a londoni Channing Houseban folytatja tanulmányait. Jó egészséget és sikert kívánunk a külföldi tanulóknak s reméljük, hogy lapunkban érdekesebb tapasztalatáról, élményeiről beszámolnak.

A Braşov-i unitárius templomépítés javára újabban kegyes adományokat juttattak (folytatás): Dr. Boros György püspök úr és neje Óméltósága, Franck H. Fiai cég, Magyar Általános Hitelbank Fiókja Braşov, Szakács István, Br. Dániel Ferenc Varghis 1000—1000, Téglás Albertné Sft. Gheorghe, özv. Királyhalmi Györgyné, Simó István, Gyulay Ferenc Racoşul de sus, Magyarai Lajos ref., Fejér Andrásné 500—500, Bencze Dénes, Szabó Dénes 300—300, Preiszner Péterné és Gál Vilmosné szeretetvendégsége okt. 10-én 350, Szabó Mózes, Both Lujza, Nagy József lakatos 250—250, Biró Lajos Geoagiu, Ullmann Géza, Sütő Sándor, Hantz Piroska Cluj, Bencze Dénes, Patakfalvi Ferenc, Gocsman János, Bódi Imre 200—200, Lurcza Jánosné, Ilkey Elek, Elekcs Albert, Czink Jenő, Golicza József, özv. Antal Mihályné, 1. kath., Lázár Elek, Szolga István, Szakács Sándor, Derzsi Mihály, Biró Albert, Knobloch Rezsőné, Kálmán István, Szabó Lajos hsztmártoni, Sebestyén György, Gergely Matild, Ötvös Mária, Bódi Anna, Máthé Lajos, Jakab Albert ref., Szabó Bálintné Ghimbav 100—100, Szőke Ernő, Kiss József, özv. Czampa Gusztávné, Barta Jakab, Orbán Mózes, Ötvös Ida, Lázár Elek, Kicsid Miklósné 50—50 Lengyel József 10 lej.

Önkéntes kölcsön címén fizettek: Kovács Margit Cluj, Sigmond Ilona Cluj, Boros György I. G. Duca 200—200, Péter Sándor I. G. Duca 100 lej.

Templomi berendezésre: Bencze Dénes, Andrásföszky Margit 300—300, Gyulai Mózes 100 lej. (folytatjuk.)

A kegyes adományokért azzal az örömezzéssel mondunk hálás köszönetet, hogy építkezésünk nemsokára befejezést nyer. Szeretettel kérjük mindazokat, akik ügyünk előmozdítására valamilyen összeget szántak, sziveskedjenek azt mielőtt az egyház-község címére eljuttatni.

Kovács Lajos lelkész.

Az Unitárius Közlöny megjelenik havonta. Szerkesztő: Benczédi Pál

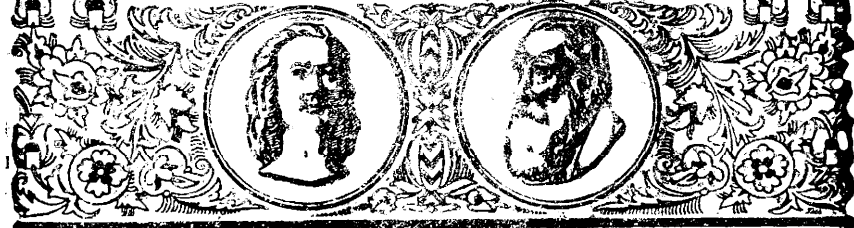

MINERVA IRODALMI ÉS NYOMDAI MŰINTÉZET R.-T. CLUJ

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSES ÉLET ÉBRESZTÉSÉBŐL

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Elnöki megnyitó.

Mélyen tisztelt közgyűlés és ünnepi gyűlekezet!

25 év hosszú idő az ember életében, és mégis élénken áll emlékezetemben az a magasztos pillanat, amikor egész sereg angol, amerikai és magyar nő és férfi kezét fogott egymással a szeretet és egyetértés jegyében.

1910-ben a devai várra, hol nagy reformátorunk Dávid Ferencz fogságban szenvedett és kilehelte nemes lelkét, márvány táblát helyeztünk el. Ennek a leleplezési ünnepélyére zarándokoltak el hozzánk angol és amerikai hittestvéreink nagy számban, mintegy 80 nő és férfi. A gyönyörű devai ünnepségek után ők is eljöttek velünk Clujra. Természetesen nagy örömmel és lelkesedéssel fogadtuk itt őket, és mindent elkövettünk, hogy kedves vendégeink jól érezzék magukat körünkben. A D. F. E. diszközgyűlést rendezett a tiszteletükre. Ezen a gyűlésen alakult meg nagy lelkesedéssel a D. F. Egylet unitárius nőszövetsége.

Minden kezdet nehéz. A nők szövetségének munkássága is. Főt. Ferencz Józsefné enöklete alatt csak nehezen haladhatott előre. Ennek a lassú előmenetelnek főképen az anyagiakban való hiány volt az okozója. Főtörekvésünk odairányult, hogy angol és amerikai hittestvéreinkkel fenntartsuk a baráti összeköttetést. Ami sikerült is, mert mind a mai napig teljes mértékben bírjuk az ők szeretetüket, rokonszenvüket és érdeklődésüket.

Azután jött a világháború, amey lesújtott, és elsöpört minden intézményt, minden egyletet. Így a mi nőszövetségünk tevékenysége is teljesen ellanyhult, mondhatni megszünt egészen.

Denzöldi Pál Várnár ur
Unit. Közl.

A béketkötés sem hozott jobb idöket az egyleti életre. Azért a kis mustármag nem semmisült meg. Sőt új életre ébresztettük, amikor 1925-ben egy szép összejövétel alkalmával, nagy lelkesedéssel újra megalakítottuk a D. F. Egylet unitárius nők szövetségét. Amennyire a sivár életviszonyok engedték, buzgón folytattuk tevékenységünket, a D. F. Egylettel karöltve és a legnagyobb egyetértésben. De az idő rohanva halad előre. Ugy találtuk, hogy a régi alapszabályokat meg kell újítani és alkalmazni az új idők kívánalmaihoz. Ez meg is történt. A módosított alapszabály értelmében 1932-ben az egyleti tevékenységünk kétfelé oszlott. A D. F. Egylet a kulturális munkát végzi, míg a nőkszövetsége kizárólag a jótékony-ság mezején működik. Így mindenki megtalálva a megfelelő hivatását, nagy buzgalommal és eredményesen dolgozik.

Mivel úgy tartom, hogy békesség a földön és szeretet az emberek között — Isten áldását és segítségét kérem további munkásságunkra. És ezennel harmadik közgyűlésünket és jubileumi ünnepségünket megnyitom. *Dr. Boros Györgyné.*

Husz János és követői.

Husz János 1369-ben született a csehországi Huszinetz faluban. Prágában tanár és pap lett. Csehországban azidőben szoros szellemi kapcsolatot tartottuk fenn az angol királyi udvarral s ennek következtében általában az angol szellemi élettel is. Ennek tulajdonítható, hogy Husz János már 1403 óta Wicklif János angol reformátor szellemétől át volt hatva s egész életén át az egyházjavítás eszméjének volt lelkes és önfeláldozó hive. Husz János is a szentírásra vezette vissza a vallást és mindent elhagyandónak vélt, amit a középkor ragasztott hozzá az egyházi élethez. Különösen kikelt a papuralmi rendszer és a pap-ság elvilágiasodása ellen. Az úrvacsorát két szín alatt szolgáltatta ki, amint azt Jézus is tette. A bort tartalmazó kelyhet a hivek kezébe adta s ezért kelyheseknek (calixtinusoknak) is nevezték. Husz Jánosnak sok követője is akadt Csehországban, de az egyetemen tanártársai ellene voltak. Az oxtordi (Anglia) egyetemről akkor érkezett haza Prágai Jeromos, aki szintén a vallásjavításnak volt a hive s Husz Jánossal egyetemben keményen küzdöttek a pápai hatalom és irányzat ellen. A pápa mindkét hitjavítót Rómába idézte, de nem mentek oda, hanem a reformáció munkáját annál nagyobb eréllyel folytatták. A pápával való viszálynak az eredménye az lett, hogy 1414-ben a Konstancban tartandó egyetemes zsinatra megidéztek Husz Jánost is. Husz Jánosnak Zsigmond római császár és magyar király szavát adta, hogy semmi bántódása nem lesz. Husz ebben a reményben meg is jelent az egyetemes zsinaton,

de bizony a zsinat nem törődött a császár adott szavának szentségével, hanem egyszerűen halálra ítélte Husz Jánost s a következő évben máglyán meg is égette. Ugyanez a sors érte Prágai Jeromost is egy évvel később. A szószegő császár lelkiismeretét pedig azzal nyugtatták meg, hogy az eretneknek adott szó nem kötelez és amint ők mondták — Isten nagyobb dicsőségére megégették s hamvaikat szétszórták. — Es tényleg Isten nagyobb dicsőségére szolgált a máglyahalál, de nem azért, mert voltak kegyetlen megégetők, hanem, mert voltak, akik hitükért, szent meggyőződésükért életüket feláldozták. A vértanuk elszórt poraiból új élet támadott, új eszme sarjadzott ki. Csehországban Husz János követői megszaporodtak, de sajnos, nem tudtak egységben megmaradni, hanem két csoportra szakadtak, a kelyhesekre és az ú. n. táboritákra. A császári hadakkal sokat kellett harcolniok, míg végre magok is meghasonlottak egymással s 1434 körül szervezetük megszűntnek látszott, de később újra egyesültek s Podiebrád cseh király szabadabb bánásmódot biztosított számukra. A meg-megújuló üldözések miatt lakhelyeiket változtatták, sokan átköltöztek Morvaországba, Lengyelországba, Magyarországra — és egy kis töredék Moldovába is. A sok üldözésnek Ulászló lengyel király vetett véget, aki a cseh koronát elnyervén (1459) a kelyheseket régi jogaikban biztosította.

Husz János követőinek egy része a Luther tanaihoz csatlakozott, más része pedig szegényen, kolduson és földönfutó sorsában is kitartott a régi hit mellett.

Az erdélyi protestánsok és a cseh protestánsok a harmincéves háboruban közös célért harcoltak, Bethlen Gábor kétszer is beleavatkozott ebbe a nagy középeurópai küzdelembe s ekkor Erdély segítséget nyújtott a cseh protestánsoknak. Azóta aztán sok minden történt a világon. Csehországot bekebelezték az osztrák örökös tartományok közé s a katolikus Habsburgok alatt s még előbb is a protestánsok sorsa nem volt rózsás. A világháború után azonban Csehország újból önálló állam lett s ekkor a Husz János elfeledettnek vélt tana újból életre kelt, megalakult a cseh nemzeti egyház, az új huszita vallás. Ez a vallásfelekezet a szabadelvű vallásos gondolkozók szellemi irányának hódolt, azokkal együtt működik. Minthogy a szabadelvű vallásos gondolkozók társaságában az angol és amerikai unitáriusok viszik a vezérszerepet, a cseh új huszita mozgalom az unitarizmusmal szoros barátságot és összeköttetést tart fenn. Ennek a barátságnak volt élő tanubizonysága az a látogatás, melyet Stejskal József püspök tett nálunk Hall Alfréd társaságában szeptember első napjaiban. Ez a látogatás nagyon sokat jelent a számunkra, mert ékes bizonyossága annak, hogy a vallásban olyan tökéletesítő erő van, mely különböző nemzeteknek a fiait egyesíti a keresztényi szeretetben és az evangéliumi szabadságvédelmében.

A mi unitárius jövőnk.

A jövőről beszélni mindig hálás feladat, mert a jövő az, ami még nincs, de éppen ezért lehet és pedig vigasztaló és felemelő lehet. Ha a jövőről beszélünk rendesen optimisták vagyunk, valami jobbat, valami szebbet várunk, mint amiben élünk. Igaz, hogy ez az optimizmus az évek haladásával csökkenőben van. Az öregségre hajló ember már nem tekint olyan derűs és ragyogó tekintettel a jövő felé, mint a fiatal. Ez is megérthető; az öregnek már alig van jövője, s ha van, nem sokat remélhet tőle. Mégis vannak derűs, nagy jövőt látó öregek is, akik lelkében egy percig sem lobban ki a jobb jövő reménységének fénye s ezért küzdeni tudnak mindhalálig. Szeretem az olyan öregeket, mert úgy érzem, hogy ha sok csalódásaik és keserves tapasztalataik után is megmarad bennük a jövő reménysége, ez lelkük erősségéről tesz bizonyosságot.

Annál szomorúbb és lehangolóbb azonban, amit napjainkban tapasztalunk. Ez a szomorú tapasztalat az, hogy ifjaink tekintenek csüggetegen, reménytelenül a jövő felé, elhervadnak, mielőtt virágoztak volna. Szívfacsaró látvány az, amikor látunk céltalanul kedvetlenül lézengő fiatalokat, akikben meg volna az igyekezet az akarat, de nem tudják megtalálni életük célját és értelmét, hamar elvesztik kedvüket s korán lehullanak az élet termőfájáról.

Egy percig sem állítom, hogy ne volna bőven elegendő ok az elkedvetlenedésre. Azonban bármennyi ok is van nem elegendő arra, hogy lehorgasszuk a fejünket. Az idők változnak, semmi örökké nem tart. Az egyik hűrnál helyrehozza, amit a másik elhibázott s az ifjúság mai nehéz helyzete sem tart örökké.

A jövő felett kétségbeesni, a legnagyobb a legléleksorvasztóbb állapot. Ettől őrizzen meg az Isten mindnyájunkat. Ettől őrizze meg ifjúságunkat. A jövő nem hallhat meg, mert még meg sem született, nem temethető el, mert még nem is élt. Nem veheti el tőlünk senki, mert nincs a zsebünkben, csak mi dobhatjuk el makunktól. Ez pedig egyenlő az élet megtagadásával.

A jövő lesz. De ez a lesz ott van a lélekben: láthatatlanul él és dolgozik szüntelen. Valami titkos erőt és melegséget ad az életnek. Fűt, mint a jó kályha, vagy mint a nap fénye, a rideg őszi napon. Mindnyájan a jövőért dolgozunk, még ha nem is tudjuk. Ha nem volna hitünk a jövőben, ha nem tudnók remélni, hogy holnap valami munkánkat elvégezzük, hogy gyermekeinket fölneveljük, hogy embertársainkon segítsünk, hogy jövőben jobb termés lesz, mint az idén, ha mindezeket nem hinnők, akkor összeesnénk, megsemmisülnénk

s mint üres kiégett mécsesek szomorkodnának a világtalan éjszakában. A gazda mikor elmegy szántani, vajjon nem hiszen-e a jövőben, a szülő, amikor gyermekét elviszi az iskolába s fizet érte jócskán, vajjon nem a jövőre gondol-e? Aki takarékos, aki áldozatkész, aki templomot vagy iskolát kulturházat vagy papilakot épít, vajjon nem a jövő lebeg a szemmei előtt? Talán nincs olyan rideg, üreslelkű ember, akiből a jövőendő teljesen kihalt volna, bárhogy próbálja is magától elhessegetni

Dr. Gál Kelemen nem régen megjelent művének az Unitárius Kollegium Történetének előszavában ezeket mondja: a szegény embernek az életen becsülettel és közhasznót hajtó módon való átvergődése mindig nehéz feladat volt és mindig igénybe vette az illetők egész munkaerejét és becsületes törekvését. Így volt ez a múltban, így van ez a jelenben is, még nagyobb mértékben. De a mai ifjúság mintha tulságosan könnyen megtorpanna a nehézségektől, igen hamar elveszíti lelkét, bátorságát. Tükör akar lenni ez a részletező előadás, hogy a mai ifjúság maga elé tartva, olvasson ki belőle bátorságot és bizalmat az élet küzdelmének bátor vállalására és megharcolására.

Csak fordítsunk az I. kötet 205. lapjára s olvassuk el, ifjak és öregek egyaránt, hogy 1718-ban a diákságnak hogy ment a sora. Valósággal éheztek. Adakozásra hívják fel a tehetős unitárius embereket, hogy a tanulóknak és a tanítóknak valami vigasztalásuk legyen. Mert ha az ifjúságot nem tartjuk fenn „többé iskola nem lesz s így nem lévén a falukban levő ekkleziák hiányát honnat pótoljuk, ekkleziáink is elfordulnak, mely ha a mi életünkben meglészen, nem tudjuk, miként adhatunk számot Istenünk előtti ítéletben“. Egész unitárius történelmünkön végig vonul a nélkülözések és szorongatások sorozata. S mégis talpraálltak, ha ezerszer legyűrték is őket. Az éhező diákokból emberek lettek, akik segítették az utánuk következő nemzedéket. Csüggedés, reményvesztettség nem volt a legnagyobb megaláztatások idején sem. Egy-egy sóhaj felszínre tör a szorongatott lelkekből, de a harcot fel nem adják soha.

Ezek után rátérek a mi unitárius jövőnkre. Nemcsak az egyeseknek, az embereknek, a családoknak és nemzeteknek, hanem erkölcsi testületeknek, egyházaknak is van jövője. A kérdés csak az, hogy őriz-e és akar-e valami olyant az egyház, ami értékes, ami nem mulhatik el az idők változásával. Őriz és akar-e valami olyant, ami az emberek minél nagyobb közösségének javára, előmenetelére szolgál, ami esetleg az egész emberiségnek közös nagy kincse kell, hogy legyen. Ami nélkül nincsen fejlődés, nincsen haladás, nincs felvilágosultság és kultúra, ami nélkül az ember visszafelé halad, de nem

előre. Az unitárius egyház őriz valami ilyent, elsősorban hitében.

Az unitárius keresztény vallás olyan hitet adott nekünk, amely mindazokat a gyarlóságot, mellékes segédeszközöket nélkülözi, távoltartja, sőt el is utasítja magától, amik a hit tisztaságát elhomályosítnák, erejét csökkenthetnék.

Az unitárius vallás azt tanítja, hogy az ember munkatársává lehet Istennek a jó megvalósításában, a béke és ember-szeretet megteremtésében, a gyűlölet, visszavonás és kizsákmányolás megszüntetésében. Ahoz azonban, hogy az ember valóban Isten munkatársává lehessen, szükséges, hogy testi és lelki életében fel tudjon emelkedni arra a fokra, hogy ezt megtehesse.

Fel kell emelkednie erkölcsi tisztaságban, jó cselekedetben, a közjavaknak munkálása által és minden melléktétkintetet félretéve egyedül azt kell szemelőtt tartania, hogy az igazság, becsület, a jóság és szeretet érvényesüljön.

Egy másik dolgot is megkövetel még tőlünk az unitárius hit s ez az, hogy haladjunk a kulturában, gyarapítsuk tudásunkat, emberismeretünket minden téren. A tudatlanság, az elmaradottság a hit ellensége. Olyan dolgokban hinni, olyanokat elhinni, ami ellenkezik Isten jóságával és tökéletességével, az ember józan eszével, helyes gondolkodásával, nem emberhez méltó. Ezért az unitárius hit nem zárkozik el semmi elől, akár tudomány, akár a társadalmi haladás nyújtja azt, ami látókörét szélesbítheti és Isten nagyságában való hitét mélyítheti.

Még csak egy tulajdonságát akarjuk kiemelni hitünknek s ez: tettétlen türelem a mások vallásával és lelkiismeretével szemben. Az unitáriusok sohasem üldöztek a vallásáért senkit. Annál több üldözést szenvedtek. S ha mégis, minden üldöztetés ellenére, ha megfogyva is, megmaradtak, ez a legkézenfekvőbb bizonyítéka annak, hogy az unitárius hitben van életerő, hogy az unitárius hitnek van jövődője. Valaki azt az ellenvetést tehetné erre, hogy miért vannak mégis jóval kevesebben, mint a többi vallásfelekezetek.

Erre röviden a következőt felelhetjük. Ha az itt élő többi vallások egyházait ugyanakkora és évszázadokon keresztül tartó minden elképzelhető és elképzelhetetlen szenvedés és megpróbáltatás érte volna, mint az unitáriusokat s azután vetnénk számot azzal, hogy hányan maradtak meg hitükben, akkor lehetne csak az igazi statisztikát felállítani.

A hit erejét a kísértések és a megpróbáltatások mutatják meg. Dávid Ferenc kényelmesen megtehetné volna, hogy barátja, Blandrata udvari orvos biztatására, egy kicsit mérsékelje magát, ne mondja meg, ami szívéen fekszik, egy részt áldozzon fel az igazságból, amit Isten neki megismernie enge-

dett s minden jól ment volna, a dévai mártírhálált elkerülte volna. De nem tette, mert nem tehetette. Az unitárius embernek nagyon erős hite kell, hogy legyen, hogy megmaradhasson, hogy fenntarthassa nemcsak hitét, egyházát, hanem magát és családját is. Megütközhetik valaki ezen az állításon s fölteheti a kérdést: mi köze az unitárius hitnek ahhoz, hogy valaki fenntarthassa magát és családját. Hiszen mindezekhez első sorban az anyagiakra van szükség.

Erre is megfelelek. Az unitárius embernek a hitét, a válását nem úgy kell tekinteni, mint valami vasárnapi szórakozást, mint valami tulvilági dolgot, aminek a mindennapi élethez nincsen semmi köze. Az unitárius embernek reálisnak is kell lennie s nem szabad, hogy egy percig is hagyja elfutni lábától a talajt. Az a bizonyos józan ész, amit az unitáriusok annyira szeretnek emlegetni, nemcsak a hitelvek észszerűségére vonatkoznak, hanem az egész életre. Az unitárius hit nem foglalta paragrafusba, hogy az unitárius embernek olyan józanul és a reális élet körülményeihez alkalmazkodva kell élnie, mint amilyen józan a hite. Ez azonban önmagától értetődik. A reális hit olyan, amely nem a lehetelenségekben hisz, nem ezekre támaszkodik, nem vár csodákat, nem fut olyan dolgok után, amelyeknek kétes kimenetele bizonytalan haszonnal kecsegtet, hanem támaszkodik magára, a maga tehetségeire, teherbírására, magának és családjának az erejére s ezek pontos figyelembe és számításba vétele alapján él. A helyes imádság csak így hangozhatik: Isten segítsen meg engem mindabban, amihez jóakarattal, becsülettel, tisztességes számíttással, erőm és tehetségem ismerete mellett hozzáfogok. Igazi hit az, amely egyik kezével az Istenbe kapaszkodik, de a másik kezét az ekeszarván tartja, amelyik ég felé fordítja a tekintetet, de lábaink alatt éreztetni tudja a földet. Ez a hit a reális hit s az unitárius ember hite ilyen kell, hogy legyen.

Vigyázzunk azonban, a reális nem azt jelenti, hogy anyagiban krajcáros. A reális ember nem csupán anyagból áll, lelke is van. Csak az a reális, akinek van lelke. Csak az a reális, aki egyuttal egy kicsit ideális is. Akiben nincs lélek, akiben nincs egy kis továbbhaladás, mondjuk: idealizmus, az olyan ember félszeg, egyoldalú, ellenszenves, káros még a saját övéire nézve is, de még inkább a társadalomra. Az ember nemcsak a krajcárból, a rideg valóságból él, az igazán reális ember mindig hiszen valamiben, ami még nem valóság, de az lehet. Talán nincs a világon olyan ember, akinek valami terve, számítása ne lenne, vagy ne lett volna. Már pedig az az ember, aki hisz valamiben, aki terveket csinál, az mindig gondol valamire, ami nincs, ami ideális. Az embernek vannak eszméi, elgondolásai, amik nem reálisak, hanem ideálisak mindaddig, amig valósággá nem lesznek.

Aki azonban örökké csak tervez s örökké csak a valóságon kívül él s közben a föld kicsuszik lába alól, az ilyen emberről azt mondják, hogy bolond, hogy regényes természetű. S van is benne annyi igazság, hogy az ilyen ember nem válik be az életben.

De gyakran találkozunk ennek az ellenkezőjével is, aki se nem tervez, se nincsenek eszméi és gondo'atai, aki azt hiszi, hogy ő mindent ki tud számítani, hogy ő soha sem csalódik, mert ő jól látja ezt és jól látja amaszt, amit más ember nem lát. Az ilyen ember nagyon reálisnak, okosnak tartja magát s el van ragadtatva saját magától. Biztonságban ül a pénzesládáján s meg van győződve, hogy semmit okosabban csinálni nem lehet, mint ahogyan ő csinálja, mert ő reális, ő soha sem csalatkozik, tudja, hogy mit csinál.

Egyiknek sincs igaza külön-külön, hanem igazuk van együttvéve.

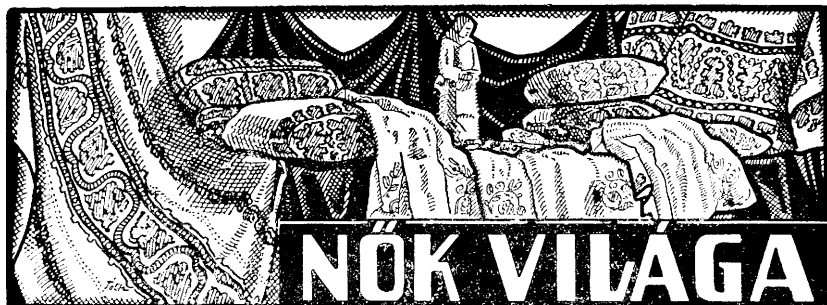
Az ember nemcsak kenyérrel él, az ember nemcsak reális, aki örökké számítja a maga kicsi hasznát. Az ember gondolkodik, érez és akar sokszor olyant, amiből nemcsak magának van haszna, hanem másoknak is. Voltak és vannak emberek, akik messze földre elutaznak, költségbe verik magukat, hogy lássanak, hogy tanuljanak meg valamit. Sokan vannak, akik próbálnak, kísérleteznek a gazdaságban s egyebütt is, azért hogy jobbat, szebbet, többet produkáljanak, mint mások. Sok kísérlet, feltalálás, találmány van minden téren, ami sok pénzbe, fejtörésbe, gondba, sőt kiadásba is nagyon sokba kerül azoknak, akik kitalálják s áldoznak érte, holott maguknak nincs semmi hasznuk belőle. Miért ültet az ember fákat akkor is, mikor öregszik. Ha megéri is a gyümölcsét, nagyon jól tudja, ha utána gondol, hogy tulajdonképen másnak ülteti. De ültet, mert gyönyörködik benne, mert kedvét leli abban, hogy alkosson valamit.

Ilyen az ember. Az ideális és a reális élet követelményei együttesen jelentkeznek benne. S csak az ilyen ember az egészséges lelkű ember, csak az ilyen az élni és alkotni tudó ember, mert van erős hite, kitartása, szorgalma s hinni tud a jövőben. Ilyennek kell lennie az unitárius embernek.

Dr. Varga Béla.

Halálozás. Bán G. Lajos a bodogaiiai egyházközségünk gondnoka november hó 15-én hosszas szenvedés után elhunyt 63 éves korában. Egy igazi akaraterős, örökké munkáló erős székely volt. A község és az egyházközség vezetésében s más közügyek irányításában állandóan részt vett. Utóbbi időben az egyházközségnek gondnoka, a községnek bírāja, a hitelszövetkezetnek elnöke volt. Halála nemcsak családjának, hanem az intézményeknek is vesztesége, amelyeknek élén állott. Nyugodjék csöndesen.

A D. F. Unitárius Nők Orsz. Szövetségének hivatalos rovata.

Beszámoló a D. F. Unitárius Nők Országos Szövetsége jubiláris közgyűléséről.

Folyó év november 16-án szép és ünnepélyes keretek között zajlott le a D. F. U. N. Sz. rendes évi közgyűlése és az ezzel kapcsolatos jubiláris ünnepély, amikor a N. Sz. megalakulásának negyedszázados évfordulóját ünnepelte.

A gyűlés hivatalos része d. e. 11—1 óra között folyt le, hol dr. Boros Györgyné által elmondott meleg hangú megnyitó után az O. Sz. titkárának, Csató Pálnénak titkári jelentése hangzott el. A pontosan összeállított jelentés nemcsak az O. Sz. központi működéséről ad számot, de beszámol az egyes egyházköri és egyházközségi tagozatok működéséről is s ezáltal egy áttekintő képet ad az ország területén működő U. N. Sz. munkájáról. Ez a titkári jelentés nem csupán beszámoló, hanem számonkérés is volt. Számonkérő vidéki tagozatainkkal szemben, melyek nem működnek, vagy legalább is nem a megkívánt módon és formában, különösképen felhívja vidéki tagozatainkat arra, hogy a központtal szemben teljesítsék az alapszabályokban meghatározott köteleességüket, mert az érdektelenség és a nemtörődomség az, ami leginkább megakadályozza az egyháztársadalmi mozgalmak eredményes működését. Márpedig, hogy Erdélyben egy virágzó unitárius egyháztársadalmi élet legyen, az nem lehet csupán a mi célunk, az mindnyájunknak közös célja.

László Gyuláné pénztári jelentéséből kitűnik, hogy vidéki tagozataink milyen kevés számban küldték be az alapszabályainkban előírt 5%-os járulékot, úgyannyira, hogy a központ évi adminisztrációs költségét sem fedezi a beküldött összeg.

Péter Rózsika ellenőr, mint a pénztár átvizsgáló bizottság tagja, igazolja a pénztár pontos és hiánytalan kezelését.

A beszámolók során Benczédi Domokosné, rimeteai papné részletesen számol be az egyházközségben működő csecsemő-védelmi akcióról. Ismerteti ennek az akciónak áldásos és felbecsülhetetlen eredményeit, mit a gyermekhalandóság statisztikájának nagy javulása bizonyít. Szintén a csecsemő-védelem terén folytatott munkáról számol be Gál Gyuláné papné, ki hasonló eredményeket említ meg. Fogadják e helyről is a fent említett papnéink őszinte örömünk nyilvánítását afelett a lelkes és kitartó munka felett, melyet végeztek és végeznek. Jutalmunk legyen az eredményes munka felett érzett boldogító érzés mellett a mi őszinte elismerésünk és köszönetünk.

A közgyűlésnek egyik legkiemelkedőbb pontja azonban a dr. Küttel Lajos orvos előadása volt a csecsemő-védelem fontosságáról. Szerettük volna, ha ezt az értékes előadást ne csak azok a kevesek hallották volna, mert akkor remélhetnők, hogy egy pár év múlva vidéki tagozataink közül többen tehetnének jelentést egyházközségünkben beindított csecsemő- és gyermek-védelmi akciónkról. De így is reméljük, hogy nem pusztába kiáltó szó maradt dr. Küttel Lajos előadása, mert tudományos bizonyítékai a gyermekhalandóság okairól felébresztik lelkiismeretünket és megéreztetik, hogy tennünk kell valamit ezen a téren, mert ütött már a tizenkettedik óra.

Gyarmathy Piroska természetrajz és háztartástan tanárnő, ki már két alkalommal vezette le az I. G. Duca-i nyári unitárius gazdasági és háztartási tanfolyamot, részletesen számolt be ezeken a tanfolyamokon végzett eredményekről és fejtette ki nagy fontosságukat, melyet különösen falusi papnéink kell, hogy megszívleljenek, mert az ő kezükbe van letéve a falusi leány-ifjúság irányítása és nevelése. Ezek a tanfolyamok első-sorban falusi gazda-lányaink számára igen fontosak, mert amint gazda-ifjainkon jótékonyan látszik a gazdasági iskola hatása, éppen úgy a lányokon is észlelhető otthon a falujukban. Ime, itt is egy bizonyíték arra, hogy mennyire együtt és karöltve kell dolgoznunk mindnyájan. A nyári női gazdasági és háztartási tanfolyam megszervezésében segítenek nekünk vidéki egyesületeink, a tanfolyam pedig igyekszik értelmesebb, áldozatkészebb tagokat nevelni falusi tagozatainknak. Érezzük meg hát végre együvé tartozásunk nagy fontosságát, mert csak így haladhatunk egy jobb jövő felé.

Az elhangzott értékes beszámolók után Péter Rózsika vá-

lasztmányi tag tette meg indítványát a vasárnapi iskolák megszervezése és jobb vezetése érdekében. Itt is kötelessége van a Nők Szövetségének, mégpedig olyan kötelessége, amelyet nem szabad elhanyagolnia; a vasárnapi iskolák beindításának szorgalmazása és arra hivatott vagy hivatást érző egyének egy 8—10 napos vezetőképző tanfolyam elvégzése után munkába állítása. Az indítványt a közgyűlés elfogadta, de hogy lesz-e valami eredménye, azt a jövő hivatott bebizonyítani.

Az indítványok során ki kell emelnem a dr. Mikó Lőrincné által tett anya- és csecsemővédelemre vonatkozó indítványokat, mely szerint minden egyházközségben a N. Sz. indítsa be az anya- és csecsemő-védői akciót. A már ismert és jól bevált vánor-kosár mellett a szülő-kosár akciót. Indítványozza továbbá, hogy a közgyűlés bizza meg a központi Szövetséget a szabályzat és utasítások elkészítésével. Lehet ennél szebb programja a N. Sz.-nek, mint a csecsemő- és anyavédelem, mert dolgozhatunk bármennyit, ha nincsenek egészséges anyáink és gyermekeink, a jövőnk veszve van. Tehát mindennél fontosabb legyen a gyermekvédelem, mert ha gyermekeink éheznek és nyomorognak, csak áltatjuk magunkat jótékonykodásunkkal. Ugyancsak dr. Mikó Lőrincné vetette fel azt a kérdést is, hogy mit tehet a N. Sz. a házasságban elhelyezkedni nem tudó, életlehetőséget nem találó leányaink érdekében? De nemcsak felvetette a kérdést, hanem konkrét indítvánnyal is fordult a közgyűléshez, amennyiben kéri, hogy a jövő évi közgyűlés alkalmával már egy végleges és körök által is véleményezett program szerint indítsa be a központi N. Sz. vezetésével a munkát. A közgyűlés elfogadta az indítványt s így végre remélhetjük, hogy az a sok útkereső leány-lélek megkapja az élet igaz útját az egyházon keresztül, mely már nem a veszedelemre vezet.

Az elhangzott indítványok után dr. Boros Györgyné elnök a gyűlést bezárta, hogy megbeszéléseiket már nem hivatalos formában, hanem családi közvetlenséggel folytassák a közebén, melyre minden vidéki kiküldöttet meghívott az Orsz. Szöv. vezetősége. A közebéd meleg, közvetlen hangulatban folyt le Gálffy Zsigmondné gimnáziumi igazgatóné lakásán, melyért ezúttal is fogadja a N. Sz. hálás köszönetét, hogy volt szíves lakását rendelkezésünkre bocsátani. Igaz, nem hangzottak el nagy pohárköszöntők s mi mégis jól éreztük magunkat, sokáig elbeszélgetve ültünk az asztalnál s úgy éreztük, hogy ez a közvetlen beszélgetés közelebb vitt egymáshoz. Ebéd után a közgyűlés tagjainak nagy része kiment a temetőbe, megboldogult Ferencz Józsefné püspöknénk, első elnökünk, szeretett nagyasszonyunk sirját felkeresni, hol Csató Pálné egy pár szóval

megemlékezett róla, ki mint első elnöknője az U. N. Sz.-nek, ott állt a bölcsőjénél.

Díszközgyűlés. Délután 5 órakor kezdődött meg a jubiliáris közgyűlés az Unitárius Nők Szövetsége által bérelt és renováltatott halteremben, azaz a régi gimnázium dísztermében. Az a szép külső forma, melyet a fényesen kivilágított fehér falu terem kölcsönzött, boldog érzéssel töltött el mindnyájunkat s úgy éreztük, hogy ez már valóban méltó keret az ünnepély lényegéhez. A szép számú és előkelő közönség zsufolásig megtöltötte a termet. Jóleső érzéssel jegyezhetjük meg, hogy alig volt olyan nőszövetség, egyesület vagy intézmény, mely ne képviseltette volna magát és meleg szavakkal ne üdvözölte volna Nők Szövetségünket jubiliáris ünnepélyünk alkalmával. A díszközgyűlést a 77. ének eléneklése után dr. Boros György püspök úr imája kezdette meg. Ezután a lélekemelő hangulat után dr. Boros Györgyné elnöki megnyitója hangzott el, ki meleg szeretettel üdvözölt mindenkit, egy pillanatra visszatekintve a Nők Szövetsége elindulására, melyben dr. Boros Györgyné, mint ügyvezető-alelnök vett tevékeny részt. A tartalmas megnyitót lapunk vezető helyén olvashatjuk.

A Nők Szövetsége 25 éves történetét Csifó Salamonné ismertette. Úgyesen összeállított és megszerkesztett felolvasásban tárta fel előttünk a multat, mely nehéz és fáradságos munkában folyt le. Csifó Salamonné is az elsők között volt, ki beállott a sorba s mind a mai napig hűségesen ki is tartott a munka és cél mellett, melyet a Nők Szövetsége végez és amely felé a Nők Szövetségének haladnia kell. A Nők Szövetsége 25 éves multján így áttekintve, megállapíthatjuk, hogy szép és magasba ívelő utat tett meg, de talán még magasabbra jutott volna, ha sok olyan lelkes és áldozatkész tagot számlálhatott volna soraiba Nőszövetségünk a multban és számlálhatna a jelenben, mint amilyen Csifó Salamonné volt. A díszközgyűlés legkiemelkedőbb pontjaként kell megemlékenünk dr. Varga Béla, egyházi főjegyző előadását, melyben a nők szerepéről beszélt az egyháztársadalomban. Az előadás mottójául a szeretet és béke jegyében való dolgozásnak nagy áldását lehetne felírni. Az előadó itt és abban látja a női munka fontosságát és nagy szerepét az egyház életében, a szeretet, önzetlen és áldozatkész munkában, melynek rugója nem felfelétörés, érvényesülni akarás, hatalom utáni vágy, — a békességben való dolgozásban hol ki van zárva minden egyéni vagy családi érdek, minden pártoskodás. Ez az előadás sokaknak szolgálhat tanulságul s így megérdemli, hogy a maga teljességében a Nők Világa következő számában olvashassuk.

Az elhangzott előadások után az üdvözlések következtek, melynek során a Nők Szövetségét meleg szavakban üdvözlötte: a Katholikus Nők Szövetsége nevében gr. Bethlen Györgyné. A Ref. Nőszövetség nevében Vásárhelyi Jánosné. A luth. Nőszövetség nevében Török Sándorné. Központi titkárság nevében br. Mansberg Margit. Az árvalánynevelő otthon nevében Damin Józsefné. Írásbeli üdvözleteket küldtek: Dr. Ferenczy Géza egyházmegyei főgondnok, Ürmösi Károly esperes, Sigmond Józsefné odorheiköri Nőszövetségi elnök. A vidéki tagozatok képviselői közül üdvözlő szavakat mondtak az Aires köri Nőszövetség nevében Gálfi Andrásné. I. G. Duca-i kör Nőszövetsége nevében dr. Farkas Sándorné. Turdai Nőszövetség nevében dr. Csegezi Gézáné. Treiscaune-i kör Nőszövetsége nevében Preiszner Péterné. A Cluj-i unitárius egyháztársadalmi egyesületek közül üdvözlötték a Nők Szövetségét: a D. F. Egylet nevében Gálfi Lőrinc, a D. F. I. K. Egyetemes Szervezete nevében Rázmán Mór, a leányegylet nevében Deák Berta, az ifj. egylet nevében Kereki Gábor. Vajna Lajosné a Cluj-i tagozat nevében üdvözlötte a Nők Szövetségét, de különösen meleg hangon fordul dr. Boros György püspök úr és dr. Boros Györgyné, az Unitárius Nők Szövetsége elnöke felé, átnyújtva egy 25 ezüst kalással díszített virágkosarat a püspöki párnak. Ezután az őszinte ünneplés után még egy pár szóval fordul dr. Boros György püspök a közönséghez, miután a Te benned bízunk eleitől fogva, kezdetű zsoltárt elénekelt, távozott a közönség.

Ezek voltak a külső események, melyek történtek az Unitárius Nők Szövetsége életében 1935 november 16.-iki napján, mely nap aranybetűkkel vésődött be a Nők Szövetsége történetébe. Az érzéseket és gondolatokat, melyek születtek és felébredtek bennünk ezzel a nappal kapcsolatosan, nem láthatjuk, de ha következtetni lehet és szabad, a külső megnyilatkozásokból megállapíthatjuk, hogy ünnepszentelésünk nem volt hiábavaló. Jól esett látni, hogy sokan éreznek velünk, hogy sokan örvendenek a munkában eltöltött 25 év eredményének, hit-rokonaink, vidéki tagozataink érdeklődését látva, erőt meríthetett a Nőszövetség az elkövetkezendő évek munkájára is, természetesen azzal a erős hittel és reménységgel, hogy a lombosodó fa, ilyenéné nőtte magát a Nők Szövetsége 25 év alatt, gyümölcsözni is fog fajunk és egyházunk javára. De, hogy reménységünk valóra váljon, jöjjenek a dolgozni tudó és akaró áldozatkész asszonyaink, álljanak mind barázdába ezen a munkamezőn, hol olyan sok az aratni való, de kevés a munkás.

Figyelő.

Buday—Ortutay: Székely népballadák. A kir. egyetemi nyomda kiadásában jelent meg Ortutaynak a nép ballada gyűjteménye, Budaynak a gyönyörű fametszeteivel. A könyv részletes ismertetése és méltatása nem tartozik ide, mi unitáriusok csak annak örvendünk, hogy Ortutay olyan meleg hangon méltányolja Kriza Jánosnak, a magyar népköltészet iránt szerzett érdemeit és ezért érdemesnek tartjuk a róla szóló fejezetet szó szerint idézni:

Még az első nagy magyar népköltési gyűjtemény: Erdélyi János háromkötetes Népdalok és Mondák gyűjteményes kiadása előtt teszi közzé 1842-ben előfizetési ivate a fiatal unitárius lelkes, Kriza János „Vadrózsák” — a korra oly jellemző — cím alatt. Erdélyi székely véreink s egyben a magyar hazának akar szolgálatára lenni a szelidlelkű, népies verseket irogató Kriza, aki berlini theologus korában ismerkedhetett meg Herder nagyhatású eszméivel — s életének egyik állandó öröme, nagy elfoglaltsága közben örökös vágyódása volt a székely népköltés és különösen a székely balladák gyűjtése. Sajnos, ajánlási ivate, mint Erdélyi Jánoséra is, közöny volt a felelet a szeretett magyar hazában. Csak hosszas huzavonák, a gyűjtőtársak türelmetlenkedései, a pattogó Gyulay Pál sürgetései s végül Mikó Imre gróf anyagi támogatása mellett jelent meg 1863-ban a „Vadrózsák” első kötete, hogy majd kövesse a tervezett, de meg nem jelent második kötet. Kriza munkája nagy szellemtörténeti jelentőségű: sokkal biztosabb érzéssel és határozottabban látja már a népi irodalom sajátosságait, a teljességre igyekezők és lehetőleg öröködi a székely sajátosságok fölött. Aki a székely nép balladaköltéssel foglalkozik, nem gondolhat elegendő hálával reá. Gyűjtőmunkája, állandó buzdításai nem egy munkást szerettek a székelység népköltésének megmentésére: mintegy példamutató elődként áll a mai napig a kutatók előtt.“

Dr. Lévai Lajos: Székely betlehemes játék és Lakodalmi ének. 8°, 16 oldal. Két gyöngyszemet nyújt az olvasónak. Az első a jól ismert gyermek betlehemes-játék népi motívumok alapján feldolgozva és előadásra alkalmassá téve, a második, a Lakodalmi ének népdalokkal, rigmusokkal stilizálva, a székely lakodalmi szokások legjavát nyújtja. Öszintén ajánljuk faluveze-

tőinknek mindkét darabot a közeledő karácsonyra és farsangra.

Minden unitáriusnak érdekében áll, hogy a Dávid Ferencz-Egylet 50 éves történetét ismerje és az egyletnek tagja legyen. A csinos könyv ára csupán: 20 lei, megrendelhető az egylet pénztáránál, vagy az iratterjesztőnél.

„Az Unitárius Hitevek Kifejlődése.“

A napokban hagyta el a sajtót lapunk szerkesztője, *Benczédi Pál* kollegiumi hittan tanárnak fenti című műve. Szerző régen érzett hiányt pótoltt ezzel a művel egyházi irodalmunkban. Forrásszerűleg mutatja ki Dávid Ferencztől napjainkig az unitárius hitevek fejlődését. Sok értékes adat, amelyeknek eddig csak egy része volt ismeretes szakemberek előtt is, kerül felszínre ebben a szorgalmasan és lelkiismeretesen összeállított munkában. *Megtanuljuk belőle, hogy noha az erdélyi unitárius vallás mindig összeköttetésben volt a világ nagy szellemeivel s érezte a külföldi szellem ihlető és lelkesítő befolyását, mégis megtartotta sajátos eredeti erdélyi jellegét* (118. l.). *A magyar unitárius lélek önmagától, minden külföldi hatástól menten is haladott azon az uton, amelyet modern unitárizmusnak nevezünk.* Ezt az érdekes, eddig ismeretlen, egészen új szempontot mutatják be Benczédi Pál kutatásai.

A történelmi fejlődés szemléletes egybeállítása igazolja Dávid Ferencet. Kitűnik, hogy az unitárius hitevek nagyon kevés megszakítással, körülbelül 60 esztendeig (1632-ig) egyenes uton fejlődtek a Dávid Ferenc által megjelölt irányban. Azután a hatalom kényszerítése következtében letértek erről az útról s jó későn 1845-ben kapcsolódik be ismét a fejlődés vonala a Dávid Ferenc irányításába. Így „az unitárius gondolat tulajdonképpen oda jutott vissza, ahonnan elindult“ (118. l.).

Ezt a jellegzetes utat szerző jól összeválogatott idézetekkel és pontos megfigyeléseivel támasztja alá. Gondos munkája mindannyiunknak elismerését megérdemli. Megrendelhető a szerzőnél. Ára 80 lei.

Dr. Varga Béla.

Szent-Iványi Sándor: Világosság felé. Ez év elején jelent meg e könyv, amelyről még eddig nem emlékezhettünk meg. A csinos kötet 22 beszédet és elmélkedést tartalmaz, melyeket szerző Dávid Ferencz városában a szószéken mondott el s melyek mindenkor nagy közönséget vonzottak. Szent-Iványi Sándor a mély érzés és választékos gondolat embere, mindig van mondanivalója s minden modernsége mellett, igaz vallásosság hatja át minden beszédét. Sajnos, terünk nem engedi, hogy részletesen ismertessük: tartalomtárgyalásába nem bocsátkozhatunk bele, e jó lélekkel ajánljuk olvasóinknak, mert igazi értékes olvasmány. — Megrendelhető az iratterjesztőnél vagy a szerzőnél. Ára 90 lei.

Tanítói közgyűlés.

A Murešköri unitárius tanítók egyesülete folyó évi október hó 24-én a Jobageni egyházközségünkben évi rendes közgyűlést tartott. És közgyűlés után pedig a templomban népnevelési és egyben vallásos ünnepélyt rendezett.

Reggel 9 órakor az elnöki megnyitó és a tagok számbavétele után felekezeti iskolánkban tanított Lőrinczy Miklós sánväsii tanító. A tanítás után bevezetett hivatalos ügyek tárgyalása rend-jén a legkiemelkedőbb mozzanat volt az az egyöntetű hálás megnyilatkozás, amikor elnökének indítványára az Egyesület tisztelettel emlékezett meg a főtisztelendő E. K. Tanács, és egyben a Magyar Pártnak azon munkájáról és szinte erőfeletti küzdelméről, amelyet a tanárok, tanítók és az iskolák érdekében meghozott és kifejtett.

D. e. 11 órakor tantestület, a hívek által már jóelőre a zsu-folásig megtöltött templomba vonult, ahol Fekete József tanító éneke után imádkozott Máthé Zsigmond lelkész afia, aki egyben a Szentmártoni Bálint szívekhez szóló megnyitójára, a maga és az egyházközsége nevében szeretettel üdvözölte az Egyesületet. Majd felolvasott Dániel Zsigmond tanító, aki felolvasásában úgy, mint Szentmártoni Bálint elnöki megnyitójában szólt a szülők-höz, hogy siessenek és legyenek segítségére az iskolának a jó és helyes családi neveléssel, hogy az így elért eredmények után megbecsülve legyenek közintézményeink és szeretve a templom, mint vigasztaló helye a szenvedőknek és biztos menedéke a sors-üldözötteknek.

Szép és kedves szavalataikkal emelték fényét az ünnepélynek Ádámné Fazakas Gábrilla tanítónő és László Vilma s Fazakas Mihály helybeli földmives ifjak.

De dicséret illeti Boros Mózes helybeli tanító afiát, ki a gyűlés megrendezése és az ünnepély előállításával a családot és az iskolát egymáshoz közelebb hozta s ez által megmutatta azt, hogy az ilyenemű testvéri kézszorítás úgy az egyházközségnek, valamint egyetemes egyházunknak is hasznára és épülésére van, mert a megértés szeretet, a szeretet pedig sikert és győzelmet biztosít.

L. M.

OLVASÓINKNAK BOLDOG KARÁCSONYI ÜNNEPEKET KIVÁNUNK!

Unitárius nap a Tárnava-i egyházkörben. A Tárnava-i egyházkör Gvidó Béla esperes vezetésével nov. 16-án Sânmiclaus-on lelkészköri és tanítói értekezlettel egybekapcsolva Dávid Ferenc halálának emlékére vallásos ünnepélyt rendezett. Az ünnepélyt d. e. 9 órai kezdettel minta-tanítás előzte meg, melyet Kendi Erzsébet tanítónő és Kozma Endre tanító végeztek. D. e. 10 órakor ünnepi istentisztelet volt, melyen imádkozott Sebe Ferenc helybeli lelkész, költői szárnyalású alkalmi beszédet tartott Sándor Gergely lelkész. Ezt követte Gvidó Béla esperes közvetlen, meleg szavú üdvözlete. Istentisztelet után a lelkészkör és tanítói egyesület külön-külön értekezleteket tartottak, melyeken a körükbe tartozó legégetőbb kérdéseket tárgyalták meg. Az előbbi értekezleten „Az egyházi élet erősítő kapcsolatairól“ címen előadást tartott Gvidó Béla esperes. Az értekezleteket közebed követte a lelkészi lakásban. D. u. 3 órai kezdettel vallásos ünnepély volt a templomban. Az ünnepélyt Gvidó Béla köri esperes nyitotta meg, rámutatva a napnak nagy jelentőségére. Udvar Pálné és Mátyás Árpád helyi szavalók, szereplésükkel gyakorlatot árultak el a szavalás terén. Ezután meglepően énekelt a helybeli vegyes dalárda. Gál Margit tanítónő szépen szavalta Ábrányi Emilnek: „Keresem az Istent“ c. költeményét. Ezután Kozma Miklós tanító vezetése mellett gyönyörűen szerepelt a helybeli férfi-dalárda. Majd Vince Miklósné és ifj. Vince Mihály lakosok szavaltak szép sikerrel. Ezek után a napnak jelentőségét és vallás-alapítónk nagyságát emlékbeszédében kellően méltatta Kovács István lelkész. Utána Reményik Sándor: „Pilátus“ c. költeményét szavalta Nagy Sámuel segédlelkész. Gvidó Béla esperes köszönetet mond az egyházközség szivességéért és érdeklődéséért s imájával az ünnepélyt bezárja.

Nagy Sámuel.

Ferencz József emlékünnepele Budapestén. A budapesti D. F. Egylet november hó 15-én az összes társadalmi egyesületek bevonásával Ferencz József ünnepélyt tartottak, melyen imát Ferencz József misszióköri lelkész, elnöki megnyitót Br. Dániel Gábor dr., ünnepi beszédet pedig Józan Miklós püspöki vikárius mondott. „Déva-vára“ című költeményt Késmárky Miklós szavalta, Dr. Csiki Gábor pedig a gyűlést bezárta.

Öntudatos meggyőződés nélkül sem ígét hirdetni, sem hitet erősíteni — nem lehet.

Kinevezések. A főt. püspök úr Kiss Tihamér lelkészjelöltet Adamusra rendes lelkésznek kinevezte. — Lőrinczi Mihály afiát a h. sánpauli egyházközösségben a kántori teendőik végzésével ideiglenesen megbízta. — Ferenczi Mózes afiát a hoghizi egyházközösségben kísérfő énekvezérnek kinevezte. — Kökössy Kálmán lelkészjelöltet a Sábédhoz tartozó szórványok gondozására s. lelkésznek kinevezte. — Új állásban levő munkatársainak kívánunk az Istentől erőt, kitartást, sikert és boldogságot a vállalt munkamezőn.

Dávid F. Egyleti munka a központban. A központban mint minden évben, a jelen évben is november hónapban és december hó első hétfőjén a Dávid F. egyletnek felolvasó gyűlései voltak. Ezek a felolvasó gyűléseken előadást tartottak: Dr. Ferenczy Sándor Az ősemberről, Szász Endre A régi magyar színházról, Szopos Sándor Az erdélyi népművészetről, Dr. Márkos György A náthás fertőzés hatása a mirigyes gyermekekre címen, melyek mind közérdeklődést ébresztő kérdések voltak. November 15-éről pedig műsoros ünnepély keretében emlékeztünk meg, amikor Szentmártoni Kálmán tanár tartott nagyhatású előadást Dávid Ferenc jelentőségéről; saját költeményét szavalta Deák Berta, teol. akad. hallgató, Nagy Ferenc teol. hallgató alkalmi költeményt szavalt, énekelt a dalárda, Péterfy István zenetanár vezetésével s mindezek a gyűléseken tartalmas megnyitót és bezárót mondott főt. Dr. Boros György püspök úr. December hónaptól kezdve pedig egészen április hónapig, minden első péntek délután 1½ órai kezdettel, nagyszabású kultur-délután lesz a püspöki lakásban, amely nemcsak az unitáriusokat, hanem mindenkit vonz. Az első ilyen kultur-délután (dec. 6.) Liszt Ferenc emlékének lesz szentelve.

A D. F. Unitárius Nők Szövetsége 1935. december 11-én este fél 9 órai kezdettel hangversenyt rendez dísztermében, Str. M. Foch 10. sz. I. em. A hangversenyen S. Fogarasy Klári unitárius énekművész nő fog fellépni, ki nemrégén jött haza külföldi tanulmányi útjáról, hol a híres Székelyhídi Ferenc mesternek volt a tanítványa. A hangversenyen még Gáll Nusi egy zongoraszámmal és ifj. Márkos Albert fognak közreműködni. Minden zenekedvelő szíves figyelmét felhívjuk koncertünkre.

A Cluj-i D. F. Unitárius Nők Szövetsége kéri mindazokat a tagokat, akik még nem szolgáltaták be a karácsonyi perselyeket a lehető legsürgősebben pénztárunkba beadni szíveskedjenek, mert az idő előrehaladottsága miatt sietünk kell a karácsonyi szegény segélyezési akció beindításával.

Hibagazítás. A múlt számunkban az alapító tagok névsoránál tévedésből a szövegbe zárójelben 500 leis csúszott be, mely úgy tűnt fel, mintha csak az ötszáz leit jegyző alapítók szerepelnének. — Mely alatt az alapító tagok névsora értendő. Az alapító tagokból még hiányzókat a jövő számban közölni fogjuk. Ugyancsak a lap tartalom-jegyzékét is jövő számunkkal hozzuk.

Sz.: 2194—1935. E. K. T.

M e g h i v ó.

Az Unitárius Egyház Főtanácsának f. évi december 15.-én délelőtt 8 órától kezdődően Clujon, a szokott helyen tartandó rendes ülésére egyházi tanácsos fiait tisztelettel meghívjuk.

Az E. K. Tanács 1935 november 29.-én tartott üléséből.

Dr. Boros György,
püspök.

Dr. Mikó Lőrinc,
e. titkár.

Tárgysorozat:

1. Elnöki megnyitó.
2. Az Egyházi Főtanács megalakulása.
3. Tárgysorozat megállapítása.
4. Bizottságok kiküldése.
5. Indítvány Hall Alfréd és Stejskal József tb. egyházi tanácsosságáról.
6. Esperesek és felügyelő gondnokok lemondásai, új felügyelő gondnokok megerősítése és eskütetele.
7. A szervezeti törvény reformja.
8. Évi jelentések: a) a Püspök, b) E. K. Tanács, c) Jóság-felügyelőség, d) Nyugdíjbizottság részéről.
9. E. K. Tanács külön jelentései és előterjesztései: a) a teol. akadémia egyháztörténelmi és jogi tanszékéről, s a Főtanács határozatától függően ennek, s esetleg a gyakorlati tanszéknek betöltése; b) a gazdasági iskolai szabályzat módosításáról, teol. hallgatók gazdasági kiképzéséről; c) főgimn. és gazd. iskolai tanári és más alkalmazásokról és véglegesítésekről; d) a főtanács bizottság általános jelentésére; e) pénztárvizsgálatról; f) alapítványokról; g) egyházköri választásokról.
10. A nyugdíjszabályzat 22. §. f) pontjának magyarázata.
11. Tanügyi jelentések: a) teológiai akadémiáról; b) Cluj-i főgimnáziumról; c) I. G. Duca-i főgimnáziumról; d) bakkalaureátusi vizsgákról; e) gazdasági iskoláról; f) elemi népiskolákról; g) nem unitárius középiskolákban hitoktatásról; h) nyári vasárnapi tanításról; i) szórványokról; j) gyermekistentiszteletekről; k) leányotthonról; l) más intézetbe járó kollegiumi bennlakókról; m) városi lelkészek börtön- és kórházlátogatásáról; n) sajtó- és iratterjesztő bizottságról.
12. Számadások.
13. Összesített vagyonmérleg
14. Költségvetések.
15. Segélyalapok felhasználása.
16. Indítványok.
17. Felebbzések.
18. A jövő évi Főtanács idejének megállapítása.

*

Kérjük e. tanácsos fiait, hogy a szerv. törvény új tervezetének még a múlt évben hozzájuk nyomtatásban kiküldött szövegét hozzák magukkal, továbbá, hogy, ha a főtanács ülésén való megjelenésben akadályozva lennének, azt december 14-ig az elnökségnek sziveskedjenek *írásban* bejelenteni. A kik megválasztásuktól számítva 2 év alatt indokolatlanul a szabályszerű eskü lete-

vésére nem jelentkeztek, úgy tekintetnek, mint akik a választásukat nem fogadták el. Az a tag, aki 3 éven át egyszer sem jelent meg a főtanácsi ülésen és elmaradását nem igazolta, az egyházi tanácsosságról lemondottnak tekintendő. Minthogy az egyházi tanácsosok részére kedvezményes utazásra jogosító igazolványokat kértünk, a megváltott jegyet mindenki tartsa meg, hogy a kedvezményes igazolvánnyal együtt a visszautazásnál felhasználhassa. Azok az egyházi tanácsosok, akik dec. 15-én a közös étkezésen résztvenni óhajtanak, továbbá, akik elszállásolásra igényt tartanak, sziveskedjenek azt az E. K. Tanácsi irodára azonnal bejelenteni (Cluj, Calea Mareschal Foch 12).

A Főtanács ülésével kapcsolatban a következő összejevetelek és ünnepségek lesznek:

December 14-én d. e. 9 órakor a Lelkészkör közgyűlése.

December 14-én d. u. 3 órakor Tanítók Egyesületének közgyűlése.

December 14-én d. u. 3 órakor Unitárius Irodalmi Társaság közgyűlése.

December 14-én d. u. 5 órakor a Dávid Ferencz Egylet közgyűlése.

M e g h i v ó.

A Dávid Ferencz Egylet 1935 december hó 14-én, a főtanács előtt való napon, szombaton d. u. 5 órakor az unitárius püspökség dísztermében tartja évi rendes közgyűlését, melyre az egylet tagjait tisztelettel meghívom.

Tárgysorozat:

1. Gyülekezet éneke. Tebenued biztunk...
2. Ima. Fikker János.
3. Elnöki megnyitó.
4. Felolvasás. Gyallay Domokos.
5. Titkári jelentés.
6. Pénztári jelentés.
7. Választások (titkár-szerkesztő és választmányi tagok).
8. Indítványok.

Cluj, 1935 november 20.

Dr. Abrudbányay Ede, elnök.

M e g h i v ó.

Az Unitárius Általános Tanítóegyesület f. évi közgyűlését 1935 december 14-én d. u. 3 órai kezdettel Clujon, az unitárius kolégiumban tartja, melyre a tagokat tisztelettel meghívom.

Tárgysorozat:

1. Elnöki megnyitó.
2. Felolvasást tart Zsigmond Ferenc.
3. A szervezeti törvénytervezet megtárgyalása.
4. Körök jelentései évi működésükről.
5. Számadás ügye.
6. Előterjesztések, indítványok.
7. Gyűlés bezárása.

Cluj, 1935 november 24.

Patakfalvi Zsigmond.

Sz.: 202—1935.

M e g h i v ó.

Az unitárius egyetemes lelkész kör a legközelebbi főtanácsi ülését megelőző napon d. e. 9 órai kezdettel Clujon, az unitárius kollégium dísztermében évi rendes közgyűlést tart, melyre a tanács tagokat tisztelettel meghívom:

Simonești, 1935. év november 20.

Pál Dénes, elnök.

Tárgysorozat:

1. Egyházi ének.
2. Ima: Gombási János.
3. Elnöki megnyitó és bejelentések.
4. Tárgysorozat megállapítása.
5. Jegyzőkönyv hitelesítők kinevezése.
6. Hivatalos iratok előterjesztése és jelentés a lelkész körök évi működéséről: Fekete Lajos.
7. „A ma liberalizmusa” címen előadást tart: Lőrinczi Dénes.
8. Újjáépítő bizottság munkájának ismertetése: Dr. Kiss Elek.
9. Gazdasági célkitűzéseket előkészítő bizottságok munkájának ismertetése: Taar Géza.
10. Parochiális könyvtárak létesítése, előadja: Kővári Jakab.
11. Lelkész köri tagsági díjak megállapítása, előadja: Fekete Lajos.
12. Egyházi tisztviselők fizetésének arányosítása: Ifj. Máté Lajos.
13. „Unitárius Induló” című pályázatról jelentés.
14. Lelkész kör pénztári jelentése: Ürmösi Károly.
15. Jelentés az „Unitárius Szézek” állapotáról: Sigmond József.
16. Indítványok.
17. Bezáró.

Megjegyzés! Külön meghívót névreszólólag nem kap senki.

A közgyűlést megelőző napon d. u. 6 órakor az Unitárius kollégium könyvtár helyiségében választmányi gyűlés lesz, melyre a tagokat (lelkész kör elnököket és előadókat) tisztelettel meghívom.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

Az Unitárius Teológiai Akadémia Igazgatósága pályázatot hirdet a Manchesteri Unitariann Collegeban 1936 őszétől megüresedő Sharp-ösztöndíjra. Az ösztöndíj az E. Főtanács 48—1933. jkv. sz. határozata alapján versenyvizsga alapján nyerhető el. Versenyzők a később kitűzendő versenyvizsgán írás- és szóbeli vizsgálatot tesznek. A szóbeli vizsga tárgya: latinból Cicero: „De amicitia, görögből Márk evangéliumának fordítása.

Pályázhatnak az 1936—37. tanév végén lelkész képező vizsgát tevő IV. éves akadémiai hallgatók; a gyakorló lelkész növendékek és lelkészjelöltek. A pályázati kérések 1935 december hó 15-ig a déhánhoz adandók be.

Vári Albert, dékán.

Rovatvezető: Ifj. Hadházi Sándor.

Levél a csehszlovák egyháztól:

BOROS GYÖRGY püspök úrnak

Cluj.

Praha, XIX. okt. 19, 1935.

Kedves Boros püspök,

A csehszlovák egyház központi tanácsa rokonszenvvel fogadta Stejskal R. J. püspök jelentését az erdélyi unitárius gyülekezethez tett útjáról Hall Alfred urnak a Nemzetközi Szabadelvű Kereszténység elnökének társaságában.

Nagy örömünkre szolgál az a kitüntetés, amelyben az önök egyházi tanácsa Stejskal püspök urat részesítette. Őszintén köszönjük a barátságnak ezt a megnyilvánulását. Érdeklődéssel várjuk a tudósítást annak az útnak az eredményéről, amelyet Dr. Hall és Dr. Stejskal tettek és reméljük, hogy annak megfelelő eredménye volt s hogy hozzájárult a vallás szabad gyakorlatának Odorheiu megyében visszaállításához, minthogy ezt a román törvény is biztosítja.

Fogadja Főtisztelendőséged atyafiságos üdvözlőnköt,
mellyel maradtunk

őszinte tisztelettel

Dr. Prohaska patriarka és

Dr. Hnick F. M. titkár.

Nyugalomba vonulás. Az E. K. T. Kelemen Sándor lelkész saját kérelmére betegségére való tekintettel 1936. január hó 1-vel nyugalomba bocsátotta.

Hírek a főtanácsról. A főt. püspök úr főtanácsi szónoknak Kelemen István esperest nevezte ki; a Berde serleggel való beszéd tartással pedig Vári Albert dékán bizatott meg.

Eljegyzés. Rázmán Mór jószágfelügyelőség titkára és Zentkői Sárka jegybe léptek. Kívánjuk, hogy az eljegyzést kövesse minl előbb holdog házasság.

Nyugtázások

A biharia-i unitárius imaház építésére az 1935. év folyamán adományoztak Oradeáról: Derzsy Zoltán 200, Garami István 90, N. N. 1000, özv. Hegedüs Sándorné 200, Szücs Mátyásné 100 lejt, Dr. Elekes Domokos I. G. Duca 100, Unitárius Egyházközség Diciosânmărtin 156, Unitárius Egyházközség Bucuresti 100, Unitárius Egyházközség Odorheiu 200, Unitárius Egyházközség Rimetea 100 lejt. Clujról: Dr. Boros György püspök 500, Dr. Hintz Györgyné, Puksa Endre 200—200, Gálfi Lőrinc, Dr. Gál Kelemen, Dr. Gspann Károly, Dr. Gyergyay Árpád, Borsai Andor, Guráth Béláné, Dr. Mikó Lőrinc, Pálfi Márton, Szent-Iványi Sándor, Raffaj András, Türkössy Sámuel, Vári Albert, Vajda Ákos 100—100; Pálfi László 80; Müller Géza 60; Dr. Ferencz József, Gálfi Zsigmond, ifj. Hadházy Sándor, Kovács Margit, Dr. Ferencz Áron, Kondorát Jánosné, Mózes Károly, Dr. Szeghő Imre, Tana Ferenc, Ürmösi József, Ürmösi Kálmán, Ürmösi Károly, Vaska Dezső 50—50; Dr. Fazakas János, Dr. Kiss Elek, Lőrinczy Zoltán, Ormai Kálmán, Pál István, Patakfalvi Zsigmond, Papp Domokos, Papszt Gyula, Simándi Tischler Béla 40—40; Dr. Mikó Imre, Dr. Csutak Mihály, Ürmösi Jenő 30—30; Bálint Domokos, Dr. Ferenczy Sándor, Sigmond Ilona 20—20 lejt. Templomi perselypénzt két alkalommal 1141 lejt.

1935 nov. 1-ig az egyházközség javára adakoztak még: Dr. Ferenczy Géza főgondnok 100, özv. Hegedüs Sándorné Oradea 150, Unitárius Teológiai Akadémia Ifjúsága és a cluji D. F. Fiú- és Leányegylet, egy urvacsorai poharat 850 lej, Albert Mihály Oradea, egyházi ének-szám mutató táblát 250 lej értékben.

A jó szívből származó adományokért ez uton köszönetünket fejezik ki a biharia-i unitáriusok.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába szeptember 18-tól november 30-ig rendes tagsági díjat fizettek: Balogh Árpádné, Szekovits Endréné Sânladislau, Szilágyi Béláné, Balogh Gyuláné Gilău 1936-ra; Keresztély Lajos Cluj, Útő Gábor Calnic, Buzogány Elek Tg.-Mureș 1935-re; Kiss Dénes Chichis 1932-re; Pálffy Ákos Sânpaul 1934—35-re (100 leut). Özv. Moritz Albertné 1934—1935-re (100 leut), Simon György Bodoc 1030—1935-re, Deák László Miercurea Niraj 1931—1932-re. Unitárius Egyházközség Iceland 1934—35, Balogh István, Filep Gábor, Kilyén Mózes Iceland 1935, Dr. György József 1933—35, Tana Ferenc és Müller Géza Cluj 1933—1935-re, Unitárius egyházközség Aita-Mare 1930—935, Taar Géza 1934—935, Székely Tihamér Sároș 1932, Pálfi Márton és Patakfalvi Zsigmond 1935, özv. Csató Pálné Cluj, 1930, Lukács Béláné Braduț 1934—35-re.

Előfizetési díjat fizettek: Unitárius Egyházközség Chileni, Unitárius Egyházközség, Kiss Károly, Id. Köntés Ferenc, Dr. Fekete Sándor, Korodi Ferenc, Szabó Mózes, Útő Áron, Útő Irma, Vida Géza, Barabás János, Téglás Albert, Özv. Pál Sándorné, József Lajos Sft. Gheorghe; Benedek András Aita Mare, Má-

kodi János Galesti, Kereki Mártonné Cheia, Unitárius Egyházközség Dumbraveni, Unitárius Egyházközség Mediaş 1935-re; Gyárfás Lina Dumbraveni 1936-ra; Ferencz Lajos 1932—1935-re; Barta Lajos 1933—35-re; Kozma Miklós 1935—36-ra; Benedek Gyula 1934—36-ra Aita-Mare; Tamás Rezsóné Brates 1935-re; Niklósi István Cluj 1934—1935-re.

Alapítói díjban fizetett Miklós János Dâmbău 100 leit.

Cluj, 1935 november 30.

Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

Nyugtázás (folytatás): A braşovi unitárius templomépítés céljára a következő szíves adományok érkeztek: Néhai Kádár Sándor egyhker. pénztáros és neje, Benedek Róza, évekkel ezelőtt vállalták két harang ajándékozását. Özv. Kádár Sándorné elhunyt férje emlékére a két harangot, mintegy 70.000 lej értékben megrendelte, amely példás cselekedetet az őszinte hála érzetével említünk meg e helyen. Egyéb adományok: Németh Gyula 5000, Vajda Testvérek 2000, Dr. Kerekes István Bod, Dr. Kiss Jenő Sânnicolaul mare 1000—1000, Kovács Lajosné és Száva Gerőné szeretetvendégsége jövedelme 825, Lengyel Ferencné gyűjtése Simeria: Lengyel Ferencné, Máthé Mihályné, Palatka Lőrincné, özv. Kis Józsefné, özv. Fazakas Istvánné, Bese Lászlóné 100—100, Palatka Józsefné, Rozsoss István, Sándor Henrikné, György Lajosné, Banczó Sándorné 50—50, összesen 850, Kacsó Sándorné, Kádár Sándorné, Dr. Taglicht Sámuelné és Bekey Ervinné szeretetvendégsége jövedelme 1200, Ferencz Istvánné szeretetvendégsége 850, melyből a templomépítésre 250 lej jutott, a többi templomi ülőhely címen számoltatott el, amint alább olvasható. Unitárius Egyházközség Roua, Gyöngyösi Károly és neje, Bedő Sándor és neje 500—500, Sándor Gergely 400, Szabó István Timişul de jos 300, Unitárius Egyházközség gyűjtése Sâncraiu 230, Bodor Vilmos, Török Mihály Bordoşiu (2—3. részlet), Sente András, Török Sándorné, Takács Miklósné, Gocsmán Rózsa 200—200, Fekete József 120, Szöcs Dénes 150, Tikosi Dávidné 250, Horvát Sándor, Tokos Józsiásné, Walter Ferenc, Knobloch Rezsóné, Ilkey Elek 100—100, Kicsid Miklósné, György Márton, Molnár János 50—50, Gecse Lajos 10 lej.

Önkéntes kölcsön címen fizettek: Kovács Margit Cluj, Sigmond Ilona Cluj 5—5. részlet, Péter Sándor I. G. Duca 2. részlet 100—100 lej.

Templomi berendezésre: Dr. Szent-Iványi Gábor köri f. ü. gondnok Santionlunca 5 ülőhely áraban 1500, Dr. Kerekes István és neje 2 ülőhely áraban 600, Török Sándorné, Szalay Istvánné Dârste, György Emőd, Ferencz Istvánné szeretetvendégség jövedelméből a saját és unokája, Elekes Lenke nevén 300—300 lej (folytatjuk). A kegyes adományokért e helyes is hálás köszönetet mond az egyházközség előljárásága.

Az Unitárius Közlöny megjelenik havonta. Szerkesztő: Benczédi Pál

---